

T.C.

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

**1998 ‘AFRİKA’YA AÇILIM EYLEM PLANI’ SONRASI
TÜRKİYE’NİN SAHRA ALTI AFRİKA’DAKİ KAMU
DİPLOMASİ FAALİYETLERİ**

 smail Enes Y r k

20120504012

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Bekir G NDO MUŐ

Bandırma 2022

ÖZET

1998 ‘AFRİKA’YA AÇILIM EYLEM PLANI’ SONRASI TÜRKİYE’NİN SAHRA ALTI AFRİKA’DAKİ KAMU DİPLOMASİ FAALİYETLERİ

İSMAİL ENES YÖRÜK

Zengin ve köklü bir tarihsel arka plandan ve ortak kültürel mirastan beslense de Türkiye-Afrika ilişkileri, 1998 yılında Afrika’ya Açılım Eylem Planı’nın hayata geçirilmeye başlanmasına kadar olan dönemde, sürekli ve istikrarlı bir seyir izleyememiştir. 2013 yılına kadar başarıyla uygulanarak tamamlanan Afrika’ya Açılım Eylem Planı ve 2013 yılından bu yana devam eden Afrika Ortaklık Politikası çerçevesinde atılan adımlar ve geliştirilen kamu diplomasisi araçlarının katkısıyla Türkiye, kıtada ekonomik, siyasi ve kültürel varlığını açık bir şekilde hissettirmeye başlamıştır. Bu doğrultuda harekete geçen Türkiye, faaliyet alanlarını Sahra Altı Afrika bölgesine doğru genişletmiş ve kamu diplomasisi araçlarını da etkin bir şekilde kullanarak yumuşak güç politikasına derinlik kazandırmıştır. Sömürgeci bir geçmişe sahip olmayan Türkiye, imparatorluk bakiyesini de kullanarak kıta ile arasında insani diplomasiye dayanan bir ilişki zemini yaratmayı başarmıştır. Gerçekleştirdiği bir dizi Afrika Zirvesi ile hem ekonomik hem de siyasi iş birliğini hedefleyen Türkiye Cumhuriyeti, yurtdışında varlık gösteren kamu kurumları sayesinde kıtanın birçok ihtiyacına karşılık vermektedir. Eğitim ve kültür alanlarındaki etkin çalışmaların yanı sıra uzun yıllardır devam eden kalkınma yardımları, Türk kamu diplomasisinin niteliğini ortaya koymaktadır. Kıta ile artan münasebetleri sebebiyle önemli bir ivme yakalayan Türkiye, küresel güç olma iddiasını kuvvetlendirecek kamu diplomasi faaliyetlerine bu hedef doğrultusunda devam etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kamu Diplomasisi, Yumuşak Güç, Sahra Altı Afrika, Afrika Zirveleri, Afrika’ya Açılım Eylem Planı

ABSTRACT

TURKEY’S PUBLIC DIPLOMACY ACTIVITIES IN SUB-SAHARAN AFRICA AFTER 1998 ‘AFRICA EXPANSION PLAN’

İSMAİL ENES YÖRÜK

Sub-Saharan African relations, which did not have continuity in the historical context with the 'Africa Expansion Action Plan' adopted in 1998, reached the point where Turkey clearly felt its economic and political presence in the continent with the contribution of the public diplomacy tools it developed. Especially in the 1990s, with the end of the Cold War, the new international system and globalization conditions revealed the importance of regional policies in terms of world politics. Taking action in this direction, Turkish public diplomacy has broadened its fields of activity to the Sub-Saharan Africa region, adding depth to its soft power policy. Turkey, which does not have a colonial past, has succeeded in creating a relationship ground based on humanitarian diplomacy with the continent by using the remnant of its empire. Aiming at both economic and political cooperation with a series of African Summits it has held, the Republic of Turkey responds to many needs of the continent thanks to the public institutions that exist abroad. In addition to operating effectively in the fields of education and culture, it reveals the quality of Turkish public diplomacy with its development aids for many years. Gaining a significant momentum due to its increasing relations with the continent, Turkey continues its public diplomacy activities that will strengthen its claim to be a global power in line with this goal.

Keywords : Public Diplomacy, Soft Power, Sub-Saharan Africa, African Summits, Africa Expansion Action Plan

ÖNSÖZ

Uzun süreli bir çalışmanın ürünü olan bu tezin ortaya çıkmasında emeği geçen ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen danışman hocam Sayın Doç. Dr. Bekir Gündoğmuş'a, çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan yol arkadaşım Merve Çakıroğlu'na, beni bu günlere sevgi ve saygı kelimelerinin anlamlarını bilecek şekilde yetiştirerek getiren ve aldığım her kararın ardından hiçbir zaman desteğini esirgemeyen bu hayattaki en büyük şansım annem Betül Yörük'e, babam Şaban Yörük'e ve ablam Maşite Sultan Çelik'e sonsuz teşekkürü borç bilirim.

İsmail Enes Yörük
DAKAR-2022

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAYI	ii
ETİK BEYAN.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
TABLolar	xi
ŞEKİLLER	xii
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM:KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	5
1.DİPLOMASİDE GÜÇ KAVRAMI VE KAMU DİPLOMASİSİ	5
1.1.Güç.....	5
1.2.Gücün Değişen Doğası	6
1.3.Diplomasi	8
1.4. Kamu Diplomasisi	10
1.5. Geleneksel Diplomasi ve Kamu Diplomasisi İlişkisi	12
2. KAMU DİPLOMASİSİ BOYUTLARI	16
2.1. Reaktif Boyut (Kısa vadeli)	17
2.2. Proaktif Boyut (Orta vadeli)	19
2.3.İlişki İnşa Etme Boyutu (Uzun vadeli)	20
3.KAMU DİPLOMASİ MODELLERİ	22
3.1.Soğuk Savaş Modeli	22
3.2. Devlet Dışı Uluslararası Model	23
3.3.İç Halkla İlişkiler Modeli.....	24

4. KAMU DİPLOMASİSİ TEKNİKLERİ	25
4.1. Kültürel Diplomasi.....	26
4.2. Yurttaş Diplomasisi.....	28
4.3.İnanç Diplomasisi	30
5. KAMU DİPLOMASİSİ ARAÇLARI.....	32
5.1.Geleneksel Medya.....	32
5.2. Yeni Medya	35
5.3 Uluslararası Etkinlikler	37
5.4.Reklam ve Ünlü Kullanımı.....	39
5.5.Yayıncılık Faaliyetleri ve Ulusal Marka	40
İKİNCİ BÖLÜM: TÜRKİYE-AFRİKA İLİŞKİLERİ: KAMU DİPLOMASİSİ BAĞLAMINDA TARİHSEL ARKA PLAN	44
1. OSMANLI DÖNEMİ TÜRKİYE-AFRİKA İLİŞKİLERİ	44
2. TÜRKİYE CUMHURİYETİ DÖNEMİ TÜRKİYE-AFRİKA İLİŞKİLERİ	48
3. SOĞUK SAVAŞ SONRASI TÜRKİYE-AFRİKA İLİŞKİLERİ	52
3.1. 1998 Afrika Açılımı Eylem Planı	53
3.2. 2005 ‘Afrika Yılı’	57
4. 2008 YILI BİRİNCİ AFRİKA ZİRVESİ.....	58
4.1. Türkiye-Afrika İş birliği İstanbul Deklarasyonu: Ortak Bir Gelecek İçin İş birliği ve Danışma	59
4.2. Türkiye-Afrika Ortaklığı İçin İş birliği Çerçevesi Belgesi.....	60
4.3. 2010-2014 Türkiye-Afrika İş birliği Ortak Uygulama Planı.....	62
4.4. 2011 Yılı Afrika-Türkiye Birinci Bakanlar Düzeyinde Gözden Geçirme Konferansı.....	63
5. 2014 YILI İKİNCİ AFRİKA ZİRVESİ	64
5.1. 2015-2019 Türkiye-Afrika İş birliği Ortak Uygulama Planı.....	66

5.2. 2018 Yılı Afrika Birliği-Türkiye Ortaklığı İkinci Bakanlar Düzeyinde Gözden Geçirme Konferansı.....	67
6. 2021 YILI 3. TÜRKİYE-AFRİKA ORTAKLIK ZİRVESİ.....	68
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRKİYE’NİN SAHRA ALTI AFRİKA’DAKİ KAMU DİPLOMASİ ORGANLARI VE FAALİYETLERİ.....	72
1.DİPLOMATİK ALANDA KAMU DİPLOMASİSİ UYGULAYICILARI	76
1.1. Dışişleri Bakanlığı	77
2.MEDYA ALANINDA KAMU DİPLOMASİSİ UYGULAYICILARI	80
2.1. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı.....	80
2.2.Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü	83
2.3. Anadolu Ajansı.....	85
3.ULUSLARARASI YARDIM ALANINDAKİ KAMU DİPLOMASİ UYGULAYICILARI	86
3.1. Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı.....	87
3.2. Türk Kızılay.....	95
3.3. Diyanet İşleri Başkanlığı	97
4.SOSYAL VE KÜLTÜREL ALANDA KAMU DİPLOMASİSİ UYGULAYICILARI	99
4.1.Kültür ve Turizm Bakanlığı.....	99
4.2. Yunus Emre Enstitüsü	101
5.EĞİTİM ALANINDA KAMU DİPLOMASİ UYGULAYICILARI.....	103
5.1. Türkiye Maarif Vakfı	104
5.2. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı.....	109
6.Ekonomik ve Askeri Alanda Kamu Diplomasi Uygulayıcıları	112
6.1. Ticaret Bakanlığı.....	113
6.2. Millî Savunma Bakanlığı	115

6.3. Türk Hava Yolları.....	118
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	120
KAYNAKÇA	129

TABLÖLER

Tablo 1 : Geleneksel ve 21. Yüzyıl Kamu Diplomasisi Karşılaştırması	15
Tablo 2 : Kamu Diplomasisinin Üç Boyutu.....	17
Tablo 3 : Küresel Markalar.....	42
Tablo 4 : Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Uygulayıcı Kurumları.....	75
Tablo 5 : Türkiye'nin SAA Bölgesindeki Diplomatik Temsilcilikleri.....	78
Tablo 6 : TİKA Program Koordinasyon Ofisleri.....	90
Tablo 7 : TİKA'nın Afrika Faaliyetleri.....	94
Tablo 8 : Türkiye Maarif Vakfı SAA Ülkeleri Eğitim Kurumu Sayısı.....	107
Tablo 9 : Türk Üniversitelerine kayıt Yaptıran Yabancı Öğrenci Sayısı.....	111
Tablo 10 : Türk Üniversitelerinde Öğrenim Gören Yabancı Öğrenci Sayısı.....	111
Tablo 11 : SAA Ülkelerinden Gelen Öğrenci Sayısı.....	111

ŞEKİLLER

Şekil 1 : Merkezi Olmayan Diplomasi	13
Şekil 2: Türkiye'nin İki Taraflı Yardımlarından En Fazla Faydalanan En Az Gelişmiş Ülkeler.....	9
Şekil 3: En yüksek yardım yapan OECD DAC üyesi 10 ülkenin ve Türkiye'nin resmi kalkınma yardımları.....	9

KISALTMALAR

AA	: Anadolu Ajansı
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFB	: Afrika Birliği
AFAM	: Afrika Araştırmacıları Derneği
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
BBC	: Britanya Yayın Kurumu
BET	: Bölgesel Ekonomik Topluluk
BM	: Birleşmiş Milletler
BMGK	: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
CNN	: Cable News Network
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DEİK	: Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu
IGAD	: Hükümetler arası Kalkınma Otoritesi
KDC	: Kongo Demokratik Cumhuriyeti
MONUSCO	: Kongo Dem. Cumhuriyeti Birleşmiş Milletler İstikrar Misyonu
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
NEPAD	: Afrika'nın Kalkınması için Yeni Ortaklık
OECD	: Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü
SAA	: Sahra Altı Afrika
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
THY	: Türk Hava Yolları
TÜRK SOM	: Türkiye-Somali Askeri Eğitim Üssü
TV	: Televizyon
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
VOA	: Amerika'nın Sesi
TMV	: Türkiye Maarif Vakfı
TİKA	: Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
UNMILL	: Birleşmiş Milletler Liberya Misyonu
UNAMID	: Birleşmiş Milletler-Afrika Birliği Darfur Misyonu
UNMISS	: Güney Sudan Birleşmiş Milletler Misyonu

UNOCI	: Fildişi Sahili Birleşmiş Milletler Harekâtı
YEE	: Yunus Emre Enstitüsü
YTB	: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

GİRİŞ

Özellikle Soğuk Savaş sonrasında ortaya çıkan siyasal zemin, devletleri, dış politika üretme süreçlerinde çeşitliliğe gitmeye mecbur bırakmıştır. Tam da bu noktada kamu diplomasisi, ülkelerin yeni teknikler ve enstrümanlar geliştirerek politika üretme süreçlerine modern siyasal zeminde katkı sağlaması yönüyle önem kazanmaktadır.

Bu çalışmanın başlığını oluşturan Türkiye'nin Sahra Altı Afrika'daki kamu diplomasisi faaliyetleri, dış politika üretme stratejisi bakımından oldukça önemlidir. Kamu diplomasisi, Türkiye'nin özellikle uzun yıllar durma noktasına gelen Afrika ile münasebetlerini tarihsel mirası da kullanarak tekrar aktif hale getirilebilmesi için kritik önem taşımaktadır.

İnsanlık tarihi kadar eski olan Afrika kıtası, geçmişte olduğu gibi günümüzde de kritik öneme sahip bir konumdadır. Kıta; 16. yüzyılda Portekiz, İspanya ve Hollanda gibi güçlerin başlattığı ve 19. yüzyılda İngiltere ve Fransa'nın da dahil olduğu sömürgeleştirme politikaları sebebiyle etkileri halen devam etmekte olan büyük bir güç mücadelesine sahne olmuştur. 20. yüzyılın ilk yarısında yaşanan savaşların tekrarlanmasını önlemek, barışa yönelik tehditleri bertaraf etmek ve uluslararası barışı ve güvenliği korumak misyonuyla kurulan Birleşmiş Milletler, devletlerin yaşadığı acı tecrübelerin tezahürü olarak görülmektedir. Bu yapı sonrası gelişen bağımsızlık söylemi, ülkeler arası ilişkiler zeminini yeniden şekillendirmiş ve Afrika kıtasındaki devletleri bağımsızlık süreçlerine götürmüştür. Birçok ülkenin bağımsızlığını ilan ettiği 1960'lı yıllar kıta için önemli bir dönüm noktası olsa da ekonomik ve siyasi problemler devam etmiştir. Yapay sınırlara mahkûm edilen coğrafya, sınır çatışmaları ve etnik problemlere maruz bırakılmış ve üretilen 'yoksulluk' ve 'gelişmemişlik' algılarıyla kıtanın önemi unutturulmuştur. Buna karşın Kıta'nın hızla artmaya devam eden genç nüfusu, demografik yapısı, petrol ve maden gibi doğal kaynaklarının zenginliği, jeopolitik konumu ve kültürel çeşitliliği ve diğer dinamik özellikleri, Soğuk Savaş sonrası dönemde Afrika kıtasının dünya siyaseti içindeki önemini arttırmış ve bölge üzerine tasarlanan politikaların artışına neden olmuştur.

Afrika kıtasını odak noktasına alarak üretilen bölgesel politikalara, Türkiye Cumhuriyeti de kayıtsız kalmayarak 1998 yılında dönemin Dışişleri Bakanı İsmail Cem

önderliğinde ‘Afrika Eylem Planı’nı deklare etmiştir. Bu noktada çalışmanın konusu, zamansal ve mekânsal kısıtlamaya da gidilerek Türkiye’nin ‘1998 Afrika’ya Açılım Eylem Planı’ sonrası Sahra Altı Bölgesi’nde gerçekleştirdiği kamu diplomasisi faaliyetleri olarak belirlenmiştir. Post kolonyal dönem sonrası bölge, batılı devletler ve son yıllarda yatırımlarıyla dikkat çeken Asya ülkelerinin güç mücadelesine sahne olmaya devam etmektedir. Buna karşın Türkiye’nin ekonomik ve siyasi amaçlarını da göz ardı etmeden kıtayla geliştirdiği ilişkileri, kamu diplomasisi bağlamında temellendirerek ele almak araştırmanın çerçevesini çizmiştir.

Kamu diplomasisi, bugüne kadar yapılan çalışmalar göz önüne alındığında halkla ilişkiler, iletişim, uluslararası ilişkiler ve kamu yönetimi gibi birçok disiplinin inceleme konusu olmuştur. Ama devletler, yabancı halkları etkilemek ve bu yolla ulusal güç elde etmek için politika ürettiklerinde şüphesiz bu süreç, daha çok kamu yönetimi, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler disiplinlerinin ilgisini çekmektedir. Türkiye’de son dönemlere kadar Afrika uzmanlarının yok denecek kadar az olması, ülkemizde bu alanda çok ciddi bir literatür eksikliğine sebep olmaktadır. Sahra Altı Afrika’yı araştırma zemini olarak kabul eden bu çalışma, Türk kamu diplomasisinin faaliyet alanlarının incelenip araştırılması noktasında katkı sağlamayı hedeflemektedir.

1998 sonrası Türkiye’nin yaşadığı ekonomik krizler ve doğal afetler sebebiyle açılım eylem planı sekteye uğramıştır. 2005 yılının ‘Afrika Yılı’ ilan edilmesiyle Afrika konusu tekrar gündeme getirilmiş ve bir dizi zirve yapılmıştır. Bu çalışmalar tarafların karşılıklı beklenti ve çıkarları doğrultusunda, kıtanın da faydalanabileceği bir zeminde gerçekleştirilmiştir. Türkiye bu tavırla SAA bölgesindeki kamu diplomasi faaliyetleri sonucunda yumuşak bir güç elde etmiştir. Kazan-kazan politikası ile elde edilen bu güç bütün önemli aktörlerin katılımıyla düzenlenen üç kapsamlı zirve ile kanıtlanmıştır.

Türkiye-Afrika ilişkilerinin özellikle son yirmi yıllık seyrine odaklanan bu çalışma, kalkınma yardımlarından öğrenci mübadele programlarına kadar her alanda aktif rol oynayan Türk kamu diplomasi faaliyetinin niteliğini tanımlayarak öncelikli araştırma amacını ortaya koymaktadır. Çalışmanın diğer bir hedefi, Afrika kıtasında stratejik bir role sahip olan Türkiye’nin, bölgesel güç olmaktan çıkıp küresel bir güce evirildiği bu dönemi analiz ederek karşı karşıya kalınan sorunlara çözüm önerilerinde bulunmak olacaktır.

Bu çalışmada ele alınan temel problemlerden bir diğeri de “Kolonyal bir geçmişe sahip olmayan Türkiye, dil ve kültür nosyonlarını baskı aracı olarak kullanmadan kıtada varlığını pekiştirebilecek politikalar üretebilir mi?” sorusudur. Diğer taraftan yumuşak güç araçlarını kullanarak kıtadaki görünürliğini arttırmak isteyen Türkiye’nin Afrika ülkelerinin kalkınmalarına ve gelişmelerine ne derecede katkı sağlayabileceği, son olarak yirmi yıldır sürekli gelişen Afrika ilişkilerinin, Türkiye’yi sömürge tarihine sahip ülkelerin durumuna getirme riskini barındırıp barındırmadığı, kamu diplomasisi politikalarını devlet ve özel sektörün katkıları ile gerçekleştiren Türkiye’nin, kıtada yabancı güçlerle ortak projelerde yer almasının avantajları ve dezavantajları, Türkiye’nin tarihsel bakiyesini etkili bir şekilde kullanarak hedeflerine ne ölçüde ulaşabileceği gibi meselelerin irdelenmesi, bu çalışmanın başarıya ulaşması için gerekli görülmüştür. Tüm bu sorunsallar etrafında şekillenen çalışmanın merkezinde yer alan hipotez ise, tarihsel süreçte Sahra Altı Afrika’daki ilişkileri zayıf olan Türkiye’nin 1998 yılında kabul edilen ‘Afrika’ya Açılım Eylem Planı’ ile kıtadaki varlığını ve görünürliğini açık bir şekilde hissettirmeye başladığı ve bugün Türkiye’nin kıtada etkin bir aktör olarak kamu diplomasisi bağlamında önemli bir yumuşak güce erişmiş olduğudur.

Bu çalışma, geniş bir literatür taraması yapılarak elde edilen kitaplar, bilimsel makaleler, stratejik raporlar, belgeseller, dergiler ve çeşitli röportajlar kullanılarak; analitik, karşılaştırmalı ve tanımlayıcı yöntemler çerçevesinde hazırlanmıştır. Bu materyaller akademisyenlerin özel kitaplıklarından, araştırma merkezlerinden, üniversite kütüphanelerinden, internet ve çevrimiçi kaynaklardan elde edilmiştir. ‘Yumuşak Güç’ ve ‘Kamu Diplomasisi’ alanında Türkçe literatürden yararlanıldığı gibi yabancı kaynaklara da sıkça başvurulmuştur. Kamu diplomasisin en temel aktörlerini oluşturan devlet kurumlarını, özel teşebbüsleri, devlet harici organizasyonları ve sivil toplumu Türkiye’nin Afrika’daki politikaları çerçevesinde inceleyen çalışmanın kapsamı hem zamansal hem mekânsal olarak sınırlı tutulmuştur.

Özellikle Osmanlı İmparatorluğu’nun uzun yıllar hüküm sürdüğü Kuzey Afrika toprakları üzerinden kıtanın geri kalanına temas ettiği bilinmektedir. Bu çalışmada, tarihsel arka plandan bahsetmek adına kıtanın tamamını içeren bilgiler verildikten sonra çalışmanın derinliğini oluşturan Sahra Altı bölgesine odaklanılmıştır. Özellikle Türkiye’nin kamu diplomasi aracı olarak kullandığı tüm kurum ve kuruluşlar bu bölge

özelinde ele alınmıştır. Zamansal olarak kısıtlamaya ise özellikle 1998 ‘Afrika’ya Açılım Eylem Planı’ milat alınarak gidilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda soğuk savaş öncesi ve sonrası dönemin karakteristik özellikleri ortaya koyularak devlet politikasını üreten mekanizmaların siyasi şartlara bağlı manevralar ve stratejiler oluşturduğu gözlemlenmiştir. Çalışmadaki sınırlılıklar temel olarak iki başlık altında açıklanabilir. Birincisi; kamu diplomasi faaliyetleri, geleneksel diplomasi ile ilişkili olduğu dönemlerde daha çok devlet merkezli işleyen bir süreç olarak karşımıza çıkarken özellikle enformasyon devrimi sonrasında özel teşebbüslerin ağırlıklı rol oynadığı ve devletin doğrudan müdahalesinin sınırlı kaldığı bir yapıya evrilmektedir. Buna rağmen bu çalışma Sahra Altı Afrika’daki kamu diplomasisi faaliyetlerini daha çok devlet destekli kurumlara odaklanarak incelemiştir. İkincisi; Sahra Altı Afrika denildiğinde tam olarak 46 farklı ülke söz konusudur. Bu sebeple Türkiye-SAA ülkeleri arasındaki ilişki incelenirken, bütün ülkeler derinlemesine alınmamış, sadece kamu diplomasi bağlamına girmiş önemli konular ön plana çıkarılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Enformasyon devrimi sonrası iletişim araçlarının çeşitlenmesi, kamuoyunu doğrudan politika yapım sürecine dahil etmiştir. Halkların uluslararası ilişkiler sürecinde aktif rol oynaması devletlerce üretilen stratejilerin de bir parçası haline gelerek birbirini destekleyen bir süreci ifade etmektedir. Özellikle 21.yy. diplomasisin yaşadığı bu büyük değişim, devletleri kamu diplomasisi stratejilerini üretmeye itmektedir. Artık her devlet dış politika stratejilerini belirlerken aynı zamanda uygulamaya koyacağı kamu diplomasisi sürecini de aşikâr etmiş olacaktır. Çünkü devlet-devlet çizgisinde işlemeyen bir iletişim sürecinde dış politika uygulamaları sadece resmi muhataplarını değil geniş bir yabancı kamuoyunu etkilemektedir. Bu sebeple ülkeler güç kapasitelerini belirlerken sadece siyasi ve ekonomik değil sosyal ve kültürel araçları da geniş bir çerçevede ele almak zorundadırlar. Esasen bu araçlar üzerinden oluşturulacak bir ilişki ağı yumuşak güç yaratmakta ve bizleri kamu diplomasisi sürecine götürmektedir.

1.Diplomaside Güç Kavramı ve Kamu Diplomasisi

Siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, Kamu yönetimi ve daha birçok disiplinde güç kavramı, geçmişten günümüze kadar en çok üzerinde durulan konulardan biridir. Ulus devletlerin kendini göstermesiyle beraber üzerine farklı disiplinler aracılığı ile birçok tanımlamalar yapılmıştır. Farklı boyutları ve alanları incelemelere konu olmuştur. Nitekim kamu diplomasiyi incelerken bu olguların çekirdeğini oluşturan gücün doğasından bahsetmemek konunun yetkinliğini eksik bırakacaktır. Kamu yönetimi ve uluslararası ilişkiler alanında bugüne kadar geliştirilen kuramlar içinde “güç” olgusu anahtar kavramların başında gelmektedir.

1.1.Güç

Güç konusunda birçok farklı yaklaşım mevcuttur fakat en genel deyişle bir aktörün istediklerini elde edebilme yeteneği bize gücü ifade etmektedir. Diğer bir deyişle istenileni elde etmek için kullanılan araçların tümüne verilen addır. Çeşitli disiplinlerde

gücün yapısı ve kullanımı önemli bir çalışma hususudur. Çünkü devletler sadece sahip oldukları güç araçları ile değil bu araçları kullanabilme iradesi ve şekilleri ile de fark yaratırlar. Bu sebeple kavramsal olarak gücün üzerinde durulduktan sonra kamu diplomasisi ile de gücün derinliğine ulaşmak arzu edilmektedir.

1.2.Gücün Değişen Doğası

Var olan kuvvetlerin aktif hale getirilerek elde edilen sonuç, fiziki manada güç olgusunu temsil eder. Gücün teoriden pratiğe geçmesiyle elde edilen sonuçlarının arasında karşı tarafın davranışlarını değiştirme potansiyeli taşır. Uluslararası arenada güç, devletler arasındaki ilişkilerde fiziksel gücü kullanan devlete diğer devletlere karşı yaptırım uygulama imkânı verir (Tezkan, 2005, s. 137).

Her devlet uluslararası politikada ‘güç’ unsurunu kullanır ve bu unsurun geliştirilmesi kamuyu yönetenler tarafından temel amaç olarak belirtilir. Devletler geliştirdikleri güç çeşitlerini uluslararası sahnede ulusal çıkarları doğrultusunda kullanarak strateji üretirler. Üretilen her strateji diğer devletleri etkilemenin artı bir yoludur. Çünkü güç; Devletlerin istediklerini elde etmek için diğerlerini etkileme kabiliyetidir. Devletler uluslararası sistemde varlıklarını sürdürmek için barışçıl bir politika izlemeye çalışırlar. Devletlerin sahip oldukları ekonomik güç ile elde ettikleri siyasi, kültürel ve askeri alandaki hakimiyeti, diğer toplumlara olan nüfuzunu da etkilemektedir. Devletlerin bu eğilimi güç mücadelesinde onları bu hiyerarşide zirveye taşır.

Uluslararası ilişkiler teorilerinden realizm akımını gücü yorumlarken askeri gücün altını çizmektedir. Geçmiş geleneklere dayanan bu yorum sert gücü ifade etmek için kullanılır. Ülkelerin demografik yapısı, doğal kaynakları ve coğrafi özellikleri sert gücün somut örnekleridir. Devletlerin güçlü ordu ve yasalardan oluşması gerektiği de Machiavelli tarafından Prens kitabında belirtilmiştir (Behr & Kırke, 2014).

Özellikle realizm yaklaşımının güç okumasında devletler ayakta durabilmek için ‘askeri’ güçlerini maksimum seviyede tutmak zorundalardır. Devletler çıkarlarını zedeleyen ve tehdit oluşturan durumlarda askeri güçlerine başvururlar. Ordu gücü, envanteri, asgari kapasite ve ekonomik yeterlilik temel referansları oluşturur. Bu sebeple

devletler savaşları, ülkenin bekasını korumak adına meşru bir zemine indirgerler. Diğer taraftan maksimum seviyede tutulan askeri gücün elde edilmiş en büyük gücü olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü matematiksel olarak asker sayısı fazla olan ordunun bu imkânı kullanabilme kabiliyeti de o oranda fazladır. Bu kabiliyeti yaratabilmek ve kullanabilmek içinse ekonomik bir alt yapıya ihtiyaç vardır. Çünkü ekonomik gücü, diğer tüm gücü unsurlarının arasındaki alışverişi sağlayan köprü vazifesi görmektedir. Gereken maddi ihtiyaçları karşılayarak bir ülkenin üretim kapasitesini arttırdığı gibi kaynaklara ulaşımı da kolaylaştırmaktadır.

Demografik gücü ise bir ülkede yaşayan insanların toplam bileşkesidir. Bu tanım sadece matematiksel olmayıp o insanların kültür seviyeleri, eğitim düzeyleri, ortak yaşama bilinçleri ve yaş ortalamasını da içermektedir. Bu anlamda gücü kavramının bir aşaması da ülkelerin demografisidir.

Tüm bu gücü unsurlarının yanında çeşitli teorisyenler tarafından araştırma konusu olan jeopolitik gcten de bahsetmek konunun aydınlanması için gerekli olacaktır. *“Jeopolitik terimi ilk kez İsveçli bir siyaset bilimci olan Rudolf Kjellen (1864- 1922) tarafından 1899 tarihinde ' Ymer ' isimli dergide yayınlanan İsveç'in sınırlarına ait bir makalede kullanılmıştır. Kjellen, 1916 tarihinde yayınlanan The State as a Living Form isimli kitabında kendi jeopolitik tanımlamasını şöyle yapmıştır; yaşayan bir organizma olan devletin araştırılması. Kjellen'e göre devlet yaşayan bilinçli bir organizmadır. Devletin lkesi bu organizmanın gövdesini; idare merkezi beynini, nehirler, karayolları ve demiryolları ise damarlarını oluştırmaktadır”* (Tezkan & Taşar, 2002, s. 96).

Rudolf Kjellen'in kullandığı jeopolitik metafor ile bu gücü çeşidinin de kamu yönetimi için ne denli önemli olduğu ifade edilmiştir.

Modern zamanda gücün niteliği ve yorumu farklılık göstermektedir. Dolayısıyla ülkelerin gücü referansları eski dönemde ordu ve asgari kapasite iken enformasyon devrimi sonrası dünyada bunların yerini teknoloji ve bilişim ilerlemeleri almıştır. Bir ülkenin güçlü kabul görebilmesi için bu teknolojik ilerlemeye ayak uydurması gerekmektedir (Wenger, 2010, s. 5-11). Diğer taraftan, zaman geçtikçe asgari gücün maliyeti artmış, savaşın meşruiyeti sorgulanır hale gelmiştir. Özellikle geline enformasyon çağında artık kamuoyu ciddi bir turnusol görevi görmektedir. Bu sebeple

diplomasi yoluyla sert gücün etkinliğinin geri plana itildiğini söylemek doğru bir ifade olacaktır.

1.3.Diplomasi

Kamu diplomasisini ele almadan tarihsel olarak çok eskilere dayanan ve çalışmanın temel zeminini oluşturacak diplomasi kavramına değinmek konunun bütünlüğünü sağlamak adına yerinde olacaktır. Onarılması güç hasarlara sebebiyet veren savaşların ardından tarihin bizlere tekrar hatırlattığı diplomasi, ülkeler arasındaki problemlerin barışçıl yollarla bir dizi görüşmeler ve anlaşmalar çerçevesinde gerçekleştirildiği ilk adım olmaktadır. Geçmişten bugüne işleyen bu metot, hala popülerliğini korusa da özellikle modern dönemde yerini kamu diplomasisine bıraktığı söylenebilmektedir.

Etimolojik olarak incelendiğinde ‘diploma’ kelimesi eski Yunancadan gelmekte ve ‘ikiyi katlamak’ olarak çevrilmektedir. Roma imparatorluğu ve eski yunanda devletlerin resmî belgelerin katlanmış şeklinden dolayı böyle bir ifade ortaya çıkmaktadır. Bu evrakların sayısı arttıkça korunması ve arşivlenmesi adına profesyonel görevlilere ihtiyaç artmıştır. Bu sebeple 18.yy’a kadar diplomasi, daha çok devletlerin resmî belgelerin incelenmesi ve tasnifi için kullandığı bir terim olmaktadır (Tuncer, 2005).

Günümüzde halk arasında kullanılan diplomasi kavramına bakıldığında ise uluslararası ilişkiler ya da dış politikaya karşılık gelmektedir. Fakat diplomasi, dış politikanın uygulanış biçimine ve uluslararası ilişkilerin yürütülme tarzına verilen bir addır. Gönlübol ‘un diplomasi tanımlaması ise ‘bir hükümetin belli konulardaki kanı ve görüşlerini doğrudan doğruya öteki devletlerin karar vericilerine iletmesi süreci’ olacaktır. Yağmurlu ise diplomasi tanımlamasını “uluslararası ilişkileri, devlet-devlet düzeyinde ve diplomatlar arasındaki etkileşimle düzenleyen bir alan’ olarak yapmaktadır. Tuncer’in diplomasi üzerine yaptığı diğer bir yorum ise “uluslararası ilişkilerin barışçıl yol ve araçlarla yürütülmesi sanatı olup devletler arasındaki ilişkilerin görüşmeler yoluyla yürütülmesi’ olarak karşımıza çıkmaktadır (Tuncer, 2005, s. 13). Bu çerçevede düşünüldüğünde devletlerin sert güç yoluna başvurmada aralarındaki anlaşmazlıklara barışçıl yollarla çözüm üretmek adına yaptıkları bir çabadır. Bu çaba, karşılıklı fikir

alışverişlerinin yapıldığı ve ülkeler arasında uzlaşmacı bir zeminin yaratılması ile sonuçlanmaktadır. Diplomasi bir yandan devletlerarası ilişkileri yönetme mesleği iken diğer taraftan bu mesleğin uygulama alanı olarak tanımlanmaktadır (Erzen, 2012).

Eski Yunan ve Roma imparatorluğu döneminde ortaya çıkan bu terim, literatüre önemli katkılar yapmış çeşitli yazarların tanımlamaları ile kavramsal çerçevesinin genişletilmesi amaçlanmıştır. Diğer taraftan günümüzde kullanıldığı şekli ile diplomasisin daha yakın tarihte bir geçmişi de bulunmaktadır. Bu doğrultuda Modern diplomasisinin temellerinin ise Rönesans döneminde atıldığı görülmektedir. Aynı zamanda uluslararası ilişkiler disiplinin tohumlarının da atıldığı 15.yy. İtalya’ında açılan ilk daimî diplomatik temsilcilik, klasik orta çağ devletlerinin yerini modern devletlere bırakmaya başlamasının ilk örneği olmaktadır (Knutsen, 2016, s. 59). Otuz yıl savaşları sonrasında imzalanan Westphalia barışı anlaşması ile artık Avrupa’da devlet sistemi resmen ortaya çıkmış ve ülkeler arasında organik bir sistem gelişmiştir. Bu sistem iletişim ve müzakere süreci sonunda Avrupa devletlerinin aynı masada oturarak ortak bir gelecek vizyonu çizmesine imkân tanıyan ‘diplomasi’ dir.

Tüm bu gelişmeler diplomasi kavramını eski tanımından uzaklaştırarak İngiliz siyaset kuramcısı Edmund Burke’nin katkısıyla bugünkü modern anlamdaki kullanımına gelmiştir. 1796 yılında ünlü yazar, diplomasi kavramını ‘uluslararası ilişkiler ve müzakerelerin yürütülmesindeki beceri veya hitap’ şeklinde kullanarak bugüne ışık tutan bir tanımlamanın ilkinin gerçekleştirmiştir (Satow, 2011, s. 1-4).

Yıllardır süregelen tartışmalara bakıldığında diplomasisinin direkt olarak uluslararası ilişkiler ile bağdaştırıldığı görülmektedir. Büyük ölçüde doğru olmakla beraber diplomasinin kendine özgü bir kültüre, sonuca ulaşmak için çeşitli yöntemlere, bulmacalara ve çelişkilere sahip olduğunu da söylemek yerinde olacaktır. Diplomasi uygulamasının hem heyecan verici hem de dikkat çekici olması yukarıda bahsedildiği gibi kendine özgü olmasından kaynaklanmaktadır. Bu özgünlük zengin bir geleneği kendisinde barındırdığı gibi yenilikçi yönünü de hiç kaybetmemesinden dolayı etkisini sürekli muhafaza etmektedir (Cooper, 2013, s. 35). Hükümetler diğer devletlere mesajlarını istedikleri gibi aktararak olumlu bir iletişim süreci öngörmektedirler. Karşı taraftan gelecek geri bildirimlerin çatışmaları önleyici ve barışçıl bir zemin yaratması adına aksiyon alan devletler, diplomasinin en temel işlevini kullanmaktadırlar. Bu

bağlamda değerlendirildiğinde ise diplomasi, sağlıklı bir etkileşim sürecinin anahtarı olmaktadır (Sancar , 2012, s. 12).

Sert güç uygulamaları yerine karşı tarafı ikna ederek kendi fikir ve düşüncelerini kabul ettirme amacı taşıyan diplomasi, bu yaklaşımı sayesinde karşı tarafı da dikkate alarak ortak bir çözüm bulma amacı taşımaktadır. Özellikle ikinci dünya savaşı öncesine kadar sadece egemen devletler diplomasinin aktörleri olarak değerlendirilirken 1945 sonrası ortaya çıkan çeşitli uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşları, diplomasinin şeklini değiştirmiştir. Teknolojinin hızla gelişmesi, iletişim kanallarının çoğalması ve bilgi paylaşımının hızlanması sonucunda ‘diplomasi’ kendine daha geniş uygulama alanları bulmaktadır. Yaşanan bu değişimlerle öyle bir noktaya gelinmiştir ki diplomatik faaliyetlerin icrası artık sadece devletlerin himayesinde olmayıp doğrudan halkların da dahil olduğu bir sürece verilmiştir (Akçadağ, 2022, s. 2). Bu değişim sürecine özellikle iletişim teknolojilerinde yaşanan devrimler de eklenince diplomasinin işleyiş şekli aynı doğrultu da farklılaşmış ve zenginleşmiştir. Bu dönüşüm sürecinin diplomasiye en önemli katkısı çeşitli aktörler ve araçların ortaya çıkarak devlet-devlet doğrultusunda işleyen iletişim sürecinin artık devlet-karşı devlet halkı şeklinde genişlemesidir. Hiç şüphesiz diplomasinin geldiği bu son aşama, kamu diplomasisinin doğuşunu göstermektedir.

1.4. Kamu Diplomasisi

Kamu diplomasisi kavramının İngilizce karşılığı ‘public diplomacy’ iken Fransızca karşılığı ise ‘la diplomatie publique’ dir. Türkçede ise ‘kamusal diplomasi’, ‘kamuoyu diplomasisi’ gibi çeşitli şekillerde ifade edilmiş olmasına rağmen zamanla ‘kamu diplomasisi’ olarak literatürde yerini almıştır. Farklı dillerde isim alan bu kavramın ifade ettiği ise en temel anlamıyla kamuoyunu, yani toplumu yönlendirme politikasıdır.

Kamu diplomasisi terimi, milletlerarası ve kültürel münasebetler sürecine ilk olarak 1965 yılında, Tufts üniversitesinde Fletcher diplomasi okulunun dekanı olan emekli Amerikalı diplomat Edmund Gullion tarafından dahil edilmiştir: Üniversitenin Edward Murrow Kamu Diplomasisi Merkezi’nin ilk zamanlarında kamu diplomasisi bilgi ve fikirlerin uluslar ötesi akışı olarak değerlendirilerek aşağıdaki gibi tanımlanmıştır: “*Kamu diplomasisi, dış politikaların düzenlenmesi ve yürütülmesi üzerindeki kamu*

tutumlarının etkilenmesi ele almaktadır. Geleneksel diplomasiinin ötesindeki uluslararası ilişkiler boyutlarını, hükümetlerin diğer devletlerdeki kamuoyunu oluşturmalarını, özel grupların etkileşimini ve bir devletin ve bunların birbiriyle olan ilgi alanlarını, Dışışleri raporlarını ve bunların politikaya etkisini, işi iletişim olanlarla diplomatlarla ve dış temsilciler arasındaki iletişimi ve de kültürlerarası iletişim sürecini kapsamaktadır.” (Cull, 2009).

Yazar Snow ise kamu diplomasi tanımını yaparken ‘diplomasi’ ve ‘kamu’ kavramlarını irdeleme yolunu seçmektedir. Kamu; Devletlerin birebir yönlendirmesi doğrultusunda var olan bir kavram değildir. Bireylerin var olmasıyla kamu alanı yürümektedir. Aynı zamanda resmi olmayan ilişkilerde bu alanda kendine yer bulmaktadır. Diplomasi; Bizzat devletlerin yönettiği hükümetler arası ve resmi bir süreçtir. Yani diplomasi sürecindeki aktörler bizzat devlet için çalışan uzman kişilerden oluşmaktadır. Dolayısıyla diplomasi faaliyeti sonucunda halk pasif tarafta alıcı ve etkilenen olarak yer alırken devletler ise kamuyu yönlendiren aktif ve verici tarafta konumlanmaktadır (Snow, 2009).

Manheim’a göre diplomatik faaliyetlerin dört farklı çalışma prensibi vardır. Hükümetten hükümete, diplomattan diplomata, uluslardan uluslara ve hükümetlerden uluslara... Bu faaliyetlerden dördüncüsü ile fazlasıyla eşleşmekte olan kamu diplomasisi ise hükümetler tarafından planlı bir şekilde hazırlanan değerlerin ve düşüncelerin başka ülke toplumlarına aktarılmak istendiği bir süreçtir. Siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, iletişim, kamu yönetimi ve halkla ilişkiler gibi farklı disiplinler, kamu diplomasisi içinde kendilerine yer bulmaktadır (Fitzpatrick, 2009).

Son tahlilde Kamu diplomasisini salt diplomasiden ayıran en önemli özelliğin ise muhatabının karşı devletler değil karşı devletlerin toplumu olmasıdır. Kamu diplomasisi daha çok soğuk savaş döneminde başını ABD’nin çektiği Batı Blok’u ülkeleriyle liderliğini SSCB’nin yaptığı Doğu Blok’u ülkeleri arasında mücadelede kullanılan önemli bir terim olmuştur.1990’lı yıllarda soğuk savaşın sona ermesiyle ortaya çıkan yeni uluslararası sistem ve küreselleşme şartlarında kamu diplomasisi tabiri mevcut durumu ifade etmekte yetersiz hala gelmeye başlamıştır.

Leonard’a göre ise kamu diplomasisi, daha çok propagandanın kibarlaştırılarak meşruiyet kazandırılmış halidir. Enformasyon devrimi sonrası devletler bilgiyi kontrol

etmekte oldukça zorlanmaktadırlar. Bu sebeple devletlerin yapmak istedikleri manipölasyon çalışmaları halk tarafından fark edilir hale gelip şüphelerin büyümesine yol açacaktır. Toplumluların bilgi edinme süreçlerine baktığımızda ise bu iddia kendini kanıtlamaktadır. Televizyon, internet, sosyal medya, çeşitli ulusal ve uluslararası markaların yapmış olduğu çağrışımlar, insanların ülkeler hakkındaki fikirlerini şekillendirmektedir. Bu nedenledir ki devletlerin çeşitli kesimlerin düşüncelerini doğrudan etkilemeye ve kitlelere ulaşmasını istedikleri en olumlu mesajların önünü açmaya çalışarak elde edecekleri tesir son derece sınırlıdır (Leonard, Stead, & Smewing, 2002).

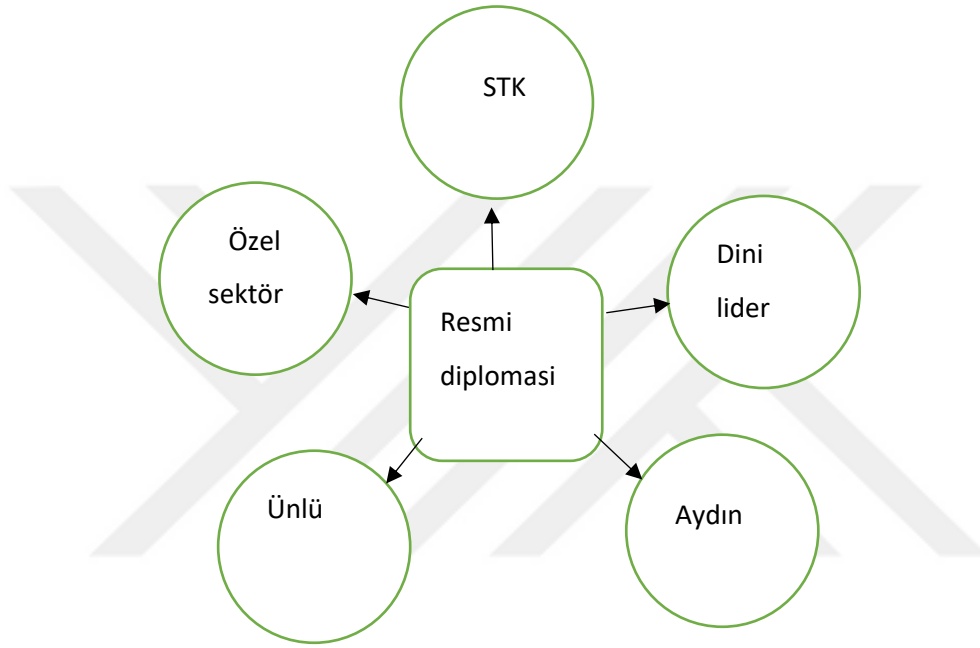
Tarihsel olarak kamu diplomasisinin ivme kazandığı döneme bakacak olursak daha önce de üzerinde durulduğu gibi soğuk savaş yıllarında yeni dünya düzenine ayak uydurmak isteyen Doğu Avrupa ülkeleri ön plana çıkmaktadır. İlk kamu diplomasisi ofisi açan ülkenin de Polonya olması bu bağlamda tesadüfi olmamıştır. Szondi'ye göre bu ülkeler kamu diplomasisini etkili bir araç olarak kullanıp eski ekonomik, siyasi ve sosyal düzenin tarihin arka raflarına itip güvenilir, makul ve faydalı bir ülke imajını yeni dünya düzenine servis etmektedirler. Ülkeleri hakkında yaygın olarak benimsenen olumsuz düşüncelerin silinip var olan olumlu düşüncelerin güçlendirilmeye çalışılması geçiş dönemlerindeki milli kimliklerini yeniden tanımlamak adına yegâne çalışmalardır (Snow & Taylor, 2009, s. 294). Bu bağlamda Türkiye'ye bir parantez açmak gerekirse; güvenlik ve terör sorunları ile mücadelesi, darbeler geçmişi, uzun süre devam eden modernleşme serüveni, Avrupa birliği üyeliği süreçleri ve sözde 'soykırım iddiaları' göz önüne alındığında kamu diplomasisine ihtiyacı olan bir ülke olduğunu saptanabilir.

1.5. Geleneksel Diplomasi ve Kamu Diplomasisi İlişkisi

Kamu diplomasisi literatürüne yaptığı değerli katkılarıyla bilinen siyaset kuramcısı Cull, diplomasiyi "uluslararası aktörün uluslararası çevreyi yönetmek için kullandığı savaşın yetersizliği" şeklinde ifade etmektedir. O halde geleneksel diplomasi, uluslararası çevreyi yönetebilmek için aktörlerin birbirine katılması ile gerçekleşmektedir (Cull, 2009, s. 12). Kamu diplomasi ise geleneksel diplomasiden ayıran en temel fark, etkileşim sürecinin sadece devletler arasında olmamasıdır. Geleneksel diplomasi aktörleri, ülkelerinin uluslararası alanda tanınırlığını, imajını ve gücünü arttırmak için

belirlenmiş stratejiyi hedef kitle olarak yabancı hükümetlerin temsilcilerini seçerek gerçekleştirirler. Buna karşın kamu diplomasisi, aynı stratejik hedeflere ulaşmak için belirlediği hedef kitle, yabancı devletin hükümet temsilcileri değil tüm kamu sektörü yani doğrudan halktır (Ross C. W., 2002, s. 75).

Şekil 1. Merkezi Olmayan Diplomasi

Kaynak: Kelley, John Robert (2010). “The New Diplomacy: Evolution of a Revolution”.Diplomacy and Statecraft, 21(2): 296.

Yukarıdaki şekilde görüldüğü üzere geleneksel diplomasi, öncelerde Dışişleri Bakanlığında olan yetkinlik ve otoritesini zamanla başka aktörlere devretmeye başlamıştır. Resmi diplomasi artık sadece devlet kurumlarının arasında değil toplumun değer verdiği kanaat önderleri, ünlüler ve aydınlar, bizzat halkın içinde olduğu çeşitli STK’lar ve özel sektör teşebbüsleri ile aktif alt kümelere dönüştüğü görülmektedir (Kelley, The New Diplomacy: Evolution of a Revolution, 2010, s. 295).

Anlaşılabacağı üzere geleneksel diplomasi, zamanla yerini kamu diplomasisine bırakmıştır. Geleneksel diplomasiyle aynı paydada bulunduğu birçok özellik olsa da kamu diplomasisini modern döneme özgü tutmak daha sağlıklı olacaktır. Ayrıca savaş sonrası dönemde modern diplomasi, uluslararası hukukun gözetilmesi ve çok taraflılık gibi

nosyonlara kayıtsız kalmayarak evrensel ilkelere bağılı şekilde ülkelerarası etkileşimi sürdürmektedir. Tıpkı geleneksel diplomasinin olduğu gibi kamu diplomasisi de ulusal bir g   unsurunu görevi taşıtmaktadır. Fakat uluslararası arenada güç sağlamak isteyen her ülkenin farkına vardığı gibi artık devletler, politikalarını daha geniş alana yaymak istemektedirler. Bu bağlamda değerlendirildiğinde kamu diplomasisinin ülkelere daha cazip fırsatlar sunması şaşırtıcı olmamaktadır. Planlanan çeşitli kültürel programlar, uluslararası  ğrenci değişim projeleri, bilim ve sanat alanlarında yapılacak iş birlikleri bunlardan sadece bazılarıdır. Buradan da anlaşılacağı üzere kamu diplomasisi stratejisi, bilgi teknolojilerinin de küresel ölçekte gelişmesiyle beraber enformasyonun tüm dünya halklarına yayarak bütünleşik bir kitle yaratmaktır. Yine en başa gelirsek aradaki temel ayrımların geleneksel diplomasinin tercihi olan yabancı h k metlerle ve diplomatlarla iletişim kurmaya önem vermeyen kamu diplomasisi, doğrudan yabancı halka ulaşma arzusunu taşıtmaktadır. Halkın zihinlerini ve kalplerini fethettikten sonra merkezi politikalarını o halk aracılığıyla hükümetlere kabul ettirmek şüphesiz daha kolay olacaktır (Ulusoy, 2017, s. 155).

Geleneksel diplomaside doğrudan kamu ile iletişim kurulmamakta bunun yerine bulundukları ülkedeki üst düzey temsilciler ve karar alıcılar ile ilişki kurulmaktadır. Kendilerini dışarıda bırakan, seçkin ve elitist bir tutum olan bu iletişim süreci, halkı içine alamadığı için politikaların kabullenilmesini imk nsız kılmaktadır. Aynı zamanda diplomatlar tarafından icra edilen bu iletişim şekli siyasi ve ekonomik g   temelli olduğunu aşık r ederek çeşitli kısıtlamalara maruz kalındığına şahit olunmaktadır. Geleneksel diplomasi, etkileşimde bulunan ülkede siyasi, ekonomik ve askeri güç devşirmek adına piramidin en üstünü hedeflerken kamu diplomasisinde bu süreç, piramidin en altını yani halkı hedefleyerek tamamlanmaktadır (Oktay, 2012, s. 129).

Szondi (Szondi G. , 2009, s. 305), 21.yy. modern kamu diplomasisinin geleneksel kamu diplomasisiyle olan farklılıklarını aşağıdaki tabloda olduğu şekilde gibi karşılaştırmıştır:

Tablo 1: Geleneksel ve 21. Yüzyıl Kamu Diplomasisi Karşılaştırması

	Geleneksel Kamu Diplomasisi	21. Yüzyıl Kamu Diplomasisi
Şartlar	Çatışma, devletler arası gerilim	Barış
Hedefler	Hedef kitlelerde davranış değişikliği oluşturarak hedef ülkede istenen siyasi değişimi sağlar	Ülkenin yurt dışında imaj ve itibarını sağlamak için siyasi ve ekonomik çıkarlar geliştirir.
Stratejiler	İkna, kitlelerin yönetilmesi.	İlişki geliştirir ve sürdürür, kamuyla angaje olur.
İletişim Yönü	Tek yönlü iletişim (monolog)	Çift yönlü iletişim (diyalog)
Araştırma	Çok az, hiç yok	Geri bildirimin önemli olduğu bilimsel araştırmaya dayalı kamu diplomasisi uygulanır.
Mesaj İçeriği	İdeolojiler, çıkarlar	Fikirler, değerler
Hedef Kitle (Halklar)	Hedeflenen ülkenin tüm halkı; mesaj gönderen ve mesaj alan	Seçilmiş, iyi tanımlanmış halk + içerideki halklar ve katılımcılar
Kanallar	Geleneksel kitle iletişim araçları	Çoğunlukla ağlarla kişiselleştirilmiş eski ve yeni medya
	Hükümet tarafından destekli	Kamu ve Özel ortaklıklar

Bütçe		
--------------	--	--

Kaynak: Szondi, Gyorgy (2009). “Central and Eastern European Public Diplomacy: A Transitional Perspective on National Reputation Management”. Ed. Nancy Snow ve Philip M. Taylor. Routledge Handbook of Public Diplomacy. New York: Routledge, s. 305.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi modern kamu diplomasisi, her şartta uzlaşmacı bir zemin ortamı yaratmaya çalışırken geleneksel diplomasi, zaman zaman gerilimlere ve çatışmalara sahne olmuştur. Devletler, siyasi ve ekonomik güç adına aynı doğrultuda mücadele etseler de tercih ettikleri stratejiler onları farklı sonuçlara götürebilmektedir. Diğer taraftan daha çok monolog bir iletişim şekliyle hareket eden geleneksel diplomaside karşı taraftan geri bildirim alınmadığı için hızlı bir politika yaratabilme imkânı azalmaktadır. Buna karşın karşılıklı diyalog köprülerinin oluşturulması amaçlanan hedeflere daha emin adımlarla ve bilimsel veriler ışığında ulaşılmaktadır. Şüphesiz enformasyon devrimi sonrası kitle iletişim araçlarını kullanabilme kapasitelerini arttıran aktörlerin hedef kitleye doğrudan mesajlarını gönderebilmeleri hem bilginin dezenformasyonunu azaltır hem de zamansal anlamda hız kazandırarak ciddi bir fark yaratacaktır. Son olarak bütçesel bir kıyaslamaya gidilecek olursa geleneksel medyanın kaynakları devlet ile sınırlı kalırken kamu diplomasisi, bu kaynaklara özel sektörü ve çeşitli iş birliklerini de dahil edebilmektedir.

2. Kamu Diplomasisi Boyutları

Ulus aşırı ilişkilerin yoğunlaştığı 21.yy’da Kamu diplomasisine getirilen tanımlamalar, aynı zamanda bu kavram üzerinde yürütülen çalışmaların da seyrini belirlemiştir. Modern dönemin önde gelen siyaset bilimcileri olan araştırmacılar, bu kavramın derinliğini ve etki alanlarını ortaya koymak adına çeşitli temellendirmelerde bulunmuşlardır. Bunlardan en kabul göreni ise Leonard ve arkadaşlarının geliştirmiş oldukları kamu diplomasi modellemesidir. Bu sosyal bilimciler devletlerin kullandıkları dinamik bir enstrüman olan kamu diplomasisini üç boyut üzerinde temellendirmişlerdir.

Kısa vadeli etki gösteren ‘reaktif boyut’, kamu diplomasisin siyasi, askeri, sosyal ve kültürel özelliklerini referans alırken daha çok orta vadeli etkilerin tespit edildiği

‘proaktif boyut’, inşaa edilecek ilişkilerin süreklilik arz etmesi gerektiğinin üzerinde durmaktadır. Uzun vadeli etkinin hesaplanarak kurgulanan kamu stratejisi ise ‘ilişki kurma boyutu’ olarak adlandırılmaktadır. Bu boyutlar Leonard ve arkadaşları tarafından ‘haber yönetimi’, ‘stratejik iletişim’ ve ilişki inşaa etme olarak da adlandırılmışlardır (Leonard, Stead, & Smewing, 2002).

Tablo2: Kamu Diplomasisi üç boyutu

AMAÇ	Tepkisel (saat ve gün)	Temkinli (Haftalar ve aylar)	İlişki İnşaa Etme (yıllar)
Politik-Askeri			
İktisadi			
Sosyal-Kültürel			

Kaynak: Mark Leonard, Public Diplomacy, The Foreign Policy Centre, London, 2002, s.10

Leonard, kamu diplomasisi enstrümanı aracılığıyla hedeflenen politikalardan olumlu dönütlerin elde edilmesini Tablo 4’te görüldüğü gibi zamansal bir boyutlama modeliyle göstermiştir.

2.1. Reaktif Boyut (Kısa vadeli)

Kamu diplomasisi sürecinde devletlerin kısa sürede hızlı cevap verme ihtiyaçları bu boyutta ele alınmaktadır. Hükümetlerin dünya kamuoyuna yansıyan itibar zedeleyici ve zihinlerde olumsuz imaj oluşturacak haberler karşısında hızlı bir şekilde reaksiyon gösterip resmi makamlar vasıtasıyla kamuoyu bilgilendirme yapması, bu boyutun en temel önerilerinden birisidir. (Nielsen, 2011, s. 16). Haber yönetiminin gittikçe zorlaştığı kaotik ortamlarda halkı aydınlatmak bu boyutun en önemli misyonu olmaktadır. Diğer taraftan algı yönetimine maruz kalmış yerli ve yabancı toplumlarla hızlı temas kurmak, sağlıklı bir iletişim kanalını da devreye sokacaktır.

Hükümetlerin algı operasyonlarıyla mücadele etmek için geliştirmiş oldukları iletişim stratejileri mevcuttur. Nielsen’e göre Haber yönetimi, hedef kitle ile doğrudan

iletişim kurmanın en kolay yolu olarak gördüğü yerel medyanın desteklenmesi ve gerekli durumlarda mali yardımların yapılması ile şekillenmektedir (Nielsen, 2011, s. 17). Joseph Nye ise demokratik rejimlerle yönetilen ülkelerde hükümet yetkililerinin verdikleri kararlardan sonra basına verecekleri demeçlerin titizlikle hazırlanması gerektiğini söylediği gibi sadece ulusal ve yerel basına odaklanmanın yumuşak g   bağlamında yeterli sonuçlar getirmeyeceğini ifade etmektedir. Aksine yabancı basının, reaktif boyut açısından fazlaca dikkate değer bir hedef olması gerektiğini dile getiren Nye, günlük iletişimin dış politik etkileri üzerinde yoğunlaşmaktadır (Nye, 2004, s. 108)

Karşılıklı tanınırlık düzeyini arttırmayı hedefleyen kamu diplomasisi, yabancı halkları etkileyerek politik ikna çabası içinde bulunmaktadır. Bu süreci gerçekleştirirken şüphesiz halkların ihtiyaç duydukları iletişim gereksinimlerini anlık, saatlik ve günlük zaman boyutu çerçevesinde değerlendirerek karşılık vermek zorundadır. Kelley ise bu haber yönetimi sürecini, devlet kurumlarının iç ve dış kamuoyunun algı yönetimine maruz kalarak oluşmuş olduğu kanaatlerin basın yoluyla yanlışları düzeltme, bilgilendirme ve yönlendirme enstrümanlarının aktif hale getirilmesi olarak tanımlamaktadır (Kelley, 2009, s. 78). Bu bağlamda Enformasyon yönetimi ile ilgili bakanlık ve resmî kurumların yurtiçinde, büyükelçiliklerin de yurtdışındaki basın izleme faaliyetleri oldukça önemlidir. (Kuslish & Sharpe, 2006, s. 27-32). Devletlerin resmi diplomatik temsilciliklerinin olduğu ülkelerdeki basın mensupları, olumlu ve etkili iletişimin yaratılması anlamında değerlendirildiğinde haber ve kriz yönetimi esnasında en önemli kamu diplomasisi aracına dönüşmektedir. Bu sebeple hükümet yetkililerin bu boyutu iyi analiz etmeleri gerekmektedir (Ross C. , 2002, s. 75-83). Özetle Kamu diplomasisinin reaktif boyutu, devlet yetkililerin yanlış ve yanılıcı bilgilendirmeler karşısında mücadele ederek hızlı ve anında savunma mekanizmalarını devreye sokmasıdır (Nye, 2004, s. 108).

2.2. Proaktif Boyut (Orta vadeli)

Planlanmış orta vadeli kamu diplomasisi politikalarını ifade eden proaktif boyut, literatürde ‘stratejik iletişim’ olarak da karşımıza çıkmaktadır. Dönemin önemli sosyal bilim araştırmacılarından olan Gregory, kavram çözümlemesine başlarken stratejiyi ele alarak nasıl sorusunu sormaktadır. Hedefler doğrultusunda kurgulanan bu stratejik iletişim, neden sorusunun cevabını kendi içerisinde verebilmelidir. Diğer bir ifadeyle planlanan amaçlar doğrultusunda belirli mantık çizgilerini takip ederek gerçekleştirilecek stratejik iletişim, kamu diplomasi bağlamında ihtiyaçlara karşılık verebilecektir. Aynı zamanda bu boyut, ikna edici bir yöntemi tercih edilebileceği gibi gerektiğinde zorlayıcı bir enstrüman olarak da kullanılabilir (Gregory, 2004, s. 7).

Stratejik iletişim, özellikle siyasi reklam kampanyalarında bir dizi basit tema ile kurgulanmış kamu diplomasisi boyutudur. Bu kampanyalar özellikle ana temaları markalayarak bir devlet politikasını geliştirmeyi amaçlamaktadır. Orta vade ile ifade edilmek istenen ise bir yıl içindeki olayları ve iletişimi planlayarak hükümetlerin yumuşak güç üretme süreçlerine katkı sağlamaktır (Nye, 2004, s. 108). Diğer taraftan stratejik iletişimde mesajın karşı tarafa iletilmesi tutarlı bir zeminde gerçekleşmelidir. Amaçlanan tema, medyanın tüm unsurları tarafından yayılarak titizlikle hazırlanmış mesajların birbirini takip eden olayların seyri ile doğru orantılı bir şekilde verilmelidir. Halkları ikna edici bir güç unsuru taşıması gereken mesajlar, süreklilik ve tutarlılık çerçevesi içinde ele alınarak proaktif boyutun en kritik ayaklarını oluşturmaktadır (Tiedman, 2004, s. 7).

Proaktif yaklaşım boyutu, cereyan eden olaylara stratejik cevaplar üretmekle kalmayıp bunun daha öncesini planlayarak çeşitli reklam kampanyaları ve organizasyonlar vasıtasıyla gündem belirleme üzerine yoğunlaşmaktadır. Aynı zamanda tercih edilen bu yöntem ile ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki ilişkilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Hükümetler, küresel problemlere dikkat çeken organizasyonlar sayesinde ülkelerinin imajlarını güçlendirecek bir diplomasi faaliyetinde bulunduğu gibi aktörlerin dışarıya verecekleri mesajlar süzgeçten geçirerek hedef kitlesinin etki seviyesini oldukça yukarıya çıkarılabilir. (Nielsen, 2011, s. 17). Tüm bu noktalar göz önüne alındığında stratejik iletişim, kamu yöneticileri tarafından elde

edilmek istenen amaçlara, organizasyonlar, faaliyetler ve sözlerin eş zamanlı olarak katkı sağladığı bir mekanizmayla hizmet etmektedir (Cornish, Lindley, & Yorke, 2011, s. 136).

2.3.İlişki İnşa Etme Boyutu (Uzun vadeli)

Kamu diplomasisinin üçüncü ve en uzun vadeli boyutu olan ilişki inşa etme, temel bir ifadeyle devletlerin olumlu imajlarını yabancı halklara doğru strateji ve uyumlu kanallarla ilettiği bir iletişim sürecidir. Başarılı bir kamu diplomasisinin icrası, hedef toplumların değerlerine saygı duyarak yerel ihtiyaçların çözülmesi noktasında planlı adımların atılmasıyla mümkündür (Nye & Armitage, 2007, s. 47). Yabancı halk içinde etkili konuma gelen kişiler veya devlet kuruluşlarının inşa ettikleri ilişkiler, bu boyutta diplomasi sürecinin lokomotifi konumundadır. Dolayısıyla uzun vadeli boyutta en kritik nokta, yabancı ülkelerdeki diplomasi icra eden kurumların koordineli bir şekilde çalışarak saha analizlerini doğru süzgeçten geçirmeleridir.

Üçüncü boyutun öncelikli hedefi katı bir dış politika savunuculuğu değil karşılıklı güven ve ortak değerlerin ön plana çıktığı bir münasebet kanalı geliştirmektedir. Şüphesiz bu güven zemininin oluşmasının en önemli yolu, yabancı halkların ihtiyaçlarını, değerlerini, düşüncelerini ve kültürlerini öğrenmekten geçtiği gibi kamu diplomasisi uygulayıcı kişi ve kuruluşlarının niceliksel oranının artmasına bağlıdır (Zaharna, 2009, s. 91-95). Diğer taraftan devletlerin salt ilişki kurması, amaçlanan stratejilerin gerçekleşmesinde kendi başına yeterli olmayacağı gibi hedef kitlede bırakılan etkinin maksimum seviyede olumlu olması bir diğer başarı kriterlerinden birisi olmaktadır.

Bu boyutun en önemli bileşenleri öğrenci bursları, değişim programları, staj programları, ortak bilimsel çalışma grupları, konferanslar ve akademik ilişkilerdir. Yıllar içerisinde geliştirilen bu kapsamlı ortaklık çerçevesi, uzun süreli boyutta kamu diplomasisine katkı sağlayacak en temel enstrümanlardır (Nye, 2004, s. 109).

Uzun vadeli kamu diplomasisi boyutu olarak da adlandırılan bu süreçte çok taraflı iletişim modelinin kullanılması ve yüz yüze iletişimin sağlanması, münasebet inşa ederken dikkat edilmesi gereken özelliklerindendir. (Leonard, Stead, & Smewing, 2002, s. 18). Küreselleşmenin hızla artışıyla beraber toplumlar arasındaki etkileşimin çoğalması

ve enformasyon devrimi sonrası bilgiye erişimin kolaylaşması, ilişki inşa sürecinde hükümetlerin internet ve sanal mecralara ağırlık vermesine sebep olmaktadır.

Münasebet inşası boyutunun uzun vadede en önemli çıktısı, öğrenci değişim programlarından elde edilen tanıtım faaliyetleri başarısıdır. Bu programa katılan öğrenciler, kendini tanıtmak isteyen ev sahibi ülkenin gerçek ve doğru imajına tanık oldukları gibi bunu kendi ülkelerine de taşıyarak uluslararası diplomasi faaliyetinin öncüleri olmaktadır. Bu başarı sadece bununla kalmayıp karşılıklı öğrenci kabulleri ile iki devlet arasında bilimsel ve kültürel köprüler inşa edilerek ortak akademik çalışmaların önü açılmış olmaktadır. Dolayısıyla bu münasebetler, ülkelerin bilim ve teknoloji alanında gelişmişliklerini dünyaya tanıtmaya imkân tanımaktadır.

Dünya genelinde uluslararası ticaretin artması birçok özel şirketin yatırımlarını yabancı ülke topraklarına götürmesine imkân tanımıştır. Ülkeleri için oldukça önemli olan bu teşebbüsler, ekonominin canlanması yanında ait olduğu ülke imajını taşıyan markaların, yabancı halkların zihninde yer edinmesini kolaylaştırmıştır. Toplumlar tarafından tanınırlığı artan bu markalar ilişki inşa etme süreci çerçevesinde değerlendirildiğinde menşei ülkelerin tarih, kültür ve değerlerini yansıtan önemli göstergelere dönüşmektedir. Bu bağlamda özel şirketlerin faaliyetleri ve bilinirliği yüksek ürünleri, tüketici marka sadakatini oluşturarak kamu diplomasisine hizmet etmektedir.

Bu boyutun güçlenmesini sağlayacak bir diğer önemli bileşen ise devlet yöneticilerinin söylemleridir. Devletler arası uzun süreli münasebet inşa etmek isteyen hükümet yetkilileri, resmi ziyaretlerin zamanlama ve süresini stratejik bir analizle belirlemelidir. Bunun yanında yetkililerin kişisel özellikleri de devletlerarası ilişkilerin olumlu şekillenmesinde pay sahibi olmaktadır (Zaharna, 2009, s. 93). Devlet yöneticilerinin yaptıkları toplantılar, basına verdikleri demeçler, Parlamento'da yaptıkları konuşmalar, katıldığı açılışlar ve yazdıkları yazılar bile kamu diplomasisinin bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Tüm bu eylemler, imaj katkısı sağlaması gerektiği gibi yabancı halklarda ülke ile ilgili olumlu yönde algıların şekillenmesine yardımcı olmalıdır (Wang & Chang, 2004, s. 11-13).

Münasebet inşasına katkı sağlayan diğer unsur ise ülkelerin yerel unsurlarla geliştirdikleri kurumsal ilişkilerdir. Bu başarının en önemli çıktısı kardeş şehirler ve

belediyeler uygulamalarından elde edilmektedir. Tarihsel olarak incelendiğinde ise en eski uygulamanın 836 yılında Alman Pederborn şehri ile Fransız Le Mans şehri arasındaki ilişkide ortaya çıkmaktadır. Bu uygulamayla birlikte artan ticari ve ekonomik faaliyetlerin yanında eğitim, kültür ve turizm gibi alanların da geliştiği gözlemlenebilir (Zaharna, 2009, s. 95). Kamu diplomasisi açısından oldukça önemli olan bu üç boyutun ülkelerin belirledikleri hedefler doğrultusunda katkı sağlaması, ülke içi ve dışındaki kurumların ortak uygulamaları gerçekleştirmesi ve birimler arasında sağlanacak güçlü bir koordinasyon ile mümkün olacaktır.

3.Kamu Diplomasi Modelleri

Literatüre yaptığı önemli katkılarla bilenen Eytan Gilboa, özellikle yeni kamu diplomasisi kavramındaki belirsizliklerin üzerine yoğunlaşmış ve tanımların netleştirilmesi adına çeşitli araştırmalar yapmıştır. Bu çalışmamaların neticesinde bilgiyi geliştirmek ve yenilemek için sosyal bilimler alanında model geliştirmenin gerekliliğini saptamıştır. Her ne kadar diplomasi ve dış politikanın kamu diplomasisi disiplinine kaynak oluşturduğunu söylese de birçok akademisyenin bu konudaki yetersizliklerine dikkat çekmekten geri kalmamıştır. Son tahlilde kavram üzerine çalıştığı modeli tanımlamak için ‘Baş aktörler, öncüler, hedefler, medya türü ve araç teknikleri’ olmak üzere beş farklı değişkeni kullanmış ve üç kamu diplomasisi modeli oluşturmuştur (Gilboa, 2008, s. 59-60). Soğuk savaş ismiyle nitelediği ilk model, özellikle savaşın başka şekilde devam ettiği yıllarda muhalif devletlerin yabancı halklar üzerinde algı tahakkümü kurmak isteyişinin çözümlemesidir. Devlet dışı ulus aşırı model, kendi sınırları dışında yaşayan topluluklar için planlanmış kamu kurumları, sivil toplum teşekkülleri ve önemli gruplar aracılığıyla icra edilen kamu diplomasisi faaliyetlerini ifade etmektedir. İç halkla ilişkiler modeli ise hükümetlerin çeşitli halkla ilişkiler ve lobi şirketleri ile hareket ederek kendi politikalarını meşrulaştırma faaliyetlerini ifade etmektedir (Gilboa, 2000, s. 59).

3.1.Soğuk Savaş Modeli

2. dünya savaşı sonrası gerçekleşen küresel yıkım, tahakküm yarışı içerisindeki devletleri farklı metotlar kullanmaya itmiştir. Bu sebeple ABD ve Sovyetler Birliği,

soğuk savaş yılları boyunca nükleer bombaların yıkıcı etkisinden kaçınmak adına daha stratejik metotlar geliştirmişlerdir. Kamu diplomasisinin muhtevisyatını oluşturan ikna kampanyaları ve bilgilendirme faaliyetleri sıkça başvurulmuş araçların başında gelmektedir. Uzun erimli başarı elde etme şartının konvansiyonel silahlardan geçmediği anlaşıldıktan sonra yabancı toplumlarla kurulacak ilişkilerin önemi kavranmış ve kamu diplomasisi faaliyetlerine ağırlık verilmiştir. Bu tecrübeden hareketle devletler, yabancı toplumların zihinlerini hedef alarak ülke imajlarını olumlamak için ikna faaliyetlerine başlamışlardır. Hedeflenen stratejinin başarılı olması halinde toplumların kendi hükümetleri üzerinde baskı gücü oluşturarak saldırgan ve düşmanca politikaların değiştirilmesi mümkün olacaktır. Bu fikrin amacı aynı zamanda yabancı toplumların kendi hükümetleri tarafından gerçekleştirilen ulusal propaganda faaliyetlerine karşı gelmesini sağlayacak bilgilendirme çalışmasıdır (Gilboa, 2008, s. 59-60).

Soğuk savaş yıllarında bir diğer kamu diplomasisi aracı olan uluslararası yayıncılık, güç mücadelesinde galip gelmek isteyen iki devlet tarafından sıkça başvurulmuş yollardan birisi olmuştur. Toplumların yönlendirilmesi için ikna edici bilgilerin üretilip dağıtımına sokulması adeta ‘enformasyon’ savaşlarını başlatmıştır. Bu mübareze süreci politik, ekonomik ve askeri boyutların da etkisiyle çok daha kaotik bir ortamın oluşmasına neden olmuştur. Kamu diplomasisi çerçevesinde ele alındığında enformasyon, taşıdığı doğruluk değerinden ziyade yabancı toplumun fikrini değiştirebilme gücü ile anlam kazanmaktadır. Bunun yanında bilginin yayılma hızı da soğuk savaş modelinde öne çıkan özelliklerden biri olmuştur. Ülkeler nezdinde en fazla bilgiye sahip olan baskın bir güç oluşturabiliyor ve politik hedeflerine bir adım daha yaklaşıyordu. Bu sebeple aktörler sahip oldukları bilginin kalitesinden ziyade hacmine önem vermekteydi (Zaharna, 2005, s. 2). Kamu diplomasi modellerinden birinin ismini alan ‘Soğuk Savaş Modeli’, uluslararası zeminin değişmesi sebebiyle aktörlerin çeşitli yöntemleri revize etmesini gerekli kılmış ve yerini çağdaş boyutlarına bırakmıştır.

3.2. Devlet Dışı Uluslararası Model

Soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte sivil toplumun önemi artmış ve kamuoyu, devlet politikaları karşısında denge unsuru taşıyan bir misyona ulaşmıştır. Uluslararası ilişkiler yapısının devlet-devlet merkezli bir yapıdan uzaklaşması ise sivil toplum

örgütleri gibi yeni aktörlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Tüm bu sosyal dönüşümlerin neticesinde soğuk savaş modeli yetkinliğini sürdürememiş ve birtakım revizyonlara mecbur kalmıştır. Uluslararası ilişkiler arenasında her ne kadar devletlerin ağırlığı olsa da kamu diplomasisinin bu modeli, sınırlar ötesinde yer alan sivil toplum kuruluşları ve bireylerin, azımsanmayacak noktaya ulaşan kamuoyu etkileme faaliyetlerini inceleyen bir teorik çalışma olarak ortaya çıkmaktadır. Devlet Dışı Uluslararası Aktörler, kendi amaçlarına ulaşabilmek için genellikle global haber networklerini ve küresel medya ağlarını kullanırlar. Aynı zamanda bu model, bilgilendirme faaliyetleri ve ikna kampanyalarının güçlendirilmesine de yardımcı olmaktadır. Çin hükümetini demokratik reformlar yapmaya zorlayan devlet dışı aktörler, bu anlamda en etkili kamu diplomasisi modellerinden biri olarak rüştünü ispat etmektedir (Gilboa, 2008, s. 60).

Diğer taraftan bu modelin öne çıkma sebeplerinden biri de çok kutuplu hale gelen dünyanın çevre felaketleri, açlık, yoksulluk, salgın hastalıklar ve terörizm gibi küresel problemlerin aşılması noktasında sınırları aşan bir ortaklığa ihtiyaç duyar hale gelmesidir. Paylaşılması gereken tüm bu sorumluluklar, devletlerin iş birliğine yönelik tutumlar sergilemesine neden olmaktadır (Zaharna, 2005, s. 2). Bu teşebbüsler neticesinde devletler düzeyinde kalmayan bu dayanışma görevi, sivil toplum örgütleri gibi güçlü aktörlerin de sorumluluk aldığı bir boyuta dönüşmektedir.

3.3.İç Halkla İlişkiler Modeli

Kamu diplomasisinin üçüncü başlığı olan ‘iç halkla ilişkiler modeli’, toplumları yönlendirmek için soğuk savaş modelinde görüldüğünün aksine radyo istasyonları ve uluslararası yayıncılık faaliyetleri gibi geleneksel araçları kullanmak yerine hedeflerine ulaşabilmek adına halkla ilişkiler ve lobicilik şirketleriyle çalışmayı tercih etmektedir. Bu seçimin en temel sebebi ise değişen dünya kodlarını ciddiyle takip eden hükümetlerin, loobying faaliyetleri icra eden firmalarının toplumlar üzerindeki inandırıcılık etkisini ciddiye almasıdır. Bu model doğrultusunda hareket eden karar vericiler, yerel grupların desteğini alarak hedef ülkedeki kampanyalarını daha güçlü hale getirebilmektedir. Toplumun politik ve kültürel kodlarına hâkim olan bu tür loobying şirketleri, kamu diplomasisi anlamında oldukça olumlu veriler ortaya koymaktadır. Bilimsel bilgiyi

kullanarak politika üretmesi ve kamuoyu araştırma metotlarına ağırlık vermesi sebebiyle bu modele ‘stratejik kamu diplomasisi’ tanımlaması da uygun görülmüştür. Özellikle körfez savaşı sırasında Kuveyt kralının bir Amerikan halkla ilişkiler firması ile anlaşması bu modelin etkisini ölçebilecek en iyi örneklerden biri olmuştur. Hill & Knowlton adlı loobyng firmasının toplumu ikna edebilme kabiliyeti sayesinde ABD medyası ve Kongre’nin desteği alınmış Saddam Hüseyin’in Kuveyt topraklarından geri çekilmesi adına bir baskı unsuru oluşturulmuştur (Gilboa, 2008, s. 60).

Kamu diplomasisi aracının derinliğini kavramak adına bahsi geçen bu üç modelde, stratejik iletişim faaliyetlerinin algılanış şekillerini ortaya koymaktadır. Çin halkını yönlendirmek adına uluslararası yayıncılık faaliyetlerine ağırlık veren ABD, bu toplumun kendi ülkesinde demokrasi değerlerini benimseyen eylemler ve kampanyalar yapmasına zemin hazırlamıştır. Hedeflenen Amerikan politikası, bu örmekte ‘Devlet Dışı Uluslararası Model’ vasıtasıyla başarıya ulaşmıştır. Diğer taraftan Küba’da Castro’ya İran’da Ayetullah’a ve Myanmar’da askeri cuntaya karşı izlenen temel politikalar değerlendirildiğinde kamu diplomasisinin soğuk savaş modeli kendini göstermektedir (Gilboa, 2008, s. 59-60). Bu üç modelin her biri devlet ve hükümetler için başvurulacak önemli iletişim stratejileri olmakla beraber uluslararası siyasetin yapısı ve ülkelerin iç politik dinamiklerine göre farklı yöntemler tercih edilmektedir.

4. Kamu Diplomasisi Teknikleri

Kamu diplomasisi devletlerin doğrudan diğer ülke halklarının düşüncelerini ve kalplerini fethetmek için yaratmış olduğu çeşitli kaynakların harekete geçirilmesidir. Bu süreçte hükümetler dışarıda bırakılıp halk ile iletişim öncelenmektedir. Kamu diplomasisi icra ederken çeşitli değişim programlarını, kültür ihracını ve yayıncılık politikasını çok iyi temellendirmek gerekmektedir. Aksi halde ülkeler üretmiş oldukları değerleri ve politikaları cazip hale getiremezler. Dolayısıyla bunu taşıyacak araç olan kamu diplomasisi yumuşak güç üretemez (Nye, 2008, s. 95).

Bu açıdan baktığımızda kamu diplomasisi tekniklerinin geliştirilmesi ülkelerin temel güç mekanizmasını oluşturan kamu diplomasisi kavramının kendisi kadar önem arz

etmektedir. Bahsettiğimiz bu teknikler ise daha çok karşımıza kültürel diplomasi, inanç diplomasisi ve yurттаş diplomasisi olarak çıkmaktadır.

4.1. Kültürel Diplomasi

Kültür, toplumların özünü oluşturan en temel göstergedir. İnsanların yaşam biçimini, dünyayı yorumlama tarzını belirleyen temel manevi değerlerin inşası, kültür ile gerçekleşmektedir. Çocukluktan itibaren oluşmaya başlayan bu değerler eğitim ve sosyal çevreyle şekillenen bir olgudur. Kamu diplomasisi ise insanların fikirlerini değiştirmeye haiz bu olguyu kendisine araç olarak seçmektedir. Çeşitli radyo yayınları, görsel ve yazılı basın, sinema, müzik, yabancı dil eğitimi gibi çeşitli bileşenler bu anlamda kültürel diplomasisin araçlarını oluşturmaktadır (Kocabıyık, 2019, s. 176).

Yıllardır süregelen ülkelerarası düşmanlıklar yerine kalıcı dostluklar oluşturmak için farklı kültürlerin ortak noktaları üzerinde uzlaşmak iyi bir strateji olacaktır. Kültür diplomasisinin öngördüğü bu strateji, ülkeleri ve halklarını birbirine yakınlştırarak çeşitli stereotipleri ortadan kaldırmak ve iletişim yoluna açmaktır. Bu sebeple hükümetler başarılı bir kamu diplomasisi için kültür olgusunun altını çokça çizmektedirler (Bayraktar, 2012, s. 184).

Uluslararası arenada yer almak isteyen kamu diplomasisi aktörü, kendi ulusal kültürünü ve kimliğini en iyi şekilde tanıtmak ve ifade etmek mecburiyetindedir. Bu sebeple yapacağı kültür ihracatı onu güvenilir ve makul bir ülke imgesine ulaştırmalıdır. Ülkeler planladıkları bu stratejiler doğrultusunda kültürel diplomasiyi, yumuşak güç üretme arzularının vazgeçilmez bir parçası haline getirmektedirler. Kaynakların başarılı ihracı sonucunda ise Kültürel Diplomasinin aktörlere kazançlarını aşağıdaki gibi sıralayabilmekteyiz;

- Askeri ve siyasi ittifaklar için hükümetlere güvenli bir zemin oluşturur.
- Çeşitli ülke halklarının aile, eğitim, inanç, gibi konularda ortak bir kültürel değerde birleşebileceğini vurgular.
- Siyasileri ve politika uygulayıcılarını bile dışarıda bırakıp toplumlar arasında bir ortaklık tesis edebilir.
- Devletlerin çatışan politikalarına rağmen makul bir uzlaşma zemini hazırlayabilir.

- Diplomatik ilişkilerin tıkanıdığı ya da durma noktasına geldiği ülkeler arasında bile yakınlaşma ve iş birliği için bir kapı açabilir.
- İletişim gücünün etkisiyle iletilmek istenen mesajların başka halklara doğrudan bir yolla geçebilmesine imkân tanıyabilir.
- Sivil toplumun gelişmesine katkıda bulunur.
- Çeşitli olumsuz imajların, düşmanlıkların ve aşılmaz engellerin zamanla onarılmasını ve olumlu bir yere evrilmesinde kilit rol oynayabilir (Akçay, 2014, s. 33-34).

Son tahlilde kültürel diplomasiyi, bir aktörün sahip olduğu değerleri ve imajı karşı tarafa aktararak uluslararası zeminde güç elde etme ve o zemini yönetme stratejisi olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır. Kültürel diplomasinin ortak bir paydada aktörleri birleştirip bir çözüm mekanizması oluşturması yadsınamaz. Ülkelerin kültürlerini dışarıya aktarma politikası olan kültürel diplomasi, çok boyutlu türleriyle önem arz etmektedir. Kültür, ülkelerin politika üretmesine yardımcı olduğu için siyasetleşir ve dış politikanın amaçlarını gerçekleştirmeye çalışan bir araç halini alır.

Bu doğrultuda tabi ki en önemli kültürel münasebet dil ve eğitimidir. Fakat bunun yanında edebiyat, sanat, TV, radyo, bilim, müzik ve sportif faaliyetler kültürel diplomasisin en temel boyutlarıdır. Bunlar sayesinde kültürlerin dışa aktarımı ve ihracı gerçekleşir. Bu şekilde hedef kitlenin algısı değiştirilerek tahakküm edici bir güç oluşturulabilir.

Dil, öteki ile iletişim kurmak ve karşılıklı kültür aktarım sürecini başlatmak için kültür diplomasisinin vazgeçilmez bir aracıdır. Bu sebeple ülkeler kendi dillerinin dünyada konuşulması için tarihten bu yana yoğun çaba harcamaktadırlar. Bu farkındalık soğuk savaş dönemlerinde ivme kazanmış ve uluslararası alanda söz sahibi olmak isteyen ülkeler, kendi kültür ve dillerini başka toplumlara yaymak amacıyla kurumsallaşmaya başlamıştır. Dünyanın çeşitli bölgelerinde faaliyete geçen enstitüler, kültür merkezleri ve dil okulları bu amacın tezahürü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmaların başarıya ulaşması için faaliyetlerin icra edildiği ülkelere has kültürü, dini ve milli değerleri kamu diplomasisi sürecine dahil edildiği bilinmektedir. Bu bağlamda Fransa, ‘Fransız Enstitüsü’, İngiltere ‘British Council’, Çin ‘Konfüçyüs Enstitüsü’, Almanya ‘Goethe

Enstitüsü' ve Türkiye de 'Yunus Emre Enstitüleri' ile kültürel diplomasi faaliyetlerinin diğer ülkelerde kurumlar üzerinden yürütüldüğünü kanıtlamaktadır.

Eğitim faaliyetleri de dil gibi kültürel diplomasinin saç ayaklarından birini oluşturmaktadır. Uluslararası eğitim alanında değişim programları, kültürel diplomasinin etkili bir şekilde kullanılmasının vazgeçilmez bir uygulama alanıdır. Bu programlar kültür alışverişi için yabancı ülkelere öğrenci kabul etmek ve yabancı ülkelere öğrenci göndermek vasıtasıyla ciddi bir kamu diplomasisi alanı yaratmaktadır. Bu programları zaman zaman devlet desteklediği gibi özel kuruluşların da çeşitli anlaşmalar ile sürece dahil olduğu gözlenmektedir. Sonuç olarak yapılan tüm bu çalışmalar kamu diplomasisi çerçevesinde değerlendirildiğinde ülke imajına ve menfaatlerine katkı sağlayan politika çalışmalarıdır.

4.2. Yurttaş Diplomasisi

Dünyada siyasetin değişen doğasıyla birlikte devletler artık diplomatik ilişkilere bireyleri de dahil etmişlerdir. Globalleşme etkisinin yadsınamayacağı bu çağda, özellikle uluslararası münasebetlerle ilgili olan çeşitli organizasyonlarda bireylere de çeşitli sorumluluklar yüklenmiştir. Ülkelerinin tanınırlığına katkıda bulunan ve imaj transferi faaliyetlerinde bir hayli öne çıkan yurttaşların oranı gittikçe artmaktadır.

Kamu diplomasisinin temel dinamiklerinden biri haline gelen yurttaş diplomasisi, bireyler arasındaki iletişimin ülke imajına yaptığı katkısına odaklanmaktadır. Bu diplomasi tekniği ile bireyler tüm aracılara devre dışı bırakarak doğrudan etkileşim metodunu kullanırlar ve kültürler arası iletişimin gelişmesine katkıda bulunurlar. Dolayısıyla etkileşimde bulundukları başka ülke vatandaşlarına bizzat ulusal ve kültürel değerlerin aktarılmasını sağlamaktadırlar (Luangsay-Catelin, 2018, s. 115-121).

Yurttaş diplomasinin aktörleri, yurtdışında eğitim gören veya hayatını o ülkede çalışarak idame ettiren bireylerden oluşmaktadır. Bu vatandaşlar, doğrudan karar alıcılar tarafından görevlendirilmedikleri için kendi rızaları ile bir iletişim sürecinde bulunmaktadırlar. Bu sebeptendir ki ülkeleri hakkında aktarmış oldukları bilgiler, ev sahibi vatandaşlar tarafından şüpheyle yaklaşılmamakta ve inandırıcılığı daha yüksek olmaktadır (Potter, 2002, s. 43-64). Aynı zamanda yurttaş diplomasisini icra eden bireyin

ülkesi hakkında oluşturacağı cazibe, etkileşimde olduğu halk tarafından büyük bir merak uyandırmaktadır. Yabancı ülkelerde, çeşitli kültürel faaliyetlerin de yurttaşlar tarafından organize edilmesi kamu diplomasisi açısından daha başarılı sonuçlar vermektedir. (Yun & Toth, 2009, s. 500). Son tahlilde yabancı ülkeye giden vatandaşların taşıdıkları bilgiler, değerler ve kültürler kendi ülkelerinin temsili açısından önem arz etmektedir.

Muller ise ‘yurttaş diplomasisi’ ile ilgili sorumluluğu tüm vatandaşlara yüklemektedir. Üniversitede yabancı arkadaşı ile olan ilişkisinde bir ‘diplomat’ misyonuyla hareket edilmesi gerektiğini söyleyen yazar, uluslararası arenada ülkesini temsil eden sporcunun, yabancı ülkeye konser vermek için giden müzisyenin ve ulus ötesinde yaşamakta olan bir iş adamının da aynı hassasiyetle sorumluluk alması gerektiğini dile getirmektedir. (Snow & Cull, 2020, s. 106)

Kamu diplomasisi ‘yurttaş diplomatlar’ sınıflandırması yaparken muhakkak mülteciler ve farklı ülkelerdeki diasporaları bu tanımın içine dahil etmiştir. Yabancı halklarla doğrudan iletişim imkanını sahip olan mülteciler ve diaspora halkının, uluslararası kültür aktarım mekanizmasının temel dinamikleri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Dünyada artan nüfus hareketliğinin sonucunda ise devletler çeşitli göçmen politikaları oluşturmaya başlamıştır. Bu noktada diasporalar ve mülteciler ev sahibi ülkeleri kendi yaşam biçimleri, kültürleri ve ülke imajı ile bağlantılı bir politika üretimine iterek ‘yurttaş diplomat’ sorumluluklarını da bir anlamda yerine getirmektedirler.

Yurttaş diplomasisi çeşitli yazarlar tarafından farklı isimlerle de nitelenmiştir. Ekşi, ‘yurttaş diplomasisini’ vatandaşların ülkeleri hakkındaki tarihi ve kültürel politikalarını yansıttıklarından dolayı ‘kültür elçiliği’ olarak nitelemiştir (Ekşi, 2014, s. 206). Cull ise, daha çok uluslararası eğitim ve mübadele programları çerçevesinde bir kavramsallaştırmaya giderek ‘değişim diplomasisi’ adını vermektedir. Yurttaş diplomasisi ve eğitim değişim programlarını birbirinden ayırmayan yazar, bu noktada ülkelerin karşılıklı olarak öğrenci kabulleriyle kamu diplomasisine verecekleri katkıyı açıkça yinelemektedir (Cull, 2009, s. 31). Erzen’in kullandığı ‘değiş tokuş diplomasisi’ ise ülkelerin eskiden beri aralarında oluşturdukları münasebetlerde eğitim ve sivil ortaklıkların paylaşımını ifade etmektedir (Erzen, 2012, s. 54).

Yurttaş diplomasisinin belirtildiği gibi birçok anlamda avantajları bulunmaktadır. Diplomatik temasların bile çok sınırlı olduğu ülkelere giden vatandaşların bazen devletlerden daha fazla ilişki yarattıklarına şahit olunmaktadır. Yine devletlerin bu faaliyetlerde bizzat yer alması yabancı halklar tarafından güvensizliğe neden olmakta ve bilgiye çekimser kalan yabancı halkın bu mesafesini yurttaşlar kapatabilmektedirler. Diğer taraftan doğrudan iletişim kurulduğu için geri bildirimi de hızlıca alan yurttaşlar, bilgiyi tekrar şekillendirip karşı tarafa iletme imkanına da sahiptirler. Ayrıca ülkelerin imajları konusundaki tanıtım faaliyetini bizzat yurttaşların üstlenmesi, maliyet konusunda da devletlere büyük kolaylıklar sağlamaktadır.

4.3.İnanç Diplomasisi

İnanç, dünyanın her coğrafyasında kendine yer bulmuş, insanların ve toplumların yaşam biçimlerini şekillendiren en önemli kavramlardan birisidir. Bu sebeple karar araçları, inanç olgusunu dikkate alarak politika üretmektedirler. Bu anlamda başarılı bir kamu diplomasisi faaliyeti icra etmenin koşullarından biri de inançlara hitap eden politika üretimini göz ardı etmemek olacaktır.

Dinin kitlelere hitap etmesinden dolayı siyaseti ve uluslararası ilişkileri de aynı doğrultuda şekillendirebileceğini söylenmektedir. Bu sebeple devletler, bu olguyu siyasi çıkarların ana kaynağı olarak kullanabilecekleri gibi çeşitli çatışmalarında sebebi olarak gösterebilmektedir. Tarihte de yaşanan farklı tecrübeler, dinin kullanılma şekline göre çeşitli güç unsurlarına dönüştüğünü gözler önüne sermektedir. Osmanlı imparatorluğunun hilafete sahip olmasıyla beraber uluslar üzerinde oluşturduğu etki bunların başında gelmektedir. Diğer taraftan haclı seferleri, dini motivasyonlarla oluşturulmuş savaş politikaları olarak tarih sayfaları arasında yer almaktadır. Örneklerin ifade ettiği gibi inançlar, diplomasi ve güç unsurlarının vazgeçilmez paydaşlarından birisi olmaktadır (Sancar , 2012, s. 197).

Dinin bireyler üzerinde olan etkisi yadsınamayacağı gibi siyasi topluluk oluşturmak içinde çeşitli maharetleri kendinde barındırdığı açıkça ifade edilebilir. Bu sebeple kamu diplomasisi aktörleri ve planlayıcıları, inançların bu rolünü hesaba katarak hareket

etmekle mükelleftirler (Seib & Janbek, 2010, s. 9). Bu mükellefiyetin somut politikalara dönüşmesi ise karşımıza ‘inanç diplomasisi’ kavramını çıkarmaktadır.

Hangi coğrafyaya gidilirse gidilsin, dini topluluklara öncülük eden liderler, bu anlamda hürmet edilen çeşitli kurumlar ve aynı inançlar etrafında bir araya gelmiş gruplar, dini çeşitli şiddet olayları veya çatışmalarda ya da insani yardım faaliyetlerinde aksiyon almak için referans gösterebilmektedirler. Dini inançları yönlendiren tek, istikrarlı bir siyasetin koruyucusu olabileceği gibi aşırılık ve terörizm gibi kötü tecrübelerinde onaylayıcısı olabilmektedir. Bu sebeple şiddeti arttıran da çatışmayı bitiren de yukarıdaki paydaşların karar verme tercihleridir (Seib, 2009, s. 197-198).

Türkiye özelinde değerlendirildiğinde terör ve İslam’ın yan yana anılmasından duyulan rahatsızlıkla beraber İslamofobi’yle de verilen mücadele, inanç diplomasi çerçevesinde karşılık bulmaktadır. Osmanlı imparatorluğunun kültür mirasçısı olan Türkiye Cumhuriyeti devletinin İslam kimliğine sahip olan nüfusu, kamu diplomasisi açısından faaliyet alanını bir hayli genişletmektedir. Diğer taraftan ise Türkiye’nin İslam coğrafyasında karşılık bulan yumuşak gücünün yanında modern bir cumhuriyet devleti imajının da varlığı, Türk kamu diplomasisinin en önemli avantajlarından biri olmaktadır (Sancar , 2012, s. 197-198).

Kamu diplomasisini başarılı bir şekilde kullanan ülkelerden birisi de hiç kuşkusuz Çin devletidir. Çin hükümetinin 2006 yılında başlatmış olduğu Budizm forumu, 2009 yılında ikinci zirvesiyle inanç diplomasinin etkili örneği olmuştur. İlkinde 1000’i aşkın Budist ve 30’dan fazla ülkeden davet ettiği akademisyenlerle icra ettiği programını, ikincisinde Budist sayısını 1700’lere çıkardığı gibi yaklaşık 50 farklı ülkeden gelen katılımcı sayısı ile de ciddi bir başarıya imza atmıştır (Zhang & Deng, 2009).

Sonuç olarak inanç diplomasisi, ulusların politika üretme biçimlerine katkı sağlayan birer kültürel diplomasi aracı olarak ön plana çıkmaktadır. Devletler, dinin toplum üzerindeki etkisini hesap ederek inanç diplomasisini kabul etmişlerdir. Son tahlilde etkili bir kamu diplomasisi; kültürün, değerlerin, inançların ve dinin, toplumların düşünce dünyalarını şekillendiren birer nosyon olduklarını kabul eden strateji üretme faaliyetidir.

5. Kamu Diplomasisi Araçları

Kamu diplomasisinin hedef kitleye ulaşabilmesi için birtakım şartlar vardır. Bunun başında mesajları ve güç imajını doğru iletebilmek gelir. Bu sebeple kamu diplomasisi anlayışı ile hedef kitle arasında bir köprü vazifesi gören araçları ele almak gerekir. Medya ile ilişkiler, devletin çıkarları lehine uluslararası kamuoyu oluşturma amacı olan kamu diplomasisinde birincil öneme sahip bir stratejidir. Ulusal aktörlerin, yabancı ülkelerdeki medyayı etkilemesi, kamu diplomasisi sürecinin ilk basamağını oluşturduğu gibi gündem belirleme ve çerçevelemeye hâkim olmak diğer önemli misyonları arasında yer almaktadır (Gabay & Sheafer, 2009, s. 448).

5.1. Geleneksel Medya

Geleneksel medya sahip oldukları gazeteler, radyo istasyonları, televizyon ve sinema gibi araçlarla çok büyük kitlelere hitap etmektedir. Hedef kitlenin tüketimine dayalı içerikleri tek taraflı olarak sunar. Geleneksel medyanın içeriklerine karşı alıcılardaki tepkiler, sosyal medyaya göre daha uzun sürdüğü için statik bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Fakat sosyal medyayla kıyaslandığında daha programlı ve bilgi içeriklerinin süzgeçten geçirilmiş olması niçin hükümetler tarafından uzun yıllar temel araçlar olarak kabul edildiğini sorusunu yanıtlamaktadır. Gazetede ya da televizyon gibi geleneksel araçlar, disiplinler ve sürekli çalışma metodunun izlendiği, yoğun kitlelere hitap eden ve disiplinli bir hazırlık sürecinin gerektirdiği kamu diplomasisi araçlarıdır.

Gazeteler, bilgileri alıcıya doğrudan ve sürekli ileten bir mekanizma oluşu sebebiyle medya içerisindeki önemli bir kamu diplomasisi araçlarının başında gelmektedir. Propaganda aracı olarak da kullanılabilirliği kendisini politik ve ekonomik bir güç haline de getirmektedir.

Gazeteler, haberlerin yayınlanmasının yanında mülakat verme gibi alanlarda da sıkça kullanılmaktadır. Diğer taraftan devletlerin kamu diplomasisi icra edecekleri ülkelerde mutlaka gazete çıkardıklarına şahit olunmaktadır. BBC News, Reuters, New York Times ve Le Monde Diplomatique gibi gazeteler, tarihte uluslararası yayıncılık faaliyetleriyle kamu diplomasisini en iyi kullanan araçlar olmuşlardır.

Geleneksel medyanın bir diğer önemli ayağı ise 1900'lü yılların başından günümüze kadar önemli bir uygulama alanı olan radyo istasyonlarıdır. Radyo, mesajları bizzat bir yerde bulunmadan uzun mesafelere ve sınırlar ötesine gönderebilme özelliği nedeniyle 20. yy'ın başında önemli bir propaganda aracı olmuştur. Hemen her ülke bilgiyi yaymak, insanların çeşitli konularda düşüncelerini belirlemek ve toplumlara fikir aşılama adına kısa ve orta dalga tekniklerini kullanarak çeşitli radyo yayınları yapmaktadırlar. Teknolojik gelişmelere rağmen halen radyo yayınları, az gelişmiş bölgelerdeki insanlara ulaşma imkânı taşımaktadır. Diğer taraftan siyasi ambargoları TV yayınları aşamaz iken radyolar bu konuda daha maharetlidir (Forthner, 1994, s. 17-18).

Kamu diplomasi araçlarından radyonun etkisini en iyi gösterebileceğimiz örnek kuşkusuz Amerika'nın 1942 tarihinde "Amerika'dan bir ses konuşuyor. Haberler iyi olabilir, haberler kötü olabilir, ancak biz size her zaman doğruyu söyleyeceğiz" söylemiyle yayın hayatına başlayan 'Voice of Amerika'dır. Bu pasaj ile Amerika'nın toplumlara ilettiği mesaj, kamu diplomasisi açısından oldukça önemlidir (Cowan & Arsenault, 2008, s. 233).

'VOA' örneğinde görüldüğü üzere televizyon yayıncılığının özellikle soğuk savaş sonrası dönemde gelişmesine rağmen radyo, etkili bir kamu diplomasisi aracı olarak varlığını sürdürmektedir. Bunun en önemli sebebi ise 'VOA' nın yaptığı gibi çok dilde yayıncılık anlayışını hayata geçirmesidir. Her coğrafyadan farklı dilleri konuşanları yayına alarak insanların ihtiyaçlarını dünyaya duyurmasına imkân sağlamak, radyonun etkinliğini devam ettirmesini sağladığı gibi Amerika'nın da başarılı bir kamu diplomasi faaliyeti icra ettiğini göstermektedir (Forthner, 1994, s. 162).

Özellikle tarihin geçmiş yıllarında radyo, tüm ülkeler tarafından kamu diplomasisi aracı olarak kullanılmıştır. Çalışmanın devamında ayrıntılı olarak ele alınsa da Amerika'nın Orta Doğu'da, Fransa'nın Afrika'da, İngiltere'nin Uzak Doğu'daki yayınları, ülkelerin siyasi çıkarlarına kamu diplomasisi bağlamında hizmet ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Diğer taraftan hem göze hem de kulağa hitap etmesinden dolayı televizyonlar, günümüzde radyo ve gazetelere göre daha fazla kullanılan geleneksel medya araçlarının başında gelmektedir. İletilmek istenen mesajlar, televizyon aracılığıyla hem daha etkili

olmakta hem de daha geniş bir kitleye ulaşmaktadır. Bu sebeple kamu diplomasisi aracı olarak kullanımı da daha kolay ve yaygındır. Ayrıca her ülkenin kendi vatandaşları için yayınlarının bulunması, kitleleri yönlendirebilmek için önemli fırsatlar sağlamaktadır. Diğer taraftan yumuşak güç mekanizmasını çalıştırmak isteyen ülkeler, diğer halkları etkilemek için kilometrelerce uzaklardaki topraklara kendi yayınlarını götürmüşlerdir. Bu yayınlar kendini tanıtmak ve yeni imaj oluşturmak için kullanılacak en uygun araçlar olarak önümüze çıkmaktadır. Radyo yayınlarından bahsederken özellikle ‘Voice of America’nın etkisinden bahsedilirken bu bölümde ise CNN televizyon kanalının geleneksel medya alanında diğer önemli kamu diplomasisi aracı olduğu ifade edilecektir.

Haziran ayının 1980 yılında yayın hayatına başlayan CNN, 24 saat yayın politikasıyla dünyanın 93 ülkesine hizmet götürmektedir. Aynı zamanda ABD’ de en çok izlenen televizyon kanalı olma başarısını gösterip ülke dışında da 16 tane uluslararası büro açmıştır (Flournoy & Stewart, 1997). CNN’in kamu diplomasi faaliyeti açısından ABD için en önemli araçlardan biri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bunun kanıtlayan en önemli hadise, körfez savaşı sırasında tek yayıncılık hizmeti veren kanal olmasıdır. Bunun yanında savaş bölgesinde yaptığı canlı yayınlar ile Irak ve dünya arasındaki bağlantıyı sağlayan tek araç olmuştur (Palloshi, 2015).

Geleneksel medyanın son temsilcisi olan sinema, basına oranla tüketime daha elverişli ve ileti aktarmak açısından daha etkili görünmektedir. Film genellikle duygulara ve bilinçaltına seslenerek etkisini göstermektedir. Zihinlerde kalıcı olma özelliği sayesinde, kişilerin tutumlarını ve fikirlerini etkilemekle kalmayıp değerlerin kökleşmesine yardım etmektedir (Bektaş, 2002, s. 102-103).

Özellikle 1. Dünya savaşı sürecinde sinema, toplumları yönlendirmek açısından propaganda aracı olarak çokça tercih edilmiştir. The Kaiser, The Beast of Berlin (Berlin Canavarı), My Four Years in Germany (Almanya’daki Dört Yılım), ve ABD’nin savaşa girişine sebep olduğu söylenen Battle Cry of Peace (Barışın Savaş Çığlığı), kamu diplomasisi açısından doğrudan kullanılmış filmler olarak yerini almaktadır (Bektaş, 2002: 103). Hollywood film sektörü ve kamu diplomasisi, ABD açısından birbirinden ayrılmaz bir bütünü oluşturmaktadır. Hollywood siyasi temayı çok tercih etmese bile özellikle soğuk savaş zamanında batılı yaşam biçimini çekici göstermek ve pazarlamak adına sinemaya taşımıştır. Bu filmler vasıtasıyla komünial hayatta yaşayan Sovyet halkı,

batılıların toplu halde büyük sitelerde yaşamadıklarına, ihtiyaçlarını karşılamak için uzun kuyruklarda beklemek zorunda olmadıklarına ve insanların bireysel mülk edinme haklarının olduğuna şahit olmaktadır (Nye, 2008, s. 49).

Diğer taraftan Avrupa sineması ve Hindistan sinema kültürünün temsilcisi Bollywood da kamu diplomasisi açısından ülkelere etkili bir hizmet sunmaktadır. Hollywood'un temsil ettiği batı normlarının yanında Avrupa sineması daha çok sanat ve estetiğe ağırlık verirken Bollywood ise Hindistan'ın yükselmekte olan gücünü ve değerlerini beyaz ekrana taşımaktadır (Car, Kos-Stanišić, & Vıduka, 2016)

Ülkemizin sinema üzerinden kurguladığı kamu diplomasisi faaliyetlerinin başında ise yurtdışına ihraç edilen Türk dizileri gelmektedir. Özellikle son 10 yıldır Türk dizileri, çeşitli coğrafyalardan ilgi görmektedir. Ortadoğu bunların başını çekerken Balkanlar ve Türki Cumhuriyetleri de Türk dizilerini ülkelerinde yayınlanmaktadır. Nihayetinde bu dizilerin gösterimi Türkiye'nin en önemli imaj transferlerinden birisi haline gelmektedir (Berg, 2017). Buradan hareketle sinemanın bir kültür haline gelerek çeşitli organizasyonların odak noktasına yerleşmesi şaşırtıcı olmamaktadır. Ulusal ve uluslararası film festivalleri gibi dikkat çeken kültürel faaliyetler, sinemanın derinliğini ve cazibesini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda sinemada verilmek istenen mesajların gizlenmesi kamu diplomasisinin daha hassas ve etkili kullanıldığının göstergesi olmaktadır.

5.2. Yeni Medya

Yeni medya teknolojileriyle beraber sınırların ortadan kalkması, enformasyonun iletilmesinde ve ona erişilmesinde önemli değişikliklere olanak sağlamıştır. Hükümetlerin geleneksel medyayı engellediği ülkelerde yeni medya enformasyonunun transfer edilmesine zemin hazırlamıştır. Yüz yüze iletişim, internet ile güçlendirilebilir ve daha etkili hale getirilebilir bir noktaya ulaşmıştır (Nye, 2008, s. 104).

Yeni medya tanımlamasını yapan Geray'a göre 3 temel özellik ön plana çıkmaktadır. Birincisi; yeni medya sayesinde doğrudan iletişim kurulabilmesi ve bilginin aktarımı sırasında aracının ortadan kalkmasıdır. Kendisi bunun için etkileşim kavramını kullanır. İkincisi; yeni medya kullanıcı sayısı ne kadar fazla olursa olsun bireyler arasında

özel bir kanal kurulabilir. Bu kanalın kurulmasına ise ‘kitlesizleştirme’ ismini verir. Üçüncüsü ise artık iletişim kuracak kişilerin bir araya gelmesine gerek kalmadığı ‘eşzamansızlık’ nitelendirmesidir (Geray, 2003, s. 18). Enformasyon devrimi sonrası başlayan internet çağı, bilginin yayılma hızının artması sonucunda toplumları da birbirine yaklaştırmıştır. Klasik iletişime nazaran mesajı gönderen ve alan taraf birbiriyle doğrudan etkileşim halinde bulunmaktadır. Bu sebeple artık yeni medya, dolayısıyla internet, insanlar için artık vazgeçilmez bir gereksinim haline gelmiştir. Aynı zamanda iletişim teknolojilerinin en büyük devrimi olarak ele alınan internet, sadece toplumlar arasında değil devletler, sivil toplum teşekkülleri ve hatta transnasyonal şirketler arasında da bilginin ve fikirlerin alışverişine zemin olmaktadır (Gilboa, 2008, s. 56). Son tahlilde, İnternet ve yeni medyanın bu aşkın karşılığı, kamu diplomasisi faaliyetlerinin biçim değiştirmesine zemin hazırlamaktadır. Çünkü internetin e-posta veya sosyal medya konuşma odaları gibi iletişimde sağlamış olduğu çeşitli hizmetler, hükümetlere kamu diplomasisi için ucuz ve kolay bir faaliyet alanı oluşturmaktadır (Riordan, 2007). Diğer taraftan internetin sağlamış olduğu tartışma platformları, toplumlar tarafından en gerçek kabul edilen iletişim odalarıdır. Bireylerin düşünce ve fikirlerini özgürce yayımlayabildiği bu alanlar, coğrafi ve kültürel sınırların çok ötesine hızlıca ulaşabilmektedir. Bu sebeple internet, aynı düşünmeyen tüm bireyleri bir araya getirmekte ve birbirlerinin anlaşabilmesine imkân sağlayan bir zeminde buluşturmaktadır (Vedel, 2003).

Yeni medya teknolojilerinin gelişmesiyle beraber sınırlar ötesindeki toplulukları dinlemek artık daha kolay hale gelmiştir. Karar alıcıların iletmek istediği mesajları artık bu kanal üzerinden işleme sokmasının hatırı sayılır sebepleri vardır. Her mesaj, bu araç üzerinde istenilen şekle en hızlı biçimde sokulup alıcıya iletilebilir. Aynı zamanda devletler bunu yaparken kullanmak istedikleri çeşitli kaynakları da şebekeye dahil edebilmektedirler (Leclercq, 2006).

Bundan 10-15 yıl öncesine kadar derinliğini yeteri kadar kavranamayan ‘etkileşim’ olgusu, bugünü yeni medya sayesinde yeniden keşfetme başarısına ulaştırmıştır. Yine bunun sayesinde kimi medya kullanıcıları bireysel olarak hareket ederken (ben medya) kimi kullanıcılar da gruplar halinde (biz medya) hareket etmektedirler. Bu sebeple kamu diplomasisi faaliyetinin karar alıcıları bireysel ve grupsal

örgütlenmelerinin motivasyonlarını iyi keşfedip onların ilgisini çekebilecek kaynaklar oluşturmak zorundadır (Kamalipour & Snow, 2004, s. 8).

Son olarak, iletişim ve enformasyon devrimiyle gelineen noktada, internetin oldukça önemli fırsatlar sağladığı yadsınamaz bir gerçektir. Fakat kamu diplomasisi çerçevesine giren en temel işlevi ise; bireylere, toplumlara, devletlere, sivil toplum kuruluşlarına ve şirketlere sağlamış olduğu bilgi, fikir ve haber alışverişi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

5.3 Uluslararası Etkinlikler

Kamu diplomasi bağlamında değerlendirildiğinde Uluslararası etkinlikler, Kültür ve Sanat faaliyetlerinin en önemli araçlarından biri olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Bunun en önemli sebebi bu etkinliklerin ideolojilerden bağımsız olarak insanların en yumuşak noktaları olan kişisel zevkler, haz ve estetik algılarına hitap etmesinden kaynaklanmaktadır. İnsanların bu payda altında bir araya gelmeleri kaçınılmaz olduğundan kamu diplomasi aracı devreye girip bunu ulusal çıkarlara hizmet etmek için kullanmaktadır. Düzenlenen etkinlikler, sergiler, kültür ve sanat festivalleri birçok insanı bir araya getirip kültürel ilişki havuzu oluşturur.

Bu doğrultuda Türkiye'nin kamu diplomasisine katkı sağladığı en önemli kültür ve sanat etkinliklerinden bahsederek konunun daha iyi kavranmasına yardımcı olunabilir. 1 Temmuz 2009 ve 31 Mart 2010 tarihleri arasında İstanbul Kültür Sanat Vakfı ve Culture France'nin iş birliği ile hazırlanan 'Saison de la Turquie' (Fransa'da Türkiye mevsimi) adlı 500'den fazla etkinlik düzenlenmiştir. Diğer taraftan iki ülkenin de Dışişleri ve Kültür bakanlıklarının bu organizasyonun hamiliğini yapması, diplomatik ilişkiler anlamında oldukça önemlidir. Format olarak çok geniş bir yelpazeye sahip olan bu etkinliklerin içeriği şu şekilde sıralanabilir;

"Mevsim'in resmi açılışı, 30 Haziran 2009 günü Paris'te Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay ile Fransa Kültür ve İletişim Bakanı Frédéric Mitterrand tarafından yapılmıştır. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün 6-9 Ekim 2009 tarihleri arasında gerçekleştirdiği resmi ziyaret de Mevsim'in doruk noktasını oluşturmuştur. İki ülke Cumhurbaşkanı "Grand Palais"deki "Bizans'tan İstanbul'a: İki Kıtanın Limanı" sergisini

açmıştır. Eyfel kulesi (La Tour Eiffel), 6-11 Ekim 2009 tarihlerinde Türk bayrağı renkleri ile ışıklandırılmıştır.

Ayrıca Louvre Müzesi'nin bahçesi olan "Jardin des Tuileries"de 2009 yaz aylarında Türk kahvesi ve yemeklerinin ikram edilmesini içeren "Café Ture" isimli bir açık hava etkinliği gerçekleştirilmiştir. Paris'te Grand Palais 'de düzenlenen "Bizans 'tan İstanbul'a: İki Kutanın Limanı" temalı tarihi eser sergisinin yanı sıra, Louvre Müzesi 'nde "Osmanlı Tekstil ve Kaftanları", "Antik İzmir ve İyonya" ile "Hitit" temalı tarihi eser sergileri de Ekim 2009'da ziyaretçileriyle buluşmuştur. Söz konusu sergiler yaklaşık 1.500.000 kişi tarafından ziyaret edilmiştir. Mevsim'in kapanışı, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve Fransa Senato Başkanı Gerard Larcher'in katılımıyla, 6 Nisan 2010 tarihinde "Versailles" Kraliyet Operası'nda sahnelenen Müsennâ gösterisiyle yapılmıştır" (Sancar , 2012, s. 230)

Kültürel etkinlikler bağlamında diğer önemli kamu diplomasisi örneği ise şüphesiz Türkiye'nin 2010 yılında Avrupa Kültür Başkenti seçilmesidir. 1985 yılından beri yapılan bu kültür organizasyonu sayesinde her yıl bir ülke, Avrupa Kültür Başkenti ünvanına erişmektedir. Buradaki asıl amaç ise Avrupa olarak adlandırılan coğrafyanın insanlar arasında kültürel anlamda bir bağ oluşturmak ve karşılıklı anlayışı teşvik etmektir. Diğer taraftan seçilen ülkenin uluslararası anlamda imajının daha belirgin hale gelmesini sağlayacağı için bu rekabete giren şehirlerin birçok problemine de ekstra çözümler sunmaktadır.

Bir diğer uluslararası etkinlik ise küresel anlamda ciddi bir cazibe gücü yaratan spor faaliyetleridir. Ülkeler arasında münasebetleri geliştirmek ve farklı düzeylerdeki devletleri bir araya getirerek diplomasi açısından uygun bir zemin yaratması bakımından oldukça önemli bir araç olmaktadır.

Bir ülkenin uluslararası spor etkinliğinde kullanılması, etkinliğin sonunda televizyon kitlesinin ülkeyi heyecanla ve cazibeyle görmesini sağlayacaktır. Ülkeyi ziyaret eden atletlerin ve izleyicilerin buraya seyahat etmekten mutlu olmaları ve ülke hakkındaki algılamaları ya da önyargıları, harcamalar ve ulaşım ağları ve kolaylıkları pratik hususları da içerecektir (Anholt & Hilderth, 2004, s. 13).

Spor diplomasisi olarak da adlandırılabilen bu faaliyetin önemi, yumuşak güç yaratabilmek açısından oldukça fazladır. Her ülke, sporcularının uluslararası

platformlarda vitrin almasını ümit etmektedir. Bunun en önemli sebeplerinden birisi ise; o sporcunun yarıştığı branşın önemi olmaksızın kendi toplumunun ve ülkesinin mükemmelliğini temsil ederek bir elçi vazifesi görmesidir (Potter, 2002, s. 53).

Gygax'ın da spor diplomasisi tanımı dikkat çekicidir. Ona göre; Soğuk Savaş yıllarında ABD kendi kültür hegemonyasını özellikle rakibi Sovyetler üzerinde uygulamak için her platformu kullanmıştır. Olimpiyat oyunlarına sporcu yetiştirilebilme çabası da Kamu Diplomasi anlayışından gelmektedir. Çünkü Spor diplomasisi de diğer halklara kendi kimlik ve imajını dayatabileceği geniş çaplı bir alandır. Ayrıca bu dayatmanın siyasi ve ekonomik anlamda da bir getirisinin olacağı aşıkardır (Gygax, 2005, s. 92-105).

Özellikle '2008 Pekin olimpiyatları' örneği ele alındığında Spor Organizasyonları, ülkelerin Kamu Diplomasi anlamında hedeflediği siyasi mesajların iletildiği yegâne mecralar olarak ortaya çıkmaktadır. Ev sahibi ülke olan Çin'in icra ettiği bu büyük organizasyon, rakipleriyle rekabet edebilme noktasında kendini tüm dünyaya gösterdiği bir platform olduğu gibi günün sonunda küresel imajını da tazelediği bir Kamu Diplomasisine dönüşmüştür (Kirova, 2009, s. 9).

5.4.Reklam ve Ünlü Kullanımı

Reklam, bir ürünü çeşitli mesajları kullanarak topluma pazarlama ve o ürün veya hizmetin hedeflenen yer ve zamanda satılmasını sağlayan bir kamu diplomasisi aracıdır. Olumlu bir marka algısı oluşturmak diplomatik yöntemlerinden biridir. Birçok Devlet, imajlarını düzeltmek ve olumlu hale getirmek için reklamları kullanmaktadır. Bazı durumlarda insanların zihninde hiçbir algı olmaması, reklamların, dolaylı olarak da devletlerin kamu diplomasisi fırsatlarını ortaya çıkarmaktadır.

Kamu diplomasisi faaliyetlerinde reklam kullanımına verilecek en etkili örneklerden biri de şüphesiz ABD Dışişleri Bakanlığı Kamu Diplomasisi ve Kamusal İşler altında Charlotte Beers'in yürüttüğü 'Shared Values' adlı reklam kampanyasıdır (Patterson, Wilkins, & Painter , 2018). 15 milyon dolar harcanan bu reklam kampanyası, Özetle ABD'nin kendi topraklarında yaşayan Müslüman halka ne kadar hoşgörülü ve toleranslı yaklaştığını göstermektedir (Pratkanis & Aronson, 2003). Buradan da

anlaşılacağı üzere kamu diplomasisinde reklamın da birçok teknikleri mevcuttur. Reklamlar kamu diplomasi faaliyetlerine katkı sağlayabilecek araçlar olarak karşımıza çıkabilmektedir. Fakat diğer araçlarda olduğu gibi reklamlarda tek başlarına başarılı bir diplomasi faaliyeti için yeterli kaynak oluşturmamaktadır. Bir bütünün parçaları olarak düşünebileceğimiz tüm bu nosyonlar, ülkelerin amaçlarını taşıyan bir lokomotif dönüşmek zorundadır.

Ünlü kullanımı ise kamu diplomasisi mesajlarının verileceği ve ünlünün mesajın etkisini arttıracak bir diğer önemli yöntemdir. İmaj transferiyle ünlü insanların auraları bir ülkenin imajını yerleştirmek için kullanılabilir (Kunczik, 1997, s. 284)

Spor alanında ünlü futbolcular ve tenisçiler, sinema alanında meşhur aktörler, edebiyat alanında ödüllü yazarlar, en çok dinlenen müzisyenler gibi çeşitli alanlarda ülke ismine mal olmuş kişiler, insanların algılarında bire bir ait oldukları ülkelerin imajını belirleyebilmektedirler. Diğer taraftan bahsedilen bu örneklerdeki gibi çeşitli alanların aktörlerine olan ilgi, insanları o ülkenin kültürüne de yakınlaşmasını sağlayabilir.

5.5.Yayıncılık Faaliyetleri ve Ulusal Marka

Yayın olarak kitaplar ve broşürler sıkça kullanılan kamu diplomasisi araçları olarak karşımıza çıkmaktadır. ‘Tarihsel süreç boyunca kitaplar düşünce ve davranışların büyük ölçekte ve kendi temel okur kitlelerinin ötesinde şekillenmesinde yaşamsal bir rol oynamışlardır (Melissen, 2005). Kitaplar, kamu diplomasisi aracı olarak kullanılabilir bile etkisi görsel medyaya göre çok daha azdır. Bunun sebeplerinden biri kitapların okuyucu kitlesinin, bir sinema filminin izleyici kitlesiyle mukayese edilememesidir. Fakat görsel medyaya göre artışı, verilmek istenen mesajların çok daha derinlemesine işlenebilme özelliğidir. Bazen okuyucu kitlelerini de aşan bir etki yaratabildiğini söylemek yerinde olacaktır. Kitapların içerdiği mesajların okuyucuya geçmesi uzun bir zaman aldığından broşür ve dergi gibi yayınların mesajları iletme hızı kamu diplomasisi açısından dikkate alınmaktadır. Çünkü kitapların okunma süreleri aylar alabilirken dergiler, günlük olarak tüketilebilmektedir (Szondi G. , 2008). Karşılıklı propaganda faaliyetlerinin en yoğun yaşandığı soğuk savaş yıllarında ABD Enformasyon Dairesinin Sovyetler birliğinde yayınlamış olduğu ‘America Illustrated’ dergisi, en popüler

yayınlarından biri haline gelmiştir. Bu dergi ilk sayısında Sovyet menşeli ‘Pobeda’ araçlarının benzeri olarak görülen Amerikan menşeli ‘Detroit’ otomobillerinin, muadillerine göre çok daha düşük olan fiyatlarını yayınlamıştır (Dizard Jr., 2004, s. 72). Bu örnekte de görüldüğü gibi ABD, Hollywood ile yaptığı gibi batılı yaşam biçimini ve normlarını diğer halklara göstererek bu değerlere sahip olmadan bu otomobillere de sahip olunamayacağı mesajını, kamu diplomasisinin yayıncılık aracını kullanarak iletmektedir. Son olarak, edebiyat alanının da yumuşak güç üretme noktasında oldukça ağırlığı vardır. Özellikle romanların, ülkelerin tanınması ve imajının iyi bir noktaya gelmesi açısından katkısı büyüktür. Bu bağlamda Uluslararası alanda verilen Nobel edebiyat ödülü, kamu diplomasisi açısından önemli bir yere sahiptir.

Diğer taraftan bir ulusun sahip olduğu markalar, onun dünya çapında bilinirliğine, itibarına ve kalitesine katkıda bulunması bakımından devletlerin önemseydiği bir kamu diplomasisi aracı olarak ortaya çıkmaktadır. Kent-ülke markası ile o ülkenin dünya üzerindeki itibarı, oradan da ülkeden çıkan ve çıkacak markaların arasında duygusal, ekonomik ve doğrudan satın almaya yönelik etkileşim bulunmaktadır (Simonin, 2008). Geline ş u noktada devletlerin en öncelikli yükümlülüklerini bile özel kurumlar ve şirketler vasıtasıyla icra ettiği bilinirken ulusal markalar aracılığıyla yumuşak güç elde etmek, devletlerden bağımsız bir şekilde ülkelerin itibarını, profilini ve kimliğini belirlemek anlamına gelmektedir.

Markaların insanlar üzerindeki etkisi azımsanmayacak kadar fazladır. Çünkü ülkeler, markalar sayesinde ulusal kimliklerini tüketicilerin hafızasına yerleştirirler. Bu sebeple kamu diplomasisi faaliyetine hizmet etmektedirler. Medya enformasyon araçlarının gelişmesiyle beraber markalar, ülkelerin ulusal imajlarını her platformda temsil etmektedirler. Bu konuda fazlaca yazıları olan Leonard ve diğer yazarlar, mili markaların uluslararası toplumda karşılığını ş u şekilde açıklamaktadır: ‘insanların çoğu Japonya ve İsveç’e gitmemiş olsalar da o ülkeler hakkında hafızlarında sabit ve kesin algılar oluşmuştur. Bunun en önemli sebebi ise Sony, Nintendo ve Tamagoshis gibi güçlü teknolojik markaların Japonya hakkında insanlara fikirler vermesidir. Diğer taraftan İkea, Saab ve Ericsson gibi markalar da İsveç’in ülke algısını insanlara sunmaktadır (Leonard, Stead, & Smewing, 2002, s. 65-67)

Markaların insanlar üzerindeki ‘ülke’ algısından bahsedeceksek ‘Coca-Cola, McDonald’s, Nike gibi dünyanın en çok tüketilen ve birebir ABD ile bütünleşmiş ürünlerinden de bahsetmek gerekmektedir. Çünkü bu markalar ‘Amerikan kültürü’ tabirinin lokomotifi olarak kabul edilebilmektedir. Yine Amerikan rüyası gibi bir ideali dünyaya aşıl原因an ABD’nin, bunu yaparken kullandığı araçlardan biri hiç kuşkusuz ki ulusal markalarıdır (Curtin & Gaither, 2007, s. 116-117).

Uluslararası marka değerleri araştırması bizlere bu anlamda destekleyici veriler sunmaktadır. İnterbrand’ın yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre ABD %68 ile listenin başında gelmektedir. İngiltere ise bu sıralamada %6, Almanya, Fransa ve İsviçre ise %5’lik bir marka değerine sahiptir (Leonard, Stead, & Smewing, 2002, s. 67). Bu sonuçlar aşağıdaki tablodan daha detaylı şekilde incelenebilmektedir;

Tablo 3: Küresel Markalar

Marka	Menşei Ülke
Bacardi	Bermuda
Carlsberg	Danimarka
Nokia	Finlandiya
L’oréal, Danone, Louis Vitton, Chanel, Moet & Chandon	Fransa
Mercedes, BMW, Merck, Volkswagen, SAP, Adidas, Nivea, Siemens	Almanya
Guinness	İrlanda
Gucci, Armani, Benetton	İtalya
Toyota, Sony, Honda, Nintendo, Canon, Panasonic	Japonya
Samsung	Kore
Philips, Heineken	Hollanda
Erickson, IKEA, Absolut	İsveç
Nestle, Nescafe, Rolex, Swatch	İsviçre
Unilever, Diageo, Reuters, BP, Shell, Smirnoff, Johnnie Walker, Financial Times	İngiltere
Coca-Cola, Johnson & Johnson, Microsoft, IBM, P&G, Intel, Disney, Ford, McDonald’s, AT&T, Marlboro, Citibank, Hewlett-Packard, Cisco Systems, American Express, Gillette, Merrill Lynch, Colgate Palmolive, Compaq, Oracle, Budweiser, Kodak, Pfizer, Gap, Dell, Goldman Sachs, Nike,	ABD

Heinz, Kellogg's, MTV, Pepsi, Xerox, Pizza Hut, Harley Davidson, Apple, KFC, Sun Microsystems, Kleenex, Colgate, Wrigley's, AOL, Yahoo, Avon, Duracell, Boeing, Texas, Instruments, Kraft, Motorola, Levi's, Time, Hertz, Tiffany & Co, amazon.com, Burger King, Mobil, Wall St. Journal, Barbie, Polo Ralph Lauren, Fedex, Starbucks, Jack Daniels, Pampers, Hilton, General Electric	
--	--

Kaynak: Mark Leonard. Public Diplomacy. London, The Foreign Policy Centre, 2002, s. 176.

Türkiye'nin kamu diplomasisi açısından ulusal markaların katkısına bakıldığında ise hiç kuşkusuz Türk hava yolları ön plana çıkmaktadır. Türk Hava Yollarının dünyada Türkiye'yi temsil eden bir marka olmasının arka planında tabi ki birçok argüman vardır. Avrupa'da 43 ülke, Uzak doğuda 22 ülke, Ortadoğu'da 13 ülke, Afrika'da 39 ülke, Amerika'da 9 ülke ile dünyanın en geniş uçuş ağına sahip olması bunların başında gelmektedir. 2004 de başlayan yolcu sayısı 11,9 milyon iken 2020 yılına geldiğimizde bu sayıyı 27,9 milyona taşıması ise bir diğer başarısıdır. Diğer taraftan 15 yıl önce 26.481 koltuk kapasitesine sahip uçaklarıyla hizmette olan THY, bugün 74.960 koltuk kapasitesine ulaşarak rekor kırmıştır (THY 'istatistik', 2022).

Aynı zamanda vermiş olduğu sponsorluklarla THY'nin Spor diplomasisine desteğinin oldukça önemli olduğunu söylenebilmektedir. Basketbol alanında Avrupa'nın en seçkin organizasyonu kabul edilen ve 18 takımın katıldığı EuroLeague, 2010 da yapılan ortaklık anlaşmasıyla birlikte 15 yıllığına 'Turkish Airlines EuroLeague' ismiyle anılmaya devam edecektir (THY 'Sponsorluklar', 2022). Sonuç olarak markaların imaj transferi noktasında ülkelere katkıları çok büyüktür ve kamu diplomasisi faaliyetinde vazgeçilmez unsurlardan birisidir. Türkiye'de Türk havayolları gibi temsil kapasitesi yüksek bir marka ile bu anlamda rekabet içerisindeyken bu başarıyı Mavi Jeans, Vakko, Beymen, İpekyol, Ülker, Vestel, Arçelik gibi markalarla da destekleyerek başarısını arttırmak zorundadır

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE-AFRIKA İLİŞKİLERİ: KAMU DİPLOMASİSİ BAĞLAMINDAKİ TARİHSEL ARKA PLAN

Türkiye Afrika ilişkilerinin temelleri şüphesiz çok eski tarihlere dayanmaktadır. Türkiye'nin Afrika'ya yönelik günümüzdeki kamu diplomasisi faaliyetlerini anlayabilmek için tarihin sayfalarına projeksiyon tutmak gerekmektedir. Bu nedenle bu bölümde önce Osmanlı dönemi Türkiye-Afrika ilişkileri detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Daha sonra tarihi ve kültürel mirasın sahibi olarak değişen dünya konjonktüründe Cumhuriyet dönemi Türkiye-Afrika ilişkileri incelenecek ve kıta ile ilişkilerde bir devrim olan '1998 Afrika Açılım Eylem Planı'nın dahil olduğu soğuk savaş sonrası Türkiye-Afrika ilişkileri dönemi ele alınarak günümüzde gelinen nokta aydınlatılmaya çalışılacaktır.

1. Osmanlı Dönemi Türkiye-Afrika İlişkileri

Türkiye ve Afrika ilişkilerini incelerken bir başlangıç noktası tercih edilecekse kuşkusuz Osmanlı imparatorluğu dönemine bir sayfa açmak gerekecektir. Osmanlı devletinin gücünü pekiştirmek ve bu sayede varlığını sağlamlaştırmak adına her ne kadar Avrupa ve Asya kıtasıyla münasebetlerini sürdürdüğü bilinse de Afrika kıtası, özellikle Akdeniz'deki hakimiyeti ve istikrarı için önem arz etmektedir. Osmanlı'nın Afrika kıtasına yönelmesi ve ilişkilerini güçlendirmek istemesi bu anlamda şaşırtıcı olmayacaktır. Bu bölümde anlatılacakların çerçevesini Afrika uzmanı Prof. Dr. Ahmet Kavas şu şekilde çizmiştir; Osmanlı devleti kazanmış olduğu Ridaniye Savaşı ile 1517 yılında Memlûk devletine son vererek Afrika coğrafyasında yaklaşık dört asır boyunca hakimiyet kurmuştur. 1911 yılına gelindiğinde ise Trablusgarp savaşı, Osmanlı'nın bu kıtadaki son toprağını İtalyanlara kaybetmesiyle sonuçlanmıştır (Kavas, Osmanlı Afrika İlişkileri, 2011, s. 10). Bahsedilen iki savaş arası dönemde gerçekleşmiş olan faaliyet ve ilişkiler bu bölümün sınırlarını çizmektedir.

Osmanlı devletinin Memlukleri yenilgiye uğratmasının bir önemi, topraklarını kuzey Afrika'ya kadar genişleterek kara kıtanın diğer bölgelerine fetih yapabilme imkânı

kazanmış olmasıdır. Diğer taraftan bu galibiyet neticesinde Abbasî halifesinden tüm İslam aleminin liderliğini temsil eden ‘hilafet’ makamı da alınmıştır. Böylelikle Osmanlı devleti, Afrika coğrafyasındaki Müslüman topluluklarla daha sıcak ilişki kurabilme imkanını ele geçirmiştir.

Tarih 1574 ü gösterdiğinde ise Tunus fethedilmiş ve Fas toprakları hariç Kuzey Afrika bölgesi tamamen Osmanlı imparatorluğu hakimiyetine girmiştir. Prof. Dr. Kavas’ın daha önce de belirttiği üzere; Osmanlı devleti 16. Yüzyılın ikinci çeyreğinde Libya, Cezayir ve Tunusun fethedilmesiyle beraber Akdeniz’de kendisine çok güçlü bir hakimiyet alanı yaratmıştır. Günümüzde Fas olarak bilinen bölge, 16.yy’da Osmanlı topraklarına girmese de siyasi anlamda hep etkisinde kalmaya devam etmiştir. Şöyle ki; Marekeş ve Fas sultanlığı olarak iki ayrı yönetime ayrılan bu topraklarda özellikle Fas sultanları, siyasi meşruiyetlerini güçlendirmek adına tahta çıkmadan önce Osmanlı devletinin onaylarını almak istemişlerdir (Kavas, 2019, s. 3-4). Buradan da anlaşılabacağı üzere Osmanlı devleti hilafet gücünü de kullanıp Kuzey Afrika bölgesinde siyasi bir nüfuz oluşturmaktadır.

19. yy. ’da Avrupa devletleri tarafından başlatılan sömürge yarışlarında Fransa, 1830 yılında Cezayir, 1881 yılında ise Tunus’u işgal etmiştir (Harris, 1911, s. 353) Bu tarihlerden itibaren Osmanlı devleti, 1856 da imzalanmış kendi toprak bütünlüğünü garanti eden Paris Antlaşması hükümleri uyarınca çeşitli teşebbüslerde bulunsa da herhangi bir sonuç alamamıştır. Böylece Osmanlı devleti, Kuzey Afrika’da sahip olduğu üstünlüğe üst üste darbeler alarak hakimiyetini kaybetmeye başlamıştır.

Diğer taraftan Osmanlının topraklarında olan Mısır, 1789’dan beri çeşitli ülkelerin müdahalelerine maruz kalmaktan kaçınamamıştır. Fransız ihtilalinin etkisiyle Napolyon Bonapart, Mısır’ı işgal etmiş fakat Osmanlı devleti, dönemin diğer önemli güçleri; İngiliz ve Ruslarla yaptığı anlaşmalar sonucu Napolyon’u uzaklaştırmayı başarmıştır. Fakat Fransızlar ordusunun bir kısmını geride bıraktığı için Osmanlı devleti, Kavalalı Mehmet Ali Paşa komutasındaki güçlerini Mısır’a göndererek tam hakimiyeti sağlamaya çalışmıştır. Bu görevi başarıyla tamamlayan Mehmet Ali Paşa, padişah tarafından ödüllendirilerek Mısır’a vali olarak atanmıştır. Bu tarihten itibaren Kavalalı, Fransız askerlerini Mısırdan uzaklaştırmakla kazanmış olduğu itibarını siyasi bir güce dönüştürerek kendi hanedanlığını ilan etmiştir (Akkaya, 2012, s. 13-15).

Mısır'da yaşanan bu hadiseler, Osmanlının Kuzey Afrika'daki azalan gücünün göstergeleri olmaktadır. Kavalalı sonrası Osmanlı devleti, Kuzey Afrika'da tam anlamıyla gücünü yitirmemiş de olsa otoritesinin zayıfladığı ve hakimiyet alanının gittikçe küçüldüğünü söylemek yerinde olacaktır. Bu hadiseler sonrasında İngiliz ve Fransızlar, Mısırın iç işlerine müdahale ederken Osmanlı devletinin bu problemlerle başa çıkma takati neredeyse kalmamıştır. Beklenen son ise 1882 yılında Mısır'ın fiilen Osmanlılardan kopması ve yıllardır süregelen İngiliz ve Fransız çekişmesinin Britanya lehine noktalanmasıyla sonuçlanmıştır.

Mısırdan sonra Osmanlı için bir diğer önemli Afrika toprağı da şüphesiz Trablusgarp olmuştur. Bunun önemli sebeplerinden birisi; Sahra altı Afrika'daki çeşitli ticaret yolları sayesinde Trablusgarp, bölgesine ciddi bir gelir sağlamasıdır. Osmanlı devleti bu kazancın farkında olduğu için özellikle sınırlarda stratejik öneme sahip yerleşim yerlerine görevli memurlarını tayin etmiştir. Görüldüğü üzere Trablusgarp bölgesinde de Osmanlı devleti, stratejik bir hakimiyet alanı oluşturmayı başarmıştır. Fakat zaman içerisinde Mısır topraklarının kaybedilmesine benzer bir sonuç tarihin sayfalarına yazılmıştır. 1991 yılına gelindiğinde İtalyan güçler, Osmanlı devletine savaş ilan edip işgal faaliyetlerine başlamışlardır. Askeri anlamda topyekûn bir karşılık vermek istese de Osmanlı devleti, içinde bulunduğu zor şartların mecburiyetiyle siyasi yollara başvurmayı tercih etmiştir. Buna karşılık İtalyanlar ise Rodos ve on iki adayı ilhak ederek Osmanlıyı daha güç bir duruma sokmuşlardır. Bu esnada Balkanlarda kaynayan ulusçuluk problemleri de patlak vermiş ve Osmanlı yeni bir savaş cephesine daha dahil edilmiştir. Tüm bunlar Osmanlı devletini, 1912 yılında Trablusgarp topraklarını Uşi antlaşmasıyla İtalyanlara bırakmasına itmiştir (Tandoğan, 2013, s. 17).

Osmanlı imparatorluğunun Afrika'daki varlığı tabi ki sadece bölgenin kuzeyi ile sınırlı kalmamıştır. Akdeniz'i adeta bir Türk gölü haline getirdiği gibi Hint okyanusu ve Kızıldeniz kıyıları da Osmanlı için stratejik öneme sahiptir. Bu sebeple Portekizlilerle çetin mücadeleye girişen Osmanlı, 1555 yılında, Doğu Afrika sahillerinde bulunan bugünkü isimleriyle Eritre, Somali ve Cibuti topraklarını, Sudan'ın kıyı kesimleri ve Etiyopya'nın bir kısmını içeren Habeş eyaletini kendi kontrolüne almıştır. 1876 tarihinde ise şu an ki Uganda topraklarına vali atayarak ekvator hattında etkin bir güç haline gelmiştir. Bu iki toprak hakimiyeti, Osmanlı devletinin Afrika'nın her bölgesine nüfuz

ettiğinin en önemli göstergesi olmaktadır (Uğur, 2005). Osmanlı devleti, 1517 yılında Memlûkler'e son verdikten sonra Kuzey Afrika'da İngiliz, Fransız ve İtalyanlarla güç yarışına girdiği gibi Doğu ve Orta Afrika'da da Portekizliler ile doğal bir rekabetin içine girmiştir. 1700'lü yıllarda Avrupa'da maden krizi ortaya çıkmış ve devletler Afrika'nın bakir topraklarına seferler düzenlemeye başlamıştır. Diğer taraftan İspanyollar, Amerika kıtasından getirdikleri kıymetli kaynakları ellerinde tutarken Portekizliler de yarışta kalmak için yine Doğu Afrika topraklarına kanalize olmuşlardı. Tüm bu çekişmeyi iyi analiz eden Osmanlı devletinin, Habeş topraklarında egemenlik kurmasındaki sebep, ticaret yollarında söz sahibi olabilme niyetiyle açıklanmaktadır (Orhonlu, 1996, s. 32).

Osmanlı devletinin önce Kuzey Afrika toprakları ile başlayan egemenlik faaliyetlerinin daha sonra Orta ve Doğu Afrika ile çeşitli boyutlarda devam ettiği bilinmektedir. Diğer taraftan günümüzde Kamerun, Nijer, Çad, Senegal, Mali, Gambiya, Burkina Faso, Togo, Liberya, Gana, Gine, Gine Bissau gibi devletlerle anılan o topraklarda eskiden kurulmuş olan Func, Darfur, Bagirmi, Veday, Kânim-Bornu, Kano ve Songay gibi birçok sultanlıkla da çeşitli diplomatik münasebetler gerçekleştirilmiştir (Muhsin, 1894, s. 37-79).

Osmanlı devletinin bu büyük kıtada sadece siyasi emeller ile bulunduğunu söylemek yanlış olacaktır. Çünkü birçok araştırma, halifeliğin de etkisiyle beraber Müslüman toplulukların hamisi ve koruyucusu sıfatıyla bölgede hareket ettiğini doğrulamaktadır. Tarihin sayfalarına göz attığımızda bu iddiayı kanıtlayan en güzel örneklerden birisi; Güney Afrika'ya gönderilen Ebu Bekir efendidir. Cava adasından gelip Güney Afrika'da yaşayan Müslüman halk, bağlı bulundukları İngiliz yönetimine, İslami meselelerde kendilerine rehberlik edecek bir görevliye ihtiyaç duyduklarını beyan etmişlerdir. Bunun üzerine İngiliz yönetimi ve Osmanlı arasında gerçekleştirilen görüşmeler, tüm Müslümanların halifesi sıfatıyla padişah tarafından talebin karşılanması ile sonuçlanmıştır (Argun, 2013). Osmanlı, kamu diplomasisi bağlamında değerlendirilen bu örnek faaliyetin zeminini, uzun yıllar boyunca bölgede gerçekleştirdiği diplomatik temaslar yardımıyla sağlamıştır. Güney Afrika'ya 1861 yılında PE De Roubaix'nın, Osmanlı'nın fahri başkonsolosu olarak atanması bunun açık bir göstergesidir. Diğer taraftan Osmanlı, 1894 yılında Lagos'ta kullanıma açılan ilk cami sonrası bölgeye bir elçi atamış ve Nijeryalı Müslümanların gözünde bölgedeki hamiliğini pekiştirmiştir. Sadece

halka hitap etmekle kalmayıp Nijerya'daki Müslümanların liderliğini üstlenen ve devlet yönetiminde etkili olan Shitta ailesini de bir anlamda onurlandırmıştır (Özkan M. , 2010). Görüldüğü üzere Osmanlı devleti 'hilafet' makamını kullanarak diplomatik ilişkilerini genişletmiş ve bütün bölge halklarıyla kültürel ilişkilerini güçlendirerek başarılı bir kamu diplomasisi faaliyeti icra etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin bu topraklarda halen güçlü olmasının da sebepleri, bir anlamda tarihi mirasında saklıdır. Çünkü Osmanlı Devleti, ulaştığı topraklarda hiçbir zaman batının sömürge anlayışına benzer bir şekilde hareket etmemiş, bunun aksine farklı inanç ve kültürlerin koruyucusu olmayı amaçlamıştır. Diğer taraftan hakimiyet sağladığı topraklarında her zaman toplumsal düzeyde samimiyete dayanan bir ilişki ağı oluşturmaya çabalayarak Afrika kıtasının organik parçası haline gelmiştir.

2. Türkiye Cumhuriyeti Dönemi Türkiye-Afrika İlişkileri

Genel hatlarıyla söyleyecek olursak Cumhuriyetin ilanından Afrika Açılım Eylem Planı'na kadarki süreç, Osmanlı zamanında temelleri atılan güçlü ilişkilerin aksine durağan bir dönemi kapsamaktadır. Ayrıntılarıyla açıklanmaya çalışılacak olan bu durumun en temel sebebi ise Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus inşa süreçlerini yaşarken karşısına çıktığı problemler ve kendi topraklarındaki sömürge devletleriyle verdiği mücadeledir. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yılları, özellikle vermiş olduğu bağımsızlık mücadelesinin kazanımlarını güvenceye almak, her anlamda zor durumda kaldığı savaş sonrası dönemin hasarlarını onarmaya çalışmak ve yeni inşa edilen ulus kimliğinin halk tarafından benimsenmesini sağlamak ile geçirmiştir. Buradan da anlaşılabacağı üzere daha çok iç yapılanma sürecine odaklanan Türkiye, Afrika kıtasıyla olan ilişkilerini en alt seviyeye indirmek durumunda kalmıştır.

İlişkilerin seyrine Afrika cephesinden bakıldığında ise sıcak temasların kurulması için uluslararası ortamın hazır olmadığı açıkça görülebilmektedir. Bunun en temel sebebi ise emperyalist devletlerin Afrika üzerinde uyguladığı sömürge faaliyetlerinin sonucunda bölgeyi kendi egemenliği altına almış olması gelmektedir. Avrupalı devletlerin sömürge emellerine ulaşamadığı tek ülke olan Etiyopya'da ise Atatürk önderliğinde bir diplomatik ilişki kurulmuş ve Türkiye Cumhuriyeti, Sahra Altı Afrika'daki ilk daimî elçiliğini Addis

Ababa şehrinde faaliyete geçirmiştir. Aynı zamanda bu dönem, Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikada belirlediği 'batıcılık' anlayışı, Afrika ilişkilerini de Osmanlının aksine bir pozisyonda şekillendirmiştir. Modern bir devlet kurma arzusunda olan Mustafa Kemal Atatürk, halifeliği de kaldırarak batıya dönük bir politika izleyeceğinin kararlılığını göstermiştir. Son tahlilde, Atatürk döneminde uygulanan dış politikada Avrupa ve ABD gibi batı ülkeleriyle olan ilişkilerin geliştirilmesi çabalanmış, 'mazlum milletler' olarak tanımlanan Afrika kıtası ile ilişkiler ise sadece Osmanlı mirasından geriye kalan manevi bir yakınlık seviyesinde ilerletilmiştir (Akkaya, 2012). Diğer taraftan Atatürk, Silah arkadaşları ve Topyekûn bir halkın sömürgeci devletlere karşı verdikleri milli mücadele, Afrika halklarında adeta cesaret tohumlarının filizlenmesine sebebiyet vermiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması sonrası birçok Afrika ülkesi, tebrik mesajlarıyla bu durumu devletler nazarında aşına etmişlerdir. Türkiye Etiyopya büyükelçisinin 1973 yılında yaptığı itiraf niteliğindeki açıklamada ise bağımsızlığını kazanan kırktan fazla Afrika ülkesinin, Atatürk ve Türk halkının başarıya ulaştırdıkları milli mücadelenin kendilerine rol model olduğu söylemidir (Aydoğan, 2002, s. 349).

1914 ve 1945 yılları arası yaşanan iki büyük savaşın yıkımları, dünya halklarında onarılması güç çeşitli hasarlar meydana getirmiştir. Tekrar böyle bir felaketin yaşanmaması adına devletler, barış ortamının sürekliliğini sağlayabilecek yeni bir dünya sistemi için çeşitli adımlar atmışlardır. Bu teşebbüsler 24 Ekim 1945 yılında dünya güvenliğini korumak ve devletler arasında ekonomik, kültürel iş birliğini güçlendirmek misyonlarını taşıyan Birleşmiş Milletler Örgütü olarak hayata geçirilmiştir. BM örgütünün kurulması Afrika halklarına önderlik eden çeşitli entelektüellerin bağımsızlık meşalelerini alevlendirerek toplumlarına bu fikri aşlamalarına zemin hazırlamıştır. 1950 sonrası bağımsızlıklarını kazanmaya başlayan Sahra Altı Afrika ülkeleri, iki kutuplu dünya olarak adlandırılan ABD ve Rusya'nın küresel güç olma mücadelesi sonucu kaotik bir ortama sürüklenmişlerdir. Fakat uzun yıllar sömürgeci güçlerin boyunduruğu altında yaşamak zorunda kalan Afrika ülkeleri, soğuk savaşın bu kutuplaştırıcı etkisinden kaçınmak adına kendilerine has bir örgüt kurmayı tercih etme yoluna gitmişlerdir.

Bağılantısızlık hareketi, batı ve doğu ittifakında yer almak istemeyen yüze yakın ülkenin taraf olacakları pozisyon itibarıyla çatışmaya girmekten kaçındıkları bir oluşumun adıdır (Luthi, 2016). Afrika ilişkileri anlamında değerlendirdiğimizde

Türkiye'nin durumu ise tam tersidir. Soğuk savaş yıllarında Batı Blok'unun yanında yer alan yeni Cumhuriyet, önce NATO'ya üye olmuş daha sonra ABD'den Truman doktrini ve Marshall planı gibi programlar çerçevesinde çeşitli yardımlar almıştır. Diğer taraftan Sovyetler birliğinin Ortadoğu'daki etkinliğini azaltmak isteyen ABD, bölgesel savunma ittifakı olarak nitelendirilebilen İngiltere, Irak, İran ve Pakistan gibi ülkelerin yer aldığı Bağdat paktına Türkiye'nin de girmesine ön ayak olmuştur. Diğer taraftan Türkiye Cumhuriyeti'nin Kore savaşına dahil olması yine yaratılan iki kutuplu dünyada ABD tarafında pozisyon alması gereğiyledir. Tüm bunların neticesinde dış politikada gitgide artan batı ile ittifak politikası, haliyle Afrika ülkeleri ile olan ilişkilerin neredeyse askıya alınmasına sebebiyet verdiği rahatlıkla söylenebilmektedir (Tepeciklioğlu E. E., 2012, s. 66).

Özellikle Bağımsızlığını yeni ilan eden Afrika ve Asya ülkelerin Endonezya'da bir araya geldiği 'Bandung' konferansı, bağlantısız hareketinin en önemli adımlarından biridir. Bu toplantıya NATO üyesi olarak katılan Türkiye'nin çizmiş olduğu profil, özellikle Afrika ülkelerini derinden rahatsız etmiştir. İki kutuplu dünyada bağımsız bir üçüncü cephenin açılmasının başarısızlıkla sonuçlanacağını dile getiren Türkiye, özellikle komünizm tehlikesine karşı tarafsız kalamayacağını vurgulamış ve ABD ile iş birliğinin bir mecburiyet olduğunu dile getirmekten çekinmemiştir. Diğer taraftan bağımsızlıklarını kazanan Doğu Avrupa topraklarının tekrar müdahalelere maruz kalarak Sovyetlere karşı direnemediklerini de hatırlatan Türkiye, batı ittifakı konusunda ısrarcı bir dil kullanarak sözlerini noktalamıştır (Tepeciklioğlu E. E., 2012, s. 68).

Türkiye Cumhuriyeti Afrika ülkelerinin bağımsızlıklarını ilan etmesini takiben 1957 yılında Gana'da büyükelçilik açmış ve aynı zamanda Lagos'taki konsolosluğu da büyükelçiliğe çevirmiştir. Bu iki ülkedeki diplomatik girişimlerinden sonra Senegal ve Kenya'da büyükelçiliklerini hayata geçirmiştir. Belçika'dan bağımsızlığını kazanan Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde ise bağımsızlığını takiben üç yıl sonra büyükelçilik açma teşebbüsünde bulunmuştur. Tunus, Mısır ve Libya gibi Kuzey Afrika topraklarında ise bu diplomatik girişimlerini daha erken gerçekleştirmiştir (Hazar, 2011, s. 189). Daha önce de bahsedildiği gibi Türkiye Cumhuriyeti'nin batıcılık politikası gereği almış olduğu siyasi pozisyon, bağımsızlıklarını ilan eden Afrika ülkelerinde büyükelçilik açmasına engel değil fakat aynı ülkelerin tanınma meselesine gelindiğinde ciddi bir problem

doğurmaktadır. Türkiye'nin o yıllarda bunu kanıtlar nitelikteki bir dizi siyasi kararları, geçmişte Afrika ülkeleriyle arasında inşa ettiği köprülerin hasar almasına sebebiyet vermiş ve uzun yıllar telafi edilmeye çalışılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin içinde bulunduğu bu durum, Afrika ülkelerini adeta hayal kırıklığına uğrattığı gibi ilişkilerin düzeltilmesi çok uzun yılları alan bir dizi politik kararları da vermekten geri durmamıştır. Bunlardan ilki 1950 yılında Fas'ın bağımsızlık talebi doğrultusunda toplanılan BM'de, Türkiye'nin lehte oy kullanmak yerine bağımsızlık talebinin ertelenmesini tercih ettiği bir rey ile sahne almasıdır. Aynı zamanda Tunus ve Cezayir için de bu doğrultuda bir tavır ortaya koyarak, Fransa ve bahsi geçen ülkelerin iç işlerini ilgilendiren meseleler olduğunu dile getirerek mesafeli kalmayı tercih etmiştir. Yine bir Kuzey Afrika ülkesi olan Mısırın 'Süveyş Kanalı'nı kamulaştırma politikası, Fransa, İngiltere, İsrail ve ABD gibi birçok ülkeyi hem askeri hem de diplomatik düzeyde bir krizin içine itmiştir. Bu meselenin çözüme kavuşturulması noktasında 1956 yılında Londra'da bir konferans düzenlenmiş ve Türkiye, Mısır'ın lehinde bir tutum sergilemeyerek batı ittifakı yanında pozisyon almıştır. Hatta bu tutumu sonrasında Mısırın devlet başkanı Cemal Abdülnasır tarafından batınının güdümünde hareket ettiği yönünde ağır ithamlara maruz kalmıştır (Şengül, 2005-2015, s. 71). Türkiye'nin soğuk savaş politikaları nedeniyle Afrika ilişkilerini askıya alma noktasına geldiğini gösteren bir diğer kararı ise; 1956 yılında Birleşmiş Milletler genel kurulunda Cezayir'in bağımsızlığı için yapılan oylamada çekimser oy kullanmasıdır. Birçok uzmana göre bu karar, Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihi mirasına ve gerçeklerine uymayan bir tercihtir (Özkan M. , 2011, s. 121).

1960 yıllarına gelindiğinde ise Türkiye, daha önce izlediği tüm politikaların aksine ilk kez Afrika açılımından bahsetmiştir. Türkiye'nin gelecekte başına daha fazla dert olacağı anlaşılan Kıbrıs meselesine çözüm bulabilmek açısından böyle bir aksiyon alması rasyonel çerçevede makul bir adım olmakla beraber sonuç alması o kadar da kolay olmayacaktır. BM genel kurulunda tartışılmaya başlanan Kıbrıs sorunu, Afrika ülkelerinin Makarios'un lehinde tutum sergilemesiyle Türkiye'nin yalnızlaşmasına sebebiyet vermektedir. Bunun üzerine Afrika, Asya ve Güney Amerika kıtasındaki temaslarını arttırmak ve kalıcı samimiyet üzerine bir ilişki inşa etmek niyetinde olduğunu dile getiren Türkiye, içerisinde diplomatlardan gazeteci ve iş adamlarına kadar çeşitli

heyetlerini bu bölgelere göndermiştir. Ne yazık ki ciddi bir ilişki zemini oluşturma zaman aldığı ülkelerarası ilişkilerde Türkiye'nin umduğunu bulduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Nitekim tarih 1965 yılını gösterdiğinde BM genel kurulunda bir oylama yapılmış ve Afrika ülkeleri Kıbrıs sorununda daha önce olduğu gibi Rum kesiminin tarafında yer almayı tercih etmişlerdir (Fırat, 2007, s. 1-5).

Kıbrıs meselesi sonrası Türkiye Cumhuriyeti, 1960 yıllarında vermiş olduğu açılım fikrinin yapısını biraz dönüştürerek 'dış yardımlar' üzerinden bir politika yürütmeye karar vermiştir. Özellikle 1980'li yıllarda gerçekleştirdiği bu faaliyetler, Afrika ülkelerinin politik misilleme tavrını geri çekmeye başlamasına yardımcı olmuştur. Soğuk savaşın etkisinin azaldığı yıllara girilmesinden itibaren Türkiye, almış olduğu siyasi pozisyonu esneterek Afrika ülkeleri ile ilgili her meselede daha hassas ve makul kararlar vermeye özen göstermiştir. BM Barış Gücünün ve çeşitli organizasyonların yaptığı operasyonlara destek olmaya çalışması veya Devlet Planlama Teşkilatının 1984 yılında Afrika'daki kuraklık için çok ciddi yardım bütçesi ayırması bunun yegâne göstergelerinden biridir. Afrika ilişkilerinde bir devrim olan 1998 'Afrika Açılım Eylem Planı'na kadar Türkiye'nin gerçekleştirdiği bu tutum, gelecekte özgüven eksikliğini üzerinden atıp kamu diplomasisi başarı açısından kıtadaki en büyük rakip ülkelere biri haline gelmesine zemin hazırlayacaktır.

3. Soğuk Savaş sonrası Türkiye-Afrika İlişkileri

Cumhuriyetin ilanından beri batı bloğu ülkeleri ile olan siyasi ittifak, Türkiye'nin ister istemez Afrika kıtasındaki ülkelere ilgisiz kalmasına sebebiyet vermiştir. Diğer taraftan, BM'nin kurulması sonrası bağımsızlıklarını kazanmak isteyen Afrika devletleri ise bağlantısızlar hareketi içerisinde yer alarak Soğuk Savaş boyunca Türkiye'ye karşı mesafeli kalmıştır. Bu mesafenin gerçek sebebi ise şüphesiz kendi topraklarını sömüren Avrupa devletlerinin safında gördükleri Türkiye fotoğrafıdır. Sovyetlerin yıkımına kadar devam eden bu süreçte Türkiye ve Afrika kıtasının sağlıklı bir diplomatik ilişki kurduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Ayrıca Batı Blok'una mesafeli duran Afrika ülkelerinin, sömürge sonrası bağımlılık ilişkileri azalsa da devam ettiği bilinmektedir.

3.1. 1998 Afrika Açılımı Eylem Planı

Cumhuriyetin ilanından soğuk savaşa kadar olan süreçte, Türkiye'nin Afrika politikalarını ve kamu diplomasi faaliyetlerini sınırlı bir ölçüde yürüttüğü, hatta deyim yerindeyse askıya alma noktasına geldiği daha önce belirtilmiştir. Fakat 1998 yılında, geçmişteki eksiklerinden ders alan Türkiye'nin, Afrika'ya açılım politikası ile kapsamlı bir strateji ortaya koymayı amaçladığı açıkça belirtilmektedir. Türkiye, 'alçak politika' olarak nitelendirilen eğitim, kültür ve ekonomi gibi alanların ötesini planlayarak güvenlik gibi dinamikleri de hesaba katan kamu diplomasisi faaliyetini taçlandırmayı amaçlamaktadır. Tüm bunların neticesinde Afrika kıtasında önemli bir aktör olmayı planlayan Türkiye Cumhuriyeti, zorlayıcı unsurları kullanmadan yumuşak gücün nüfuz kabiliyetine inandığını göstermektedir.

Özellikle soğuk savaş sonrası dış politika sınırlarını genişletmeyi amaçlayan Türkiye, geçmişte içinde bulunmayı tercih ettiği batı ittifakı ülkelerinden başka bölgelere yönelmeye karar vermiştir. Bu bağlamda tarihte olduğu gibi Afrika kıtası ile yakın ilişkiler kurmak için ilk somut ve kapsamlı adımını 1998 yılında Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in önderliğinde atmıştır. Hazırlanan 'Afrika'ya Açılım Eylem Planı', Afrika ve Türkiye ilişkilerinin geliştirilmesi anlamında bir kamu diplomasisi faaliyetinin zorunlu olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Sadece kamu kuruluşları değil bunun yanında özel sektöründe önde gelen temsilcileri ile kabul edilen bu açılım planı, Türkiye'nin Afrika'ya uygulayacağı kamu diplomasisi faaliyetlerinde bir devrim özelliği taşımaktadır (Bayram, 2014).

Türkiye'nin Afrika açılımını başlatmasının birçok sebebi vardır. Fakat bu adımı atmasını hızlandıran en önemli neden, şüphesiz Kıbrıs meselesinin uluslararası arenada bir türlü lehine çözülebilecek bir gelişmenin yaşanmamış olmasıdır. Bu doğrultuda Türkiye'nin yaşadığı sorunları çözüme kavuşturabilmesi için BM genel kuruluna geçici üyeliği gündeme gelmiş ve bunun başarıyla neticelenmesinin önündeki en büyük engel, uzun yıllardır zayıf ilişkileri olan Afrika ülkelerinden destek alması gerekliliğidir. Bu sebeple sayıca fazla olan özellikle BM üyesi Afrika ülkelerinin sempatisi ve desteğinin kazanılması, Türkiye'yi sürdürülebilir ve kapsamlı bir dış politika arayışına itmiştir. Bu açılım ile siyasi ve ekonomik kazanımların ötesinde kamu diplomasi faaliyetinin en önemli dinamiği olan yabancı kamuoyunu etkilemek de uygulanacak stratejiye dahil

edilmiştir. Her şeyden önce kendini tanıtmak için önce karşı tarafı tanımanın önemli olduğu kamu diplomasisi faaliyetinde Türkiye, karşılıklı ziyaretlere oldukça önem vermiştir. Özellikle gıda, teknik ve kalkınma yardımı gibi konularda aldığı pozisyon ile Afrika halkının yanında olacağını göstermiş ve Türkiye'yi en iyi tanıtmaya yoluna gitmiştir. Diğer taraftan Türkiye'nin aldığı bu önemli kararlar, eylem planında tüm detayları ile kendine yer bulduğu gibi yapılacak tüm faaliyetler, Dışişleri Bakanlığının diğer kurumlarla koordineli bir şekilde gerçekleşeceği üzere taahhüt edilmiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 1998, s. 216-226).

Eylem planında öncelikli olarak Türkiye'nin Afrika ülkeleri ile olan diplomatik ilişkilerinin zayıflığı belirtilmiş ve bunun en somut kanıtı olarak sadece 12 ülkede büyükelçiliğinin bulunması gösterilmiştir. Buradan yola çıkılarak öncelikli hedefin özellikle BM üyelikleri olan Afrika ülkelerinde büyük elçilik sayısının artırılması olacaktır. Gana'da kapatılan elçiliğin tekrar aktif hale getirilmesi, Fildişi sahilleri ve Zimbabwe gibi BM'de etkinliği olan ülkelerde diplomatik temsilciliklerin açılması ve Tanzania, Mozambik gibi bölgesi için önemli etki gücü olan Doğu Afrika ülkelerinde büyükelçiliklerin açılması önemli bir adım olarak planlanmıştır. Osmanlı sonrası Kuzey Afrika dışında etkin bir politika gerçekleştirilememesi sebebiyle eylem planının satırlarında özellikle Sahra Altı Afrika ülkelerinin daha çok yer alması asla tesadüfi değildir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 1998, s. 216-217).

Kamu diplomasi faaliyetine dahil edilen en önemli meselelerden biri; temsilciler düzeyinde karşılıklı ziyaretler ve tanıtım faaliyetleridir. Afrika ülkelerinin siyasi yönetim yapısına göre Cumhurbaşkanı veya Başbakanın kabineleri ile Türkiye'ye davet edilmesi, çeşitli parlamenter ziyaretleri ve dostluk grupları kurulması, aynı şekilde Türkiye'den üst düzey ziyaretlerin gerçekleştirilmesi bu planın içine dahil edilmiştir. Buradan anlaşılabacağı üzere Dışişleri Bakanlığının temel kamu diplomasisi hedefi, temsil düzeyi en yüksekten başlayarak kalıcı bir tanıtım faaliyeti gerçekleştirmektir. Diğer taraftan siyasi temsiliyetten sonra en çok üzerinde durulan tanıtım faaliyeti; deniz ve hava gibi ulaşım ağının geliştirilmesine bağlıdır. Çünkü bu imkanların artırılması toplumların birbirini daha yakından tanıma ihtimallerini de aynı nispette arttıracaktır. Özellikle ticari faaliyette bulunan müteşebbislerin ulaşım ağının gelişmesine bağlı bir şekilde faaliyetlerini yoğunlaştıracığı öngörülmüştür. Sadece iş adamlarının değil akademik dünyadan birçok

ismin ve basın çalışanlarının da Türkiye'ye sık sık davet edilmesi planlanmıştır. Hem siyasi hem toplumsal düzeyde bir etkileşimin olabilmesi için ulaşım faktörleri de bu planda altı çizilen konulardan bir diğeri olmuştur (T.C. Dışışleri Bakanlığı, 1998, s. 219-223).

Türkiye'nin tanıtımı kapsamında planda yer alan bir diğeri önemli konu ise; savunma sanayi ve askeri kapasitedir. Türkiye'nin yetişmiş uzman ve subayları, Afrika'nın çeşitli ülkelerinde askeri eğitimler verecek, Afrikalı askeri öğrenciler ise Türkiye'de eğitim alacaklardır. Bu planlama ile amaçlanan güvenlik alanında Türkiye'nin Afrika'nın yanında olduğunu göstermesi ve ülkesinin güçlü imajını sınırlar ötesine taşımak istemesidir (T.C. Dışışleri Bakanlığı, 1998, s. 221-222).

Bu çerçevede kendine geniş bir şekilde yer bulan konulardan biri de kültürel diplomasi bağlamında ele alınan eğitim ve mübadele faaliyetleridir. Öncelikle Türkiye'de bir Üniversite'de Afrika araştırmaları üzerine sempozyum ve seminerler düzenlenecektir. Türk ve Afrikalı akademisyenlerin katılacağı bu eğitim çalışmayı sonrasında kültürel düzeyde bir alış-veriş gerçekleşmesi ve Türk Afrika halklarının birbirlerini daha yakından tanınması hedeflenmektedir. Diğeri taraftan özellikle Afrikalı öğrencilerin Türkiye'ye eğitim mübadelesi çerçevesinde kanallıze olmaları amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda Afrikalı öğrencilere verilecek burslar ve miktarları arttırılacak, Türkiye'de eğitim görmüş Afrikalı öğrenciler, Üniversite sonrası hayatlarında da takip edilecek ve yurt içi-yurtdışı iş istihdamlarında gerekli kolaylıklar sağlanacaktır. Tüm bu çalışmalar sonrasında Türkiye'nin hedefi; Afrikalı öğrenciler üzerinden bir cazibe merkezi yaratarak kendi yumuşak gücüne gerekli katkıyı sağlayabilmektir (T.C. Dışışleri Bakanlığı, 1998, s. 222-223).

Açılımda, ticari alanda da devrim niteliği taşıyacak bir dizi kararlar alınmıştır. Türk ve Afrikalı iş adamlarının karşılıklı olarak ziyaretlerde bulunarak ortak ticaret odaları ve iş konseyleri kurmaları teşvik edilmiştir. Yine Afrika'da düzenlenen ticaret ve sanayi fuarlarına Türk iş adamlarının yönlendirilmesi, bir devlet politikası haline gelmiştir. Diğeri taraftan Türk iş adamlarının Afrika'da yatırım yapmaları özendirilmiş ve çeşitli kolaylıkların sağlanması taahhüt edilmiştir. Bunların başında ise Eximbank'ın bu çerçevedeki yatırımcılara ciddi finansman desteği sağlaması ve ilişkilerin makul bir düzeye taşınması için Afrika ihraç mallarının Türkiye tarafından alınması gelmek

tektedir. Tüm bu planlamalar neticesinde şüphesiz Afrika'nın ticari gücü yüksek ülkelerini etkilemek ve karşılıklı kazanımlar ile sonuçlanacak ticari kamu diplomasisi faaliyeti öngörülmüştür (T.C. Dışışleri Bakanlığı, 1998, s. 220-221).

Açılım planından önce başlayan teknik ve insani yardımlar, bu plan sonrası ciddi bir ivme kazanmıştır. Nitekim TİKA'nın yönetimi konusunda karar kılınan yaklaşık 10 milyon dolarlık fon, Afrika ülkelerine kalkınma yardımı olarak gidecek ve çeşitli teknik eksikliklerin giderilmesinde kullanılacaktır. Sadece bununla sınırlı kalmayan planlama, gıda malzemeleri ve ilaç desteğini de insani yardımlar başlığı altında gerçekleştirecektir. Türkiye imajının Afrika'da yeniden şekillendirilmesi bakımında oldukça öneme sahip bu faaliyetler kamu diplomasisinin biricik dinamikleridir (T.C. Dışışleri Bakanlığı, 1998, s. 219-220).

Nitekim konunun başında belirtildiği gibi Türkiye'yi bu açılıma götüren sebeplerin başında Kıbrıs meselesi ve uluslararası desteğin sağlanması gelmektedir. Afrika'nın uluslararası arenada hem siyasi anlamda hem de ekonomik anlamda ağırlığı bulunan ülkelerinin Kıbrıs meselesinde Türkiye'ye destek vermesi oldukça önemlidir. Bu bağlamda Türkiye, dış politikayla ilgili bilgilerin verilmesi açısından yaklaşık 24 ülkeye 4 aşamalı gerçekleştirilmesi planlanan ziyaretlere bu açılım planı çerçevesinde karar vermiştir. Bakanlık ve TİKA temsilcilerinden oluşturulacak heyetin amacı; manipölasyonlardan arındırılmış doğru bilgileri doğrudan devlet temsilcilerine iletmek ve Afrika kamuoyunu yönlendirilerek Türkiye'nin özellikle BMGK geçici üye adaylığına destek alınmasını sağlamaktır. Bu eylem planının sağlıklı ve sürdürülebilir olması açısından ise gerekli tedbirler alınarak bazı düzenlemeler yapılmıştır. Dışışleri bakanlığı altında kurulan 'koordinasyon komitesi', alınan tüm bu kararların yürütülmesinden ve takibatından mesul tutulmuştur. Aynı zamanda yapılacak faaliyetlerin hem kamu hem özel sektör ortaklığı ile bir dayanışma içerisinde yürütülmesi, bu komitenin sorumluluğu altında olacaktır (T.C. Dışışleri Bakanlığı, 1998, s. 223-226).

1998 yılında ilan edilen 'Afrika'ya Açılım Eylem Planı', Türkiye'nin tarihsel arka planına baktığımızda uzun yıllar devam eden Afrika münasebetinin özellikle soğuk savaş yıllarında sekteye uğraması sonucu yeniden canlandırmak istediği uzun erimli olarak planlanan ve kamu diplomasisi 'ne katkı sağlayacak politikalar dizisine verilen addır. Bu eylem planının uygulanma aşaması, Türkiye'nin içinden geçtiği talihsiz süreçlerden

dolayı sekteye uğradığını da belirtmekte fayda olacaktır. 1999 yılında yaşanan ‘Marmara Depremi’ ve 2001 yıllarında peş peşe yaşanan ekonomik krizler, Türkiye’nin dış politikada çalışma mekanizmasını yavaşlatsa da 2003 yılları sonrasında plana sadık kaldığını da kanıtlanmıştır. Çalışmanın devamında ayrıntılı olarak ele alınacak ‘2005 Afrika yılı’ ilan edilmesi, 2008 yılında stratejik ortaklık sonrası gerçekleştirecek iş birliği zirveleri ve 2010 yılında Türkiye tarafından ilan edilen ‘Afrika Strateji Belgesi’ gibi birçok gelişme bu Açılım Eylem Planının birbirlerinden ayrılmaz ürünleridir. Türkiye’nin başarıyla yürüttüğü bu politikalar ise şüphesiz Afrika kıtasında yumuşak güç potansiyelini arttıran önemli bir uluslararası aktörü betimlemektedir.

3.2. 2005 ‘Afrika Yılı’

1998 yılında ilan edilen ‘Afrika’ya Açılım Eylem Planı’ndan itibaren Türkiye, Afrika politikasına yönelik en kapsamlı çalışmasını hazırlamıştır. Fakat daha önce de bahsedildiği üzere bu açılım, dış etkenlere ilaveten iç dinamiklerin de hazır olmasıyla birlikte amacına ulaşacaktır. Bu sebeple 2005 yılına kadar yaşanan bu gelişmeler, sürdürülebilir bir Afrika politikası için zemin hazırlama süreci olarak kabul edilmektedir. Nitekim 2005 Tarihi’nin ‘Afrika Yılı’ ilan edilmesiyle beraber kurgulanan planların hayata geçirilmesinde çok ciddi bir ivme kazanıldığı gözlenmektedir.

2005 ‘Afrika Yılı’ çerçevesinde hayata geçen ilk adım, Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından Mart Ayı’nda yapılan Afrika ziyaretleridir. Etiyopya ve Güney Afrika’ya yapılan bu ziyaretlerin tarihsel anlamda önemi ise Ekvator bölgesinin altına yapılan ilk üst düzey Türk ziyareti özelliği taşımasıdır. Kamu diplomasi bağlamında düşünüldüğünde ise bu ziyaretin meyvesini vermesi çok uzun sürmemiş Nisan 2005’te Türkiye, Afrika birliğine gözlemci üye sıfatıyla katılmayı başarmıştır. Bu sebeple 5 Mayıs tarihinde Addias Ababa’daki Türk Büyükelçiliği, Afrika Birliği örgütünün nezdinde akredite olmuştur (Fırat, 2007, s. 3).

Ekonomik ve ticari göstergelere bakıldığında da anlaşılıyor ki eylem planı ve 2005 Afrika yılı, Kıta ile ilişkilerimiz için adeta bir dönüm noktasıdır. Diğer taraftan ticari olarak ilişkilerin devam edebilmesi için sağlam bir zemin inşa etmek isteyen Türkiye,

hukuki temelli belirli mekanizmaları oluşturarak Afrika ve Türkiye arasındaki ticareti, iş adamlarının ziyaretlerini arttırarak teşvik etmiştir (Hazar, 2012, s. 34).

Uzun yıllardır Sahra Altı ülkelere teması azalan Türkiye, Afrika Yılı'nı milat kabul ederek sınırlı sürede ticari hacmini en yüksek noktalarına getirmeyi başarmıştır. 2000 yıllarında Sahra Altı Afrika ülkeleriyle 740 milyon dolar civarında seyreden ticaret hacmini 2005 yıllarında 4 katından fazla bir seviyeye çıkarmıştır (Harte, 2012). Bölgesel düzeyin dışına çıktığımızda ise Afrika kıtasında 2005 yılı öncesinde 5,4 trilyon dolar olan ticaret hacmi, 'Afrika Yılı' ilanından sonra uygulanan politikalar sayesinde 10 trilyon dolar seviyelerine gelmiştir (Özkan M. , 2013, s. 46).

4. 2008 Yılı Birinci Afrika Zirvesi

2005 yılında ilan edilen 'Afrika yılı' ilişkilerin hızlanmasındaki en önemli kilometre taşı olmuş ve 2008 yılında bir zirve ile Türkiye, kamu diplomasisi anlamında daha görünür bir hale gelmiştir. 2008 yılının Ağustos Ayı'nda tarihte ilk defa Afrika ülkeleri ile Türkiye, İstanbul'da yapılan bir zirvede yan yana gelmişlerdir. Birçok alanda planlanan iş birliği girişimlerinin hayata geçirilmesi ve gereken eksikliklerin giderilmesi bakımından dikkate değer bir toplantı olmuştur. Tanıma ve tanıtma faaliyetleri için katılımcı ülkelere fırsatlar sunan bu zirve, Türkiye'nin 1998 yılında başlatmış olduğu açılımın başarılı olacağı konusunda büyük mesajlar verdiği gibi kıta ile olan ilişkilerinde yeni bir dönem olan 'stratejik ortaklık' sürecini başlatmıştır (Oba, 2018).

Siyasi temsil düzeyleri yüksek olan 50 Afrika ülkesinin katılımcıları ile düzenlenen Türkiye-Afrika zirvesi, ticari alanda da çeşitli ortaklıklara zemin hazırlamıştır. Bunlardan en önemlisi ise faaliyetleri ile her iki tarafa da ciddi katkıları olan Türkiye-Afrika odasının kurulmuş olmasıdır. Afrika'nın ticaret, endüstri ve tarım alanlarındaki çalışmalarına destek veren Afrika odalar birliği ile Türkiye odalar ve borsalar birliğinin almış olduğu bu karar, gelişen ilişkileri kurumsal boyuta taşımamanın en önemli örneği olmaktadır (Özkan M. , 2010). Diğer taraftan Türkiye Afrika ekonomik ilişkilerinin kurumsal bir zeminde yürütülmesi bakımından yeni bir adım daha atılmıştır. 2008 haziran ayında Türkiye, hükümetler kalkınma otoritesinin (IGAD) Uluslararası Ortaklar Forumuna üyeliğini açıklamıştır. Ekonomik ortaklık çerçevesini yansıtan bir

diğer gelişme ise Türkiye'nin aynı yıllarda bölge dışında olmasına rağmen Afrika Kalkınma Bankasına üye olarak dahil edilmesidir. (Oruç, 2022, s. 158)

'2005 Afrika Yılı' etkisi sonrası bölgedeki ülkeler ile siyasi temaslar artmış ve bunun neticesinde 2005 yılında Türkiye'ye Afrika birliğinde gözlemci statüsü verilmiş ve Addis Ababa'daki Türkiye büyükelçiliğine bu çerçevede akreditasyon sağlanmıştır. 2008 Türkiye-Afrika Zirvesi'nin siyasi ilişkilere etkisini de Sahra Altı Afrika ülkelerinde sayısı hızla artan diplomatik temsilciliklerle de görülmektedir. Zimbabve, Moritanya, Mozambik, Zambiya, Madagaskar, Angola, Uganda, Mali, Gana, Kamerun, Abidjan ve Darusselam bu çerçevede faaliyete başlayan büyükelçilikler olmuştur. Gabon, Namibya, Gambiya, Çad, Nijer, Burkina Faso, Gine gibi ülkelerde ise önümüzdeki dönemde temsilciliklerin açılması planlanmıştır. Diğer taraftan Sahra Altı Afrika'daki bölgesel gücü yüksek olan Senegal, Gambiya, Etiyopya, Nijerya, Somali, Sudan, GAC ve Moritanya'nın da Türkiye'de büyükelçilikleri faaliyetlerine devam etmektedir (Türkiye-Afrika İlişkileri, 2021).

Siyasi ilişkilerin gelişmesi için atılan en önemli adımlardan biri; bölge ülkelerinde faaliyete geçen diplomatik temsilciliklerdir. Aynı zamanda karşılıklı yapılan üst düzey ziyaretler ve zirveler de bu çerçevede değerlendirilebilecek en önemli diğer faaliyetlerdir. Özellikle Türkiye-Afrika ilişkileri bağlamında değerlendirildiğinde sadece 50 ülkenin katılımcıları ile sınırlı kalmayıp Afrika birliği dahil olmak üzere 11 uluslararası ve bölgesel örgüt temsilcisinin katıldığı bu zirve, Türk kamu diplomasisin hizmet eden en önemli somut adımlardan biri olmuştur. Zirve sonlandıktan sonra '*Türkiye-Afrika İş birliği İstanbul Deklarasyonu: Ortak Bir Gelecek İçin İş birliği ve Dayanışma ve Türkiye-Afrika Ortaklığı İçin İş birliği Çerçevesi*' belgeleri tüm katılımcı ülkelerin oylarıyla kabul edilerek öncelikli hedefler, iş birlikleri ve ortaklıklar belirlenmiştir.

4.1. Türkiye-Afrika İş birliği İstanbul Deklarasyonu: Ortak Bir Gelecek İçin İş birliği ve Danışma

Afrika zirvesi sonrası İstanbul'da ilan edilen bu deklarasyonun en temel mesajı Türkiye-Afrika ilişkilerinin sürdürülebilir bir zeminde ilerleyeceğini kanıtlamak ve ortak bir gelecek için iş birliğinden vazgeçmemeyi taahhüt etmektedir. Afrika'nın kalkınması

için birçok alanda Türkiye'nin destek sözü verdiği bu bildiri, sıtma ve verem gibi ölümcül hastalıklarla mücadele, kuraklık ve çölleşmeyle mücadele, iklim değişiksiyle mücadele, çevresel, sosyal ve ekonomik alanlarda kalkınma iş birlikleri, küreselleşme entegrasyonu ve sanayi hamleleri gibi bir dizi faaliyet alanlarından bahsetmektedir. Diğer taraftan 'ortaklık stratejisi' çerçevesinde karşılıklı olarak yürütülecek ilişkilerin detayları da bu bildiride altı çizilmiştir. Bu detaylar insan hakları ve anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesi, terörle mücadele ve küreselleşme entegrasyonunu ülkelerin yararına kullanabilme gibi ilkelere meydana gelmektedir. Bu ilkelerin yanında iş birliği yapılması hususunda anlaşılan diğer konular ise altyapı, eğitim, turizm, kültür, iletişim teknolojileri, enerji, taşımacılık, tarım ve kırsal kalkınma gibi eksikliklerin giderilmesidir (Türkiye-Afrika İşbirliği Zirvesi, 2008).

4.2. Türkiye-Afrika Ortaklığı İçin İş birliği Çerçevesi Belgesi

Ortak bir gelecek inşası fikri üzerine ilan edilen İstanbul Deklarasyonu'nda belirtilen birçok alanın uygulama aşamasına geçilmesi için iş birliği çerçevesi belgesi kabul edilmiştir. Öncelikle iş birliğinin çerçevesi hükümetlerin karşılıklı iyi ilişkilerine dayandırılmış ve Afrika-Türkiye arasındaki ortaklığın devletlerarası bağların sürekli güçlendirilmesi suretiyle devam edeceği ifade edilmiştir. Birçok alanda ortaklaşa alınan kararlardan yerel istihdamı arttırmaya yönelik çalışmalar, iki ülke arasındaki ticari faaliyetleri kolaylaştıracak iklimin oluşturulması, teknik konularda gelişim çalışmaları ve teknoloji transferi gibi hususların özellikle üzerinde durulmuştur. Açılım eylem planından sonra Türk iş adamlarının Afrika'ya yaptığı özel yatırımlardan da memnuniyetini dile getiren Afrika ülkeleri, bu girişim faaliyetlerinin kabul edilen iş birliği çerçevesinde arttırılmasını ayrıca talep etmişlerdir (Türkiye-Afrika İşbirliği Zirvesi, 2008).

Barış ve güvenlik konularına da değinilen bu belgede, Türkiye'nin içinde bulunduğu BM Barışı Koruma Operasyonlarından memnun olduklarını dile getiren Afrika ülkeleri aynı zamanda Türkiye'nin Afrika Birliği çatısı altında faaliyette olan Acil Müdahale gücüne teknik ve uygulamalı eğitimler verebileceklerini ifade etmişlerdir. Türkiye'nin terörle mücadele konusundaki tecrübesi bu bağlamda Afrika ülkelerine faydalı olabileceği gibi kıtanın da aynı husustaki deneyimlerini aktarması değerli olacaktır. Diğer taraftan kıtanın ekonomik gelişimi adına kalkınma yardımlarını

TİKA'nın desteğiyle yürüteceğini ifade eden Türkiye, özellikle tarımsal verimlilik ve su kaynakları yönetimi konularında hassasiyetini vurgulamıştır. Tüm bu kalkınma yardımlarının sağlıklı bir şekilde yapılması için ise ulaşım bağlantılarının geliştirilmesi bahsi geçen konulardan olmuştur (Türkiye-Afrika İşbirliği Zirvesi, 2008).

Afrika'nın bir diğer ihtiyacı olan gençliğin eğitim ve kültür alanında eğitilmesi ve spor faaliyetlerinin nitelikli hale getirilmesidir. Bu bağlamda Türkiye, Afrikalı öğrencilere sağladığı burs oranlarının ciddi seviyede arttıracaklarını belirtmiş ve Türkiye-Afrika üniversiteleri arasında çeşitli protokoller geliştireceğini taahhüt etmiştir. Turizm faaliyetleri noktasında ise yerel yönetimlerin karşılıklı olarak iş birliği faaliyetlerinde bulunacakları kararlaştırılmıştır (Türkiye-Afrika İşbirliği Zirvesi, 2008).

Son olarak iş birliği belgesinde ifade edilen çalışmalardan bir diğeri Türk-Afrika toplumlarını birebirine yakınlaştıracak tanıtım faaliyetleri ve medya çalışmalarıdır. Bu bağlamda iki toplum arasındaki ön yargıları yıkmak isteyen bu çerçeve belgesi, Afrika ve Türkiye'nin tüm başarılarını medyaya aktararak bir yumuşak güç oluşturmak istemektedir. Ayrıca medya çalışanlarının değişimi gibi programları da teşvik eden bu belge, bilginin yayılması hususunda ülkelerin birbirine destek olmaları gerektiğini dile getirmiştir (Türkiye-Afrika İşbirliği Zirvesi, 2008).

Tüm yumuşak güç mekanizmalarını çalıştıran Türkiye'nin 2008 Afrika zirvesini takiben ortak stratejilerinin uygulanması ve planların sürdürülebildiğini sağlamak için bir dizi kararlar almıştır. 26 Mart tarihinde yayınlanan 'Afrika Strateji Belgesi' bu çerçevede kabul edilmiş bir belgedir. Diğer taraftan Afrika zirvesinde üzerinde anlaşılan tüm kararların uygulama aşamasına ilişkin bir izleme mekanizması oluşturulması kararlaştırılmıştır. Bu mekanizma 'Birinci Kıdemli Memurlar Toplantısı' adı altında işlevsel hale gelmiş olacaktır. Geniş bir katılımcı ağıyla gerçekleştiren Afrika zirvesi, Türkiye'nin kamu diplomasisi tarihine büyük harflerle kazınmıştır. Türkiye'nin siyasi ve ekonomik olarak hedeflediği yerlere gelmesi için nüfuz alanlarını genişletmesi kaçınılmazdır. Bu bağlamda düşünüldüğünde ise Afrika kıtası, tarihsel mirası sayesinde ilişkilerini geliştireceği ve güçlü nüfuz alanları yaratabileceği bir yumuşak güç havzasıdır. Kamu diplomasisinin en önemli kazanımlarından biri olan kendi değerlerini karşıya aktarabilme yeteneğini bu zirveler sayesinde geliştiren Türkiye, uluslararası çevreyi yönetebilme kapasitesini de aynı doğrultuda arttırmaktadır.

4.3. 2010-2014 Türkiye-Afrika İş birliği Ortak Uygulama Planı

Türkiye-Afrika ortaklığı çerçevesinde imzalanan belgenin yürürlüğe girmesi ve uygulama süreçlerinin takibi için 2010 yılında İstanbul’da kıdemli memurlar toplantısı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıyı takiben 4 yıllık bir uygulama ve denetleme süreci öngörülmüştür. Bu dönemdeki faaliyetlere resmiyet kazandırmak adına “Türkiye-Afrika İş birliği Ortak Uygulama Planı” oluşturulmuştur (Türkiye-Afrika İlişkileri, 2021).

Bu plan neticesinde Afrika ve Türkiye ilişkileri daha geniş kapsamlı konularda ele alındığı anlaşılmıştır. Planın girişinde özellikle kıtada yapılması öngörülen projelerden bahsedilmiştir. İkinci bölümünde ise projelerin uygulanması ve takibatı için bir mekanizma oluşturulmuştur. Planın son bölümüne geldiğimizde ise kıta ile olan ilişkilerimizin üst seviyeye çıkarılması ve kamu diplomasi bağlamında verimli sonuçlar alınması hedeflenmektedir. Birçok alanda hayat geçirilecek projelerin takibinde öne çıkan konular ise enerji teknolojisi, ulaşım imkânlarının arttırılması, teknolojik iş birliği ve doğru bilgi aktarımı gibi iki ülke için temel meselelerdir (Tepebaş, 2. Türkiye - Afrika İşbirliği Zirvesi Yaklaşırken İlişkilerin Görünümü, 2014).

13 maddeden meydana gelen “Türkiye-Afrika İş birliği Ortak Uygulama Planı”, iki ülke arasındaki ticari ve ekonomik faaliyetlerin gelişmesi adına şu maddelerin altını çizmektedir; (TCCB, 2021)

- *Türk ve Afrika yatırım bankaları iş birliği*
- *Her iki tarafın sanayi ve ticaret odalarının ortak bir veri tabanında birleştirilmesi*
- *Afrika ürün stratejisi ile tespit edilen ürünlerin desteklenmesi*
- *İş ortamının geliştirilmesi*
- *Ortak fuar, sergi ve ticaret forumlarının tertip edilmesi*
- *Ortak projelerin hayata geçirilmesi*
- *2019 yılına kadar 30 milyar dolar olan ticaret hacminin 50 milyar dolar seviyelerine çıkarılması*
- *Yatırım ortamının geliştirilmesi için eğitim programlarının tertip edilmesi*

- *Türk – Afrika iş konseyinin tertip edilmesi*
- *İnşaat (konut) alanında iş birliğinin yapılması*
- *Finansal sistemde (bankacılık) iş birliği yapılması*
- *Ortak sanayi bölgelerinin inşa çalışmalarının yapılması*

Bu planın üzerine 2011 yılında Afrika ülkelerinden 35 bakanın teşrif edeceği “*Bakan Düzeyinde Gözden Geçirme Konferansı*” düzenlenecektir.

4.4. 2011 Yılı Afrika-Türkiye Birinci Bakanlar Düzeyinde Gözden Geçirme Konferansı

Oluşturulan izleme mekanizmasını takiben bir yıl sonra İstanbul’da bakanlar düzeyinde gözden geçirme konferansı düzenlenmiştir. Bu toplantıda 1998’den bu yana yapılan tüm faaliyetler değerlendirilmiş ve gerekli dönütler alınmıştır. Kamu diplomasisi bağlamında değerlendirildiğinde yapılan iş birlikleri ve ortaklıklar, Afrika ülkelerini memnun etmiş ve Türkiye’nin Afrika’daki tanınırlığını fazlasıyla arttırmıştır. Bu süreçte ilerleyen diplomatik ilişkiler aynı zamanda Türkiye’nin Afrika’daki yatırımlarının artmasına da sebep olmaktadır. Dahası Türkiye’nin bu yatırımlarının arttırarak devam etmesi ve sürekliliğinin korunması hususunda Afrikalı ülkelerin ciddi talepleri bulunmaktadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2011).

Kıtanın memnuniyetlerini dile getirdiği bir diğer konu ise eğitim ve meslek bursları, tarımsal gelişim fonları, altyapı yardımları ve sağlık destekleridir. TİKA’nın organize ettiği karşılıksız bir anlayışla yapılan bu kalkınma yardımları, kıta ülkeleri tarafından bölge ofislerini arttırmaları yönünde eşitli teşvikler sağlanmaktadır. Her platformda takdir edilen TİKA faaliyetleri, doğrudan kamu diplomasisine katkı sağlamaktadır. Diğer yandan eğitim bursları noktasında Türkiye’nin Afrika’daki her üniversiteye sağlamaya çalıştığı imkanlar, kamu diplomasisin önemli bir ayağı olan eğitim ve mübadele diplomasisi açısından önemli bir kazanım olmaktadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2011).

Hem eğitim diplomasisi kapmasında Türkiye'ye gidecek öğrenciler hem de iki kültür arasındaki iletişim ve tanınırlığa katkı sağlayacak vatandaşlar için Türkiye tarafından vize kolaylığı sağlanması en somut adımlardan birisi olarak ifade edilmiştir. Türkiye'nin çeşitli uluslararası organizasyonlarda proaktif bir rolünün olması, ikili ülke ilişkileri açısından olumlu ele alınmış ve her iki tarafında çıkarlarına katkı sağladığı dile getirilmiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2011).

Kıtanın hemen hemen her yerinde yaşanan güvenlik zafiyetlerinden dolayı en temel ihtiyaçlardan biri hiç şüphesiz barış ve istikrarın sağlanması adına atılacak adımlar ve terörle mücadele kapasitesidir. Türkiye bu doğrultuda Afrika ülkelerine karşılıklı terörle ortak mücadele noktasında garanti vermektedir. Türkiye'nin terörle mücadele konusunda elde ettiği deneyimleri aktarmaktan memnuniyet duyacağı gibi bunun sonucunda sağlayacağı prestij, kamu diplomasisine doğrudan bir katkı olacaktır. Boko haram gibi tehlikeli yapılar ile mücadelede Afrika ülkelerin talepleri, Türkiye'nin BM barış misyonlarına her anlamda destek göndermesi sonucu artmaktadır. Diğer taraftan Türkiye'nin Somali'de barış ve güvenliğin sağlanması için attığı adımlar tüm Afrika ülkeleri tarafından takip edilmekte ve takdirle karşılanmaktadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2011).

5. 2014 Yılı İkinci Afrika Zirvesi

1998'den bu yana devam eden Afrika ilişkilerinin yükselişi, bir dizi uygulanan projeler ve atılımlar sayesinde kısa sürede en yüksek noktaya ulaşmıştır. İstanbul'da yapılan birinci Afrika zirvesi sonrasında alınan kararlar uygulanmış ve karşılıklı ciddi kazanımlar elde edilmiştir. Aynı zamanda ikincisi planlanan bu zirvenin 2014 yılında Ekvator Gine'sinin başkenti Maloba'da gerçekleşmesi yakalanan ivmenin sürekliliğine işaret etmektedir.

İkinci Afrika Zirvesi 'Sürdürülebilir bir kalkınmanın ve bütünleştirilmenin güçlendirilmesi için yeni bir ortaklık modeli' teması üzerinden gerçekleşmiştir. Bu zirve ile ortak iş birliği uygulamaları, daha önce kabul edilmiş çerçeve anlaşmasının kazanımları ve İstanbul Deklarasyonu'nun ilişkileri getirdiği nokta memnuniyetle açıklanmış ve bunu sürdürmenin gerekli olduğu başlığının üzerinde durulmuştur. Bu

bağlamda daha önce de olduğu gibi 2019 yıllarını içeren bir ortak uygulama mutabakatı kabul edilmiştir. İş birliği yapılacak alanlar olabildiğince genişletilerek ticaret, sağlık ve eğitimin yanında gençlerin istihdamı, kırsal kalkınma, organize suçlarla mücadele, insan ticareti, korsanlık ve uyuşturucu ticareti gibi daha detaylı konular ele alınmıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2014).

Afrika zirvesinde üzerinde durulan meselelerden bir diğeri de demokrasi değerlerinin kazanımı ve sosyal adaletin sağlanması gerekliliğidir. Bu sebeple Türkiye ile yapılacak ortaklığın Afrika ülkelerinin gelişimine katkı sağlayacağı belirtilmiştir alınmıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2014). Özellikle Türkiye'nin Cumhuriyetten bu yana verdiği mücadeleler sonucunda bir devrim gerçekleştirdiği, Afrika ülkeleri tarafından yakından takip edilmektedir. Türkiye'nin sosyal devlet yapısı ve iyi yönetim değerleri kıtaya çok güçlü bir imaj transferi olmaktadır. Türkiye'nin ikinci dünya savaşından bu yana barış ve istikrarda karar kılması siyasi ve hukuki zeminini de şekillendirmiştir. Tüm bunlar ele alındığında ise; Türkiye'nin Afrika'daki yumuşak gücünü tekrar aktif hale getirerek kendisini kıta için rol model ülke konumuna yükseltmiştir.

Yayınlan bildiride kalkınma yardımları ve sürdürülebilir ekonomik iş birlikleri ifade edilse de diğer taraftan Afrika ülkelerinin kazandıkları bağımsızlıklara saygı gösterildiği ve içişlerine karışılmaması adına çeşitli uluslararası anlaşmalara uyulduğu da belirtilmiştir. Ülkelerin yaşadıkları çeşitli olumsuz tecrübeler neticesinde böyle bir madde üzerinde mutabık kalınması Türkiye'nin samimiyetini gözler önüne sermektedir. Bundan önceki toplantı ve zirvelerde alınan kararlara benzer çeşitli maddelerin de dikkatle üzerinde durulduğu konunun ehemmiyetini göstermektedir. Terörün önlenmesi ile ilgili çeşitli iş birliklerinin devam etmesi gerektiği özellikle dile getirilmiş ve çatışmaların çözüme kavuşturulması hususu tüm ayrıntılarıyla ele alınmıştır. Diğer yandan devam etmekte olan altyapı çalışmaları, KOBİ destekleri, sanayileşme ve teknoloji transferleri hususunda yeni teşviklerin ve kaynakların bulunması kararlaştırılmıştır. Bunun yanında Afrika'nın öncelikli problemleri tespit edilmiş ve çeşitli aksiyonların alınması planlanmıştır. İklim değişikliği ve kuraklığın getirdiği felaketlerle yüzleşen Afrika ülkelerine destek noktasında hızlı adımlar atılacaktır. Ayrıca bu toplantıda hayvancılık ve gıda güvenliği konusunda da üretim ve kaliteyi arttıracak çeşitli İşbirlerine imza atılmıştır. Geçmiş bildirilerde kendine yer alan ülkelerinin tanınırlığı ve imajını belirleyen

kültür ve turizm faaliyetleri, gerekli tüm kolaylaştırıcı mekanizmalar devreye sokulup en üst noktaya taşınması planlanmaktadır (T.C. Dışışleri Bakanlığı, 2014).

Bu zirvede Afrika kıtasında yaşanan sağlık problemleri göz önüne alınarak ek adımlar atılmıştır. Bunların başında sağlıkçılara yönelik eğitim programları organizasyonu, sağlık kurumlarının kalitesini arttırmak ve yetersiz tıbbi malzemelerin temini gibi hayati destekler gelmektedir. Diğer taraftan gençler ve kadınlara yönelik çeşitli hizmetler geliştirilmiştir. Kadınların sosyal ve siyasi ortamlarda yetkinliklerinin geliştirilmesi ve küreselleşmenin olumsuz etkileriyle yüz yüze olan gençlerin entegrasyon problemine destek olunması kararlaştırılmıştır. Tüm bu hizmetler Afrika ülkelerinde bulunan çeşitli yerel sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları ile koordinasyon halinde yürütülecektir (T.C. Dışışleri Bakanlığı, 2014).

Son tahlilde Türkiye'nin Afrika toprakları ile olan ilişkisi çok eskilere dayandığından Osmanlı imparatorluğundan ciddi kültürel miras ve samimi siyasi ilişkiler devraldığı söylenebilmektedir. Bu nedenle ikinci Afrika zirvesi sonrasında yayınlanan belgede Türkiye'nin sahip olduğu tarihi değerler açıkça ifade edilmekte ve yumuşak güç kaynaklarının değeri ortaya konulmaktadır. Diğer yandan Türkiye'nin sahip olduğu bu kaynaklar, kamu diplomasisini harekete geçirerek Afrika'da önemli bir aktör haline getirdiği açıkça görülmektedir. Tüm yaşanan bu gelişmeler neticesinde Afrika halklarının teveccühünü kazanan Türkiye Cumhuriyeti, kıtadaki varlığının altını doldurarak önemli bir uluslararası aktör olduğunu kanıtlamaktadır.

5.1. 2015-2019 Türkiye-Afrika İş birliği Ortak Uygulama Planı

Geçmişteki zirvede olduğu gibi ikincisi yapılan Afrika toplantısı sonrasında da alınan tüm kararlar ve planlanan kalkınma faaliyetleri 'Türkiye-Afrika İş birliği Ortak Uygulama Planı' olarak yayınlanmıştır. Bu mutabakat metni ticari ilişkilerin gelişmesinden başlayarak yatırım faaliyetleri, kırsal ev tarımsal kalkınma, su kaynaklarının verimli ve sağlıklı kullanılması, güvenlik ve terörle mücadele, alt yapı faaliyetleri, kültür, turizm, ulaşım, haberleşme teknolojilerinin kullanımı ve dağıtımı, mübadele programları ve arabuluculuk faaliyetlerine kadar çok geniş bir yelpaze sunmaktadır.

5.2. 2018 Yılı Afrika Birliği-Türkiye Ortaklığı İkinci Bakanlar Düzeyinde Gözden Geçirme Konferansı

İkinci Afrika zirvesi sonrası 2018 yılında İstanbul’da yapılan bu toplantı, bu döneme kadar gerçekleştirilmiş tüm iş birliği faaliyetlerinin verimliliği üzerinde durulmuş ve üçüncü bir döneme girecek olan Türkiye Afrika ilişkilerinin hazırlığı niteliğinde olmaktadır. Kamu diplomasi bağlamında değerlendirdiğimizde Türkiye, başlatmış olduğu açılımın başarıya ulaşması adına tüm mekanizmalarını çalıştırmış ve karşılığını da Afrika ülkelerinin memnuniyetleriyle almıştır. Yayınlanan ortak bildiride Afrika’nın ekonomik olarak gelişimine katkı sağlayan Addis Ababa eylem planının önemine vurgu yapılmış ve kalkınma için finans sağlanması taahhüt edilmiştir. Diğer taraftan Afrika birliği (AFB) ve bölgesel ekonomik toplulukları (BET) arasında süregelen iş birliklerinin devam edilmesi devlet başkanları tarafından memnuniyetle dile getirilmiştir. Diplomatik temsilciliklerin karşılıklı olarak arttırılması ise ilişkileri güçlendiren en önemli adım olduğu hususunda mutabakata varılmıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2018).

Yapılan bu zirveler ve faaliyetlerin kamu diplomasisi anlamında Türkiye’ye birçok kazanımları olmaktadır. Türkiye’nin 1967 yılından beri Filistin konusunda takındığı tavır belli olmakla beraber çizgisini hiç değiştirmemiştir. Bu sebeple başkenti doğu Kudüs olacak Filistin devletinin kurulması için gerekli tüm uluslararası hukuk yollarını denemiş ve BM’nin İsrail-Filistin meselesinin barışıl bir şekilde çözülmesi kararı sonrası bunu her platformda dile getirmiştir. Bu zirveler neticesinde Afrika ülkeleri Türkiye ile uluslararası arena beraber hareket edeceklerini daha önce olduğu gibi kanıtlamışlardır. Özellikle BM’nin adeta karar organı vazifesini üstlenmiş kısır yapısına karşı çıkan Türkiye, daha adil bir temsil yolunun mümkün olduğunu dile getirerek çeşitli söylemlerde bulunurken kamu diplomasisi faaliyetleri sayesinde yanında Afrika ülkelerinin desteğini bulmaktadır.

6. 2021 Yılı 3. Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi

1998 yılında başlatılan ‘Afrika Açılımı Eylem Planı’ sonrası bir dizi zirve gerçekleştirilerek kıtaya ilişkiler tarihte hiç olmadığı kadar güçlendirilmiştir. Geçmiş süreç içerisinde Türkiye’nin 2005 yılında Afrika Birliğine gözlemci üye olması ve 2008 yılında Afrika birliğinin Türkiye’yi stratejik partner ilan etmesi, güçlenen bu ilişkilerin en somut göstergeleri olmaktadır. 2008 yılında 1.Türkiye-Afrika zirvesi yapılarak İstanbul’a davet edilen üst düzey temsilcilerle iş birliği girişimlerinin hayata geçirilmesi planlanmıştır. Kasım 2014 yılında ise Ekvator Gine’sinin başkenti olan Maloba’da Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı’nın da katıldığı 2. Afrika zirvesi ‘Sürdürülebilir bir kalkınmanın ve bütünleştirilmenin güçlendirilmesi için yeni bir ortaklık modeli’ temasıyla geniş bir katılımcıya hitap etmiştir. Tüm bu gelişmelere paralel olarak Türkiye Cumhuriyeti, Afrika’daki büyükelçilik sayısını 43’e çıkararak kıta ile ilişkilerdeki dönüşümün ulaştığı boyutu göstermektedir.

Erken bir tarihte yapılması planlanan 3. Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi ise Pandemi şartlardan dolayı 16-18 Aralık 2021 tarihinde İstanbul’da yapılmıştır. 16 Devlet başkanı ve 102 bakanın katılımıyla gerçekleştirilen bu zirve, Türkiye-Afrika ilişkilerinin gelecek 5 yıllık strateji ve yol haritası belirlemiştir. Zirvede kabul edilen ‘2022-2026 Ortak Eylem Planı’, önümüzdeki yıllarda hayata geçirilecek faaliyetleri ‘Barış, Güvenlik ve Yönetişim’, ‘Ticaret, Yatırım ve Sanayi’, ‘Eğitim, Bilgi ve İletişim Teknolojileri becerileri’, ‘Gençlik ve Kadın Gelişimi’, ‘Altyapı Geliştirme ve Tarım ve Dayanıklı Sağlık Sistemlerinin Teşvik Edilmesi’ olarak 5 ana başlıkta ele almıştır (Tepebaş, 2021, s. 1).

1 Aralık 2019 yılında başlayıp halen devam etmekte olan salgın krizinin yarattığı ekonomik, ticari, sosyal ve psikolojik hasarlar, 3. Afrika Ortaklık Zirvesinin de ana temalarını oluşturmaktadır. COVID-19 pandemisinin özellikle Afrika halkları ve ekonomileri üzerindeki olumsuz etkilerini hafifletmek adına atılacak adımların taahhüt edilmesi, zirvenin dikkat çeken meselelerinden biri olmuştur. Özellikle tedavi ve aşıya ulaşım noktasında kaynakların adil ve eşit paylaşılması yönündeki tartışmalar, insan hakları ve adil bir dünyanın kurulması adına Türkiye-Afrika ortaklığının bir üçüncü yol tercih edebileceğinin mesajlarını vermektedir.

Bu zirvede kabul edilen sağlık alanındaki ortak deklarasyon, Afrika'nın Pandemi sürecinde ihtiyaçı olan 1 milyon aşırı hibe eden Türkiye'nin, 45 ülkeye 10 milyon aşrı daha göndereceğini taahhüt etmektedir (Tepebaş, 2021, s. 3)

Zirvenin dikkat çeken bir diğer gelişmesi ise Türkiye-Afrika ticaret alanının gelişmesi adına Ticaret Bakanlığı ile Afrika Kıtasal Serbest Ticaret Alanı Genel Sekreterliği arasında imzalanan mutabakat zaptı olmuştur. Başbakanlığı ve Cumhurbaşkanlığı dönemlerinde toplam 54 Afrika ülkesinden 30'unu bizzat ziyaret eden Recep Tayyip Erdoğan, Afrika ile olan ticaret hacmimizin ilk adımda 50 milyar ve bunu takiben 75 dolara çıkarma hedeflerini bu zirvede ilan etmesi, Afrika Devlet başkanları tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Türkiye'nin özel sektör ile Afrika'da devam eden 1686 projesi, 78 milyar dolarlık bir hacme sahiptir. Rakamların bu noktalara ulaşması, Afrika'daki alt yapı ve üst yapı ihalelerinde ciddi başarılar gösteren Türk m teahhitlerimizin katkılarıyla olmuştur. Bunun yanında Afrika'daki zenginliklerin çıkarılıp mamul haline getirilerek ihraç edilmesi, kıta ile yapılacak ticari ortaklık ve iş birliklerine bağlıdır. Türk firmalarının  zverisinin yanında Afrikalı ortaklarımızın gayretleri, kıtada 5 milyonluk bir istihdamın oluşmasına katkı sağlayacaktır. Sadece  zel müteşebbislerin ortaklıkları doğrultusunda bu hedeflere ulaşmanın zorluğu göz önüne alındığında devletler düzeyinde özel gayretlerin bu sürece destek olduğu üçüncüsü gerçekleştirilen 'Türkiye-Afrika Ortaklık Zirve'nin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır (Doğan  . F., 2021).

SAA  lkelerindeki Türk kurumlarının gayret içerisindeki çalışmaları şüphesiz Türkiye-Afrika ilişkilerinin bu noktaya gelmesindeki diğer önemli sebepler olarak sıralanmaktadır. Zirvenin açılış konuşmasında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın açıklamaları bu savrı destekler niteliktedir. 2005 'Afrika Yılı' ilan edilmesinden sonra sürekli ivmelenerek güçlenen Türkiye-Afrika ilişkileri, kıtadaki diplomatik temsilciliklerin artışına ve ticaret hacmindeki ciddi yükselişe sebep olmuştur. T KA, Türkiye Maarif Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü, Türk Hava Yolları, Kızılay ve Anadolu Ajansı gibi kurumların bu sürece verdikleri destekten ayrıca bahseden Cumhurbaşkanı, Türkiye'nin gelecek hedeflerini Afrika politikası üzerinden değerlendirmektedir (Tepebaş, 2021).

Zirve’de yayınlanan sonuç bildirgesindeki diğer önemli başlık şüphesiz eğitim ve öğretim konusudur. Türkiye Cumhuriyeti adına yurtdışında okul açma yetkisine sahip tek kurum olan Türkiye Maarif Vakfı, Afrikalı genç istihdamın arttırılmasına yönelik bilim ve teknoloji, teknik ve mesleki eğitim ve yükseköğretim alanlarında iş birliklerinin geliştirilmesi sorumluluğunu üstlenmektedir. Diğer taraftan 23. Türkiye bursları programı, Afrikalı öğrenciler için Türkiye’de burslu eğitim fırsatları sunarak Türkiye-Afrika ilişkilerine katkı sağlayacak insan kaynaklarını yetiştirmektedir. Türkiye Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) ve Afrika Birliği arasında imzalanan mutabakat ise karşılıklı öğrenci ve öğretim görevlisi hareketliliğinin arttırarak eğitim diplomasisine ciddi katkılar sağlayacaktır (TCCB, 2021, s. 6)

Türkiye’nin uzun yıllardır Bağımsız Filistin’in kurulması yönündeki tavrı değişmemiştir. Nitekim bu zirvenin de gündemine taşınan Filistin meselesi, Arap-İsrail savaşının başkenti olan Kudüs’ün 1967’deki sınırlarının altı çizilerek Afrika Birliği Asamblesi Bildirisi, uluslararası hukuk ilkeleri ve ilgili tüm Birleşmiş Milletler kararları uyarınca barışçıl yollarla çözümü için bir kez daha mutabakata varılmıştır (TCCB, 2021, s. 3).

Ortaklık Zirvesi, Afrika kıtası ile Kültür, Turizm ve İletişim alanlarındaki iş birliklerinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi adına bir dizi kararın alındığı bir toplantı olmuştur. Ortak mirasların korunması, ulusal uzmanların etkileşimi ve eğitim programların düzenlenmesi bu başlığa yönelik önemli gelişmelerdir. Diğer taraftan Türkiye ve Afrika ülkeleri arasında ortak kültür yılı etkinliklerinin yapılması planlanmıştır. Düzenlenecek bu etkinlik sayesinde karşılıklı tanıtım faaliyetleri özellikle edebiyat ve sanat alanlarında gerçekleşecektir. Afrika’daki değerli eserlerin Türkçeye, Türkiye’deki edebi metinlerin ise Afrika’da tercüme edilmesi, karşılıklı zenginliklerin paylaşımı ve yayılması anlamına gelmektedir. Bu noktada basın ve iletişim faaliyetleri de bu sürece her zaman destek vererek ortak çalışmaların görünürlüğünü arttıracaktır (TCCB, 2021, s. 7).

Bu zirvenin Türk ve Afrika halkları açısından en büyük kazanımı ise alınan iş birliği kararları ve ortak projelere katılımcı devletler tarafından en üst düzeyden destek verilmesi olmuştur. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Somali Cumhurbaşkanı Muhammed Farmajo, Libya Başkanlık Konseyi Başkanı Muhammed el Menfi, Nijerya

Cumhurbaşkanı Muhammed Buhari, Orta Afrika Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Faustin-Archange Touadera, Moritanya Cumhurbaşkanı Muhammed Ould Şeyh Ghazouani, Etiyopya Başbakanı Abiy Ahmed Ali, Ruanda Cumhurbaşkanı Paul Kagame ve Cibuti Cumhurbaşkanı İsmail Ömer Guelleh ile ayrı ayrı özel görüşmeler yapması şüphesiz bu savı kanıtlamaktadır (Özkan B. , 2021).

Birinci ve İkinci zirvelerden sonra alınan kararların uygulanması ve takibatı için kurulan izleme mekanizmaları üçünü ‘Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi’ sonrası da aynen kabul edilmiştir. Bu Bağlamda Bakanlar seviyesinde bir gözden geçirme konferansının 2024 yılında Afrika’da düzenleneceği açıklanmıştır. Katılımcı Devlet başkanlarının memnuniyetleri ve Türkiye’nin Afrika politikasındaki kararlılığı doğrultusunda 4. Zirvenin 2026 yılında Afrika’da düzenlenmesi kararlaştırılarak oturum son bulmuştur. Şüphesiz Türkiye’nin uzun yıllar önce Afrika açılımı bağlamında çizdiği dış politika yörüngesi, Kamu diplomasisine katkı vermek adına yurtdışında faaliyette olan paydaş kurumlar, Türk iş adamları, çeşitli mübadele programları ve uluslararası yatırımlar sayesinde kararlılıkla devam etmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN SAHRA ALTI AFRIKA’DAKİ KAMU DİPLOMASİ ORGANLARI VE FAALİYETLERİ

Sahra Altı Afrika bölgesi, ekonomik iş birlikleri ve ortaklıklar çerçevesinde değerlendirildiğinde hem halklar nazarında hem de hükümetler açısından kazan-kazan politikasının hayat bulduğu bir coğrafya haline gelmektedir. Türk iş adamlarının bu bölgede yapmış oldukları yatırımlar ilişkilerin bu denli güç hale gelmesinin yegâne etkenlerinden biridir. Afrika toplumuna sağlamış oldukları istihdam fırsatları, Etiyopya büyükelçisinin Anadolu Ajansına verdiği röportajda açıkça dile getirilmiştir. Türk yatırımcıların sahra altı bölgesinde 10.000’den fazla iş olanağı yaratmış olmasının memnuniyeti Türkiye’nin kamu diplomasisi bağlamında başarısının bir yansımasıdır. (Joshua, 2016, s. 1-10). İş adamların ve özel teşebbüslerin yatırımları sayesinde ticari ilişkilerin giderek büyüdüğü SAA coğrafyası, eğitim, kültür faaliyetleri ve kalkınma yardımlarının odak noktası haline gelmiştir.

Türk dış politikasının tahlili yapıldığında özellikle tarihi mirasın bakiyesinden çokça faydalandığı bunun yanında kültürel ve sosyal bileşenleri de kullanarak kamu diplomasisi ekseninde bütüncül ve etkin bir model ortaya çıktığı görülmektedir. Bu çerçevede değerlendirdiğimizde Türkiye’nin dini ve kültürel kimliği de dış politika uygulamalarında belirleyici olmaktadır (Warning & Kardaş, 2011). Buna en iyi örnek Türkiye’nin yaptığı dış yardımların özellikle Müslüman nüfusunun yoğun olduğu Afrika coğrafyasına kanalize edilmesidir. Buradan tekrar görüyoruz ki ülkenin Müslüman kimliği, yaptığı kamu diplomasisi faaliyetlerinde belirleyici rol oynamaktadır (Dal & Kurşun, 2016). Diğer taraftan 2002 sonrası AKP dış politikası, Müslüman kimliğini kuracağı ikili ilişkilerinde yumuşak güç unsuru olarak kullanmayı şiar edinmiştir (Ekşi & Erol, 2018, s. 16). Son tahlilde din olgusu, Türkiye’nin Sahra Altı Afrika’da uyguladığı politikaları meşrulaştıran bir yumuşak güç aracı olmaktadır. Fakat dini kimliğin yumuşak güç aracı olarak görülmesinin avantajları olduğu gibi dezavantajları da vardır. Nitekim kimlik, kendisini öteki üzerinden kurgulayan ve anlam kazandıran bir kavramdır. Bu sebeple sadece din nosyonu ile çerçevelenmiş bir dış politika, kamu diplomasisinin bütüncül ve evrensel hareket alanını kısıtlamaktadır. Buna karşın kamu diplomasisi

faaliyeti, sosyal ve kültürel alanları çerçeve içine alan özellikle ‘dostluk ilişkilerini’ ön plana çıkararak kendine bir hareket alanı yaratmalıdır (İnan, 2004, s. 114). Yine 1998 sonrası Türk dış politikasına baktığımızda dini kimliğin yanında diğer bir yumuşak güç özelliği taşıyan kültürel diyaloglara da önem verilmiştir (Öniş, 2011, s. 50-51). Türkiye’nin kamu diplomasisi çerçevesini zenginleştirmesi adına elinde güçlü diğer enstrümanlarda mevcuttur. Özellikle büyük bir medeniyetinin mirasçısı olmasından kaynaklanan tarihi ve kültürel ilişkiler, bunların başında gelmektedir. Diğer taraftan Türkiye’nin 2000 sonrası belirlemiş olduğu liberal dış politika, kamu diplomasisi açısından imajını olumlu etkilemiştir. Sadece kültürel bağlarını devreye sokmakla kalmayıp yeni ekonomi anlayışını da bu sürece dahil eden Türkiye, rekabetçi bir devlet anlayışını dış politikasında göstermeye başlamıştır. Dolayısıyla Sahra Altı Afrika’da yapmış olduğu kamu diplomasisi faaliyetlerinde gerçekleştirmiş olduğu bir dizi finansal iş birliği ve ortaklık zirvelerinin katkılarıyla ekonomik bir güç zemini geliştirdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim bu ekonomik ilişkilerinin karşılıklı olarak gelişmesi, aynı zamanda toplumlararası ilişkilerin de iyi bir noktaya taşınmasına imkân verecek ve bütüncül bir kamu diplomasisi faaliyeti icra edilmiş olunacaktır.

Tarihsel arka plana bakıldığında Osmanlı İmparatorluğunun Sahra Altı ülkeleriyle kurduğu ilişkiler, özellikle insani boyutları ön plana çıkaran bir diplomasi faaliyeti olarak görülmektedir. Bu sebeple Afrika’nın çıkarları doğrultusunda siyaset izlenilmiş ve kıta halkı tarafından büyük bir saygınlık kazanılmıştır (Kavas, 2006, s. 84). Daha önce de belirtildiği gibi Osmanlı’nın bu tarihi ve kültürel politikaları, Türkiye Cumhuriyeti’ne yumuşak güç olarak miras kalmıştır. Türkiye ile Afrika kıtasında tarihten bu yana süregelen dostluk ilişkileri, hem ekonomik iş birliği ve ortaklıkları arttırmış hem de halklar arasındaki etkileşim faaliyetlerini en üst seviyeye çıkarmıştır. Afrika kıtası ve Türkiye’yi coğrafi olarak birbirinden ayıran Akdeniz’in mesafelere sebep olan bir engel değil aksine ticari faaliyetlerin oluşturulması adına bir köprü görevi gördüğü belirtilmektedir (Kavas, 2006, s. 584).

Netice itibarıyla Türkiye’nin bu bölgede icra ettiği kamu diplomasi faaliyetlerinin başarılı sonuçlar vermesi için tüm bu kurumların koordinasyon içinde hareket etmesi büyük bir öneme sahiptir. (Marchetti & Paris, 2017). Tek tek kurumlara düşen en önemli görev ise Türkiye imajının dış kamuoyuna doğru tanıtılması olacaktır. Böylelikle Türkiye

SAA'daki bölgesel siyasetini yumuşak güç kaynaklarının da desteğiyle yatırımlarını arttırarak sürdürebilecektir. Yumuşak gücün sert güç üzerindeki etkisi düşünüldüğünde Türkiye'nin bölgede yapmış olduğu sosyal, kültürel veya eğitime yönelik faaliyetleri aynı zamanda ekonomik ve askeri gücünü de yukarı çekebilecek bir kaldıraç görevi görmektedir. Tabii bu noktada yumuşak güç ve sert gücün birbirini desteklemesi Türkiye'nin bütünleşik bir güç imkanına ulaşmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda düşünüldüğünde Türkiye'nin SAA bölgesi ülkeleriyle arasında kuracağı ticari ve siyasi ilişkilerde nasıl bir söylem geliştireceği büyük öneme sahiptir (Bacık & Afacan, 2013).

Kamu diplomasisi, bütünleşik bir güç oluşturmak adına tüm enstrümanları kullanmak isteyen bir strateji faaliyetidir. Bu sebeple sadece resmi devlet kurumları değil bunun yanında özel sektör ortaklıkları, sivil toplum kuruluşları, dernekler, vakıflar, insan hakları örgütleri, özel medya kuruluşları, müteşebbisler ve tüm sivil inisiyatif unsurları kamu diplomasisin doğal aktörleri olmaktadır. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de devlet kurumları ile sivil toplum arasındaki mesafe azalmış ve kamuoyunun etkisi tüm karar alma süreçlerine dahil olmaya başlamıştır. Bu sebeple geliştirilen yakın ilişkiler, kamu diplomasisi açısından iş birliğine evrilmektedir. Türkiye'nin dış politika ve kamu diplomasisi çerçevesini belirlerken tüm bu aktörlerin tutarlı ve etkin bir şekilde kullanılması, başarılı bir kamu diplomasi faaliyetinin anahtarı olacaktır. Köklü tarihsel mirasın üzerine inşa edilen bu devletin başarıyı yakalamak adına ihtiyacı olan tüm enstrümanları mevcuttur. Geniş bir ticaret ağına sahip olan başarılı iş adamları, dünyaca tanınmış sanatçıları, dünyanın her bölgesinde aktif olarak çalışan medya mensupları, birçok alanda uluslararası platformda başarısı kabul edilmiş bilim adamları, insani noktada dünyaya örnek olmuş sivil toplum örgütleri ve uluslararası akademik araştırmalar noktasında başarısı kanıtlanmış akademisyenleri ile geniş bir yumuşak güç havuzu sunmaktadır. Geçmişte olduğu gibi kendi bölgesinde önemli bir aktör olan Türkiye'nin, uluslararası arenadaki tanınırlığı ve imajı da çok önemlidir. Zor bir coğrafyada mücadele eden bu kadim devletin özellikle uluslararası topluma hikayesini doğru bir şekilde anlatması Türk kamu diplomasisi için hayati bir önem taşımaktadır. Bu sebeple yukarıda bahsedilen resmi ve sivil bütün aktörlerin bu sürece verecekleri katkı, aynı zamanda Türkiye'nin uluslararası gücünün mahiyetini belirleyecektir (Kalın, 2011, s. 5-23) Bu bağlamda aşağıdaki tablo SAA'daki diplomasi faaliyetinin omurgasını oluşturmaktadır.

Tablo 4: Türkiye'nin kamu diplomasisi uygulayıcı kurumları

KURUMLAR	Diplomasi Kamu Diplomasi Uygulayıcı Kurumları						
	DİPLOMATİK	MEDYA	YARDIM	SOSYAL VE KÜLTÜR	EĞİTİM	EKONOMİK	ASKERİ
<i>Kamu diplomasisi koordinatörlüğü</i>							
<i>Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı</i>							
<i>Dışişleri Bakanlığı</i>							
<i>Millî Savunma Bakanlığı</i>							
<i>Ticaret Bakanlığı</i>							
<i>Kültür ve Turizm Bakanlığı</i>							
<i>Türk iş birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı</i>							
<i>Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı</i>							
<i>Türkiye Maarif Vakfı</i>							
<i>Yunus Emre Enstitüsü</i>							
<i>Türk Kızılay</i>							

<i>Diyanet İşleri Başkanlığı</i>							
<i>Türk Hava Yolları</i>							✓
<i>Anadolu Ajansı</i>							

Kaynak : Kişisel olarak oluşturuldu.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi Türkiye'nin Sahra Altı Afrika'da kamu diplomasi icra eden kurumları ve faaliyet alanları belirtilmiştir. 1998 yılında Afrika kıtasında 12 ülkede elçiliği bulunan Türkiye'nin günümüzde sadece Sahra Altı Afrika'da faaliyette olan 39 büyükelçiliğe ulaşmış olması Dışişleri Bakanlığının diplomatik anlamdaki başarısını gözler önüne sermektedir. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığının sağlamış olduğu burslar sayesinde Türkiye, kamu diplomasisinin en önemli ayaklarından biri olan eğitim ve mübadele programlarını hayata geçirerek Afrika ve Türkiye arasında kalıcı bağlar inşa edecek insanların yetişmesine zemin hazırlamıştır. 2016 yılında kurulan Türkiye Maarif Vakfı ise yine aynı bölgenin 24 farklı ülkesinde örgün eğitim veren okulları ile eğitim ve kültür diplomasisine kayda değer bir katkıda bulunmaktadır.

1.Diplomatik Alanda Kamu Diplomasisi Uygulayıcıları

Kamu diplomasisi faaliyetlerinin yabancı topraklarda verimli bir şekilde tatbik edilmesi ve diğer uygulayıcı kuruluşlarla ortak menfaatler doğrultusunda bir süreci yönetmek noktasında diplomatik temsilciliklerine düşen sorumluluk oldukça yüksektir. Bu sebeple Dışişleri bakanlığı, yabancı topraklarda kamu diplomasisi faaliyetlerini yöneten ve icra eden en önemli uygulayıcıların başında gelmektedir. 1998 yılında Afrika kıtasında 12 ülkede elçiliği bulunan Türkiye'nin günümüzde sadece Sahra Altı Afrika'da faaliyette olan 39 büyükelçiliğe ulaşmış olması Dışişleri Bakanlığının diplomatik anlamdaki başarısını da gözler önüne sermektedir.

1.1. Dışışleri Bakanlığı

Tarihsel arka plana baktığımızda Dışışleri Bakanlığı, uzun bir geçmiş ve köklü bir Osmanlı diplomasi geleneğinin üzerine inşa edilmiştir. Osmanlı imparatorluğu ilk büyükelçiliğini III. Selim'in hükümdarlığında 1793 senesinde Londra'da açarak yabancı topraklarda diplomatik misyon faaliyetlerine başlamıştır. Batılılaşma ve batı modernliğı politikalarına II. Mahmut ile devam eden imparatorluk, tercüme odaları kurarak diplomasiye katkıda bulunmak istemiştir. Cumhuriyet sonrası döneme gelindiğinde ise Osmanlı'da hariciye nazırlığı olarak bilinen kurum, Dışışleri Bakanlığı'na dönüşerek dünyanın her coğrafyasında Türkiye'nin kapsamlı dış politikasını üreten ve uygulayan bir noktaya ulaşmıştır.

Dışışleri Bakanlığının teşkilat yapısını incelediğimizde dış politika, siyasi işler, ekonomik, kültürel ve sosyal işler, protokol, konsolosluk gibi alanlarda hizmet edecek birimlerden meydana gelmektedir. Kamu diplomasisi çerçevesinde baktığımızda ise Dış işleri Bakanlığı, uluslararası kamuoyunu doğru yönlendirmek, çeşitli tanıtım faaliyetleri yapmak ve yabancı halkalara ülkenin imajını doğru aktarabilmek adına Enformasyon Genel Müdürlüğü, Yurtdışı Tanıtım ve Kültürel İlişkiler ve Diplomasi Akademisi Başkanlığı gibi birimleri bünyesinde bulundurmaktadır. Diğer taraftan Kültürel İlişkiler Genel Müdürlüğü ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, devletlerarası etkileşim sürecinde Türkiye'nin stratejik iletişiminin belirlenmesi hususunda önem arz ederken Diplomasi Akademisi Başkanlığı da Bakanlık personellerinin eğitimi noktasında ön plana çıkmaktadır (Oran, 2013, s. 235). Bunun yanında Afrika'da icra edilen diplomatik çalışmaları ise Afrika Genel Müdürlüğü yürütmektedir.

Soğuk savaş sonrası ortamda Türkiye, içinde bulunduğu coğrafyayı da göz önüne alarak Türk dış politikasında çeşitli değışikliklere gitmiştir. Barış, istikrar ve refahın sağlanabilmesi açısından makul politikalar izlemeye başlayan Türkiye, çeşitli risk ve fırsatları yeniden değıerlendirmiştir. Bu doğrultuda Dışışleri Bakanlığı, yeni devletlerinde ortaya çıkmasıyla beraber teşkilat yapısında değışikliğe gitmeye karar vermiştir. Cumhuriyet yıllarında yalnızca 39 dış temsilciliğe sahip olan Türkiye, günümüzde 142 Büyükelçilik, 13 Daimî Temsilcilik, 89 Başkonsolosluk ve 1 ticaret ofisine ulaşarak geniş bir diplomasi ağında hizmet vermektedir. Afrika kıtasına baktığımızda ise kuzey

Afrika’da 5 ve Sahra Altı Afrika’da 39 büyükelçiliği ile toplamda 44 misyon temsilciliğe sahiptir (Mfa 'Yurtdışı Teşkilatı', 2022).

Tablo 5: Türkiye’nin SAA Bölgesindeki Diplomatik Temsilcilikleri

ÜLKE	TEMSİLCİLİ K AÇILIŞ YILI	ÜLKE	TEMSİLCİLİ K AÇILIŞ YILI
Angola	2010	Kongo	2014
Benin	2014	Kongo Dem.	1974
Burundi	2018	Madagaskar	2010
Bostwana	2014	Mali	2010
Burkina	2012	Moritanya	2011
Cibuti	2013	Mozambik	2011
Çad	2013	Namibya	2012
Ekvator Ginesi	2019	Nijer	2012
Eritre	2013	Nijerya	1962
Etiyopya	1926	Ruanda	2014
Gabon	2012	Senegal	1960
Gambiya	2011	Somali	1979-2011
Gana	1964-2010	Sierra Leone	2019
Gine	2013	Sudan	1957
Güney Afrika	1994	Tanzanya	1979-2009-2021
Güney Sudan	2011	Uganda	2010
Kamerun	2010	Zambiya	2011
Kenya	1968	Zimbabve	2011
Gine Bissau	2021-	Togo	2021

Kaynak : <https://www.mfa.gov.tr/yurtdisi-teskilati.tr.mfa>

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi 1998 ‘Afrika Açılımı Eylem Planı’ sonrası gerçekleştirilen bir dizi zirveler, paneller, birçok alanda yapılan iş birlikleri ve ortaklık anlaşmaları sonucunda Türkiye Sahra Altı Afrika’nın hemen hemen her ülkesinde diplomatik temsilciliğe ulaşmıştır. 1998 öncesi yalnızca 9 tane bulunan elçilik sayısının izlenen politikalar gereği hızla yükselişi bunun en önemli kanıtı olmaktadır. Dışişleri Bakanlığının nüvesinde kıta ile siyasi ilişkilerin en önemli göstergesi olan temsilcilikler, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerin yürütülmesi anlamında da her ülkede birer merkez ofis görevi görmektedir. Kamu diplomasi faaliyetlerinin yurtdışında

görev yapan diğer tüm kurumlarla beraber koordineli bir şekilde icra edilmesin sorumluluğunu üstlenen Büyükelçilikler, Türkiye'nin yumuşak güç kaynağı anlamındaki en önemli araçlarıdır.

Bu bağlamda Bakanlığın yurtdışında yapmış olduğu kamu diplomasisi faaliyetlerini şu şekilde sıralayabiliriz;

- Hem yerli hem yabancı basın mensupları ve medya kurumlarının bilgi taleplerini ilgili kurumlarla ile eşgüdümlü olarak yürütmek
- Diplomatik temsilciliklerin bulunduğu yabancı ülkelerde iletişim ve lobicilik faaliyetlerinin koordinasyonunu yerine getirmek
- Hem Bakanlığın hem de yurtdışı temsilciliklerinin resmi sayfası ve sosyal medya hesaplarının yönetimi ve bu doğrultuda gerekli ihtiyaçların karşılanması
- Türkiye'den yurtdışına giden ve yurtdışından Türkiye'ye gelen üst düzey yetkililere eşlik eden basın mensupların görevlerini yerine getirmesi için gerekli kolaylıkların sağlanması

Bakanlığın internet sitesi, Türkiye'nin Afrika'da tanınırlığının artması anlamında kamu diplomasisine ciddi katkılar sağlamaktadır. SAA ülkeleri arasında yapılan ziyaretler, paneller, yazılan makaleler ve güncel bilgiler hem yerli hem yabancı kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Sitenin Türkçenin dışında İngilizce, Fransızca ve Arapça dillerini kullanması, Afrika halkının ve yöneticilerin Türkiye'nin imajını aktarmak anlamında hedef kitle olarak belirlenmesini göstermektedir. (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2017)

Diğer taraftan Bakanlığın icra ettiği bu kamu diplomasisi faaliyetlerinde lobicilik ve halkla ilişkiler yönetimini çok iyi belirlemesi gereklidir. Nitekim kıtada Türkiye'nin varlığından rahatsız olan ABD, Fransa, İngiltere, Çin ve Rusya gibi güçler, rekabet ortamını olabildiğince daraltmaya çalışmaktadırlar. Geçmişten bu yana süregelen ilişkilerin de etkisiyle Türkiye'nin özellikle Müslüman ülkelerin üzerindeki etkisi, küresel ülkelerin dikkatle takip ettiği küresel bir güç haline getirmiştir. Bu sebeple Dışişleri Bakanlığının yurtdışı temsilcilikleri yapılan propaganda faaliyetlerini takip edip karşı aksiyon geliştirmektedir (TBMM, 2012).

SAA politikalarının Afrika için bir kazanım sağlaması Türkiye'nin bu kıtadaki varlığının her zaman ilk gayesi olmuştur. Diğer taraftan Türkiye, Afrika kıtasında en fazla

büyükelçilik sayısına ulaşan, temsil seviyesi en yüksek cumhurbaşkanı ve başbakan ziyaretlerini gerçekleştiren ve yirmi yıllık periyotta kıtada en hızlı yükseliş ivmesini yakalayan bir ülke konumuna gelmiştir. Tüm bu neticeler planlı ve koordinasyon içerisinde gerçekleşen Türkiye'nin Afrika'ya açılım politikasının ürünleri olduğunu açıkça söyleyebilmekteyiz.

2. Medya Alanında Kamu Diplomasisi Uygulayıcıları

Ülkenin tanınırlığı ve imaj transferi açısından çok büyük öneme sahip medya alanı, köklü bir geleneğe sahip Anadolu Ajansı'nın sahra altında bulunan 6 ülkedeki temsilcilikleri ile devam etmektedir. Diğer taraftan 2010 yılında Başbakanlığa bağlı olarak kurulup Türkiye'nin resmi iletişim stratejini yöneten kamu diplomasi koordinatörlüğünün temel amacı, uluslararası politikalarda yumuşak güç yaklaşımını geliştirerek yabancı kamuoyuna etkili bir tanıtım faaliyeti sağlamaktır. Diğer taraftan Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığının da gerek Türkiye'den bu alana verdikleri destekler gerekse bizzat sahada bulunan ofisleriyle yaptıkları çalışmalar bu alan için oldukça değerlidir.

2.1. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 24 Temmuz 2018 tarih ve 30488 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 14 no'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'yle kurulmuştur. En temel çalışma prensibi ise iletişim çalışmalarını sürdürülebilir kılmak amacıyla anlama ve anlatma faaliyetlerini gerçekleştirmektir (Misyon, 2018). Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığının teşkilatlanma yapısı, Hukuk Müşavirliğinden başlayarak Stratejik iletişim ve kriz yönetimi daire başkanlığını kadar dokuz farklı birimden meydana gelmektedir. Bu teşkilatlanma yapısı içerisinde Türkiye'nin yumuşak güç unsurlarını harekete geçirmek anlamında en önemli birimi şüphesiz geçmişte 'Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü' olarak adlandırılan fakat günümüzde bu misyonu üstlenerek Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı altında kendine yer bulan 'Kamu Diplomasisi Daire Başkanlığı'dır. (Teşkilat Şeması, 2018). Başkanlık, uluslararası kamuoyunun

yönlendirilmesi, medya takibi ve analizi gibi görevleri icra etmekle yükümlüdür (İletişim Başkanlığı 'Kurumsal', 2018).

İletişim Başkanlığının Teşkilat yapısı ve misyonu, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 6. Maddesinde '*Türkiye'nin ulusal ve uluslararası alanda ileri sürdüğü tezlerini ve politika tercihlerini belirlenen stratejik iletişim çerçevesinde uluslararası kamuoyu üzerinde etkili olacak şekilde aktarmak ve etkin tanıtımını gerçekleştirmek*' şeklinde ifade edilmektedir (İletişim Başkanlığı Kararnamesi, 2018).

İletişim Başkanlığı dünyada gerçekçi bir Türkiye algısı oluşturabilmek adına hem ulusal medyayı hem de uluslararası medyayı yakından izlemektedir. Türk ve yabancı kamuoyunu doğru bilgilendirmek için çalışmalarına devam eden başkanlık, gerekli tüm kurum ve özel inisiyatiflerle koordineli bir şekilde süreci yöneterek belirlemiş olduğu iletişim stratejileri doğrultusundan tanıtım faaliyetlerini icra etmektedir. Kuruluşundan bugüne kısa bir süre geçmiş olmasına rağmen başkanlığın dünyanın birçok noktasında faaliyete geçmiş ofisleri bulunmaktadır. Afrika kıtasına baktığımızda Tripoli (Libya), Kahire (Mısır), Abuja (Nijerya) ve Pretoria (Güney Afrika) öncelikli açılan merkezler olmuşlardır (İletişim Başkanlığı Kararnamesi, 2018).

İletişim Başkanlığının Kamu diplomasisi bağlamındaki sorumlulukları şu şekilde sıralanmaktadır; (İletişim Başkanlığı Kararnamesi, 2018).

- Cumhurbaşkanınca belirlenecek stratejiler doğrultusunda Türkiye'nin tanıtma faaliyetlerini icra etmek
- Türkiye'nin kamu diplomasisi stratejisini oluştururken buna ilişkin araçları ve yöntemleri belirleyerek uluslararası platformda yabancı kamuoyunu doğru yönlendirmek
- Tanıtım faaliyetleri sürecine katılan kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerini bir araya getirerek koordinasyonu sağlamak
- Türkiye hakkında yapılan propaganda faaliyetlerini değerlendirerek buna karşın gerekli tedbir ve önlemleri almak

Yukarıda da bahsedildiği gibi geçmişte Başbakanlığa bağlı olan Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün görev ve misyonu kamu diplomasi faaliyetlerinin tek bir çatı altında yürütülmesi için 2018 sonrası Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığının

altında kurulan Kamu Diplomasi Dairesi Başkanlığına geçmiştir. Bu birimin görevleri ise şu şekilde ifade edilmiştir; (İletişim Başkanlığı Kararnamesi, 2018).

- Türkiye'nin ulusal ve uluslararası arenada uyguladığı politika tercihlerini, belirlemiş olduğu stratejik iletişim çerçevesinde yabancı kamuoyuna etkin ve doğru bir şekilde tanıtmak
- Türkiye'nin imajını uluslararası kamuoyuna tanıtan kuruluşlar, üniversiteler ve sivil toplum örgütleri ile çeşitli araştırmalar ve iş birlikleri yaptıktan sonra bu doğrultuda raporlar hazırlayıp politika üretimi sürecine destek olmak
- Türkiye'nin uluslararası platformda çıkarlarına destek olacak konferans, panel ve sempozyum gibi organizasyonlarını belirlemek, ilgili kurum ve kuruluşların bu anlamdaki katkılarını planlı bir şekilde kabul edip ilişkileri yönetmek
- Türkiye hakkında çalışma yapan yabancı kurum ve kuruluşların ülke imajını, uluslararası kamuoyuna doğru yansıtabilmesi adına faaliyetlerde bulunmak
- Cumhurbaşkanınca belirlenmiş olan Türkiye'nin tanıtım faaliyetlerini, ülkenin hedefleri ve stratejileri doğrultusunda uygulamaya geçirmek
- Gerekli görüldüğü takdirde Türkiye'nin tanıtımı kapsamında hazırlanan projeler için uzman kişi ve kuruluşlardan destek talep etmek
- Uluslararası tanıtım faaliyetlerini takip edip gerekli durumlarda bütün kamu ve özel sektörü tanıtım faaliyetlerine dahil etmek
- Türkiye hakkında yapılan propaganda faaliyetlerini takip ederek tüm kamu diplomasi aktörleriyle iş birliği içerisinde gerekli tedbirleri uygulamak
- Uluslararası toplumu doğru yönlendirebilmek için stratejik iletişim araçlarının tümü kullanmak

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı özellikle alt birimi olan Kamu Diplomasisi Daire Başkanlığı aracılığı ile uluslararası kamuoyunu etkilemek ve yabancı halklara Türkiye imajını doğru yansıtabilme adına stratejik iletişim sürecini yönetmektedir. Yeni kurulmuş olması hasebiyle Sahra Altı Afrika'da fazla ofisi olmamasına rağmen kıta

ilişkileri bağlamında Türkiye'nin Afrika tanıtımına ilişkin tüm çalışmaların da destekçisi konumundadır.

2.2.Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü

27478 sayılı Resmî gazetenin 2010/3 sayılı genelgesi doğrultusunda 30 Ocak 2010 tarihinde Başbakanlığa bağlı olarak 'Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü' kurulmuştur. Yayınlanan bu genelgeye göre kamu diplomasisi alanında yapılacak çalışmaların resmî kurumlar ve sivil inisiyatifler arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlayarak gerçekleşmesi uygun görülmüştür (Yıldırım, 2015, s. 272). Bahse konu bu ofisin temel amacı uluslararası politikalarda yumuşak güç yaklaşımını geliştirerek yabancı kamuoyuna etkili bir tanıtım faaliyeti sağlamaktır.

Koordinatörlüğün belirlediği misyonlardan biri Türk geleneğini referans noktası olarak bu çerçevede politikalar belirlemek ve diğer paydaşlarla birlikte stratejik iletişimi üstlenmektir. Bu bağlamda Türkiye'nin hikayesini yabancı toplumlara doğru şekilde aktarmak ve tanıtım faaliyeti misyonu taşıyan kurumlarla beraber çok taraflı iletişim ağı oluşturmaktadır.

Kamu diplomasisi ofisinin hem Türk hem de yabancı halkaları hedeflediği üç temel saçı ayağından oluşan çalışma disiplini mevcuttur. Bunlardan biri eğitim ve mübadele diplomasisin temelini oluşturan üniversite programları, politik iletişim faaliyetleri ve yabancı halkları etkilemek adına yapılacak medya ve tanıtım çalışmalarıdır. Üniversite programları başlığı altında eğitim diplomasisine ağırlık verilerek çeşitli alt başlıklar oluşturulmuştur. Bu doğrultuda öne çıkan alanlar dış politika atölyeleri, gençlik programları ve dış politika tanıtım programlarıdır. Üniversite programları, aynı zamanda kamu diplomasisi panellerinin organizasyonu üstlenerek gençlik programları ve dış politika atölyelerine destek olmaktadır. Bu ofis, dış politika hususunda çeşitli teşvik programları da oluşturarak bu alanda ilgili uzmanları, akademik alanda çalışmalar yapan yüksek lisans ve doktora öğrencilerini karar alıcılar ile bir araya getirip ortak bir gelişim zemini oluşturmayı hedeflemektedir (Foreign Policy Promotion Programs, 2014).

Diğer taraftan Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünü siyasal iletişim faaliyetleri konusunda en yetkili merci konumunda bulunmaktadır. Yurtiçi ve yurtdışındaki toplantılarda yabancı uzman ve araştırmacılar ile Türkleri bir araya getirerek bir iletişim ağı oluşturmayı hedeflemektedir. Organize edilen bu toplantı ve zirvelerin ev sahipliğini yapan ülkelerdeki en önde gelen düşünce kuruluşları siyasal iletişim anlamında önem arz etmektedir. Bu sebeple çeşitli fikir alışverişleri ve ortak iş birliği programları düzenlenip ülkeler arasında sıkı bağlar kurulması amaçlanmaktadır (Meetings Abroad, 2014). Türkiye bu noktada çok ciddi bir adım atarak ‘Wise People Conference’ adlı konferanslar dizisine ev sahipliği yapmıştır. Özellikle yabancı toplumu hedef aldığı bu konferansa uluslararası alanda saygınlık kazanmış bilgi ve tecrübe aktarımı noktasında yüksek kapasiteli bireyleri davetli olarak ağırlamıştır. Bunun yanında Asya’dan Afrika ya kadar birçok ülkenin üst düzey devlet adamları, politikacıları, gazeteci ve akademisyenleri bu konferans dizisinin onur konukları olarak dünyadaki gelişmeleri, zorlukları ve bunlara ilişkin ortak çözüm noktaları tartışılmıştır (Wise People Conference Series, 2014). Bu konferansların amacı, siyasal iletişim çerçevesinde ülkeler arasındaki diyalogu güçlendirerek karşılıklı anlayışı sağlamaktır. Bu bağlamda bir başka konferans dizisi olarak öngörülen ‘Avrupa Konferansı Dizisi Fikri’, toplumsal kimliğinin en önemli bileşenleri olan kültür, sanat, tarih, felsefe ve etnisite tartışmalarını gündeme getirerek Avrupa kimliğinin irdelenmesi amaçlanmıştır (The Idea of Europe Conference Series, 2014).

Bu koordinatörlük doğrultusunda kamu diplomasisi faaliyetleri belirli bir süreç çerçevesinde planlanmaktadır. Özellikle hayata geçirilecek uygulamaların nitelik ve nicelik yönünden ön çalışmalarının yapılması, kamu diplomasisi analizi açısından büyük bir öneme sahiptir. Kamu diplomasisi sürecinde geri bildiri almak bir hayli zordur. Bu sebeple yapılan çalışmaların karşılığı uzun vadede tespit edilebilmektedir. Diğer taraftan kamu diplomasisi çalışmalarının yoğunlaşması sonucu bu alandaki deneyimleri arttıracak ve bunun neticesinde yumuşak güç kazanımları elde edilecektir. Tüm bu değerlendirmeler üzerine Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü’nün bu tüm bu çalışmaların devlet ve diğer sektörleri de sürece dahil ederek hayata geçmesi Türkiye dış politikası açısından da oldukça önemli bir gelişme olmuştur. Türkiye’nin 2018 yılında bir siyasal sistem değişikliğine gitmesine kadar faaliyetlerine Başbakanlığa bağlı şekilde

gerçekleştiren bu ofis, Cumhurbaşkanlık sistemine geçiş sonrası Kamu Diplomasisi Başkanlığı ismini alarak Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'na bağlanmıştır.

2.3. Anadolu Ajansı

Anadolu Ajansı (AA) Türkiye Cumhuriyeti tarihi ile özdeş kadim bir kuruluştur. TBMM henüz açılmadan 17 gün önce 6 Nisan 1920 yılında milli mücadele sırasında Anadolu'daki gelişmeleri ülke içinde ve dışında takip ederek kamuoyunu aydınlatmak amacıyla kurulmuştur. Mustafa Kemal Atatürk, AA'nın kuruluş misyonu ile ilgili şu sözleri dile getirmiştir; *“Düşman bir memleketi önce ordusu ile değil, propagandasıyla işgal eder. Süngü onun arkasından gelir. İşte onun içindir ki, biz bu alanda kendi sesimizi duyuracak bu ajansı kuruyoruz”* (Güngörmez, 2002). Atatürk, yakın çevresinden arkadaşlarını AA'nın Batı tip bir haber ajansı olması için görevlendirmiş ve bu çerçevede süren çalışmalar sonucunda 1 Mart 1925 yılında 'Anadolu Ajansı Türk Anonim Şirketi' kurulmuştur. Özerk bir yapıya dönüşen AA, kuruluş dönemi dikkate alındığında Batıdaki örneklerinden bile daha etkili hizmet anlayışı sunmaktadır (AA 'Tarihçe', 2021).

AA, Türkiye'nin başlattığı Afrika Açılımına diğer paydaş kurumların da katkılarına benzer bir adımı Etiyopya'da merkez haber yayıncılığına başlayarak atmıştır. SAA bölgesinde önemli ülkelerden Nijerya'ya ofis açarken Senegal, Somali ve Güney Afrika'ya temsilcilerini göndermiştir. Afrika coğrafyası ile ilgili haber akışını bu ülkelerdeki temsilcilikler üzerinden edinen AA, Türk ve yabancı kamuoyunu aydınlatma görevini büyük bir ciddiyetle yerine getirmektedir (AA 'Yurtdış Bürolar', 2021).

AA'nın kıtanın tanınmasına yönelik en büyük çalışmalarından biri şüphesiz 2018 yılında çıkarılan 'Yükselen Afrika' kitabıdır (Anadolu Ajansı, 2018). Bu eserde Afrika ülkelerinin sosyal, siyasi ve ekonomik olarak mevcut durumları detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Özellikle kültürel ve doğal zenginliklerini ön plana çıkaran bu eser, Kara kıtanın dünya ekonomisi için vazgeçilmez bir öneme sahip olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca bu önemli eser, Türkiye ile Afrika arasında hem sosyal hem ticari ilişkilerin geliştirilmesi gerektiğinin de altını çizmektedir. Son tahlilde bu kitap, Afrika ülkeleri ile ilgili bu denli geniş bir bilgi havuzunun oluşturulması ve Türk kamuoyuna tanıtılması anlamında kamu diplomasisi sürecine ciddi katkılar sağlamaktadır.

AA'nın 2012 yılında gerçekleştirdiği medya forumu, bölge halkı ve yöneticileri tarafından ilgiyle karşılanmış ve bu çalışmaların artması adına önemli bir motivasyon doğurmuştur. Bu motivasyon, AA'nın Afrika çalışmalarını genişleterek YTB ve Afrika Araştırmacıları Derneğiyle ortak bir program yapmasına vesile olmuştur. 21 Ekim- 12 Kasım 2019 tarihlerinde medya alanındaki ilişkilerin güçlendirilmesi adına 'Afrika Medya Temsilcileri Eğitim Programı' düzenlenmiştir. Bu programa Cezayir, Fas, Tunus, Libya, Çad, Etiyopya, Güney Afrika, Kenya, Mali, Nijer, Nijerya, Senegal, Somali ve Sudan'dan 30 temsilcinin katılımı gerçekleşmiştir (AA 'Afrika Medya Temsilcileri', 2019).

AA'nın SAA'da haber büroları ve temsilcilerinin bulunması, birinci elden doğru haberlerin yapılmasını sağlamaktadır. Diğer taraftan haber olacak metin içeriklerinin hazırlanma süreci kamuoyunu doğru bilgilendirmek adına oldukça önemlidir. Nitekim bölgede aktif olan birçok ajans bilgiyi işleyip o şekilde aktarmaktadır. Buna en iyi örnek ise; Fransa'nın Mali işgaline yerel halkın verdiği tepkileri haberleştiren ajanslardır. Dış basın bu süreçten memnuniyet duyan Malileri habere taşıırken AA ise haberlerinde savaşın acımasız yönünün bahsederek insanların yaşadığı trajediyi gözler önüne sermektedir (Doğan S. , 2013). Son tahlilde Medya araçlarının kullanımı ve dış politika ekseninde oluşturdukları stratejiler, kamu diplomasisi için büyük büyük önem taşımaktadır.

3.Uluslararası Yardım Alanındaki Kamu Diplomasi Uygulayıcıları

Özellikle birinci Afrika zirvesi sonrası alınan kararlarla birlikte kıta halkı ve yöneticileri tarafından memnuniyetle karşılanan dış yardımlar, Kamu diplomasisi politikaları anlamında en hızlı dönütlerin alındığı faaliyet alanlarıdır. Kolonyal dönem sürecinde hafızalardan silinemeyen acılara maruz kalmış kıta halkı, insani diplomasi olarak adlandırılan gönül inşasına her şeyden fazla ihtiyaç duymaktadır. Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, Türk Kızılay ve Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından SAA bölgesinde organize edilen tüm faaliyetler bu ihtiyacın karşılanması sorumluluğunu üstlenen kamu diplomasisi uygulayıcılarını ifade etmektedir.

3.1. Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı

Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, Sovyetler birliğinin dağılmasından sonra özellikle Orta Asya bölgesinin ihtiyaçlarına karşılık verebilmek adına 24.01.1992 yılında 480 sayılı KHK ile Dışişleri Bakanlığı bünyesine bağlı çalışacak teknik bir yardım teşkilatı olarak ‘Ekonomik, Kültürel, Eğitim ve Teknik İş birliği Teşkilatı’ ismiyle kurulmuştur. 1999 yılına gelindiğinde Dışişleri Bakanlığı bünyesinden ayrılarak Başbakanlığa bağlanması kararlaştırılmıştır. Bu değişikliklerle beraber 12.05.2001 tarihindeki Resmî Gazetede 4668 sayılı Türk İş birliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile görev ve sorumlulukları yayımlanmış ve TİKA’nın teşkilat yapısında bazı değişikliklere gidilmiştir. 2011 yılına gelindiğinde ise teknik iş birliği ve koordinasyon sürecinin etkinliğinin artırılabilmesi amacıyla mevzuat değişikliklerine gidilerek 24 Ekim 2011’de 656 sayılı KHK kabul edilmiştir. Bu değişik sonras TİKA’nın hedeflediği ülkelerde iktisadi, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarında yapacağı çalışmalar belirlenmiştir (Resmî Gazete, 2011). Kamu diplomasisinin en önemli ayaklarından biri olan dış yardımlar, Türkiye Cumhuriyeti adına TİKA tarafından hayata geçirilmektedir.

TİKA yurtdışında yürüttüğü vizyonunu ; *“Kalkınma işbirliğinin tüm alanlarında her türlü araç ve yöntemleri kullanmak suretiyle, bölgesel ve küresel düzeydeki sorunlara, adalet ve eşitlik çerçevesinde, hızlı ve kalıcı çözümler sunabilen etkin bir teşkilat olmak” iken misyonu; “Ülkemizin uluslararası işbirliği faaliyetleri ve kalkınma yardımları çerçevesinde, faaliyette bulunduğumuz ülkelerde, ilgili kuruluşlarla koordinasyon içerisinde, ekonomik, sosyal ve insani kalkınma süreçlerini destekleyecek, ortak tarihi ve kültürel mirasımızın geleceğe taşınmasını sağlayacak sürdürülebilir proje ve faaliyetler gerçekleştirmek” şeklinde belirtmektedir (TİKA, 2018).*

Türkiye’nin dış yardımlar alanındaki çalışmaları, TİKA kurulduktan sonra resmi ve kurumsal bir zemine kavuştuğu söylenebilir (Şöhret, 2013, s. 468). TİKA hem bölgesel hem de ülkesel bazda birçok proje yürütmektedir. Bu uygulamaların en önemli tarafı ise TİKA’nın doğrudan nakdi destek ile dış yardımda bulunmayıp bunun yerine proje tabanlı çalışma şeklini tercih etmesidir. Bu noktada iş birliğine ihtiyaç duyan ülkelerin ekonomik gelişim süreçleri dikkate alınarak gerekli altyapı araçlarının temin edilmesi ve ülkenin

şartları dikkate alınarak en uygun destek projelerinin hayata geçirilmesi suretiyle dış yardımlar gerçekleştirilmektedir (TİKA, 2021).

TİKA kalkınma yardımı noktasındaki projelerini uluslararası standartları referans alarak belirlemektedir. Sosyal ve ekonomik altyapılar, üretim sektörleri, kültürel iş birliği, iletişimin geliştirilmesi, acil ve insani yardımlar gibi faaliyet alanları uluslararası normlar çerçevesinde belirlenmektedir. TİKA'nın faaliyet alanları çok geniş çerçevede ele alınmış ve kalkınmaya yönelik sektörel iş birlikleri belirlenmiştir. Altyapı destekleri, hayat standartlarının iyileştirilmesi, hayvancılığın geliştirilmesi, mesleki eğitimlerin yaygınlaştırılması, tarihi ve kültürel değerlerin korunması, Türk dilinin kullanımının yaygınlaştırılması, sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi adına birçok proje TİKA tarafından hayata geçirilip birçok ülkede uygulanmaktadır (Erdağ, 2015, s. 244).

Kalkınma yardımları, kamu diplomasisi aracı olarak düşünüldüğünde sadece devletlere değil aynı zamanda yabancı halklara doğrudan temas edilebilen dinamik ve etkilerinin hızla görüldüğü bir faaliyet alanıdır. TİKA'nın kurulduğundan günümüze büyük bir görev sorumluluğu bulunan bu alanda altyapı hizmetlerinden üretim sektörüne kadar gerçekleştirdiği projeler, yabancı halkların gönüllerini fetheden en önemli kamu diplomasisi faaliyetleri olmaktadır.

TİKA'nın özellikle SAA bölgesindeki kalkınma yardımları ve destek projelerine eğilecek olursak çalışmaların ciddi manada başlamasının 2005 yılına tekabül ettiğini gözlemlemekteyiz. Özellikle 1998 Afrika'ya Açılım Eylem Planı ile başlayan ilişkiler özellikle Afrika yılı ilan edildiği 2005 yılına kadar olgunlaşma sürecini yaşamıştır. Bu bağlamda TİKA'nın SAA'da ilk açtığı ofisinin aynı yıla denk gelmesi tesadüf olmamaktadır.

2001 yıllarında Afrika ve Ortadoğu coğrafyasında yalnızca 19 koordinasyon ofisi bulunan TİKA'nın haliyle proje odaklı faaliyet sayısı da bir hayli azdır. Fakat 2013 yılına gelindiğinde bu süre arasında gerçekleşen Afrika politikaları sayesinde 110 ülkede 15504 proje üretebilen bir hizmet kapasitesine ulaşılmıştır. Özellikle insani yardım konusundaki faaliyetleri ile kıtaya giriş yapan TİKA, Türkiye-Afrika arasındaki siyasi ve ekonomik ilişkileri güçlendiren teknik ve kalkınma yardımları ile çalışmalarına devam etmiştir. Türkiye'nin resmi kalkınma ajansı olan TİKA, 31 Sahra Altı Afrika ülkesinde

faaliyetlerine devam etmektedir. 2005 yılında Etiyopya’da açtığı ilk koordinasyon ofisi ile Sahra Altı bölgesine adım atan TİKA, bölgenin öncelikli kalkınma ihtiyaçları doğrultusunda 2008 yılında Tarımsal Kalkınma Programını başlatmıştır (Çağlar, 2015).

Bu bağlamda TİKA, çalışma alanını genişleterek Burkina Faso, Cibuti, Etiyopya, Gine, Gine Bissau, Mali, Senegal, Komor, Madagaskar, Tanzania, Kenya, Ruanda ve Uganda gibi SAA ülkelerinde çeşitli projeler ve iş birliklerine imza atmaktadır. TİKA’nın yaptığı bu ekonomik yatırımların birçoğu, bölgede insani yardım noktasında aktif olan sivil toplum örgütleriyle iş birliği içerisinde gerçekleşmektedir. Bunun yanında üniversiteler, kamu kurumları ve özel sektör de bu iş birliğinin bir paydaşı olmaktadır. Dolayısıyla Kalkınma Ajansı faaliyetlerine katkı sağlayacak bütün aktörler, TİKA tarafından koordine edilmektedir. Tüm çalışmaların neticesinde ise TİKA, eğitim, sağlık, restorasyon, tarım, finans geliştirme ve turizm alanlarında birçok kalkınma projelerini hayata geçirerek SAA bölgesinde ‘Türkiye’ ismini her alanda temsil etmektedir. Eski Dışişleri Bakanı Davutoğlu, TİKA’nın ulus ötesindeki çalışmalarını İnsancıl diplomasinin en gerçek tezahürü olarak nitelendirerek bu bağlamda Türkiye’nin 90’lardan beri yaptığı insani yardımlara dikkat çekmektedir. İlişkilerin kopma noktasına gelindiği süreçleri yaşayan Afrika-Türkiye ilişkilerinde Türkiye, TİKA gibi misyonu yüksek kurumlar sayesinde Sahra Altı ülkelerinin güvenini kazanmış ve uluslararası alanda prestijini arttırmıştır. Bu sebeple hem bölgesel hem de küresel ölçekte TİKA, ülke imajına yaptığı olumlu katkılar sayesinde önemli bir kamu diplomasi aracı olmaktadır. Eski Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün de belirttiği gibi Türkiye-Afrika ilişkilerinin bu denli ilerlemesinin sebeplerinden biri TİKA’nın bölgede yaptığı sağlık, eğitim, çevre, altyapı, tarım ve ekonomik faaliyetleridir. Bunun yanında TİKA, Afrika’nın kalkınması adına faaliyette bulunan uluslararası örgütlerin çalışmalarına da destek vermiştir (Jenkins, 2008). 2014 yılında Türkiye’nin 3,5 milyar \$ ile gerçekleştirdiği kalkınma yardımlarının bölgesel dağılımına baktığımızda %85’i Asya’ya %11’i ise Afrika’ya ayrıldığını görmekteyiz (Turkish Development Assistance, 2014, s. 11). 2017 yılına gelindiğinde ise bu kalkınma yardımlarından en fazla yararlanan en az gelişmiş ülkelerin başında Somali, Nijer, Sudan ve Etiyopya gelmektedir. Diğer taraftan 2016 yılında 6,3 milyar \$’lık resmi kalkınma yardımlarının 118 milyon \$’ı, 2017 de ise yapılan 8 milyar \$’lık yardımların 136 milyon \$’ı SAA ülkelerine yapılmıştır. Buradan da anlaşılabileceği

üzere yıllar geçtikçe Türkiye'nin SAA ülkelerine yaptığı kalkınma yardımları artmaktadır (TİKA 'Kalkınma', 2018).

Tablo 6: TİKA Program Koordinasyon Ofisleri

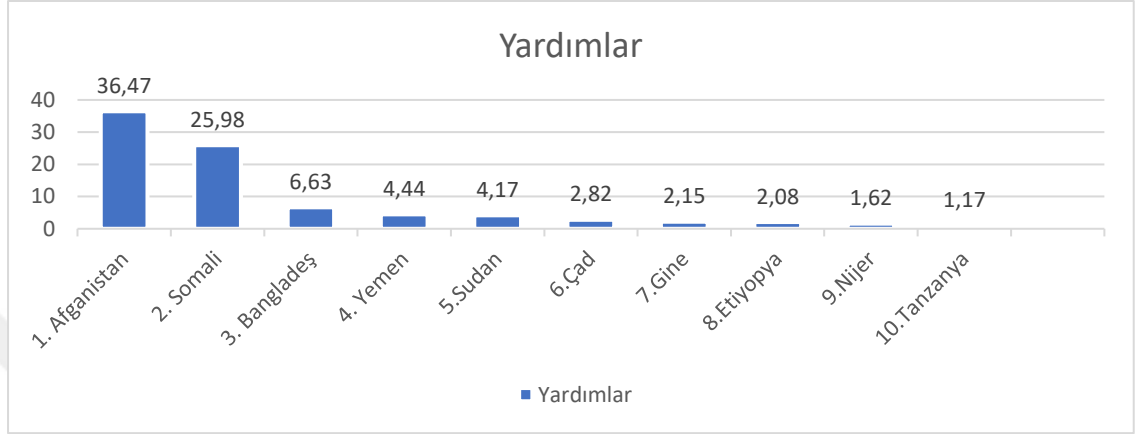
Ülke	Açılış Onay Tarihi
Etiyopya	2005
Senegal	2007
Somali	2012
Kenya	2012
Nijer	2013
Güney Sudan	2014
Kamerun	2014
Namibya	2014
Komorlar	2014
Tanzanya	2014
Çad	2014
Cibuti	2014
Nijerya	2016
Gine	2016
Mozambik	2016
Uganda	2016
Güney Afrika	2017
Gambiya	2017
Mali	2017

Madagaskar	2018

Kaynak: <https://www.tika.gov.tr/tr/koordinatorklukler>

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere TİKA'nın dünya üzerinde 61 ülkede bulunan koordinasyon ofislerinin 20 tanesi Sahra Altı Afrika kıtasında bulunmaktadır (TİKA 'Koordinatörlükler', 2022). 1998 Afrika Açılım Eylem Planı sonrası yükselen ilişkilerle bağlantılı bir şekilde koordinasyon ofisleri sayısı artmıştır. TİKA'nın faaliyetlerini bölgelerde bulunan ofislerin talepleri üzerine planlayarak Afrika coğrafyası için bir kalkınma modeli ortaya koyulduğunu söyleyebilmekteyiz. Bu model Afrika'ya ayrılan kalkınma yardımlarının bütçesinin 3 milyar \$'a çıkarılmasıyla da kendini göstermektedir. Diğer taraftan SAA bölgesine yönelik Türkiye'nin kalkınma yardımlarında geçmiş yıllara oranla çok ciddi artış gözlenirse de Orta Asya en fazla yatırım alan bölge olarak yerini korumaktadır. Sektörel açıdan değerlendirildiğinde ise iktisadi ve toplumsal altyapı projeleri çerçevesinde bu bölgede birçok hizmet gerçekleştirilmektedir. TİKA'nın 2016 yılındaki genel harcamalar verilerinin dağılımını değerlendirdiğimizde %26,95'lik oran ile Balkanlar ve Doğu Avrupa ilk sırada gelmektedir. Ardından %22,55'lik oran ile Ortadoğu ve Afrika Dairesi Başkanlığı, Orta Asya ve Kafkaslar Dairesi Başkanlığı'nın %11,35, Doğu ve Güney Asya, Pasifik ve Latin Amerika Dairesi Başkanlığı'nın ise %5,58'lik oranla son sıraya yerleşmiştir. Dolayısıyla bu tablo; Türkiye'nin yurtdışında yaptığı dış yardımlarının Türk kamu diplomasisinin öncelikleri arasında olduğunu göstermektedir. Özellikle Osmanlının zamanında hâkim olduğu topraklarda korunan tarihi, dini ve kültürel değerlerin yumuşak güç için referans yarattı söylenebilir (Belder , Dipama, & Dal, 2015, s. 389-414).

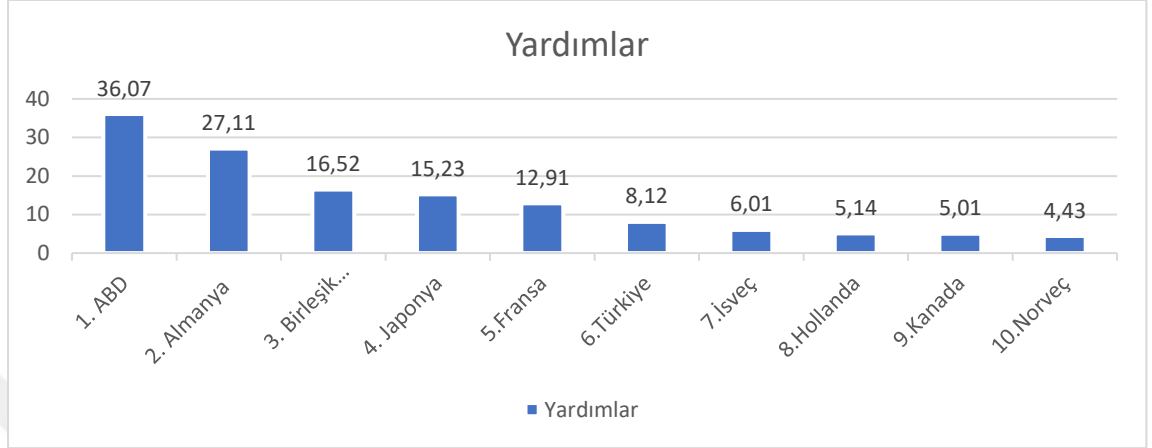
Şekil 2 : Türkiye'nin İki Taraflı Yardımlarından En Fazla Faydalanan En Az Gelişmiş Ülkeler [2020: milyon dolar]

Kaynak: www.tika.gov.tr/upload/sayfa/FAAL%C4%B0YET%20RAPORU%202020/TIKAFaaliyet2020Web.pdf

Yukarıdaki grafiğin gösterdiği gibi Türkiye, TİKA aracılığı ile gerçekleştirdiği iki taraflı yardımlardan en fazla yararlanan 10 ülkeyi belirlemiştir. Burada dikkat çeken husus ise bu ülkelerin 8'i Afrika kıtasına ait diğer taraftan 6'sı Sahra Altı bölgesinde yer almaktadır. Toplamda yapılan 87,53 milyon dolarlık dış yardımın 43,1 milyon doları Afganistan ve Bangladeş ülkelere giderken geri kalan 44,43 milyon dolar Afrika ülkelerinin kalkınması için harcanmıştır. Hem insani diplomasi hem kamu diplomasisi bağlamında düşünüldüğünde TİKA'nın SAA bölgesine verdiği önem aşıkardır.

Şekil 3: En yüksek yardım yapan OECD DAC üyesi 10 ülkenin ve Türkiye'nin resmi kalkınma yardımları [2020: milyon dolar]

Kaynak: www.tika.gov.tr/upload/sayfa/FAAL%C4%B0YET%20RAPORU%202020/TIKAFaaliyet2020Web.pdf

Grafikte görüldüğü üzere Türkiye, OECD üyeleri içinde en fazla resmi kalkınma yardımı yapan ülkeler seviyesinde 6. Sıraya yükselmiştir. Hem küresel ölçekte hem de SAA bölgesi özelinde TİKA tarafından gerçekleştirilen projeler ve yardımlar, Türkiye'nin imajı için çalışan diğer tüm kamu ve özel aktörlerin de iş birliğiyle bu noktaya gelinmiştir. Türkiye'nin özellikle 2005 Afrika yılı ilan etmesinden sonra başlayan Afrika zirveleri, Sahra Altı ülkeleri ile çeşitli ortaklıklar geliştirmesine zemin hazırlamıştır. Afrika ülkelerinin özellikle kalkınma yardımları noktasındaki talepleri geri çevrilmemiş ve TİKA'nın başını çektiği uzun erimli projeler hayata geçirilmiştir.

Tablo 7: TİKA'nın Afrika Faaliyetleri

ÜLKE	YAPILAN YARDIMLAR
Nijer	Yatılı Kız-Erkek Okulu ve Dostluk Parkı İnşası
Burkina Faso	İlkokul Binası İnşaatı ve Donatımı
Mali	İşitme Engelliler Okulu Modernizasyonu
Çad	Mesleki Teknik Eğitimleri
Nijer	Dostluk Hastanesi
Libya	Misurata Fizyoterapi Hastanesi İnşası ve Donatımı
Gine-Bissau	Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi Yenilenmesi
Lesotho	Tıbbi Donanım ve Malzeme Desteği
Benin	Sağlık Ocağı İnşası
Çad	Su kuyusu Rehabilitasyonu ve Su Deposu Yapımı
Somali	Askeri Eğitim Sistemleri Tesisleri İnşası ve Ana Ulaşım Yolu Yapımı, Geçici Parlamento Binası Yapımı
Gambiya	Anayasa Mahkemesi'ne Bilişim Malzeme Temini
Etiyopya	Neçaşi Türbesi'nin Restorasyonu
Çad	Encemine Türk Kültürü Külliyesi İnşası
Moritanya	Aşçılık, Kat Hizmetleri ve Servis Eğitimi
Etiyopya	İnsani Yardım Malzemesi Dağıtımı
Nijer	İnsani Yardım
Somali	Acil Gıda Yardımı
Kenya	Gıda ve Acil Yardım Paketi Dağıtımı

Kaynak: tika.gov.tr/upload/sayfa/FAAL%C4%B0YET%20RAPORU%202020/TIKAFaaliyet2020Web.pdf

3.2. Türk Kızılay

Osmanlıdan günümüze miras olan Kızılay, 1868 yılında ‘Osmanlı yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti’ olarak kurulmuştur. Cumhuriyetten sonra 1935 yılında ‘Türkiye Kızılay Cemiyeti’ ismini almış ve 1947 yılına gelindiğinde ise günümüzde hala kullanılmakta olan ‘Türk Kızılayı Derneği’ ismini almıştır. Uzun yıllardır temel çalışma prensibinden taviz vermeyen Kızılay, ihtiyaç anında dayanışmanın, ıstırap anında şefkatin ve barış simgesi olmuştur (Türk Kızılay 'Tüzük', 2009). Türk Kızılayı ‘nın kuruluşundan bu yana belirlediği temel ilkeler; insanlık, ayırım gözetmemek, bağımsızlık, tarafsızlık, gönüllü hizmet, birlik ve evrenselliştir. Temel değerlerini ise adalet, açık iletişim, dayanışma, güven ve Kızılaycılık onuru üzerine inşa etmiştir (Türk Kızılay, 2015, s. 16-17). Türk Kızılayı ‘nın misyonunu “*Proaktif bir kurum olarak afetlerde ve olağan dönemde ihtiyaç sahipleri ve korunmasızlara yönelik yardım sağlamak, toplumda yardımlaşmayı geliştirmek, güvenli kan teminini gerçekleştirmek ve zarar görebilirliği azaltmak.*” şeklinde ifade ederken vizyonunu ise “*Türkiye’de ve dünyada, insani yardım hizmetinde model alınan, insanların en zor anlarında yanındaki kuruluş olmak.*” şeklinde açıklamıştır (Kızılay 'Vizyon ve Misyon', 2022).

Türk Kızılay’ın faaliyet alanları çok geniş bir yelpazede hayata geçirilmektedir. Türkiye’deki kan hizmetini sağlayan yegâne kuruluş olmanın yanında özellikle afetlerde gerekli yardımlarının yapılması ile toplumsal dayanışmayı geliştirmek ve organize etmek gibi görevleri bulunmaktadır. Gelir getirici faaliyetler yoluyla ise bu yardım çalışmalarını finanse eden bir mekanizması bulunmaktadır (Türk Kızılay ‘Stratejik Plan’, 2016-2020: 9). Bu doğrultudaki çalışma başlıklarını ulusal afet, kan hizmetleri, uluslararası yardımlar, sosyal hizmetler, sağlık hizmetleri, ilk yardım, eğitim ve gençlik hizmetleri, göç ve mülteci hizmetleri, mineralli su işletmeleri ve barınma sistemleri olmak üzere 10 madde altında toplamıştır (Kızılay 'Faaliyetler', 2022).

Türk Kızılay özellikle Afrika kıtasında diğer yardım kuruluşları ve devlet kurumları ile iş birlikleri yaparak çalışmalarına özverili bir şekilde devam etmektedir. Kara kıtanın en ücra köşelerine yardım eli götüren Türk Kızılay, özellikle kuraklık, açlık, kıtlık ve geri kalmışlıkla mücadele kapmasında Nijer, Moritanya, Senegal, Somali ve Sudan gibi ülkelerde varlığını hissettirmektedir. Yapılan yardım çalışmalarının sürekliliği ve gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşabilmek adına SAA bölgesinde Senegal ve Somali’de,

Kuzey Afrika bölgesinde ise Güney Sudan'daki Delegasyon Başkanlıkları kıtada kesintisiz personel bulundurma imkanını sunmaktadır.

Türk Kızılay'ın SAA bölgesinde yaptığı insani yardım çalışmaları kıta için büyük önem taşımaktadır. Güney Doğu Afrika'da büyük bir felakete sebep olan (IDAI Kasırgası) sonrası olay yerine götürülen yardım eli Afrika halkının acılarını bir nebze de olsa hafifletmiştir. Güney Sudan ve Somali insani yardım programları ise kıta halkının yaralarını sarmak adına yapılan en büyük adımların başında gelmektedir (Türk Kızılay 'Uluslararası Bağışlar'). Diğer taraftan 2014 yılında Orta Afrika Cumhuriyetindeki krizler nedeniyle Türk Kızılay, ülkedeki faaliyetlerini genişletmiştir. Aynı dönem Türk Kızılay Başkanlığı yapan Güllüoğlu: *"İnsani krizlerde politik taraf olamayız, olmak istemiyoruz. Özellikle savaş zamanlarında insan haklarını daha çok koruyabilmek lazım"* açıklamasını yaparak Türk Kızılay'ının çalışma prensiplerinin altını bir kere daha çizmiştir (Altınmakas & Can, 2014).

Afrika sağlık kongrelerinin daimî katılımcısı olan Türk Kızılay, 2017'de gerçekleştirilen 34. Afrika sağlık zirvesinde Kızılay Genel Başkanı Kınık'ın şu açıklamaları; *"Afrika'nın 1,2 milyar nüfusu var. Afrika kıtasında 54 ülkenin tamamında ise 222 bin doktor var. Bu 1 milyarı aşkın nüfusa yetecek oran değil. Bu oranın yukarı çıkarılması gerekiyor. Amerika'da bu personel sayısı yaklaşık 2 milyon. Avrupa'da ise 2,5 milyon hekim var. Afrika'da hemşire, hekim, ebe gibi sağlık insan gücü yetiştirmeyi hedefliyoruz. İlkini Somali'de açtığımız Sağlık Meslek Yüksekokulunu, Uganda'ya ve diğer ülkelere de yaygınlaştırmak için çalışmalar yürütüyoruz"* Türkiye'nin Kıtaya verdiği önemi ortaya koymaktadır (Kızılay 'Afrika'da Sağlık', 2017).

SAA kıtasındaki sayısız faaliyetlerini her geçen gün arttırarak devam eden Türk Kızılay, Somali, Etiyopya, Somalilinde, Putland gibi ülkelere 11 tonluk gıda malzemesi yardımı yapmış ve bölgenin önemli eksiklerinden biri olan 178 bin 844 adet bebek bezinin dağıtımını organize etmiştir. Ayrıca Nijer, Çad, Etiyopya, Sudan, Gine, Kamerun, Burkina Faso, Uganda, Kenya, Somali ve Cibuti gibi Afrika'nın hemen hemen her bölgesinde kurban kesme ve dağıtım faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bununla birlikte Türk Kızılay, Sudan'ın Nyala şehrinde bölgenin en önemli ihtiyacı olan 50 yataklı sahra hastanesini 2006 yılında sağlık bakanlığı ile iş birliği içinde kurmuş ve günümüze kadar binlerce hasta burada tedavi görmektedir. Diğer taraftan Çad'ın N'Djamena Devlet Hastanesi'ne açılan eczane ile ihtiyaç sahiplerine ücretsiz bir şekilde ilaç temini

sağlanmaktadır. Diğer önemli sağlık yardımlarından biri ise şüphesiz hekim, hemşire ve ebe gibi sağlık personeli yetiştirme programlarını hayata geçirerek Sudan, Uganda ve diğer Afrika ülkelerinde Sağlık Meslek Yüksek okulları açmaktır (Kızılay 'Haber', 2017).

Türk Kızılay'ının SAA ülkelerinde yürüttüğü çalışmaları Kamu diplomasisi çerçevesinde değerlendirdiğimizde Afrika kamuoyunda insani değerlere önem veren bir ülke imajını zihinlerde canlandırmaktadır. Nitekim açlık, kıtlık, yoksulluk ve afetlerde Afrika halkının her zaman yanında olmaya devam eden Kızılay, ülke toplumları ile ilişki inşasını sağlıklı bir şekilde kurarak Türk kamu diplomasisine ciddi katkılar vermektedir.

3.3. Diyanet İşleri Başkanlığı

Cumhuriyet ilan edilmeden önce olağanüstü halin yaşandığı bir dönemde kurulan TBMM hükümeti zamanında din hizmetleri ihmal edilmemiş ve bu doğrultuda dönemin hükümetinde Şer'îye ve Evkaf Vekâleti adı altında bir Bakanlık yer almıştır. Bu bakanlık Osmanlı imparatorluğundaki Şeyhülislamlık ile 3 Mart 1924 yılında kurulacak olan Diyanet İşleri Reisliği arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Günümüzdeki adıyla Diyanet İşleri Başkanlığı ise Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından 429 sayılı kanunla *“İslam dininin itikat ve ibadet alanıyla ilgili işleri yürütmek ve dini kurumları idare etmek”* amacıyla kurulmuştur (DİB 'Tarihçe', 2012). DİB, SAA ülkelerindeki çalışmalarını Etiyopya, Kenya, Moritanya, Nijerya, Somali, Uganda, Gana ve Senegal'de bulunan Din Hizmetleri Müşavirlikleri, Madagaskar, Tanzanya ve Kamerun'da ise Din Hizmetleri Koordinatörlükleri ile yürütmektedir (DİB 'Dış İlişkiler', 2022).

DİB'in SAA bölgesine yönelik çalışmaları eğitim, insani yardım, sosyal ve kültürel ilişkileri geliştirme olmak üzere 3 başlıkta toplanabilir. Türkiye'de binlerce Afrikalı öğrenciyi lise seviyesinden yükseköğretime kadar burslu okutarak eğitim faaliyetleri alanında, cami yapımı, gıda yardımı ve kurban organizasyonları ile insani faaliyetler alanında, düzenlenen çeşitli konferanslar ve kuran dağıtım çalışmaları ile sosyal ve kültürel faaliyetler alanında yaptığı hizmetlerle bu başlıklar detaylandırılabilir (Afrika Çalıştay, 2014). Diğer taraftan Başkanlık, kardeş şehir projelerini başlatarak geçmişteki İslam Afrika'sını tekrar diriltmek ve SAA ülkeleri ile sosyal ve kültürel ilişkilerini geliştirmek istemektedir (TDV 'Forum Afrika', 2019). Yine Başkanlığın eğitim alanında SAA ülkesi olan Somali'de 4 tane okul açması ve Türkiye'ye gönül bağı olan

binlerce Afrikalı öğrenci yetiştirmesi kültür diplomasisine katkı anlamında önemli örneklerdendir.

Afrika'nın en temel sorunların biri olan temiz suya ulaşabilme zorluğunu dikkate alan DİB, “*Dünya'ya Bir Damla Hayat*” isimli projeyi başlatarak bu çerçevede toplamış olduğu yardımlar aracılığıyla Burkina Faso'da 29, Gana'da 4, Somali'de 5, Gine Bissau'da 3, Kenya'da 10, Çad'da 8, Uganda'da 7, Nijer 6, Zimbabwe 4, Ruanda, Togo, Sudan'da 1 su kuyusunu ‘Türkiye Diyanet Vakfı’ ortaklığı ile hayata geçirmiştir (TDV 'Faaliyet Raporu', 2018, s. 39-56).

DİB, Türkiye-Afrika ülkeleri arasındaki ilişkileri güçlendirmek ve ortak inanç çerçevesinde bir araya gelip yeni diyalog alanları geliştirmek adına 2006 yılında “Afrika Kıtası Müslüman Ülke ve Toplulukları Dini Liderler Zirvesi” düzenlemiştir. Bu zirveden alınan olumlu geri dönütler neticesinde 2011 yılında 21 ülkeden gelen katılımcılar ile II. Afrika Kıtası Müslüman Ülke ve Toplulukları Dini Liderler Zirvesi gerçekleştirilmiştir (Deniz & Orakçı, 2006). 2. Zirvenin üzerinden geçen 9 yıl sonra 19-22 Ekim tarihleri arasında İstanbul'da üçüncü bir zirvenin yapılması kararlaştırılmıştır. ‘Çıkarsız Dayanışma, İyilikte Yardımlaşma’ başlığı taşıyan bu toplantı ‘3. Afrika Müslüman Dini Liderler Zirvesi’ olarak 50 ülkeden akademisyen, din işleri başkanı, aktivist ve gazeteci olmak üzere yüzden fazla katılımcı ile gerçekleşmiştir. Gittikçe katılımcı sayısını ve etki alanını genişleten bu zirvenin hedefi; “*Türkiye'nin Afrika'daki Müslüman ülke ve topluluklarıyla tarihi bağlarının güçlendirilmesi ve geliştirilmesi, Türkiye'nin dini alandaki özgün birikim ve tecrübesinin kıta Müslümanlarıyla paylaşılması, Afrika ülkeleriyle siyasi ve ekonomik alanlarda kaydedilen gelişmelerin dini ve kültürel alanları kapsayacak şekilde genişletilerek sürdürülebilirliğe kavuşturulması*” şeklinde ifade edilmiştir (Tokat, Öztürk, & Mercan, 2019).

TDV Genel Müdürü Mehmet Savaş Polat'ın aynı zirvedeki açıklamaları Türkiye-Afrika ilişkilerinin hangi boyuta ulaştığı hakkında bazı mesajlar taşımaktadır. Kıtaya yapılan 111 \$'lık yardımla beraber “*Türkiye Cumhuriyeti'nin Afrika Politikaları, Dini Yapıların Kurumsallaşması, Tecrübe Paylaşımı ve Vakıf Kültürünün İhyası, Afrika'da Dini Kurum ve Kuruluşlarla İş birliği İmkânları*” konularında verilen konferanslar DİB VE TDV tarafından bu bölgeye sunulan hizmetlerden bazılarıdır (DİB 'Haberler', 2019)

Diğer taraftan Afrika'daki dini dağılım göz önünü getirildiğinde İslam'ın özellikle Kuzey Afrika ülkeleri, Doğu ve Batı Afrika ağırlıklı Sahra ülkelerinde yoğun olduğunu

gözlemleyebiliriz. Bu sebeple Türkiye ile aynı dini kimliğe sahip bu ülkelerde toplumsal ve kültürel ilişkiler, dinin yumuşak güç olarak değerlendirildiği zeminde sağlıklı bir şekilde yürütülebilir (Özkan M. , 2013, s. 748).

4.Sosyal ve Kültürel Alanda Kamu Diplomasisi Uygulayıcıları

Kültür ve tanıtım faaliyetlerinin diplomaside vazgeçilmez bir unsur haline geldiği günümüz dünyasında oldukça zengin bir kültüre sahip olan Türkiye'nin her anlamda cazibe merkezi olmasını hedefleyen Kültür Turizm Bakanlığı, yabancı topraklarda bu misyonlarla açtıkları kültür ve tanıtma müşavirlikleri aracılığıyla önemli kamu diplomasisi uygulayıcıları olmaktadır. Diğer taraftan 2009 yılında faaliyetlerine başlayan Yunus Emre Enstitüsü, SAA bölgesinde Türk kültürünü tanıtmak ve Türkçenin öğretilmesini sağlamak amacıyla 4 ülkede faaliyette bulunarak kültür diplomasisine kayda değer bir katkıda bulunmaktadır

4.1.Kültür ve Turizm Bakanlığı

Kültür ve Turizm Bakanlığı, 10.07.2018 tarih ve Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı 1 no'lu kararnamesi ile kurulmuştur. Özellikle yurtdışında icra ettiği Kamu Diplomasisi faaliyetleriyle ön plana çıkan Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı ve Yunus Emre Enstitüsü 24.06.2018 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı sistem değişikliğiyle birlikte Başbakanlıktan alınarak Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesine geçmiştir.

Bakanlığı amacı; *“Kültürel değerleri yaşatmak, geliştirmek, yaymak, tanıtmak, değerlendirmek ve benimsetmek, tarihi ve kültürel varlıkların tahribini ve yok edilmesini önlemek, yurdun turizme elverişli bütün imkanlarını ülke ekonomisine olumlu katkı sağlayacak şekilde değerlendirmek, turizmin geliştirilmesi, pazarlanması, teşvik ve desteklenmesi için gerekli önlemleri almak”* şeklinde ifade edilmiştir (Ktb 'Amaçlar', 2022).

Kültürel değerler ülke halklarını birbirine yakınlaştıran en önemli yumuşak diplomasisi araçlarından biridir. Bu bağlamda Kültür ve Turizm Bakanlığının üstlendiği rol, kamu diplomasisi açısından oldukça önem taşımaktadır.

Kültürel değerleri tanıtma faaliyetlerini üstlenen Bakanlık, bu amaç doğrultusunda çalışacak Tanıtma Genel Müdürlüğü'nü kurmuştur. Bakanlık bünyesinde görev yapan bu müdürlük, Türkiye'nin sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel değerlerin hem yurtiçi hem de yurtdışında tanıtımını yaparak Türkiye'nin uluslararası anlamdaki imajını temsil etmektedir. Dünyada Türkiye markası oluşturmayı hedefleyen bu kurum aynı zamanda Türkiye'yi dünya turizm pazarında önemli bir aktör haline getirmeye çalışmaktadır. Tüm bu çalışmaları yürütmesi adına müdürlüğün yurtiçinde ve yurt dışında ofisleri bulunmaktadır. Türkiye'nin kamu diplomasisine katkı sağlayan bu yurtdışı temsilcilikleri, Kültür ve Tanıtma Müşavirliği veya Kültür Ataşelikleri olarak dünyada 46 ülkede hizmet vermektedir. Afrika'da ise sadece Mısırda 'Kahire Kültür ve Tanıtma Müşavirliği' olarak bulunmaktadır (Tgm 'teşkilat', 2021).

Kültürel ilişkilerin geliştirilmesi için en önemli araçlardan birisi hiç şüphesiz iletişimdir. Bu bağlamda Kültür ve iletişim faaliyetlerinin birleşmesiyle ortaya çıkan kamu diplomasisi, rekabette olmak isteyen ülkeler için vazgeçilmez enstrüman olmaktadır (Yağmurlu, 2019, s. 1182). Kültür kavramının doğru araçlarla tanıtılması kamu diplomasisin öncelikli hedeflerinden biridir. Bu şekilde icra edilen diplomasi faaliyetinde ülkenin imajı ve itibarı uygulayıcı kurumlar ile ön plana çıkacak ve başarılı bir kamu diplomasisi süreci inşa edilecektir. Diğer yandan Uluslararası düzeyde gerçekleşen sportif faaliyetler ve müsabakalar da kültür faaliyetlerinin çerçevesine girmektedir. Buralarda kazanılacak başarıların doğrudan ülkenin imajına katkı sağlayacağından bu bağlamda kamu diplomasisi icra eden ilgili kurumların teşvik ve destekleri çok önemlidir. Ayrıca sinema ve diziler de yine bir ülkenin yabancı kamuoyuna kendin imajını aktardığı önemli mecralar olmaktadır (Çevik, 2015, s. 408). Tüm bu kültürel tanıtım faaliyetlerinin etkisini arttırmak için icra eden kurumların planlı ve koordinasyon halinde çalışması ayrı bir öneme sahiptir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı nezdinde ülkenin ekonomik gelişimine katkı sağlamak, milli, kültürel, dini ve tarihi değerleri korumak ve ülkenin turizm imkânlarını geliştirmek için evrensel değerler ile temas halinde bir kültür vizyonu oluşturmak

Kültürel diplomasisinin en önemli misyonlarından biri olmaktadır. Bu misyon doğrultusunda düşünüldüğünde Türkiye'nin ekonomik gelişimine de doğrudan katkı sağlayan turizm faaliyetleri, toplumsal hareketliliğin artması açısından önemli bir kamu diplomasisi alanıdır. SAA politikaları doğrultusunda rakamsal bir değerlendirme yapılacak olursa 2018 yılında Türkiye'ye gelen 39,500,000 toplam turistin 210,000'i Afrika ülkelerinden olmaktadır (YİGM 'İstatistik', 2022). Bu bağlamda ilişkilerin geliştiği SAA bölgesinin coğrafi ve demografik büyüklüğü düşünüldüğünde bu bölgeden gelecek turist sayısının artırılması ekonomik ve kültürel ilişkilere doğrudan katkı sağlayacaktır.

4.2. Yunus Emre Enstitüsü

Yunus Emre Enstitüsü 05.05.2007 tarihinde 5653 sayılı kanun ile 'Vakıf' olarak kurulmuştur. Kuruluş misyonunu *“Türkiye’yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye’nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini arttırıp dostluğunu geliştirmek”* şeklinde ifade etmektedir. Bilimsel ve kültürel çalışmaların yürütülmesi adına Yunus Emre Enstitüsü (YEE) vakfa bağlı bir çalışma prensibiyle hayata geçirilmiştir. Kanunun amaçlarını yerine getirmek amacıyla yurtdışında Türk kültür merkezleri açıp yabancılara Türkçe kursları verdiği gibi Türk kültürünü tanıtıcı faaliyetler noktasında da ciddi bir misyonu bulunmaktadır (YEE 'Kurumsal', 2022).

YEE, uluslararası alanda çok geniş yelpazede yaptığı çalışmalar ile Türkiye'nin imajını temsil ettiği gibi kamu diplomasi bağlamında ülkemizin tanınırlığına olumlu katkıda bulunmaktadır. Bu çerçevede oluşturduğu prensip ile hareket eden YEE, dünyanın her yerinde Türkiye ile bağ kuran ve Türkiye'ye dost insan sayısını arttırmak için hareket etmektedir. İsmi Yunus Emre'den almasının sebebi insani değerleri, insan sevgisini ve toplumsal barışı sembolize etmesinden kaynaklanmaktadır (YEE 'Vizyon ve Misyon', 2022). Bu isim ile temsil edilmesi esasında uluslararası alanda yaptığı çalışmalara da bir atıfta bulunmak anlamına gelmektedir.

Tarihsel arka planı incelediğimizde 1883 yılında dünyadaki ilk kültür enstitüleri modelini uygulayan ülke 'Alliance Française' ları ile Fransa'dır. 19.yy'dan günümüze kadar faaliyetlerini gerçekleştiren bu enstitüler dünyanın 93 ülkesinde açmış oldukları 98

merkez ile en etkili kültür diplomasi uygulayıcıları olmaktadır (De Launoit, 2006) İngiltere, 1934 yılında kurmuş olduğu 'British Council' aracılığıyla 110 ülkede, 195 merkez açarak kamu diplomasisi sürecine dahil olmuştur (Riotte, 2021). Almanya ise 'Goethe-Institut' modelini geliştirerek 1951 yılında faaliyetlerine başlamış ve bugün 92 ülkede 150 merkeze ulaşmıştır (Floch, 2019). Diğer ülke örneklerine baktığımızda Türkiye'nin bu alandaki faaliyetlerine oldukça geç bir tarihte başladığını görmekteyiz. Her ne olursa olsun AK parti hükümeti dış politika anlayışının temel dinamiklerini oluşturan kamu kültür diplomasisi uygulamaları, hedeflerine ulaşabilmek için planlı bir şekilde hayata geçirilmektedir. Bu bağlamda YEE gibi kurumlar, Türk kamu diplomasisinin bu açığını kapatmak için önemli çalışmalara imza atmaktadırlar.

YEE Ankara merkez birimini açtıktan sadece 5 ay sonra ilk yurtdışı kültür merkezini 17 Ekim 2009 yılında Bosna-Hersek'te faaliyete geçirmiştir (Schad, 2018). Bu tarihten itibaren hızlı bir şekilde büyüyen YEE, 2015 yılı itibariyle Balkanlar'da 15, Ortadoğu ve Afrika'da 9, Avrupa'da 10, Avrasya'da ise 6 kültür merkezi açma başarısını göstermiştir. Toplamda 32 ülkede 41 merkeze ulaşan YEE, 2017 yılına geldiğimizde ise Pekin/Çin, Kırgızistan/Bişkek, Washington, Tripoli, New York/ABD, Karaçi/Pakistan, Kuala Lumpur/Malezya, Delhi/Hindistan, Madrid/İspanya ve Abu Dabi/Dubai dahil olmak üzere faaliyetlerini icra ettiği yurtdışı ofislerini 50'ye çıkarmayı hedeflemiştir (Ekşi, 2014, s. 276-279).

Diğer taraftan YEE, ilk kültür merkezini Balkanlarda açtıktan sonra Ortadoğu gibi diğer bölge ülkelerinden gördüğü rağbet ile ikinci kültür merkezini Kahire'de açmıştır. 2015 yılı verilerine göre 1200'ün üzerinde öğrenci sayısına ulaşarak bilinirliğini tüm dünyada arttırmıştır. Mısır halkının memnuniyeti vesilesiyle yoğun bir talep akışı gerçekleşmiş ve bu talep İskenderiye şehrinde bir kültür merkezinin daha açılmasıyla neticelenmiştir. (YEE 'Faaliyet Raporu', 2021). Türk dilini ve kültürünü tanıtmak misyonuyla yola çıkan YEE, Türkiye üniversitelerinden öğretim görevlileri ve Türk öğretmenlerini, Türkoloji projesi kapsamında yurtdışı merkezlerinde ve yabancı üniversitelerde görevlendirmiştir.

Ayrıca YEE, Türkçeyi küresel bir dil haline getirme misyonu doğrultusunda ABD'nin TOEFL, İngiltere'nin IELTS ve Fransa'nın DELF/DALF dil yeterlilik sınavlarının muadili olan Türkçe Yeterlilik Sınavı (TYS)'ni geliştirmiş ve uluslararası geçerliliğini onaylatmıştır (YEE 'TYS', 2022). Buna ek olarak YEE, Türkiye'yi tanıtmak

amacıyla her yıl eğitim, kültür ve sanat programları düzenleyerek yabancı öğrencilerinin tüm masraflarını içeren aktiviteler düzenlemektedir. Türkoloji projesine oldukça önem veren YEE, dünyanın dört bir yanındaki üniversitelerin dil okullarında eğitimler vermektedir. Yabancılar Türkçe öğretme noktasında Türkiye’deki en yetkin kurumlardan biri olan YEE, bu alandaki özgün yayın çalışmalarını da yürüterek Türkçe’nin tanıtılması konusunda lokomotif görevi görmektedir (YEE 'Türkoloji', 2016).

YEE’nün mevcut durumda Tunus, Cezayir, Mısır ve Sudan olmak üzere Kuzey Afrika ülkelerinde 4 merkezi bulunmaktadır. Somali, Senegal, Güney Afrika, Ruanda ve Nijerya olmak üzere 5 kültür merkezi ise SAA bölgesinde hizmet vermektedir (YEE 'Kurumsal', 2022). Dakar’da askeri öğrencilere verdikleri Türkçe eğitimini yaklaşık 4 yıldır sürdüren YEE, icra ettikleri kültür-sanat etkinlikleri ile de Senegal halkının gönüllerini kazanmaktadır. Diğer taraftan Sudan, Senegal, Gambiya, Mozambik ve Etiyopya gibi ülkelerin önde gelen üniversiteleriyle iş birliği anlaşmaları imzalayarak SAA ülkeleriyle Türkoloji projesini yürütmektedir.

İstanbul’da 16-18 Aralık’ta gerçekleştirilen 3. Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi öncesinde Afrika çalışmaları ile ilgili önemli açıklamalarda bulunan YEE başkanı Prof. Dr. Şeref ATEŞ, enstitünün misyonu ile ilgili Türkiye’nin yurtdışındaki ‘kültür elçisi’ olduklarını dile getirerek Afrika’daki 10 merkezin 2022 yılında 25 kültür merkezi sayısına ulaşarak Türkiye-Afrika ilişkilerine verecekleri katkıdan şu şekilde bahsetmiştir; *"Biz burada Türkiye algısı üzerine çalışmıyoruz. Türkiye'ye dair bir güven oluşmasını sağlıyoruz. Onun için de kurgulanmış bir Türkiye resmi sunmuyoruz. Türkiye'nin coğrafi özelliklerini, ekonomik potansiyelini, Türk insanının özellikle kültürel hassasiyetini ve değerlerini Afrika ülkelerine taşıyoruz."* (Tarhan, 2021)

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere YEE eğitim, kültür ve sanat çalışmalarıyla Türkiye’nin SAA ülkelerine yönelik kamu diplomasisi çabalarını destekleyen en önemli kurumlardan biridir.

5.Eğitim Alanında Kamu Diplomasi Uygulayıcıları

Türkiye, kamu diplomasisinin en önemli ayaklarından biri olan eğitim ve mübadele programlarını ‘Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı’na bağlı ‘Türkiye Bursları’ programını hayata geçirerek Afrika ve Türkiye arasında kalıcı bağlar inşa

edecek insanların yetişmesine zemin hazırlamıştır.2016 yılında kurulan Türkiye Maarif Vakfı ise SAA bölgesinde yer alan tam 24 farklı ülkede muhatap hükümetler tarafından karşılıklı imzalanan resmi kabul anlaşmaları çerçevesinde eğitim faaliyetlerine başlamıştır. Temel seviyeden başlayıp üniversiteye kadar tüm kademelerde eğitim verme kapasitesine sahip bu vakıf, Türkiye Cumhuriyeti'nin yurtdışına açılan kapılarından biri olmuştur. Halen geliştirilmekte olan 'Uluslararası Maarif Akreditasyon' programıyla birlikte kıtada faaliyette olan 'AEFEE' ve 'Cambridge' müfredat sistemleriyle rekabet edecek bir noktaya geleceğini söylemek yanlış olmayacaktır.

5.1. Türkiye Maarif Vakfı

Türkiye Maarif Vakfı 17.06.2016 tarihinde 6721 sayılı kanun ile Türkiye Cumhuriyeti adına yurtdışında doğrudan eğitim kurumu açma yetkisine sahip tek kuruluş olma özelliğine sahip olarak kurulmuştur. Ayrıca TMV misyonu '*Bütün dünyada insanlığın ortak birikimini ve Anadolu'nun kadim irfan geleneğini esas alan kapsamlı eğitim faaliyetleri yürütmektir*' şeklinde belirtilmiştir. Diğer taraftan kamu yararına hizmet eden bir misyonu üstlenen Türkiye Maarif Vakfı, okul öncesinden başlayarak yükseköğretime kadar eğitimin her kademesinde aktif bir rol almaktadır (TMV 'Amaç', 2022).

6721 sayılı kanunun 28/06/2016 tarihinde Resmî Gazetede yürürlüğe girmesiyle Türkiye Maarif Vakfı resmi olarak ile kurulmuş olmaktadır. Aynı kanunun 1. Maddesinde ise Vakfın amaçları ve kapsamı şu şekilde yer almaktadır; (TMV 'kanun', 2016)

“Bu Kanunun amacı; yurtdışında insanlığın ortak birikim ve değerlerini esas olarak örgün ve yaygın eğitim hizmetlerinin verilmesi ve geliştirilmesi amacıyla okul öncesi eğitimden üniversite eğitimine kadar tüm eğitim süreçlerini kapsayacak şekilde burslar vermek, okullar, eğitim kurumları ve yurtlar gibi tesislerin açılması, yurt içi de dâhil olmak üzere bu kurumlarda görevlendirilebilecek öğretmenleri yetiştirmek, bilimsel araştırmalar ve araştırma-geliştirme çalışmaları yapmak, yayınlar yapmak ve metotlar geliştirmek ve faaliyette bulunduğu ülkenin mevzuatına uygun diğer eğitim faaliyetlerini yürütmek için merkezi İstanbul'da olan Türkiye Maarif Vakfının kurulması ve işleyişine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.”

6721 sayılı Kanunun 2.maddesinde ise sayılan amaçları gerçekleştirmek amacıyla Vakfın yürüteceği faaliyetler belirtilmiştir: (TMV 'kanun', 2016)

a) Eğitim ve öğretim ile ilgili faaliyetler;

Okul öncesi eğitimden başlayarak yükseköğretime kadar tüm faaliyetlerin yürütülmesi, yaygın eğitim çerçevesinde çeşitli kurslar, etütler ve kültür merkezlerinin açılması, kütüphaneler, spor tesisleri ve laboratuvar ile eğitime destek kuruluşlarının açılması, internet sitesi gibi yayın organlarının kurulması, çeşitli eğitim içerikleri ve yayınlarının üretilmesi, eğitim alanına hizmet sağlayacak yurt, lojman ve barınma merkezlerinin açılması

b) Yukarıda bahsedilen tesislerin kiralanması, devir alınması ve satın alınması

c) Eğitim noktasında çalışmalar yürüten paydaş kurumlar ile yasal sınırlar çerçevesinde her türlü iş birliği ve ortaklıkların yapılması

d) Okul öncesi eğitim kademesinden başlayarak yüksek öğretime kadar tüm kademelerin ihtiyacı olan nakdi destek, eğitim bursları, defter, kitap, bilgisayar ve yazılım ve kıyafet gibi ayni desteklerin sağlanması

e) Eğitim kurumlarında nitelikli eğitimcilerin istihdamı noktasında danışman, eğitmen, akademisyen, okutman gibi kadroların yetiştirilmesi için eğitim tesislerinin kurulması, çeşitli eğitim programlarının organize edilmesi, dünyanın çeşitli yerlerindeki eğitim programlarına katılımın teşvik edilmesi, bu programlara katılanların barınma ve burs gibi olanakların sağlanması, bu alanda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar ile gerektiğinde işbirliklerinin yapılması ve aynı zamanda maddi destek sağlanması

f) a ve e bentlerindeki faaliyetlerin yürütülmesi ve belirlenen amaçlara hizmet edilebilmesi için yurt içinden ve yurtdışından hem ayni hem de nakdi yardımların kabul edilmesi, yurtiçinde ve yurtdışında gelir getirici faaliyet gerçekleştirebilmek adına ilgili tesislerin kurulması ve bu anlamda çalışma gerçekleştiren işletmelere ortak olunması

Bunların dışında 2457 sayılı Yükseköğretim Kanunu Ek 39.maddesi hükmüne göre; (YÖK 'Mevzuat', 1981)

“Türkiye’deki Devlet üniversiteleri, Türkiye Maarif Vakfı önerisi, Yükseköğretim Kurulu olumlu görüşü ve Bakanlar Kurulu kararıyla yurtdışında akademik birimler ve bu

kapsamda ihtiyaç duyulan sosyal tesisler kurabilir. Bu maddenin uygulanmasıyla ilgili usul ve esaslar Dışışleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Türkiye Maarif Vakfının görüşleri alınarak Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

Bu faaliyetler çerçevesinde 15.01.2022 tarihinden itibaren Türkiye Maarif Vakfı kuruluşundan bu yana 47 ülkede eğitim kurumları ve tesislerine sahip olup, 67 ülkede resmi temaslarına devam etmekte ve faaliyetlerini toplam 99 ülkede sürdürmektedir (TMV 'Dünya', 2022).

22 Mayıs 2016 tarihi itibariyle Türkiye'nin, dünyanın farklı coğrafyalarında 15 ülkede okullara sahip olduğunu bilmekteyiz. Özellikle gelişmiş ülkelerde bulunan bu okulların rekabet içerisinde olduğu eğitim kurumları arasındaki prestiji halk tarafından yüksek ilgiye maruz kalınmasına sebebiyet vermektedir. Daha önceden birçok okulun FETÖ'ye ait olması hususunu dikkatle takip eden Türkiye Cumhuriyeti, 2016 sonrasında bu eğitim kurumlarının Türkiye Maarif Vakfına devri konusunda çalışmalara başlamıştır. Eğitim kurumundan öte anlamları olan bu okulların, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal ilişkilerine katkıları yadsınamaz bir gerçektir. FETÖ'ye ait ilk devir alınan okul Gine'de bulunmaktadır. Bu devir sonrası Türkiye'nin kamu diplomasisi ve yumuşak güç bağlamında Türkiye Maarif Vakfının ortaya koyacağı model oldukça önem arz etmektedir.

Türkiye Maarif Vakfı henüz kurulduğu bir yıl içerisinde Gine'de 9, Somali'de 5, Kongo cumhuriyetinde 3, Nijer'de 8 ve Sudan'da 6 olmak üzere 5 SAA ülkesinde devir işlemlerini tamamlayıp eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmiştir. Yine aynı yıl içerisinde Gürcistan ve Afganistan'da 3, Suriye'de 1, Kosova'da 6, Kazakistan'da 2 okul devri ile toplamda 11 ülkede 6 öğrenci yurdu ve 48 okulda 6713 öğrencisi ile büyük bir başarıya imza atmıştır. Bunun yanında dünyanın diğer bölgelerinde de faaliyette olan tüm eğitim kurumlarının 2023 yılına kadar devrinin tamamlanması Türkiye Maarif Vakfının hedeflerinden biridir (A haber, 2017). Buradan anlaşılacağı üzere kurulduğu günden günümüze kadar kat ettiği mesafe de dikkate alındığında Türkiye Maarif Vakfının özellikle Afrika, Asya ve Balkanlarda etkinliği yüksek olan FETÖ ile mücadelesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin terörle mücadele politikaları açısından oldukça önem arz etmektedir.

15 Temmuz darbe girişiminden sonra Türkiye, yurtiçinde ve yurtdışında durumun düzeltilmesi için çeşitli mekanizmaları devreye sokmuştur. Eğitim, kültür, bilim, sanat ve

spor gibi birçok alanda Türkiye'nin yurtdışındaki faaliyetleri bu mekanizmanın etkin kullanılması açısından önem arz etmektedir. Bu temsiliyetin özellikle eğitim ve kültür ayağındaki sorumluluğunu 2016 yılından sonra Türkiye Maarif Vakfı üstlenmiştir. Aynı zamanda ülkeler arasındaki ilişkilerin hukuki bir zemine oturtulması niyetiyle, geçmişte yapılan anlaşmaların da yeniden ele alınıp yeni hukuki anlaşmaların imzalanması gerçekleşmiştir. Bu bağlamda 2017 yılından itibaren Afrika kıtasından Cibuti, Mozambik, Burundi, Güney Sudan ve Tanzanya ile imzalanan kültürel iş birliği ve eğitim anlaşmaları SAA bölgesi için önemli bir gelişmedir. Diğer taraftan İran, Azerbaycan, Bosna Hersek, Bahreyn, Kuveyt, Gürcistan, Hindistan, Kosta Rika, Polonya, Macaristan, Özbekistan, Sırbistan ve Pakistan gibi ülkelerle bilimsel, kültürel, gençlik ve spor gibi alanlarda olmak üzere 22 iş birliği anlaşması bu ülkelerle imzalanmıştır (Çavuşoğlu, 2017, s. 168).

Tablo 8: Türkiye Maarif Vakfı SAA ülkeleri eğitim kurumu sayısı

ÜLKE	Eğitim Kurumu Sayısı	Yurt Sayısı
BURUNDİ	4	0
CİBUTİ	2	0
ÇAD	6	1
EKVATOR GİNESİ	4	0
ETİYOPYA	19	2
FİLDİŞİ SAHİLİ	4	0
GABON	4	0
GAMBİYA	4	0
GANA	2	0
GİNE	9	1
GÜNEY AFRİKA	3	0
KAMERUN	15	4
KONGO	4	0
KONGO DEM. CUMH.	3	0
MADAGASKAR	4	0
MALİ	29	1
MORİTANYA	9	0

NİJER	9	2
SENEGAL	13	0
SİERRA LEONE	3	0
SOMALİ	7	0
TANZANYA	12	3
TOGO CUMHURİYETİ	8	1

Kaynak: <https://turkiyemaarif.org/page/2018-DUNYADA-MAARIF-16>

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere Türkiye Maarif Vakfı 2016 yılında başlayan eğitim faaliyetlerini 5 yıl gibi çok kısa bir süre içerisinde dünyanın farklı coğrafyalarında bulunan 47 ülkeye ulaşmıştır. Bu ülkelerde okul öncesi eğitimden başlayarak üniversite eğitimini verecek kademede yaklaşık 50.000 öğrenciye hitap eden bir noktaya ulaşmıştır. Eğitim kurumlarının haricinde toplam 20 ülkede de ofislerinin bulunması toplam 67 ülke ile irtibatlı olduğunu göstermektedir. Türkiye Maarif Vakfının özellikle SAA ülkelerinde toplam 23 ülkede 173 eğitim kurumu ve 15 barınma merkeziyle Afrika ilişkilerinde eğitimden kültüre kadar her alanda ciddi bir sorumluluk üstlenmiştir.

TMV aracılığıyla pek çok ülkede Türkiye Cumhuriyeti, eğitim ve kültür çalışmalarına devam etmektedir. SAA ülkeleri bu çalışmaların en başarılı örnekleridir. Türkiye resmi olarak Sahra Altı Bölgesine 2015 yılı rakamlarını dikkate aldığımızda 395,7 milyon kalkınma yardımı yapmıştır. Afrikalı öğrencilere verilen bursları değerlendirdiğimizde ise 2013 yılı öncesinde 4380 burs verilmiş, 2015 yılında 1080, 2016 yılında ise bu rakamlar 1239 olarak gerçekleşmiştir. Dışişleri bakanlığının uzun yıllardır düzenlediği ‘genç diplomatlar’ eğitim programına 213 Afrikalı genç katılım sağlamıştır. Bu programlar sayesinde özellikle SAA ülkelerinin diplomatik kapasite anlamında insan kaynaklarına ciddi katkılar sağlamaktadır. Bu kaynakların farkında olan FETÖ, eğitim faaliyetleri ile bu ülkelerde ciddi bir nüfuz elde etmiştir. Fakat 15 Temmuz sonrası birçok dost Afrika ülkesi, FETÖ ile iltisaklı kurum ve kuruluşları kapatma kararını alarak faaliyetlerine son vermiştir. Bu noktadaki eğitim çalışmaları 2016 yılı sonrası 12 Afrika ülkesindeki 67 eğitim kurumu Türkiye Maarif Vakfına devredilerek devam etmektedir (Çavuşoğlu, 2017, s. 128-130).

Diğer taraftan Türkiye’de eğitim gören uluslararası öğrenci sayısını arttırmak amacıyla Türkiye Maarif Vakfı, Türkiye’de 42 üniversite ile iş birliği protokolü imzalamıştır. Bu protokol çerçevesinde öğrencinin kabul sürecinden başlayıp üniversitelerde Türkçe kürsülerin açılmasına kadar bütün imtiyazları elinde bulundurmaktadır. Diğer taraftan yabancıların Türkiye’de eğitim almasının önünü açan sınavlar yurtdışında Maarif Vakfının okullarında organize edilmektedir. 2018-2019 eğitim dönemini kapsayan tarihlerde 5 ülkede 37 üniversitenin katılımıyla uluslararası eğitim fuarları düzenlenmiştir. Fuara kendi ülkelerinde katılım sağlayan yaklaşık 11.000 öğrenci, Türkiye’deki eğitim fırsatlarını bizzat üniversite temsilcilerinin katılımları aracılığıyla öğrenme imkanına sahip olmuştur (TMV 'Fuarlar', 2019).

5.2. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), 6 Nisan 2010 yılında yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarına, kardeş topluluklara, Türkiye’de eğitim gören uluslararası öğrencilere yönelik çalışmaları koordine etmek ve bu alanda verilen hizmetleri, faaliyetleri geliştirmek misyonuyla kurulmuştur. Başkanlık bu çalışmalar aracılığıyla yurtdışında yaşayan paydaşları ile ilişkilerin güçlendirilmesine; ekonomik, sosyal ve kültürel olarak daha yakın ilişkiler tesis edilmesine zemin hazırlamaktadır (YTB 'Kurumsal', 2022).

Recep Tayyip Erdoğan’ın YTB’nin açılışındaki yaptığı konuşmada “*Artık önemli olan güçlü ordular değil, gönüller fethetmektir. Dayanışmayı artırarak gönüller kazanmanın peşindeyiz.*” ifadeleri özellikle kamu diplomasisinin temel dinamiklerine dikkat çekmekte ve YTB gibi kurumlar aracılığıyla Türkiye’nin yumuşak güç politikalarına verdiği önem ortaya çıkmaktadır (Artı90, 2013, s. 58). Diğer taraftan Recep Tayyip Erdoğan: “*YTB ile Türkiye’nin barış elini, Türkiye’nin dayanışma iradesini, Türkiye’nin o koruyucu kollayıcı şemsiyesini yeryüzünün her köşesine ulaştırmaya başladık.*” ifadelerini de konuşmasında kullanarak Türkiye’nin barış ve dayanışma çerçevesinde gerçekleştireceği çalışmaların rotasını oluşturmuştur. YTB’nin kendine çizdiği misyonlardan en önemlisi ‘diaspora diplomasisini’ harekete geçirmek ve Türk diasporasını kontrollü bir şekilde inşa etmektedir (Cankurtaran, 2015, s. 94-128).

Dönemin Dışişleri Bakanı Davutoğlu: “*Diaspora kavramını değiştireceğiz. Anadolu topraklarından göçmüş her birey bizim diasporamızdır, dini ve mezhebi ne*

olursa olsun... Artık ekonomik olarak çalışmak ve sadece karın doyurmak için Türk diasporası yok. Orada bulunan ülkelerin insanlarına da istihdam sağlayan büyük bir girişimci zümresi var” ifadelerini kullanarak ‘Diaspora’ kavramının doğru bir şekilde okunması gerektiğine vurgu yapmış ve YTB gibi kurumların bu noktadaki çabalarına dikkat çekmiştir (Danışma Kurulu, 2013).

Diğer taraftan Başkanlık her yıl farklı ülkelerde mezun buluşmaları organize ederek Türkiye’de eğitim gören gönüldaşlarımızı bir araya getirmektedir. Bu çalışma ile Başkanlık hem burslu olarak hem de kendi imkanları ile Türkiye’de eğitimini tamamlayan mezunlar arasındaki ilişkiyi güçlendirerek sürdürmek niyetindedir. Bu bağlamda YTB ve mezunların birlikte çalışmasıyla bir internet sitesi kurulmuştur. Böylece farklı ülkelerde bulunup bir araya gelme imkanına sahip olmayan mezunların sanal ortamda iletişimlerini devam ettirebilme olanağı yaratılmıştır. 2015 yılında Etiyopya’nın başkenti Addis Ababa’da mezun buluşması gerçekleşmiş daha sonra 2017 yılında Cibutuli mezunlar bir araya gelmişlerdi (Ermağan, 2017, s. 446). Afrikalı mezunların bir hayli fazla olmasından dolayı Sahra Altı bölgesinin birçok şehrinde mezun buluşmaları gerçekleşmiştir. Yine 2017 yılında Gana’nın Akra şehrinde, Kenya’nın Nairobi şehrinde, Nijerya’nın Abuja şehrinde, Çad’ın N’djamena şehrinde ve Somali’nin Mogadişu şehrinde mezunlar bir araya gelerek Türkiye-Afrika ilişkilerinde güçlü bir bağ oluşturmaktadır (Türkiye Mezunları, 2019).

Türkiye gerek Sahra Altı Afrika bölgesi için gerek diğer coğrafyalar için eğitim ve mübadele diplomasisi bağlamında bir cazibe merkezi olmaktadır. 2012 yılında Türkiye’de öğrenim görmek isteyen uluslararası öğrenci sayısı 10 bin iken, 2017 yılına gelindiğinde başvuru sayısı 100 binin üzerine çıkmıştır. Genel itibariyle gözlemlendiğinde ise SAA ülkelerinden Türkiye’ye eğitim amaçlı gelen öğrenci sayısı 10 binin üzerine çıkmaktadır (Baydemir , 2020). Bu rakam içerisinde Somalili öğrenci sayısı ise 2 bini aşarak iki ülke arasındaki mübadele diplomasisine ciddi katkılar sağlamaktadır. Her yıl binlerce başarılı öğrencinin Türkiye’de okumasına yönelik en büyük adım ise kuşkusuz 2012 yılında YTB bünyesinde hayata geçirilen kamu kaynaklı ‘Türkiye Bursları’ programıdır (YTB 'Burs olanakları', 2022).

Türkiye Bursları sayesinde her yıl yaklaşık 1000 öğrenci Türkiye’de lisans, yüksek lisans ve doktora programlarına katılma imkanını elde etmektedir. Diğer taraftan bu burs sadece üniversite eğitim masraflarını karşılamakla kalmayıp barınma, öğrenci

sigortası, gidiş-dönüş uçak bileti ve cep harçlığı da içeren çok geniş kapsamlı bir hizmet anlayışı ortaya koymaktadır (Türkiye Bursları, 2022). 2005-2017 yılları arasında Türkiye’de eğitim gören 14270 Afrikalı öğrencinin 3891’i Türkiye Bursları programı kapsamında bu fırsatı yakalamışlardır. (İncekaya, 2017)

Tablo 9: Türk Üniversitelerine kayıt Yaptıran Yabancı Öğrenci Sayısı

2018-2019 ÖĞRETİM YILINDA TÜRK ÜNİVERSİTELERİNE YENİ KAYIT YAPTIRAN YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİ SAYILARI								
ÖNLİSANS			LİSANS			YÜKSEK LİSANS		
E	K	T	E	K	T	E	K	
5407	2961	8368	21318	12366	33684	5878	2867	

Kaynak: <https://www.anayasa.gen.tr/yabanci-ogrenci.htm>

Tablo 10: Türk Üniversitelerinde Öğrenim gören Yabancı Öğrenci Sayısı

2018-2019 ÖĞRETİM YILINDA TÜRK ÜNİVERSİTİNDE ÖĞRENİM GÖREN TOPLAM YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİ SAYILARI								
LİSANS			YÜKSEK LİSANS			DOKTORA		
E	K	T	E	K	T	E	K	
71417	38408	109825	13965	7651	21616	5642	2755	

Kaynak: <https://www.anayasa.gen.tr/yabanci-ogrenci.htm>

Şekil tablosu ögesi bulunamadı.SAA Ülkelerinden Gelen Öğrenci Sayısı

SAA ÜLKELERİNDEN GELEN ÖĞRENCİ SAYILARI					
ÜLKE	SAYI	ÜLKE	SAYI	ÜLKE	SAYI
BENİN	6804	GANA	379	GİNE-BİSSAU	137
GİNE	495	MORİTANYA	247	NİJERYA	1562
BURKİNA FASO	192	CİBUTİ	535	RUANDA	167
ÇAD	989	SOMALİ	3764	ETİYOPYA	507
KAMERUN	583	KENYA	464	UGANDA	293
FİLDİŞİ	194	KOMORLOR BİRLİĞİ	161	YEMEN	3076
GABON	40	KONGO	181	ZAMBİYA	195
GAMBİYA	169	MALAVİ	115	ZİMBABVE	100

Kaynak: <https://www.anayasa.gen.tr/yabanci-ogrenci.htm>

Yukarıdaki tablolarda görüldüğü üzere başta YTB bünyesinde hayata geçirilen ‘Türkiye Bursları’ programı, Türkiye Maarif Vakfı, Türkiye Diyanet Vakfı ve Yunus Emre Enstitüsü gibi paydaş kurumların yurtdışı odaklı çalışmaları sayesinde Türkiye Cumhuriyeti, eğitim diplomasisi anlamında dünyanın sayılı ülkeleri ile rekabet edebilecek noktaya gelmektedir. Özellikle SAA ülkeleri özelinde incelendiğinde başta Benin olmak üzere Somali, Yemen ve Nijerya gibi ülkelere ciddi bir öğrenci akışı mevcuttur. Çeşitlenen burs imkanları ve kurumlarımızın Sahra Altı çalışmaları gelecek vizyonu anlamında Türkiye’yi daha yukarılara taşıyacaktır.

YTB Afrika Koordinatörü Başoğlu da YTB’nin SAA’daki çalışmalarını değerlendirirken Türk kamu diplomasisine sağlanan katkıdan şu şekilde bahsetmektedir; (Star 'Başoğlu', 2018)

“Türkiye’de okuyan öğrenciler Türkçeyi iyi öğreniyor ve ülkelerine döndükten sonra faydalı işler yapıyorlar. Türk firmaları başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapabiliyorlar. Bu öğrenciler ayrıca iki ülke arasındaki ikili ilişkilerin artmasına da katkı sağlıyorlar”

Yukardaki ifadelerinden de anlaşılacağı üzere Türkiye’ye yönelik bu öğrenci hareketliliği kamu diplomasisi açısından oldukça önemlidir. Eğitim ve mübadele diplomasisinin ülkeler arası ilişkileri inşa sürecinde katkısı yadsınamayacağı gibi uzun vadeli insan kaynağı yatırımları içinde zengin bir havuz oluşturmaktadır. 1998 Afrika’ya Açılım Eylem Planının hayata geçirilmesiyle önce bölge ile diplomatik köprüler atılmış daha sonra sosyo-kültürel alanlarda çeşitli iş birliklerine imza atılmıştır. Böylelikle ülkeler arasındaki kamu diplomasisi süreci bir plan dahilinde şekillenmekte ve YTB gibi kurumların çalışmaları bu süreci besleyen en önemli enstrümanlar olmaktadır.

6.Ekonomik ve Askeri Alanda Kamu Diplomasi Uygulayıcıları

Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu ve Ticaret Bakanlığının kıta ile olan ekonomik ilişkilerin 1998 öncesine kıyasla zirve noktasına ulaşması adına önemli katkıları mevcuttur. Bütünleşik güç kapsamında değerlendirildiğinde ise Millî Savunma Bakanlığının Sahra Altı bölgeye protokoller gereği gönderdikleri personeller, askeri

eğitim alanından çeşitli güvenlik ortaklıklarına kadar birçok hususta ciddi bir kamu diplomasisi hizmeti vermektedir. Diğer taraftan hem ekonomik hem de tanınırlık anlamında önemli bir aktör haline gelen Türkiye'nin dünyadaki en tanınmış markası Türk Hava Yolları, Afrika ülkelerine en fazla uçuş yapan havayolu firması olarak kıtada yapılacak bütün kamu diplomasisi faaliyetlerini sırtlayan ve bu sayede mesafeleri yakınlaştıran bir görev icra etmektedir

6.1. Ticaret Bakanlığı

Ticaret Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçilmesiyle birlikte ilga edilen Ekonomi Bakanlığı ve Gümrük ve Ticaret Bakanlığının 10 Temmuz 2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile birleştirilerek kurulmuştur. Bakanlık geçmişten günümüze icra edilen Ticaret ve Gümrük faaliyetlerinin yürütülmesi anlamında iki başlık altında çalışmalarını gerçekleştirmektedir. Bakanlığın bu alanların haricinde ülkeler arasındaki ticari ilişkilerin geliştirilmesi ve ekonomi politikaların oluşturulması gibi temel görevleri bulunmaktadır (Ticaret Bakanlığı 'Tarihçe', 2019).

Türkiye-SAA ülkeleri arasında icra edilen ticari faaliyetlerde ilgili firmalara ithalat ve ihracat konusunda gerekli kolaylıkların yapılması, Türkiye Cumhuriyeti'nin belirlemiş olduğu ticaret rakamlarının yakalanması ve ülkenin ticaret hacminin sürekli yukarı yönlü ivmelenmesi için yürütme faaliyetini gerçekleştiren bakanlığın Türk kamu diplomasisine katkısı çok büyüktür. Yukarıdaki politikaların yürürlüğe girmesiyle birlikte sadece ekonomik anlamda kazanımlar değil bunun yanında ülkeler arasında tanınırlığın artması, kültürel değerlerin paylaşımı ve siyasal, sosyal bütünleşmenin yaratılması için uygun bir zemin oluşturarak kamu diplomasisi kazanımları da elde edilmektedir.

Ticaret Bakanlığı, Türkiye ve SAA ülkelerinin ticari ilişkilerinin geliştirilmesi adına 2005 Afrika yılı sonrasında çok geniş bir katılımcı sayısı ile 1. Türk-Afrika Dış Ticaret Zirvesini organize etmiştir (Yener, 2006, s. 551). Bu zirve sayesinde Afrikalı ve Türk iş adamları bir araya gelerek yapılacak ortak yatırımlar konusunda birtakım kararlar almışlardır. Bu yıllardan sonra ithalat ve ihracat oranlarında gerekli artışlar sağlanmış ve zirve kıta ile yapılan ticari ilişkilerde önemini kanıtlamıştır. Ayrıca 2014 yılındaki SAA

ilişkilerindeki ortaklık anlaşması sonrası 2016 tarihinde düzenlenen Türkiye-Afrika Ekonomi ve İş Forumunun zeminini hazırlamıştır (Deik, 2016).

Sahra Altı Afrika ile gelişerek büyüyen ilişkiler, 2018 yılında İstanbul'da 3000'den fazla katılımcıya ev sahipliği yapan 'Yükselen Afrika ve Türkiye' temasıyla II. Türkiye-Afrika Ekonomi ve İş Forumunun organize edilmesine sebep olmuştur. Dönemin Ticaret Bakanı Ruhsar Pekcan, tüm firmaların karşılıklı fikir alışverişinde bulunması adına bu toplantının öneminden bahsetmiştir (Afrika İş Forumu, 2018).

Ayrıca Pekcan: (Çakır, 2018) *"Biz Afrika ile sadece ticaret değil, aynı zamanda oraya yatırım yapmak, kıtaya kalkınmak istiyoruz. İlişkilerimizde 'kazan-kazan' ve 'ortaklık' ilkelerini esas alıyoruz... Afrika'da müteahhitlik sektöründe bir Türkiye markasının oluştuğunu söyleyebiliriz. Müteahhitlerimiz Afrika'nın altyapı ve üstyapısının inşasında en önemli aktörlerden biri olup kıtada günümüze kadar toplam 65 milyar dolar tutarında bin 300'ü aşkın proje üstlendi. Bu değer, müteahhitlerimizin tüm dünyada üstlendiği proje büyüklüğünün yaklaşık yüzde 20'sine denk gelmektedir"* açıklamalarını yaparak Türkiye'nin Afrika ile iş birliği ve ortaklık politikalarının altını çizmiştir.

Ticaret Bakanlığı ve Afrika Birliği Komisyonun iş birliği doğrultusunda Dış Ekonomik İlişkiler Kurulunun da organizasyon sahibi olarak ikincisini düzenlediği Türkiye-Afrika Ekonomi ve İş Forumu, 47 Afrika ülkesi ve 3 büyük bölgesel örgütün katılımıyla bizlere kamu diplomasisi faaliyetlerinin önemini bir kez daha göstermektedir. Ticari ilişkilerde geline bu nokta, Türkiye Cumhuriyeti'nin 1998 yılından bugüne kararlı bir şekilde uyguladığı bütüncül politikaların ürünü olduğunu söyleyebiliriz. Bakanın gerçekleşen bu forum sonundaki sözleri, Afrika-Türkiye ilişkilerinde geline noktadan tüm tarafların memnuniyetini ifade ederken aynı zamanda somut veriler ile Afrika açılımının başarısını teyit etmektedir: *"Bunların arasında bir devlet başkanı, bir başbakan, 26 bakan, 3 bakan yardımcısı ve 2 bölge komiseri bulunmaktadır. Türkiye olarak Afrika ile ilişkilerimize büyük önem veriyoruz. 2003 yılında Afrika Ülkeleri ile Ticari ve Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi Stratejisini uygulamaya koyduk. 2003 yılında Afrika Kıtası ile toplam ticaret hacmimiz 5,4 milyar dolar iken 20,6 milyar dolara ulaşmıştır. Kıtaya olan ihracatımız 2,1 milyar dolardan, 11,7 milyar dolara ulaşmıştır. İthalatımız ise 3,3 milyar dolardan 8,9 milyar dolara çıkmıştır. İlişkilerimizi daha da geliştirebilmek için Afrika ülkelerinde Türk Büyükelçiliği sayısını 41'e, Ticaret Müşaviri*

sayımızı ise 26'ya yükselttik. Türk Hava Yolları Afrika'da 35 ülkesinde 53 farklı noktaya uçmaktadır. Adeta kıtanın yerel hava yolu Türk Hava Yolları olmuştur.” (Afrika Yaklaşımı, 2018).

Yine dönemin Ticaret Bakanı Pekcan'ın aynı toplantıda söylediği şu sözler Türkiye-Afrika açılımı için önem arz etmektedir: (Afrika Yaklaşımı, 2018). *“Aynı zamanda Türkiye Afrika'daki yatırımlarını da artırmış bulunmaktadır. Şu anda Türkiye'nin ve Türk firmalarının Afrika'daki yatırımlarının toplamı 6,2 milyar doları aşmıştır. Türkiye Afrika'daki yüzbinlerce kişiye iş olanağı sağlamaktadır. Bu verdiğim örneklerden de net şekilde görüldüğü üzere, Türkiye olarak asıl amacımız ikili ilişkilerimiz geliştirirken aynı zamanda Afrikalı dostlarımızın kalkınma çabalarına katkı sağlamaktır. Türkiye olarak, Afrika'nın her alanda kalkınmasına ve küresel sistemde hak ettiği yeri bulmasına katkı sağlamaya çalışıyoruz. Afrika'nın bir yokluklar kıtası olarak anılmaması, 21. yüzyılın parlayan yıldızı olmasını temenni ediyor, bunun için çaba gösteriyoruz. Türkiye olarak, geçmişte olduğu gibi de gelecekte de Afrikalı dostlarımızın yanında onlarla çalışacağız.”*

Türkiye kıta ile ilişkilerinde sosyal, kültürel ve ekonomik olarak öyle bir noktaya gelmiştir ki bu durum ticari ilişkilerine de hemen yansımaktadır. Bu bağlamda kıtadaki 45 ülke ile ticari ve iş birliği anlaşmaları imzalayan Türkiye, SAA ülkeleri ile olan ticari birlikteliklerini sahadaki ticari ataşelikler üzerinden yürütmektedir. Bu sebeple Kamerun, Güney Afrika, Kenya, Mozambik, Zambiya, Angola, Uganda, Güney Sudan, Sudan, Tanzanya, Senegal, Mali, Madagaskar, Gana, Etiyopya, Nijerya, Fildişi Sahilleri gibi Sahra Altı Bölgesinin önemli ülkelerinde ticaret müşavirlikleri ve ataşelikleri ile faaliyetlerine devam etmektedir (Ticaret Bakanlığı 'Müşavirlikler'). Ticari ilişkiler sadece bu bağlamda sınırlı kalmamış ihracatın arttırılması adına KOSGEB bünyesinde oluşturulmuş destekleme araçları ve Türkiye İhracatçılar Meclisinin çalışmaları da SAA bölgesindeki faaliyetlere kanalize edilmiştir.

6.2. Millî Savunma Bakanlığı

Devletlerarası ilişkiler tarih içerisinde yaşanan büyük olaylar ile sürekli dönüşüm geçirmiştir. 1648 Westfalia antlaşmasından itibaren devletler sert güç araçlarını sadece müdahale için kullandıklarında daha yıkıcı sonuçlar aldıklarını kabul etmişler ve gücün

değişen doğasını kabul etmişlerdir. Soğuk savaş yıllarından sonra ise güvenlik meselesi tekrar tartışılır hale gelmiştir. Bölgesel sorunlarda askeri gücün müdahale aracı olmaktan çok çeşitli iş birlikleri ve ortaklıklar ile barış ve güvenliğin tesis edilmesi makul gelmektedir. Dolayısıyla sert güç olarak tabir edebileceğimiz askeri kapasite, ülkeler arasındaki siyasi ilişkilerinde belirleyicisi olmakla birlikte dolaylı şekilde kamu diplomasisi çerçevesine giren sosyal, kültürel ve ekonomik alanlara da temas etmektedir. Özellikle SAA'nın bu anlamda ihtiyaç duyduğu güvenlik iş birlikleri, Türk kamu diplomasisinin önemli kilometre taşları olmaktadır.

Türkiye bu isteklere karşılık vermiş ve 2014 yılları sonundan itibaren 22 Afrika ülkesiyle bir protokol geliştirerek 2200'den fazla askeri personele Türk ordusu tarafından çeşitli eğitimler vermiştir. Bu protokol çerçevesini geniş tutan Türkiye, güvenlik, barışın korunması ve tesisi, askeri eğitimler gibi birçok noktada aksiyon almaktadır. Millî Savunma Bakanlığının himayesinde gerçekleştiren bu askeri iş birlikleri için SAA ülkelerine her türlü teknik destekte ayrıca sağlanmaktadır (Toprak & Tatar, 2017, s. 848). Bu ortaklıkların sağlıklı bir şekilde yürütülmesi adına Türk Silahlı Kuvvetleri, SAA ülkelerinde Askeri Ataşelikler açmıştır. Tanzanya, Kenya, Güney Afrika Cumhuriyeti, Gine, Somali, Uganda, Sudan, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Cibuti, Senegal, Mali, Gana, Etiyopya ve Nijerya'da aktif olarak faaliyetlerine devam etmektedirler (Askeri Ataşelikler, 2022). Diğer taraftan Türkiye 1998 'Afrika Açılım Eylem Planı'ndan beri bölgesel düzeyde yapılan tüm organizasyonlara katılım sağlamaktadır. Somali, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Sierra Leone ve Malide bulunan Birleşmiş Milletler Barış Operasyonlarına da aktif olarak destek sağlaması bunun göstergelerinden biridir. Yine BM barış güçlerinin SAA bölgesinde bulunan misyonlarına (MONUSCO/KDC, UNAMID/Darfur, UNMISS/Güney Sudan, UNOCI/Fildişi Sahili ve UNMILL/Liberya) askeri personel katkısı vermektedir (Tepeciklioğlu E. E., 2019, s. 34-35). Afrikalı devletler, Türkiye'nin kıta topraklarında 'güvenlik ve barışın sağlanması' hususunda destek ve katkılarından memnun olduklarını dile getirmişlerdir. Bu bağlamda TSK'nın Mali ve Orta Afrika Cumhuriyeti'nde bulunan askeri misyonlarının görev süresi uzatılması Meclis gündemine gelmiş ve tezkere ile kabul edilmiştir (Hürriyet 'TSK', 2018). Ayrıca Somali de güvenlik ve iç huzurun sağlanması adına Türkiye'nin yoğun temaslarının olduğu bir ülkedir. 2017 yılında Mogadişu'da TÜRKSOM ismiyle kurulan

askeri üs, Somali asker ve polislerinin eğitilmesi açısından çok büyük bir kamu diplomasisi faaliyetidir. Yine uluslararası anlaşmalar çerçevesinde Mali ve Somali'ye çeşitli askeri yardımlar yapılması kararlaştırılmıştır (Sıradağ, 2018, s. 308). Somali'de açılan TÜRSOM askeri üssünün Türkiye'nin sahra altı ülkeleri ile yaptığı diplomatik ilişkilere de yansması oldukça olumlu olmuştur. Somali özelinde yapılan stratejik müttefiklik, kıta halkı nazarında tüm SAA ülkeleriyle müttefiklik anlamına gelmektedir (Solomon & Hacaloğlu, 2017). Bununla birlikte Cibuti, jeopolitik ve stratejik konumu itibariyle kıtada rekabet etmek isteyen ülkelerin vazgeçilmez noktalarından biridir. Bu sebeple Fransa, ABD, İtalya ve Japonya'nın da burada askeri üslerinin bulunması tesadüf olmamaktadır. Kıtadaki nüfuzunu ve etkisini arttırmak isteyen güçlerin önemli duraklarından biri olan Somali, Türkiye'nin askeri anlamda en çok yatırım yaptığı SAA ülkelerinin de başında gelmektedir (Abu Bashal & Kavak, 2019).

Somali için en önemli konulardan bir diğeri ise ülkenin ve bölgenin ticaret faaliyetlerini baltalayan korsanlık faaliyetlerinin önlenmesidir. 2009-2014 yılları arasında Türkiye, bu faaliyetleri engellemek adına Aden körfezi ve Somali açıklarına Türk deniz kuvvetlerini göndermiştir. Barbaros Türk Deniz Grubu adıyla hizmet veren birlikler Afrika'da 27 ülkeyi ziyaret ederek deniz güvenliği hususunda kıta ülkelerine çeşitli eğitimler vererek yardımcı olmuştur. Millî Savunma Bakanlığı himayesinde gerçekleştirilen tüm bu operasyonlar şüphesiz Türkiye ve SAA ülkeleri arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Kamu diplomasisi ve yumuşak güç bağlamında düşünüldüğünde şüphesiz askeri ilişkilerin geliştirilmesi diğer bütün alanlara nüfuz eden bir ortaklığa dönüşmektedir. Bunun bir diğer açık örneğini Batı Afrika'da önemli bir ülke olan Gambiya ilişkilerinde görülmektedir. Türkiye ve Gambiya arasında imzalanan askeri protokol ev iş birlikleri, iki ülke arasındaki ekonomik faaliyetlerin aynı oranda artmasına sebep olmuştur (Doğan H. , 2014). Milli savunma bakanı Hulusi Akar'ın da açıklamaları bu kanıyı destekler niteliktedir. Akar, Türkiye Somali Karma Ekonomik Komisyonu toplantısında Türkiye'nin Afrika politikasının bütüncül bir noktaya taşındığını ifade ederken yapılan askeri yatırımların aynı zamanda Türkiye için ekonomik çıktıları olduğundan bahsetmiştir (Afrika Stratejisi, 2019). Askeri, ticari, ekonomik ve sosyal alanlara ilişkin yapılacak tüm stratejik politikalar, şüphesiz Türkiye'yi bütünsel güç noktasına ulaştırmaktadır. Diğer taraftan Türkiye'nin

Uluslararası Savunma Sanayi Fuarı'na katılımı, SAA ülkelerindeki savunma iş birliklerinin arttırarak kıtadaki askeri imanını sürekli yukarıya taşımaktadır.

Bu durum askeri dolayısıyla diğer tüm alanlarda kıta ile ilişkilerin geliştirilmesini kolaylaştıracağı gibi 2001 yılında Afrika Birliği tarafından ilan edilen “Afrika'nın Kalkınması İçin Yeni Ortaklık” (NEPAD) çerçevesinde Türkiye'nin güvenlik sorunlarında SAA ülkelere çözüm getiren bir profile ulaşmasını sağlamıştır.

6.3. Türk Hava Yolları

Türk Hava Yolları 20 Mayıs 1933 yılında ‘Devlet Hava Yolları İşletmesi’ adıyla kurulmuştur. Bugünkü ismini alması ise 1947 yılında 6623 sayılı kanunla olmuştur. Hizmete başladığında filosunda 5 uçak ve 30'dan az personeli olan THY, 2013 yılına gelindiğinde ise dünyada en fazla ülkeye uçuşu olan Havayolu şirketi olma başarısını göstermiştir (THY 'Tarihçe', 2022).

Bugüne gelinen noktada ise THY, 371 uçaktan oluşan filosu ile dünyanın 127 ülkesinde 326 şehre seferler düzenleyerek sadece son iki yılda 100 milyonun üzerinde yolcu taşımıştır (THY 'Hakkımızda', 2022).

Türkiye'nin 1998 yılında başlatmış olduğu Afrika Açılımı Eylem Planı sonrası kıta ilişkiler her alanda artmaya başlamıştır. Özellikle 2005 Afrika yılı ilan edilmesiyle beraber Türkiye'nin yurtdışında kamu diplomasisine katkı sağlayan bütün kurumları benzer politikalar izlemişlerdir. Bu bağlamda THY, SAA ülkelere yaptığı seferleri ve destinasyonları arttırmaya başlamıştır. Bugün gelinen noktada ise 27 Afrika ülkesinin 30 noktasına yaptığı uçuşlar ile kıtada liderliği elinde bulunduran Air France'ı tahtından etmiştir (Cebeci, 2021). Bu uçuş planları ‘kazan-kazan’ yaklaşımı çerçevesinde benimsendiğini söyleyebiliriz. Türkiye'nin hayata geçirdiği Afrika politikasında en önemli ayaklarından birini oluşturan ticari ilişkiler, THY'nin bu kadar noktaya uçuşu ile büyük bir ivme kazanmakla beraber toplumlar arası bağlarında kuvvetlenmesine neden olmaktadır.

THY Eski Genel Müdürü Temel Kotil bir mülakatta THY'nin Afrika politikasını şu sözlerle dile getirmiştir; “*Somali'ye sefer başlattığımız zaman herkes sosyal sorumluluk amacıyla uçtuğumuzu düşündü. Evet, sosyal yanı ağır bassa da Somali uçuşlarından para kazanıyoruz. Hedefimiz Afrika kıtasını tamamıyla kapsamak*” (Özkan

A. , 2017). Kotil, Air France’ın haftada 3 sefer yaptığı ülke olan Nijer’e uçuş başlatma kararı aldıklarını şu şekilde temellendirmiştir; *“Biz ise neredeyse her gün uçuyoruz. Bu sefer ne oldu? Niamey’in aldığı sefer sayısını 3’e, 4’e katladık. Burası bir ülke. Bu ülkede, normalde 100 sefer olması gerekiyor. Atatürk Havalimanı’nda günlük ortalama 800 sefer var. Diyarbakır, Konya ya da Samsun kadar sefer almayan ülkeler var. Türkiye, her zaman Afrika’ya sahip çıktı.”* Yukarıdaki ifadelerin kurumun en yetkili ağzından çıkması THY’nin Afrika Açılımına verdiği desteği göstermektedir (Hürriyet 'Afrika THY', 2015).

THY’nin SAA ülkelerine yaptığı seferlerin arttırılması daha çok sosyal sorumluluk ve insani diplomasi çerçevesinde gündemde yer bulmaktadır. Şirketin bu anlamdaki hassasiyeti tüm dünyanın takdirini kazandığı gibi ticari boyutunun da önemli olduğu vurgulanmaktadır. THY’nin SAA ülkelerine yönelik hizmet alanını genişletmesi, ilgili ülke halkının hem eğitim hem ticari olarak daha fazla Türkiye’yi tercih etmelerine sebep olmaktadır. Diğer taraftan genişleyen bu uçuş ağı sayesinde Türk ve Afrikalı iş adamlarının karşılıklı hareketliliğini artmış ve THY bu stratejisiyle Afrika politikasının önemli bir parçası haline geldiğini kanıtlamıştır (Davutoğlu, 2013, s. 137). Diğer taraftan ulusal markaların imaj transferi konusundaki katkılarını, insanların hafızlarında oluşan ‘ülke-marka’ algısıyla gerçekleştirdiğini bilmekteyiz. Bu çerçevede değerlendirdiğimizde Türkiye’nin en değerli markası olan THY’nin önemli bir yumuşak güç yarattığını söylemek yerinde olacaktır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Soğuk Savaş sonrası dönem, küreselleşmenin etkisiyle kamuoyu faktörünün ciddiye alınması gerektiği bir siyasal zemin yaratmış ve ülkeler politika hedeflerini oluştururken bu etkiyi denge noktası olarak kabul etmişlerdir. Bu doğrultuda 21.yy'ın ilk çeyreğinde Türkiye Cumhuriyeti, bölgesel ve küresel bir aktör olmak adına dış politika hedeflerini çeşitlendirdiği gibi metot konusunda da önemli yeniliklere gitmiştir. Sivil toplum kuruluşlarının ve devlete bağlı kurumların aktif olarak rol aldığı bu dönem, güç mücadelesinin kamu diplomasisi faaliyetleri ile ölçüldüğü bir sürece evrilmiştir. Diğer bir ifadeyle uluslararası arenada varlığını görünür kılmak isteyen resmi aktörler, sert güç araçlarını terk edip yumuşak güç politikalarına yoğunlaşmışlardır.

Gücün önemli bir bileşeni haline gelen kamu diplomasisi, günümüzde kuramsal ve kavramsal çerçevenin detaylı analizine ihtiyaç duymaktadır. Kamu diplomasi kavramı her ne kadar basit bir ifadeyle bir ülke hükümetinin başka ülkenin vatandaşlarını ve entelektüellerini kendi politik ve ideolojik düşünceleri doğrultusunda etkileme sanatını ifade eden bir süreci tanımlasa da günümüzde çeşitli tezlere ve çalışmalara konu olan bu kavramı hem terminolojik hem de tarihsel çerçevede daha detaylı ele almak gerekliliği mevcuttur. Bu doğrultuda kamu diplomasisinin gerçek manada anlaşılması adına kendisiyle ilintili çeşitli ilişki alanları da eklenerek çalışmanın çerçevesi genişletilmiştir. Siyaset biliminden uluslararası ilişkilere kadar uzanan birçok disiplinin eğildiği 'güç' kavramı, şüphesiz kamu diplomasisinin ilişkili olduğu olgulardan birisidir. Tarihsel süreç içerisindeki bilimsel ve teknolojik gelişmelerle dönüşüme uğrayan gücün doğasının analizi, çalışmanın derinleşmesi adına uygun bir zemin oluşturmuştur. Günümüzde toplumu ifade eden 'kamu' kavramına yönelik diplomasi, geleneksel dönemde sadece devletler arasında işleyen bir süreci ifade etmektedir. Bu iki dönemde cereyan eden olgunun benzerliklerini ve farklılıklarını analiz etmek için karşılaştırmalı bir diplomasi kavramı incelemesi yerinde görülmüştür. Özellikle demokratik yöntemlerin kullanılması ve mevcut sorunların karmaşıklığı ne olursa olsun halkın uluslararası politikalara katılımının önünü açarak çözüm aramak, geleneksel diplomasi ile kamu diplomasisinin en temel farkını ortaya koymaktadır.

Türkiye-Afrika ilişkilerinin tarihsel arka planı, günümüzde kıta ile kurulan diplomatik ilişkinin yumuşak güç bağlamında geliştirilmesinin temelini oluşturmaktadır.

Uzun bir tarihi arka plana dayanan bu kıtalar arası münasebet, özellikle dini, siyasi ve tarihi ilişkiler üzerinden yükselmiştir. Osmanlı Devleti'nin, ticaret yolları bakımından önemli bir kavşak kabul edilen Akdeniz'de hâkimiyet alanı oluşturmak istemesi, kıtadaki görünürlüğünü pekiştirecek sebeplerin başında gelmektedir. Bu bağlamda 1517 yılında Memluk devletine son verip yaklaşık dört asır boyunca kıtada varlığını devam ettiren Osmanlı devleti, 1911 yılında kaybettiği Trablusgarp Savaşı ile son toprağını da kaybetmiştir. Bu iki tarih arası dönemde özellikle Mısır Eyaleti vasıtasıyla kıtanın içlerine kadar nüfuz eden Osmanlı Devleti, günümüzde Eritre, Somali, Cibuti, Sudan ve Etiyopya'nın bir kısmını içeren Sahra Altı bölgesinde Habeş Eyaleti adı altında hakimiyet oluşturmuştur. Diğer taraftan Ridaniye Savaşı'ndan galip çıkan Osmanlı Devleti, Abbasi halifesinden 'hilafet' makamını alarak günümüzde halen önemli bir yumuşak güç aracı olarak kullanılan inanç diplomasisinin zeminini yaratmıştır. Günümüz kamu diplomasisinde Türkiye'nin elini güçlendiren tarihi, siyasi ve dini Osmanlı bakiyesi, SAA ile kimlik benzerliği yaratarak kamuoyunu etkileme ve yönlendirme faaliyetleri açısından kolaylaştırıcı bir unsur oluşturmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti dönemi Türkiye-Afrika ilişkileri ele alındığında ise Türkiye'nin ulus-devlet inşaa sürecinde yaşadığı zorluklar ve kendi topraklarında sömürgeci devletlerle verdiği mücadeleler, Afrika ilişkilerinin bir hayli sekteye uğramasına sebep olmuştur. Buna karşın aynı tarihlerde emperyalist devletlerin Afrika kıtası üzerindeki emelleri devam ederken bağımsızlık ateşini yakan bölge ülkeleri için sancılı bir dönem başlamıştır. Bu sebeple bu dönem, Türkiye-Afrika ilişkili ilişkilerin geliştirilmesi adına uluslararası ortamın hazır olmadığını ispat etmektedir. Özellikle cumhuriyetin ilan edilmesinden itibaren Türkiye'nin kendi modernizasyon süreci açısından batılı ülkeler ile yakın ilişki geliştirmesi, Afrika kıtasına ilgisiz kalmasına sebep olmuştur. Kıta ülkeleri ise bağlantısızlar hareketi içerisinde yer alarak soğuk savaş boyunca Türkiye'ye mesafeli durmuştur.

Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra iki kutuplu dünya düzeninin yaratmış olduğu siyasi kamplaşma ortadan kalkmış ve dünya siyaseti için bölgesel politikaların önemi artmıştır. Bu bağlamda uluslararası güç mücadelesini iyi okuyan Türkiye Cumhuriyeti, yeni bir Afrika vizyonu geliştirerek 1998 yılı itibariyle 'Afrika'ya Açılım Eylem Planı'nı ilan etmiştir. Bu deklarasyonun hayata geçirilmesinin en önemli

sebeplerinden birisi cumhuriyet döneminde bozulan ilişkileri düzelterek uluslararası politik hedeflerine ulaşabilmektir. Uzun yıllar başına dert olan Kıbrıs sorununun çözümü için uluslararası desteğe ihtiyacı olan Türkiye, Afrika kıtasındaki temaslarını arttırarak kalıcı bir ilişki zemini oluşturmak niyetindedir. Kıbrıs meselesinin yanında uluslararası arenada lehine çözülmesini istediği birçok problemin önündeki engel, BM Genel Kurulu tarafından gerekli desteğin gösterilmemesidir. Türkiye, bu amaca ulaşabilmek için kıta ile ilişkiler bağlamında Türk kamu diplomasisi tarihinin en önemli adımı olarak kabul edilen Afrika zirvelerini hayata geçirmiştir. Dışışleri bakanlığı tarafından koordine edilen bu eylem planı birçok kamu ve özel sektörü de bünyesine dahil ederek faaliyetlerini gerçekleştirmiştir. Bu eylemlerin hayata geçirilmesinde başarı odaklı bir süreç gerçekleştirmek isteyen Türkiye Cumhuriyeti, gerekli bütün mekanizmaları kurmuştur. Özellikle Türkiye'yi Afrika'ya her alanda tanıtmak isteyen bu açılım; eğitim, ekonomi, savunma, ulaşım, ticaret ve güvenlik gibi hemen hemen her noktaya temas ederek Türkiye'nin bölgede önemli bir aktör olmasını sağlamıştır. Siyasal düzeyde bunun en önemli göstergesi, Türkiye'nin uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması ve korunmasında çok taraflı forum olma özelliğini koruyan BM Güvenlik Konseyi'ne çok geniş katılımcı sayısına sahip Afrika ülkelerinin desteğini alarak 2009-2010 dönemi geçici üyeliğine kabul edilmesidir. Diğer taraftan Türkiye'nin bu eylem planı sayesinde Afrika'daki yükselen imajı, Afrika Birliği Örgütüne gözlemci olarak kabul edilmesiyle taçlandırılmıştır. Son tahlilde kamu diplomasisi çerçevesinde gerçekleştirilen Afrika vizyon politikası, Türkiye'ye BM içinde ve uluslararası alanda ilave imkânlar sağlamıştır.

Açılım sonrası gerçekleştirilen bir dizi Afrika zirveleri sayesinde kıta ülkelerinin üst düzey devlet adamları ile bir araya gelen Türkiye Cumhuriyeti, özel sektörü de bu sürece dahil ederek bütünleşik bir güç oluşturma hedefini gerçekleştirmektedir. Özellikle Sahra Altı bölgesi, ekonomik iş birlikleri ve siyasi ortaklıklar çerçevesinde değerlendirildiğinde kazan-kazan politikasının hayat bulduğu bir coğrafyaya evrilmiştir. Kıtada resmi olarak temasların yoğunlaştığı 1960'lı yıllar sonrası bağımsızlığını kazanan birçok Afrika ülkesinde açılan temsilcilikler, Dışışleri Bakanlığının diplomatik alanda verdiği destekler sayesinde gerçekleşmiştir. Afrika'ya Açılım Eylem Planı'nın ilan edildiği 1998 yılında 12 olan diplomatik temsilcilik sayısı, Türkiye'nin SAA ülkelerindeki geliştirdiği yumuşak güç politikalarının katkısı doğrultusunda 44 sayısına

ulaşmıştır. Aynı zamanda Afrika'nın her ülkesinde büyükelçilik açmayı hedefleyen Türkiye Cumhuriyeti, kamu diplomasisi faaliyetlerinin koordinasyonu açısından önemli bir adım atmış olacaktır. Türkiye'nin kıtadaki varlığının ilk göstergesi olan bu temsilcilikler, tanıtım faaliyetleri açısından önemli olduğu gibi kıtayla yapılacak ticari ilişkilere de önemli bir zemin hazırlamaktadır. Çeşitli Sahra Altı ülkelerinden bazı örnekler vererek Türkiye'nin bu bölgede özellikle 1998 Afrika Açılımı Eylem Planı'ndan bu yana gütmüş olduğu politikaların ekonomik ve ticari nüveleri görülmektedir. Geniş madenler ve petrol yataklarına sahip bir ülke konumunda olan Nijerya ile Türkiye arasındaki ticaret hacmi 2015 yılında 426 milyon dolara ulaşmışken Türkiye-Nijerya İş Konseyi Başkanı'nın açıklamaları her geçen yıl bu rakamının katlanarak artması yönünde olmuştur. Özellikle tekstil alanında Nijerya'nın Türkiye'ye olan ithalat düşkünlüğü, her hafta Nijerya'ya ulaşan tekstil ürünlerinin hacmini 70 ton civarına çıkararak Türk iş adamları için iyi bir pazar imkânı yaratmaktadır. 25'ten fazla Türk şirketine ev sahipliği yapan Batı Afrika'nın en güçlü ülkelerinden biri konumundaki Fildişi Sahilleri'nde madencilik, enerji, inşaat vb. sektörlerdeki Türk yatırımcılar sayesinde iki ülke arasındaki ticaret hacmi 390 milyon doları yakalamıştır.

Atlas okyanusu kıyısında önemli bir ticari limana ev sahipliği yapan Gana, gelişen tarım faaliyetlerinin yanında sanayi ve enerji sektöründe yaptığı atılımlarla bölgesinde dikkat çeken bir ülke konumuna gelmiştir. Kalkınma hamlelerinin içerisindeki inşaat ve imalat sektörü, bölgede yoğun bir yabancı sermaye rekabetinin olmasına rağmen Türkiye'nin yumuşak güç kaynaklarının etkisiyle Türk şirketlerine verilmiştir. Malzeme kalitesi ve ilişkilerin güven zemini üzerine inşa edilmesinden dolayı bölgenin en etkili gücü olan Çin, bu rekabette hatırı sayılır ihale kaybetmektedir. Bir başka ülke olan Ruanda'da bu rekabetin bir örneğini verirsek; Çinli Pekin inşaat mühendislik grubunun (BCEG) 300 milyon dolara devletten almış olduğu kongre merkezi ihalesi, gerekli taahhütleri sağlayamadığı için Ruanda yetkilileri tarafından sonlandırılıp Afrika'nın birçok bölgesinde önemli kalkınma projelerinin mimarı Türk mühendislik firması SUMMA'ya verilmiştir.

Tanzanya'da, Cumhurbaşkanı John Magufuli'nin bizzat anlaştığı 400 km'lik demiryolu projesi Çinli bir firmaya verilmiştir. Fakat Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Tanzanya ziyaretinde sonra bu ihalenin 7 milyar doları Tanzanya tarafından iptal edilip

bir Türk inşaat firmasına verilmiştir. Bu anlaşma doğrudan Tanzanya ve Türkiye cumhurbaşkanları arasında gerçekleştirilen bir görüşme sonrası demiryolu projesi için imtiyazlı bir kredi sağlanarak imzalanmıştır. Yaklaşık bir yıl sonraki verilere bakıldığında ise Türkiye-Tanzanya arasındaki ticaret hacminin en yüksek seviyelere ulaştığı gözlemlenmektedir. Ticaret bakanlığının yayınlamış olduğu veriler bu iddiayı kanıtlar niteliktedir. 2018 yılındaki ihracat oranı eski yıllara göre ciddi bir artış göstererek 225 milyon dolara ulaşmış diğer taraftan yine bu ülkeden ithalat oranı ise 41 milyon dolar seviyelerine yaklaşmıştır. Türkiye, Afrika kıtası ile olan stratejik ortaklığını 2008 yılında İstanbul’da 2014 yılında ise Malaba’da yaptığı zirveler ile kalıcı hale getirmiştir. Özellikle 2005 ‘Afrika Yılı’ sonrasında Ticaret Bakanlığının girişimleri doğrultusunda SAA ülkelerinden çok sayıda katılımcının iştirakiyle 1. Türk-Afrika Zirvesi organize edilmiştir. Türk ve Afrikalı iş adamlarının ortaklık çerçevesinde yapacakları yatırımlar için önemli kararların alınmasına ev sahipliği yapan bu zirve karşılıklı ticari ilişkilerin yükselmesine katkıda bulunmuştur. Karşılıklı ithalat ve ihracat oranlarının artışına zemin hazırlayan bu ortak yatırım anlayışının eşit bir zeminde gerçekleşmesi özellikle Afrika ülkelerinin memnuniyeti ile karşılanmıştır. 2016, 2018 ve 2021 yıllarında gerçekleşen Türkiye-Afrika Ekonomi ve İş Forumları bu memnuniyetin tezahürü olduğu gibi karşılıklı ortaklık ve kazan-kazan politikasının temele alınmasıyla Türkiye’yi kıtadaki diğer rakiplerinden ayırmıştır. Sonuç olarak kıta ile olan ticaret hacmi 2003 yılında 5,4 milyar dolar iken açılım politikası ile ivme kazanan ilişkiler sayesinde bugün 25 milyar doların üzerine çıkmıştır. Diğer taraftan Türk firmaların 70 milyar doları aşan binin üzerindeki projeyi üstlenmesi kıta ile hedeflenen 75 milyar dolarlık ticaret hacmi beklentisinin rasyonel bir şekilde planlandığını göstermektedir.

Kamu diplomasisi üzerine yapılmış birçok çalışma süzgeçten geçirildiğinde araştırmacıların üzerinde mutabakata vardığı bazı teorik boyutlar ve modellemeler ortaya çıkmaktadır. Özellikle 21.yy. sonrası dönüşüme uğrayan diplomasi kavramı, kısa vadeli etkiler üzerinde yoğunlaşan ‘reaktif boyut’, ülkeler arası ilişkilerde orta vadeli etkilerin incelendiği ‘proaktif boyut’ ve uzun vadeli siyasi emellerin bir strateji çerçevesinde kurgulandığı ‘ilişki inşaa boyutu’ nu, kamu diplomasisi sürecinin vazgeçilmez unsurları olarak değerlendirmektedir. Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti, kıta üzerindeki varlığını daha çok uzun erimli politikalarını gerçekleştirmek adına ilişki

inşası boyutu ile tanımlamaktadır. Bu boyutun öncelikle hedeflerinden biri olan karşılıklı tanınırlık düzeyini arttırarak yabancı halkları etkileme faaliyeti kısa ve orta vadeli stratejilerde yeterli dönütlerin alınmamasına sebep olmuştur. Bu sebeple Türkiye, yabancı halkların ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurarak kamu diplomasisinin ‘ilişki inşa etme’ boyutuna ağırlık vermektedir. Türkçe dilini ve Türk kültürünü tanıtmaya misyonu ile kurulmuş enstitülerin faaliyetleri, ülkeler arasında uzun vadeli planlanmış kültür ve sanat etkinlikleri, uluslararası kalkınma yardımları, özel müteşebbislerin istihdam sağlayıcı faaliyetleri, gerçek eşleştirilen bir dizi Afrika zirvesi ve bunun neticesinde ilan edilen ortaklık deklarasyonları, siyasilerin kurdukları yakın ilişkiler ve kardeş şehir uygulamaları, Türkiye’nin tercih ettiği kamu diplomasi boyutunu niteleyen çalışma alanlarıdır. Son tahlilde Yabancı halklarla kurulan bu ilişki inşası, uzun vadede, karşı devletlerin verecekleri politik kararların değişmesine neden olacağı gibi toplumun algılarını da dizayn ederek müşterek çıkarlarda bir araya gelinecek bir zemin inşasını mümkün kılmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti, uzun yıllar önce başlatmış olduğu bölgesel politikalarını kamu diplomasisi bağlamında çeşitli kurumlarını da harekete geçirerek eğitim, kültür ve kalkınma yardımlarını içeren çok yönlü bir derinleşme stratejisini gerçekleştirmektedir. Bu doğrultuda Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı ve Anadolu Ajansının coğrafyada bulunan basın ofisleri ve temsilcilikleri, tanıtmaya ve bilgilendirme faaliyetlerini icra ederken hem toplumsal düzeyde hem de diplomatik düzeyde diyalogu genişletme misyonunu yerine getirmektedir. Bu şekilde kamu diplomasisi sürecindeki anlama ve anlatma faaliyeti gerçekleşmiş olmakta ve ilişki inşası için zemin yaratılmaktadır. 9-10 Mayıs 2012 tarihinde Ankara’da gerçekleştirilen Türkiye-Afrika Medya Forumu, AA’nın SAA politikasını yansıtan en önemli adımlarından biri olmuştur.

Yumuşak güç teorisinin çıkış noktasını belirleyen ‘halkların kalplerini ve zihinlerini kazanma’ söyleminin özellikle SAA bölgesinde en çok karşılık bulduğu alan, uluslararası yardım ve kalkınma projeleridir. Geçmişten bugüne faaliyetlerini giderek arttıran Türkiye Cumhuriyeti, bu ihtiyacı Kızılay ve TİKA gibi kökleşmiş kurumları aracılığıyla karşılamaktadır. Toplamda yapılan 87,53 milyon dolarlık dış yardımın 44,43 milyon dolarlık kısmı Afrika ülkelerinin kalkınması için harcanmıştır. Hem insani diplomasi hem kamu diplomasisi bağlamında düşünüldüğünde TİKA’nın SAA bölgesine verdiği önem aşikardır. İç savaşlar ve siyasi istikrarsızlıkların yoğun olarak yaşandığı

SAA ülkelerinin önemli ihtiyaçlarından biri de şüphesiz güvenlik ve terör alanında yapılan iş birliği anlaşmalarıdır. Millî Savunma Bakanlığı aracılığıyla bölgede açılan Askeri Ataşelikler, bu anlaşmaların şartlarını ve içeriğini sahada edindikleri deneyimler sonucunda oluşturmaktadır. Bölge ülkelerine: Türk Hava Yollarının 40 ülkeden oluşan uçuş ağı ve 61 destinasyon sayısına ulaşarak genişleyen yapısı ile verdiği destek, Diyanet İşleri Başkanlığının bölgenin dini taleplerini karşılamanın ötesinde hem halkın gıda ihtiyaçlarını karşılamaya yönelikler yaptığı yardımlar hem de temiz suya ulaşılması, zor bölgelerdeki su kuyusu vb konulardaki çalışmaları ile sağladığı destek, Türkiye'nin SAA bölgesindeki olumlu imajına katkı veren insani diplomasi faaliyetleri olarak değerlendirilecektir. Devlet destekli kurumların yanında özellikle insani diplomasi noktasında ön plana çıkmış çeşitli sivil organizasyonlar ise yeni kamu diplomasisi anlayışının en önemli bileşkesini oluşturmaktadır. Literatüre yaptığı katkılarla öne çıkan birçok siyaset bilimci, kamu diplomasi modellemelerini tarihsel zaman akışı üzerinde konumlandırmaktadır. Soğuk savaş yıllarının yarattığı kaotik ortamda kamu diplomasi faaliyeti, iki ülke arasında yaşanan propaganda savaşlarında kendini gösterirken Berlin duvarının yıkılışı sonrası sivil aktörler ve devlet harici organizasyonların faaliyetlerinde göstermektedir. Bu bağlamda kamu diplomasisinin önemli bir ayağı olan 'Devlet Dışı Uluslararası Model', Sahra Altı Afrika bölgesinde uzun yıllardır devam eden sivil inisiyatiflerin çalışmaları sayesinde uygulanmaktadır.

Diğer taraftan eğitim ve kültür alanında Türkiye Maarif Vakfı, çeşitli kaynakları yaratarak istihdamı destekleyecek kalifiye personelin yetişmesi amacıyla anaokulundan başlayıp yükseköğretime kadar örgün eğitim hizmetleri sağlamaktadır. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı başarılı öğrencilerin Türkiye'de burslu okuması sağlamak adına çeşitli programlar hazırlamaktadır. Yunus Emre Enstitüsü ise kültürel ilişkilerin geliştirilmesi adına çeşitli etkinlikler ve Türkçe kursları düzenlemektedir. Kamu diplomasisinin en önemli ayağını oluşturan eğitim ve kültür diplomasisine verdikleri katkılarla Türkiye Cumhuriyeti'nin kıtadaki varlığının altını çizirken aynı zamanda ülkemizin uluslararası zeminde küresel bir aktör olarak rekabete katıldığını da ispat etmektedir. Son tahlilde hem özel teşebbüslerin hem de devlet kurumlarının gerçekleştirdiği tüm bu çalışmalar, Türkiye Cumhuriyeti ve Afrika devletlerinin 'kazan-

kazan' anlayışı çerçevesinde belirledikleri politika hedeflerine götüren kamu diplomasi faaliyetleridir.

Diğer taraftan Türkiye'nin ikinci Afrika zirvesi sonrası ilan ettiği 'Ortak Eylem Planı', öğrenci değişim programlarını destekler nitelikte olsa da bunun pratikteki karşılığı henüz belirli bir olgunluğa ulaşmamıştır. Türkiye'nin SAA bölgesinde kültürel diplomasi bağlamında yaptığı çalışmalar, Türk üniversiteleri ve akademik camianın destekleriyle başarıya ulaşacaktır. Türk-Afrika üniversiteleri arasındaki iş birliklerinin geliştirilmesi ve ortak programların zenginleştirilmesi, bu anlamda atılacak önemli adımların başında gelmektedir. Türk üniversiteleri bünyesinde kurulan Afrika araştırmaları enstitülerinin nitelik-nicelik yönünden geliştirilmesi ve Afrika çalışmalarıyla ilgili bilim dallarının arttırılması, şüphesiz kıtanın öneminin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu nedenle özellikle sosyal bilimler enstitüleri, ders programlarına Afrika çalışmalarını eklenmeli ve yüksek lisans seviyesinde çeşitli ana bilim dalları kurmalıdır.

Kültürel diplomasinin en temel araçlarından biri olan dil, Türkiye ve SAA ülkeleri arasındaki ilişkiyi geliştirecek en önemli enstrümanların başında gelmektedir. Sömürge geçmişine sahip ülkelerin kıtada bıraktıkları kültürel izlerin silinmesi için bölgedeki kültür merkezlerinin sayısı arttırılmalıdır. Diğer taraftan Afrika üniversitelerinde faaliyet gösteren Türkoloji bölümlerinin sayısı gittikçe çoğalmalı ve kapasite yetersizliğinin üstesinden gelinmelidir. Kısıtlı ekonomik imkanlara sahip SAA ülkelerinin birçoğunda teknik personel ve kalifiye ara eleman ihtiyacı bulunmaktadır. Türkiye'nin bu anlamda bölgede görev yapan kurumları vasıtasıyla vereceği teknik eğitim ve örgün programlar, kıta ülkelerinin yeni ithal ürünlere olan bağımlılığını da azaltacaktır.

SAA ülkeleri ve Türkiye arasında yapılan ticari faaliyetler, ülke ekonomilerinin büyümesine katkı sağlayacak nitelikte olmalıdır. Özellikle bölgesinde güçlü limanlar ve ticaret yollarına sahip ülkeler ile kurulacak yeni nakliye hatları, Türk ürünlerinin Afrika pazarındaki arzını genişletirken kıta halkının belirli tekel ürünlerine olan bağımlılığını da azaltacaktır. Afrika zirveleri sonrasında imzalanan iş birliği belgesi ve ortak uygulama palanında, karşılıklı gümrük vergilerinin hafifletilmesine yönelik maddeler içermesine rağmen çifte vergilendirme yapısının karşılıklı olarak revize edilip ikili anlaşmaların genişletilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu doğrultuda adımların atılması, Türkiye'nin

son on yılda ciddi başarılar elde ettiği savunma sanayi ürünlerine yeni pazarlar kazandırması anlamına gelecektir.

Ülkelerin tanınması ve imaj transferi noktasında oldukça önem arz eden medya alanı, SAA bölgesindeki kamu diplomasisi faaliyetlerin başarı eşiğini belirlemektedir. Türkiye'nin uzun yıllardır Afrika ülkelerini Batı medyasından tanınması, üretilen 'yoksulluk' ve 'gelişmemişlik' algılarına çanak tuttuğu gibi sadece 'açlık', 'kuraklık' ve 'yoksulluk' gibi olumsuz imajların servis edilmesine neden olmaktadır. Bölgenin sosyal ve kültürel unsurlarını yerinde ve doğru analiz eden medya kuruluşlarının artırılması, taraflar arasındaki ilişkileri daha sağlıklı bir noktaya taşıyacağı gibi çeşitli siyasi yönlendirmelere maruz bırakılan Afrika halkının da doğru bilgilendirilmesi anlamına gelecektir.

Türkiye'nin sömürge geçmişine sahip olmaması, kıtada varlık gösteren diğer aktörlerle arasındaki farkı ortaya koymakta ve Afrika ülkeleri nazarında güvenilir partner ülke imajını güçlendirmektedir. Bu sebeple Türkiye, uzun yıllar sömürgecilik anlayışı ile hareket etmekte olan ülkelerin aksine, sahip olduğu kalkınma tecrübesini tarihsel ve kültürel değerleri çerçevesinde paylaşarak SAA ülkelerinin uzun yıllardır eksik bırakılmış teknoloji transferi ihtiyacını gidermeye çalışmalıdır.

KAYNAKÇA

- Pratkanis, A., & Aronson, E. (2003). *Age of Propaganda: The Everyday Use and Abuse of Persuasion*. Hudson: Owl Books,U.S.; REV and Updated.
- A haber. (2017). A Haber : Maarif Fetönün izlerini siliyor: <https://www.ahaber.com.tr/gundem/2017/09/12/maarif-vakfi-feto-izini-siliyor>, Erişim 10/06/2021.
- AA 'Afrika Medya Temsilcileri'. (2019). Anadolı Ajans Afrika Medya Temsilcileri Eğitim Programı: <https://www.aa.com.tr/tr/haberkademi/haberler/afrika-medya-temsilcileri-egitim-programi-basladi/533048>, Erişim 17/07/2021.
- AA 'Tarihçe'. (2021). Anadolu Ajans Tarihçe: <https://www.aa.com.tr/tr/p/tarihce>, Erişim 03/03/2021.
- AA 'Ticaret hacmi'. (2018). Anadolu Ajans : Türkiye-Nijerya Ticaret Hacmi İki Yılda 2 Milyar Dolara Çıkacak: <https://www.haberler.com/ekonomi/turkiye-nijerya-ticaret-hacmi-iki-yilda-2-milyar-11105540-haberi/>, Erişim 15/01/2021.
- AA 'Yurtdış Bürolar'. (2021). Anadolu Ajans Yurtdışı Temsilcilikleri: <https://www.aa.com.tr/tr/p/yurt-disi-burolar>, Erişim 21/09/2021.
- Abu Bashal, A., & Kavak, G. (2019). *Askeri Üsler*. Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/askeri-usler-afrikanin-istikrarini-hedef-alabilir/1579170>, Erişim 23/09/2021.
- Afrika İş Forumu. (2018). Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı: <https://ticaret.gov.tr/haberler/turkiye-afrika-2-ekonomi-ve-is-forumu>, Erişim 10/09/2021.
- Afrika Stratejisi. (2019). Milliyet Haber : Hulusi Akar Afrika'da Bütüncül bir Strateji izlenmektedir: <https://www.milliyet.com.tr/gundem/hulusi-akar-afrika-stratejimiz-butuncul-bir-anlayisla-gerceklesmektedir-6069357>, Erişim 02/11/2021.
- Afrika Yaklaşımı. (2018). Anadolu Ajans: Ticaret Bakanı Pekcan'ın Afrika yaklaşımı: <https://www.aa.com.tr/tr/politika/ticaret-bakani-pekcan-afrikaya-butuncul-bir-yaklasim-benimsemeliyiz/1278750>, Erişim 09/10/2021.
- Akçadağ, E. (2022). Dünya'da ve Türkiye'de Kamu Diplomasisi. Türkiye. <http://www.kamudiplomasisi.org/makaleler>, Erişim 02/11/2021.
- Akçay, N. C. (2014). Kamu Diplomasi Aracı Olarak Kültürel Diplomasi ve Fransa'nın Afrika Ülkelerine Yönelik Uluslararası Öğrenci Programları Örneği. T.C. BAŞBAKANLIK Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Uzmanlık Tezi. ANKARA.

- Akkaya, A. (2012). *Türk dış politikasında Afrika kıtası ve 1998 Afrika'ya açılım eylem planıyla başlayan yeni dönemin analizi*. Gazi Üniversitesi. Ankara: Yüksek Lisans Tezi.
- Altınmakas, E., & Can, D. (2014). *Afrika Açılım*. Anadolu Ajans Türk Kızılayı Orta Afrika Açılımı: <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/turk-kizilayindan-orta-afrika-acilimi/160772>, Erişim 24/12/2021.
- Anadolu Ajans. (2018). *Yükselen Afrika*. Anadolu Ajans Yayınları.
- Anholt, S., & Hilderth, J. (2004). *Brand America : the mother of all brands*. London: Cyan.
- Argun, S. (2013). *An Ottoman Scholar in South Africa: Abu Bakr Effendi*. (Ş. Batmaz, Dü.) İstanbul: Kenz Yayınları-Tika.
- Artı90. (2013). *YVDK'nın İlk Toplantısı Ankara'da Yapıldı(6)*.
- Askeri Ateşelikler. (2022). Türkiye Cumhuriyeti Milli Savunma Bakanlığı: <https://www.msb.gov.tr/SavunmaGuvencik/icerik/yurt-disindaki-asker-ataselikler>, Erişim 22/02/2022.
- Aydoğan, M. (2002). *Yeni Dünya Düzeni Kemalizm ve Türkiye*. Umay Yayınları.
- Bacık, G., & Afacan, İ. (2013). Turkey Discovers Sub-Saharan Africa: The Critical Role of Agents in the Construction of Turkish Foreign-Policy Discourse. *Turkish Studies, Volume 14*(Issue 3), 483-502.
- Baydemir , M. (2020). Türkiye'nin 'Afrika Açılımı': Yükseköğretimde Sahraaltı Afrikalı Öğrenci Hareketliliği (2013-2018). *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 56-68.
- Bayraktar, Z. (2012). Türkiye'nin Balkanlardaki yumuşak gücü: Türk kültürü. (O. Karatay, Dü.) *Karadeniz Araştırmaları*, 9(35), 184.
- Bayram, M. (2014). Türk Dış Politikasının Dönüşüm Sürecinde Afrika. İ. Demir (Dü.) içinde, *Türkiye'nin Dış Politikası: Yeni Eğilimleri, Yeni Yönelimleri, Yeni Yaklaşımları* (s. 261-278). Bursa: Dora Yayınları.
- Behr, H., & Kırke, X. (2014). The Tale of a 'Realism' in International Relations. *E-International Relations*, 1-11.
- Bektaş, A. (2002). *Siyasal Propaganda*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Belder , F., Dipama, S., & Dal, E. P. (2015). Afrika'ya Kalkınma Yardımı Politikaları: Türkiye ve Çin Örnekleri. İ. Ermağan (Dü.) içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 2* (s. 389-414). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Berg, M. (2017). Turkish drama serials as a tool for Soft Power. *Participation, Journal of Audience & Reception Studies*, 32-52.

- Bilgen, O. (2020). *Tanzanya Genel Ekonomik Bilgiler*. T.C Ticaret Bakanlığı Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti Darüsselam Ticaret Müşaviri. <https://ticaret.gov.tr/data/620cddc413b87642c457eca0/Tanzanya%20%C3%9Clke%20Sunumu.pdf>, Erişim 05/12/2021.
- Cankurtaran, B. S. (2015). Türk Dış Politikasında “Diaspora Diplomasisi Açılımı” ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. M. Şahin, & S. Çevik (Dü) içinde, *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi* (s. 94). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Car, V., Kos-Stanišić, L., & Vıduka, Z. (2016). The Limits of soft-power public diplomacy : Consumption and representation of Bollywood movies among Croatian students of media, communications and political science. *Teorija in Praksa*, Vol. 53(Iss. 5), 1213-1277.
- Cebeci, U. (2021). *Hürriyet 'THY'*. Hürriyet Haber Sitesi : THY Afrika pazarında lider oldu: <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/ugur-cebeci/thy-afrika-pazarinda-lider-oldu-41930662>, Erişim 09/06/2022.
- Cooper, A. (2013). The Oxford Handbook of Modern Diplomacy. J. Heine, & R. Thakur (Dü) içinde, *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy* (s. 35). oxfordhandbooks online.
- Cornish, P., Lindley, J., & Yorke, C. (2011). *Strategic Communications and National Strategy*. London: A Chatham House Report.
- Cowan, G., & Arsenault, A. (2008). Moving from Monologue to Dialogue to Collaboration: The Three Layers of Public Diplomacy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Volume 616.
- Cull, N. J. (2009). Public Diplomacy: Lessons from the Past. *Public Diplomacy: Lessons from the Past* (s. 12). içinde Los Angeles: Figueora Press.
- Cull, N. J. (2009). *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. (N. Snow, & P. Taylor, Dü) Londra, New york: USC Center on Public Diplomacy at the Annenberg School.
- Curtin, P. A., & Gaither, K. T. (2007). *International Public Relations: Negotiating Culture, Identity, and Power*. New York: SAGE Publications, Inc.
- Çağlar, H. (2015). Turkish Foreign Policy Towards Sub-Saharan Section of African Continent: What are the Fundamental Dynamics of Turkish Foreign Policy Toward Sub-Saharan Section of African Continent During Era of AKP Government? *Graduation Thesis*. İstanbul: Yeditepe University, Faculty of Economics and Administrative Sciences.
- Çakır, M. Ö. (2018). *Afrika İş Dünyası*. Anadolu Ajans: <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiye-afrika-is-dunyasini-istanbulda-agirlayacak/1272452>, Erişim 04/12/2021.

- Çavuşoğlu, M. (2017). 2018 Yılına Girerken Girişimci ve İnsani Dış Politikamız. *2018 Mali Yılı Bütçe Tasarısı Vesilesiyle TBMM Genel Kuruluna Sunum*. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı., Erişim 21/12/2021.
- Çevik, S. (2015). Kültürel Diplomaside Devlet Dışı Aktörler: Türk Sineması ve Dizileri. *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*, 391-438.
- Dal, E. P., & Kurşun, A. M. (2016). Assessing Turkey's middle power foreign policy in MIKTA. *International Journal*, Vol. 71(No. 4), 608-629.
- Danışma Kurulu. (2013). T.C. Dışişleri Bakanlığı: Yurtdışı Vatandaşlar Danışma Kurulu Toplantısı: <https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-davutoglu-yurtdisi-vatandaslar-danisma-kurulu-toplantisina-katildi.tr.mfa>, Erişim 20/12/2021.
- Davutoğlu, A. (2013). *Teoriden Pratiğe: Türk Dış Politikası Üzerine Konuşmalar*. İstanbul: Küre Yayınları.
- De Launoit, J.-P. (2006). L'Alliance française : un facteur de rayonnement de la culture française. *Revue Internationale et Strategique*, 3(63), 161-164.
- Deik. (2016, 11 2-3). *Türkiye-Afrika Ekonomi ve İş Forumu Sonuç Raporu*. İstanbul: Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu: <https://itb.org.tr/img/userfiles/files/AFRIKA-Sonuc-Raporu-ec6.pdf?v=1578228386297>, Erişim 20/11/2021.
- Deniz, F., & Orakçı, S. (2006). Afrika Kıtası Müslüman Ülke ve Toplulukları Dini Liderler Toplantısı. *BSV Bülten* 62.
- DİB 'Dış İlişkiler'. (2022). T.C. Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı Dış ilişkiler Genel Müdürlüğü: <https://disiliskiler.diyamet.gov.tr/kategoriler/yurt-d%C4%B1%C5%9F%C4%B1-temsilcilikler>, Erişim 11/03/2022.
- DİB 'Haberler'. (2019). T.C. Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı, “3. Afrika Müslüman Dini Liderler Zirvesi”: <https://www.diyamet.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Detay/26049/3-afrika-musliman-dini-liderler-zirvesi-sonuc-bildirgesinin-okunmasiyla-sona-erdi>, Erişim 10/03/2022.
- DİB 'Tarihçe'. (2012). T.C. Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı: <https://www.diyamet.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Detay//1/diyamet-isleri->, Erişim 10/03/2022.
- Dizard Jr., W. P. (2004). *Inventing Public Diplomacy: The Story of the U.S. Information Agency*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Doğan, H. (2014). Türk Silahlı Kuvvetlerinin Kamu Diplomasisi Faaliyetleri. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 82-83.

- Doğan, Ö. F. (2021). 3. *Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi'nin ardından*. Anadolu Ajans: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-3-turkiye-afrika-ortaklik-zirvesinin-ardindan/2455641>, Erişim 19/06/2022.
- Doğan, S. (2013). AA 'Mali'. Anadolu Ajans : Çocukların hayallerini de vurdular: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cocuklarin-hayallerini-de-vurdular/276787>, Erişim 21/04/2022.
- Ekşi, M. (2014). *Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Ekşi, M. (2014, 12). Türkiye'de Kamu Diplomasisi: Ortaya Çıkışı, Kurumsal İnşaa Süreci ve Uygulanışı (2002-2013) . *Doktora Tezi*. Ankara: T.C Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.
- Ekşi, M., & Erol, M. S. (2018). The Rise and Fall Of Turkish Soft Power and Public Diplomacy. *Gazi Akademik Bakış, Cilt 11*(Sayı 23), 15-45.
- Erdağ, R. (2015). Türkiye'nin Kalkınma Yardımları ve TİKA. M. Şahin, & S. Çevik (Dü) içinde, *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi* (s. 244). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ermağan, İ. (2017). *Dünya Siyasetinde Afrika 4*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Erzen, M. Ü. (2012). *Kamu Diplomasisi*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Fırat, M. (2007). *Türkiye- Afrika İlişkilerinin Tarihsel Arka Planı Ve Afrika Açılımında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü*. Ankara: Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Fitzpatrick, K. (2009). *The Future of U.S. Public Diplomacy: An Uncertain Fate*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.
- Floch, M. (2019). Le Goethe-Institut et le cinéma allemand. *Allemagne d'aujourd'hui*, 1(227), 168-185.
- Flournoy, D. M., & Stewart, R. K. (1997). *CNN: Making News in the Global Market*. Luton, England: University of Luton Press.
- Foreign Policy Promotion Programs*. (2014). The Prime Ministry's Office of Public Diplomacy: <http://kdk.gov.tr/en/faaliyetler/foreign-policy-promotion-programs/43>, Erişim 06/12/2021.
- Forthner, R. S. (1994). Public Diplomacy and International Politics. *American Journalism, Volume 12*(Issue 1).
- Gabay, I., & Sheaffer, T. (2009). Mediated Public Diplomacy: A Strategic Contest over International Agenda Building and Frame Building. *Political Communication, Volume 26*(Issue 4), 447-467.

- Geray, H. (2003). *İletişim ve Teknoloji Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları*. Ankara: Ütopya.
- Gilboa, E. (2000). Mass Communication and Diplomacy: A Theoretical Framework, Communication Theory. *The Foreign Policy Center*.
- Gilboa, E. (2008). Searching for a Theory of Public Diplomacy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol : 616(Issue : 1), 55-77. doi:10.1177/0002716207312142
- Gregory, B. (2004). Public Diplomacy and Strategic Communication: Cultures, Firewalls and Imported Norms. *Academia, Accelerating the world's research*.
- Güngörmez, B. (2002). Kitle İletişim Araçları, Siyaset ve Propaganda. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(3).
- Gygax, J. (2005). American Sports and Cultural Diplomacy: Persuasion and Propaganda during the Cold War. *Relations internationales*, Volume 123(Issue 3), 87-106.
- Harris, N. D. (1911). French Colonial Expansion in West Africa, The Sudan, and the Sahara. *The American Political Science Review*, Vol. 5 (No. 3), 353-373.
- Harte, J. (2012). Turkey Shocks Africa. *World Policy Journal*, Volume 29(Issue 4), 27-38.
- Hazar, N. (2011). *Küreselleşme Sürecinde Afrika ve Türkiye Afrika İlişkileri*. USAK Yayınları.
- Hazar, N. (2012). Türkiye Afrika'da: Eylem planının Uygulanması ve Değerlendirme On Beş Yıl Sonra. *Orta Doğu Analiz*, Cilt 4 (Sayı 46).
- Hürriyet 'Afrika THY'*. (2015). Hürriyet Haber: Afrika'daki en etkin havayolu THY: <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/afrikadaki-en-etkin-havayolu-thy-30178025>, Erişim 01/03/2022.
- Hürriyet 'TSK'*. (2018). Hürriyet , Gündem Habeleri : TSK'nın Mali ve Orta Afrikadaki görevleri: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/tsknin-mali-ve-orta-afrikada-gorev-suresi-uzatildi-40974752>, Erişim 20/12/2021.
- İletişim Başkanlığı Kararnamesi*. (2018). İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.14.pdf>, Erişim 13/01/2022.
- İletişim Başkanlığı 'Kurumsal'*. (2018). Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı, Kurum hakkında: <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/kurum-hakkinda>, Erişim 13/01/2022.
- İletişim Başkanlığı 'Kurumsal'*. (2018). Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı: <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/kurum-hakkinda>, Erişim 13/01/2022.

- İnan, K. (2004). *Dış Politika*. Timaş Yayınları.
- İncekaya, G. (2017). *AA : Afrikalı Öğrenciler*. Anadolu Ajans: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/afrikali-ogrencilerin-yeni-cazibe-merkezi-/1002229>, Erişim 11/11/2021.
- Jenkins, G. (2008). *Turkish Authorities Step Up Censorship of Internet websites*. Eurasia Daily Monitor: <https://xn--priacy-5ze.cyber-rights.org.tr/?p=153>, Erişim 19/12/2021.
- Joshua. (2016). Turkey's Strategic Interest In Sub-Saharan Africa 2005- 2003. *A Case Of Shifting Alliance Or Economic Diversification* Joshua, 1-10.
- Kalın, İ. (2011). Soft Power and Public Diplomacy in Turkey. *Perceptions : Journal of International Affairs*, Cilt 16(Sayı 3), 5-23.
- Kamalipour , Y. R., & Snow, N. (2004). *War, Media, and Propaganda: A Global Perspective* (1st Edition b.). Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.
- Kavas, A. (2006). *Sahra Altı Afrika-Sub Saharan Africa*. (U. Tepebaş, Dü.) İstanbul: Tasam Yayınları.
- Kavas, A. (2011). *Osmanlı Afrika İlişkileri*. İstanbul: KİTABEVİ.
- Kavas, A. (2019). *Geçmişten Günümüze Afrika*. İstanbul: Alelmas.
- Kelley, J. R. (2009). Between “Take-offs” and “Crash Landings”: Situational Aspects of Public Diplomacy. N. Snow, & P. Taylor (Dü) içinde, *Routledge Handbook of Public Diplomacy* (s. 72-82). New York: Routledge Handbook of Public Diplomacy.
- Kelley, J. R. (2010). The New Diplomacy: Evolution of a Revolution. *Diplomacy & Statecraft*, 295.
- Kirova, I. (2009). A roundup of the latest trends and events of significance to the. *New Developments in Public Diplomacy*(Issue 1), 6-10.
- Kızılay 'Afrika'da Sağlık'. (2017). Türk kıızılay Haber - Kınık: Afrika'da Sağlık İnsan Gücü Yetiştireceğiz: <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3704>, Erişim 02/03/2022.
- Kızılay 'Faaliyetler'. (2022). Türk Kızılayı Neler Yapıyoruz: <https://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz>, Erişim 02/03/2022.
- Kızılay 'Haber'. (2017). Türk Kızılayı Haberler: <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsivi#page-1>, Erişim 04/03/2022.
- Kızılay 'Haber'. (2022). Türk Kızılayı Haberler: <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsivi#page-1>, Erişim 04/03/2022.

- Kızılay 'Vizyon ve Misyon'.* (2022). Türk Kızılayı Kurumsal: <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/misyonumuz-vizyonumuz#:~:text=%E2%80%9CProaktif%20bir%20kurum%20olarak%20afe tlerde,ger%C3%A7ekle%C5%9Ftirmek%20ve%20zarar%20g%C3%B6rebilirli %C4%9Fi%20azaltmak.%E2%80%9D>, Erişim 06/03/2022.
- Knutsen, T. (2016). *A history of International Relations theory: Third edition* (3rd edition b.). Manchester: Manchester University Press.
- Kocabıyık, H. (2019). Değişen Diplomasi Anlayışı, Kamu Diplomasisi ve Türkiye. *Avrasya Etüdleri*, 55(1,163), 176.
- Ktb 'Amaçlar'.* (2022). Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı: <https://www.ktb.gov.tr/TR-96130/kurulus-amaci-ve-gorevleri.html>, Erişim 20/01/2022.
- Kunczik, M. (1997). *Images of Nations and International Public Relations*,. New Jersey: Routledge.
- Kush, P. H., & Sharpe, P. L. (2006). Public Diplomacy Matters More Than Ever. *Foreign Service Journal*, 27-32.
- Leclercq, V. (2006). La Public Diplomacy : de John F. Kennedy à Tony Blair. *Revue LISA/LISA e-journal*, Vol. IV(n°3), 226-238. doi: DOI : <https://doi.org/10.4000/lisa.2051>
- Leonard, M., Stead, C., & Smewing, C. (2002). *Public Diplomacy*. London: Foreign Policy Centre.
- Luangsay-Catelin, C. (2018). La diplomatie humanitaire ou l'impact du numérique sur la mobilisation (cyber)citoyenne. (C. Éditions, Dü.) *Hermès*, 2(81), 115-121.
- Luthi, L. M. (2016). The Non-Aligned Movement and the Cold War, 1961–1973. *Journal of Cold War Studies*, Volume 18(Issue 4), 98–147.
- Marchetti, D., & Paris, J. (2017). *La circulation des productions culturelles*. Rabat: Centre Jacques-Berque.
- Meetings Abroad.* (2014). The Prime Ministry's Office of Public Diplomacy: <http://kdk.gov.tr/en/faaliyetler/meetings-abroad/47>, Erişim 28/12/2021.
- Melissen, J. (2005). *The New Public Diplomacy : Soft Power in International Relations* (Cilt Studies in Diplomacy and International Relations). London: Palgrave Macmillan.
- Mfa 'Yurtdışı Teşkilatı'.* (2022). Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı: <https://www.mfa.gov.tr/yurtdisi-teskilati.tr.mfa>, Erişim 19/05/2022.

- Misyon. (2018). Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı: <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/vizyon-misyon>, Erişim 06/06/2022.
- Muhsin, M. (1894). *Afrika delili*. Kahire: El-Felah Gazetesi Matbaası.
- Nielsen, J. (2011). *The New Era of Diplomacy: The Effects of Public, Nation Branding and Cultural Diplomacy*. LAP LAMBERT Academic Publishing.
- Nye, J. (2004). *Soft Power, The Means to Success in World Politics*. New York: Public Affairs Books.
- Nye, J. (2008). *The Powers to Lead*. Oxford: Oxford University Press; Reprint edition (March 3).
- Nye, J., & Armitage, R. L. (2007). *A Smarter, More Secure America*. Washington: Center for Strategic and International Studies.
- Oba, N. (2018). *Türk Dış Politikasının Yeni Etkinlik Aracı Dış Yardımlar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Oktay, E. G. (2012). NATO'nun Dönüşümü ve Kamu Diplomasisi'nin Artan Rolü. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 9(34), 129.
- Oran, B. (2013). "Dönemin Bilançosu", *Türk Dış Politikası* (Cilt 3. Cilt (2001-2012)). İletişim Yayınları.
- Orhonlu, C. (1996). *Habeş Eyaleti: Osmanlı imperatorluğu'nun güney siyaseti*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Oruç, A. (2022). Türkiye'nin Afrika Stratejisinin Dış Ekonomik İlişkiler Bağlamında Değerlendirilmesi ve Öneriler. *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı*. İsedak ve Uluslararası Kalkınma İşbirliği Genel Müdürlüğü. 2021 tarihinde Dışişleri Bakanlığı: <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri>, Erişim 09/09/2021.
- Öniş, Z. (2011). Multiple Faces of the "New" Turkish Foreign Policy: Underlying Dynamics and a Critique. *Insight Turkey*, Vol. 13(No. 1), 47-65.
- Özkan, A. (2017). *Türk Hava Yolları*. Afrika Araştırmaları Derneği: <https://afam.org.tr/afrikayi-turkiyeye-baglayan-guc-turk-hava-yollari/>, Erişim 11/04/2022.
- Özkan, B. (2021). *Cumhurbaşkanı Erdoğan, 3. Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi'ne katılan devlet başkanlarıyla görüştü*. Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-3-turkiye-afrika-ortaklik-zirvesine-katilan-devlet-baskanlariyla-gorustu/2449869#!>, Erişim 02/02/2022.

- Özkan, M. (2010). What Drives Turkey's Involvement in Africa ? *Review of African Political Economy, Cilt. 37*(No. 126), 533-540.
- Özkan, M. (2011). Turkey's Engagement in Africa and Asia: Scope, Content and Implications. *Perceptions, Cilt 16*(Sayı 3), 115-137.
- Özkan, M. (2013). Turkey's Religious and Socio-Political Depth in Africa. *Political Science*, 45-50.
- Palloshi, S. (2015). The Influence of the CNN Effect and the Al Jazeera Effect on American Foreign Policy. *Maltepe University Communication Faculty Journal*, 2(2), 43-67.
- Patterson, P., Wilkins, L., & Painter, C. (2018). *Media Ethics: Issues and Cases* (Ninth edition b.). Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.
- Potter, E. (2002). Canada and the New Public Diplomacy. *International Journal*, Vol:53(No:1), 43-64.
- Resmî Gazete. (2011). 656 sayılı KHK(Sayı. 28103). Resmi Gazete 656 sayılı KHK.
- Riordan, S. (2007). Reforming Foreign Services for the Twenty-First Century. J. Melissen içinde, *The Hague Journal of Diplomacy* (s. 161-173). Oxford: Diplomatic Studies.
- Riotte, A.-L. (2021). Le British Council et la coopération culturelle européenne : une réputation à la hauteur des turbulences du Brexit. *Politique Européenne*, 3(73), 90-117.
- Ross, C. (2002). *Public Diplomacy Comes of Age* (Cilt 25). The Washington Quarterly.
- Ross, C. W. (2002). Public Diplomacy Comes of Age. *The MIT Press, The Washington Quarterly*, Volume 25(Number 2), s. 75.
- Sancar, G. A. (2012). *Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler* (s. 12). içinde İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Satow, E. (2011). *A Guide to Diplomatic Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schad, T. (2018). A Communicative Figuration Between Sarajevo and Istanbul in the Course of Gentrifying Turkey's Post-Ottoman Hinterland. *Open Edition Journals*, 127-139.
- Seib, P. (2009). *Toward a New Public Diplomacy: Redirecting U.S. Foreign Policy*. London: Palgrave Macmillan.
- Seib, P., & Janbek, D. M. (2010). *Global Terrorism and New Media: The Post-Al Qaeda Generation*. London: Routledge.

- Simonin, B. L. (2008). Nation Branding and Public Diplomacy: Challenges and Opportunities. *Fletcher Forum of World Affairs*, Volume 32(Issue 3), 19-34.
- Sıradağ, A. (2018). Turkey-Afrika Alliance: Evolving Patterns in Security. *African Security Review*, Vol. 27, 308-325.
- Snow, N., & Taylor, P. (2009). Public Diplomacy Before Gullion: The Evolution of a Phrase. N. *Public Diplomacy* (s. 294). içinde London, New York: Routledge Handbook of Public Diplomacy.
- Snow, N. (2009). *Public Diplomacy Before Gullion: The Evolution of a Phrase*. N. (N. Snow, & P. Taylor, Dü) London, New York: Routledge Handbook of Public Diplomacy.
- Snow, N., & Cull, N. J. (2020). Rethinking Public Diplomacy in the 2020s. *Routledge Handbook of Public Diplomacy* (2nd Edition b., s. 106). içinde Routledge.
- Solomon, S., & Hacaloğlu, H. (2017). *Türkiyenin Afrika'daki Varlığı*. Amerikanın Sesi: <https://www.amerikaninsesi.com/a/turkiyenin-afrikadaki-varligi-buyuyor/4107732.html>, Erişim 22/01/2022.
- Star 'Başoğlu'. (2018, 08 3). Star gazetesi: <https://www.star.com.tr/guncel/ytb-afrika-koordinatörü-burhan-basoglu-bu-ogrenciler-ayrica-iki-ulke-arasindaki-ikili-iliskilerin-artmasina-da-katki-sagliyorlar-haber-1371545/>, Erişim 16/12/2021.
- Szondi, G. (2008). Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences. *Discussion Papers in Diplomacy*, 1-42.
- Szondi, G. (2009). Central and Eastern European Public Diplomacy: A Transitional Perspective on National Reputation Management. N. Snow, & P. Taylor içinde, *Public Diplomacy* (s. 305). London, New York: Routledge.
- Şengül, B. (2005-2015). *21. Yüzyılda Afrika Ve Türkiye-Afrika İlişkileri*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Şöhret, M. (2013). Yumuşak Güç Konsepti Çerçevesinde Türkiye'nin Bölgesel Rolü. H. Çomak (Dü.) içinde, *Türk Dış Politikasında Yeni Yönelimler*. Beta Yayınları.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (1998). Dışişleri Güncesi. Ankara: Ajans Türk Basın ve Basım A.Ş.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2008). *Türkiye-Afrika İşbirliği Zirvesi*. Türkiye-Afrika İşbirliği Zirvesinde 19 Ağustos 2008'de Kabul Edilen İstanbul Bildirisi: <http://afrika.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-isbirligi-zirvesinde-19-agustos-2008-kabul-edilen-istanbul-bildirisi.tr.mfa>, Erişim 07/04/2022.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2011). *Türkiye-Afrika Ortaklığı Birinci Bakanlar Düzeyinde Gözden Geçirme Konferansı*. Dışişleri Bakanlığı: <http://www.mfa.gov.tr/turkiye->

afrika-ortakl%C4%B1%C4%9Fi-birinci%20bakanlar-duzeyinde-gozden-gecirme-konferansi-16-aralik-2011.tr.mfa, Erişim 07/04/2022.

T.C. Dışışleri Bakanlığı. (2014). *21 Kasım 2014 Zirve Deklarasyonu*. Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı: <http://afrika.mfa.gov.tr/21-kasim-2014-zirve-deklarasyonu.tr.mfa>, Erişim 08/04/2022.

T.C. Dışışleri Bakanlığı. (2017). *İdare Faaliyet Raporu*. Ankara: T.C Dışışleri Bakanlığı.

T.C. Dışışleri Bakanlığı. (2018). *Afrika Birliği-Türkiye Ortaklığı İkinci Bakanlar Gözden Geçirme Konferans*. Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı: <https://www.mfa.gov.tr/afrika-birligi-turkiye-ortakligi-ikinci-bakanlar-konf-ortak-bildiri.tr.mfa>, Erişim 21/04/2022.

T.C. Dışışleri Bakanlığı. (2021). *Türkiye-Afrika İlişkileri*. <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa>, Erişim 11/04/2022.

Tandoğan, M. (2013). *Afrikada Sömürgecilik ve Osmanlı Siyaseti (1800-1922)*. TÜRK TARİH KURUMU.

Tarhan, M. (2021). *AA : Yunus Emre Enstitüsü Afrika*. Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/yunus-emre-enstitusu-afrika-kitasindaki-merkezlerinin-sayisini-artirmayi-hedefliyor/2447790>, Erişim 03/12/2021.

TBMM. (2012). *Dışışleri Komisyonu Tutanak Dergisi*.

TCCB. (2021). *Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi*. TCCB Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi: <https://www.tccb.gov.tr/ozeldosyalar/turkiye-afrika/zirve/>, Erişim 03/02/2022.

TCCB. (2021). Üçüncü Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi. *Birlikte Kalkınma ve Refah için Güçlendirilmiş Ortaklık* (s. 1-9). İstanbul: TCCB.

TDV 'Faaliyet Raporu'. (2018). Türkiye Diyanet Vakfı: <https://tdvmedia.blob.core.windows.net/tdv/MedyaOdas%C4%B1/Raporlar/TDV%20-%20Faaliyet%20Raporu%20-%202018.pdf>, Erişim 26/12/2021.

TDV 'Forum Afrika'. (2019). Forum Afrika: Afrika-Türkiye ve Dünya İlişkisi: <http://tdvkagem.org.tr/2018/10/14/forum-afrika-afrika-turkiye-ve-dunya-iliskisi/>, Erişim 26/12/2021.

Tepebaş, U. (2014). 2. *Türkiye - Afrika İşbirliği Zirvesi Yaklaşırken İlişkilerin Görünümü*. Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi.

Tepebaş, U. (2021). 3. *Türkiye – Afrika Ortaklık Zirvesi'nin Ardından*. Basel: Basel Üniversitesi Afrika Çalışmaları Merkezi.

Tepeciklioğlu, E. E. (2012). Afrika Kıtasının Dünya Politikasında Artan Önemi ve Türkiye-Afrika İlişkileri. *Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Dergisi*, 59-92.

- Tepeciklioğlu, E. E. (2019). *Türk Dış Politikasında Afrika*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Teşkilat Şeması*. (2018). Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı: <https://www.iletisim.gov.tr/turkce/teskilat-semasi>, Erişim 17/11/2021.
- Tezkan, Y. (2005). Jeopolitikten Milli Güvenliğe. y. tezkan içinde, *Jeopolitikten Milli Güvenliğe* (s. 136-137). İstanbul: ülke kitapları.
- Tezkan, Y., & Taşar, M. (2002). Dünden Bugüne Jeopolitik. *Dünden Bugüne Jeopolitik*. içinde İstanbul: Ülke Kitapları.
- Tgm 'teşkilat'. (2021). T.C Kültür Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü: https://uygulamalar.ktb.gov.tr/yurtdisi_teskilati/, Erişim 26/12/2021.
- The Idea of Europe Conference Series*. (2014, June 3). The Prime Ministry's Office of Public Diplomacy: <http://kdk.gov.tr/en/faaliyetler/the-idea-of-europe/27>, Erişim 22/11/2021.
- THY 'Hakkımızda'. (2022). Türk Hava Yolları: <https://www.turkishairlines.com/tr-int/basin-odasi/hakkimizda/>, Erişim 06/02/2022.
- THY 'istatistik'. (2022). Turkish Airlines : Sayılarla Türk Hava Yolları: <https://www.turkishairlines.com/tr-int/basin-odasi/hakkimizda/sayilarla-turk-hava-yollari/>, Erişim 06/02/2022.
- THY 'Sponsorluklar'. (2022). Turkishairlines sponsor olduğu büyük firmalar: <https://www.turkishairlines.com/tr-int/basin-odasi/sponsorluklar/>, Erişim 07/02/2022.
- THY 'Tarihçe'. (2022). Türk Hava Yolları: <https://www.turkishairlines.com/tr-int/basin-odasi/hakkimizda/hikayemiz/>, Erişim 07/02/2022.
- Ticaret Bakanlığı 'Tarihçe'. (2019). Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı: <https://ticaret.gov.tr/kurumsal/tarihce>, Erişim 10/12/2021
- Tiedman, A. (2004). *U.S. Public Diplomacy in Middle East. Seminar on Geography. Foreign Policy and the World Order*.
- TİKA. (2018). *Faaliyet Raporu*. Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı. <https://www.tika.gov.tr/upload/2019/Faaliyet%20Raporu%202018/TikaFaaliyetWeb.pdf>, Erişim 12/12/2021.
- TİKA. (2020). *Faaliyet Raporu*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.
- TİKA. (2021). *Faaliyet Raporu*. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı. <https://www.tika.gov.tr/upload/sayfa/FAAL%C4%B0YET%20RAPORU%2020>

21/T%C4%B0KA%202021%20%C4%B0dare%20Faaliyet%20Raporu.pdf,
Erişim 12/12/2021.

TİKA 'Kalkınma'. (2018). *Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı: Türkiye Kalkınma Yardımı Raporu*.
<https://www.tika.gov.tr/upload/2018/2017%20Kalk%C4%B1nma%20Yard%C4%B1mlar%C4%B1%20Raporu/Kalkınma2017Web.pdf>, Erişim 14/12/2021.

TİKA 'Koordinatörlükler'. (2022). Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı Temsilcilik Ofisleri: <https://www.tika.gov.tr/tr/koordinatörlükler>, Erişim 15/12/2021.

TMV 'Amaç'. (2022). Türkiye Maarif Vakfı: <https://turkiyemaarif.org/page/524-Turkiye-Maarif-Vakfi-12>, Erişim 21/01/2022.

TMV 'Dünya'. (2022). Türkiye Maarif Vakfı Dünyada Maarif Teşkilatı: <https://turkiyemaarif.org/page/2018-DUNYADA-MAARIF-16>, Erişim 22/01/2022.

TMV 'Fuarlar'. (2019). Türkiye Maarif Vakfı : Yurtdışı Fuarları: <https://turkiyemaarif.org/list/1352-FUARLAR-309>, Erişim 23/01/2022

TMV 'kanun'. (2016). Türkiye Maarif Vakfı Kanunu: <https://turkiyemaarif.org/page/51-TMV-Kanunu-11>, Erişim 21/01/2022.

Tokat, F., Öztürk, M., & Mercan, A. F. (2019). AA 'Afrika İşbirliği'. Anadolu Ajansı 'Afrika'daki dini kuruluşlar arasında birliğin tesisi için çalışıyoruz': <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/afrikadaki-dini-kuruluslar-arasinda-birligin-tesisi-icin-calisiyoruz/1620047>, Erişim 19/12/2021.

Toprak, G. N., & Tatar, V. (2017). Geçmişten Günümüze İşbirliği Ekseninde. H. Çomak, C. Sancaktar, & H. Y. Çınar (Dü) içinde, *Afrika Politikası*. İstanbul: Beta Yayınları.

Tuncer, H. (2005). *Eski ve Yeni Diplomasi* (4.Basım b.). Ankara: Ümit Yayıncılık.

Turkish Development Assistance. (2014). *Turkish Development Assistance from Turkey to the World 2014 Report*.
<https://www.tika.gov.tr/upload/2016/INGILIZCE%20SITE%20ESERLER/KALKINMA%20RAPORLARI/DA%20Report%202014.pdf>, Erişim 02/02/2022.

Türk Kızılay. (2015). *Kızılay Stratejik Plan*. Türk Kızılayı.
https://www.kizilay.org.tr/Upload/Editor/files/1310989897_web_Turk_Kizilayi_Stratejik_Plan_2010_2015_tr.pdf, Erişim 02/01/2022.

Türk Kızılay 'Tüzük'. (2009). *Türk Kızılayı Dernek Tüzüğü(27146)*. Resmi Gazete.

- Türkiye Mezunları*. (2019). Türkiye Mezunları Derneği: <https://www.turkiyemezunlari.gov.tr/?AspxAutoDetectCookieSupport=1>, Erişim 22/10/2021.
- Uğur, H. (2005). *Osmanlı Afrikası'nda Bir Sultanlık Zengibar*. İstanbul: KÜRE YAYINLARI.
- Ulusoy, E. (2017). Diaspora Kavramı ve Türkiye'nin Diaspora Politikalarının Modern Teori Çerçevesinde Sosyo-Politik Bir Analizi. *İnsan & Toplum*, 7(1), 139-160.
- Vedel, T. (2003). L'idée de démocratie électronique : origines, visions, questions. *Le Désenchantement démocratique*, 243–266.
- Wang, J., & Chang, T.-K. (2004). Strategic Public Diplomacy and Local Press: How a High Profile “Head-of-State” Was Covered in America’s Hearthland. *Public Relations Review*, 30, 11-24.
- Warning, M., & Kardaş, T. (2011). The Impact of Changing Islamic Identity on Turkey’s New Foreign Policy. *Alternatives*, Vol. 10(No. 2-3), 123-140.
- Wenger, E. (2010). *Communities of Practice and Social Learning Systems: the Career of a Concept*. Berlin: Springer.
- Wise People Conference Series. (2014). The Prime Ministry’s Office of Public Diplomacy: <http://kdk.gov.tr/en/faaliyetler/wise-people-conference-series/10>, Erişim 21/11/2021.
- Yabancı Öğrenci. (2019). Türk Anayasa Hukuku Sitesi: <https://www.anayasa.gen.tr/yabanci-ogrenci.htm>, Erişim 07/01/2022.
- Yağmurlu, A. (2019). Kültürel Diplomasi: Kuram ve Pratikteki Çerçevesi. *Selçuk İletişim Dergisi*, Cilt 12(Sayı 2), 1182-1238.
- YEE 'Faaliyet Raporu'. (2021). Yunus Emre Enstitüsü 2021 yılı Faaliyet Raporu. https://yee.org.tr/sites/default/files/yayin/faaliyet_raporu_2021_28.06_kucuk.pdf, Erişim 10/03/2022.
- YEE 'Kurumsal'. (2022). Yunus Emre Enstitüsü: <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu>, Erişim 10/03/2022.
- YEE 'Türkoloji'. (2016). Yunus Emre Enstitüsü Türkoloji Projesi. https://www.yee.org.tr/sites/default/files/yayin/2016_faaliyet_raporu_05.02.2018-db.pdf, Erişim 11/03/2022.
- YEE 'TYS'. (2022). Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Yeterlilik Sınavı: https://tys.yee.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=54&Itemid=513, Erişim 13/03/2022.

- YEE 'Vizyon ve Misyon'. (2022). Yunus Emre Enstitüsü: <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/vizyon-misyon>, Erişim 13/03/2022.
- Yener, A. M. (2006). *Sahra altı Afrika ile Türkiye Arasındaki Ekonomik-Ticari İlişkiler ve Kalkınma Yardımlarının Rolü*. (A. Kavas, & U. Tepebaş, Dü) İstanbul: TASAM Yayınları.
- YİGM 'İstatistik'. (2022). Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü: <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html>, Erişim 19/12/2021.
- Yıldırım, G. (2015). Türkiye Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün Faaliyetlerinin Kültürel Diplomasi Bağlamında İncelenmesi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 5 (Sayı 1-2).
- YÖK 'Mevzuat'. (1981). Yüksek Öğretim Kanunu: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf>, Erişim 22/09/2021.
- YTB 'Burs olanakları'. (2022). Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB): <https://www.ytb.gov.tr/uluslararası-ogrenciler/turkiye-burslari>, Erişim 14/11/2021.
- YTB 'Kurumsal'. (2022). Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı : <https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/baskanligimiz-2>, Erişim 13/03/2022.
- Yun, S.-H., & Toth, E. L. (2009). Future Sociological Public Diplomacy and the Role of Public Relations: Evolution of Public Diplomacy. *American Behavioral Scientist*, 500.
- Zaharna, R. S. (2005). *The Network Paradigm of Strategic Public Diplomacy*. Washington: Foreign Policy in Focus.
- Zaharna, R. S. (2009). Mapping out a Spectrum of Public Diplomacy Initiatives: Information and Relational Communication Frameworks. P. Taylor, & N. Snow (Dü) içinde, *Routledge Handbook of Public Diplomacy* (s. 86-100). New York: Routledge.
- Zhang, Y., & Deng, X. (2009). Soft Power: China's Emerging Strategy in International Politics. M. Li (Dü.) içinde Lexington Books.